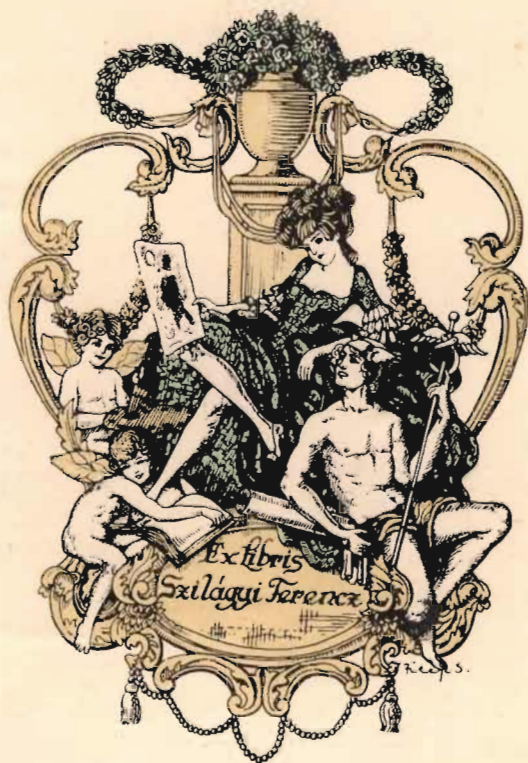
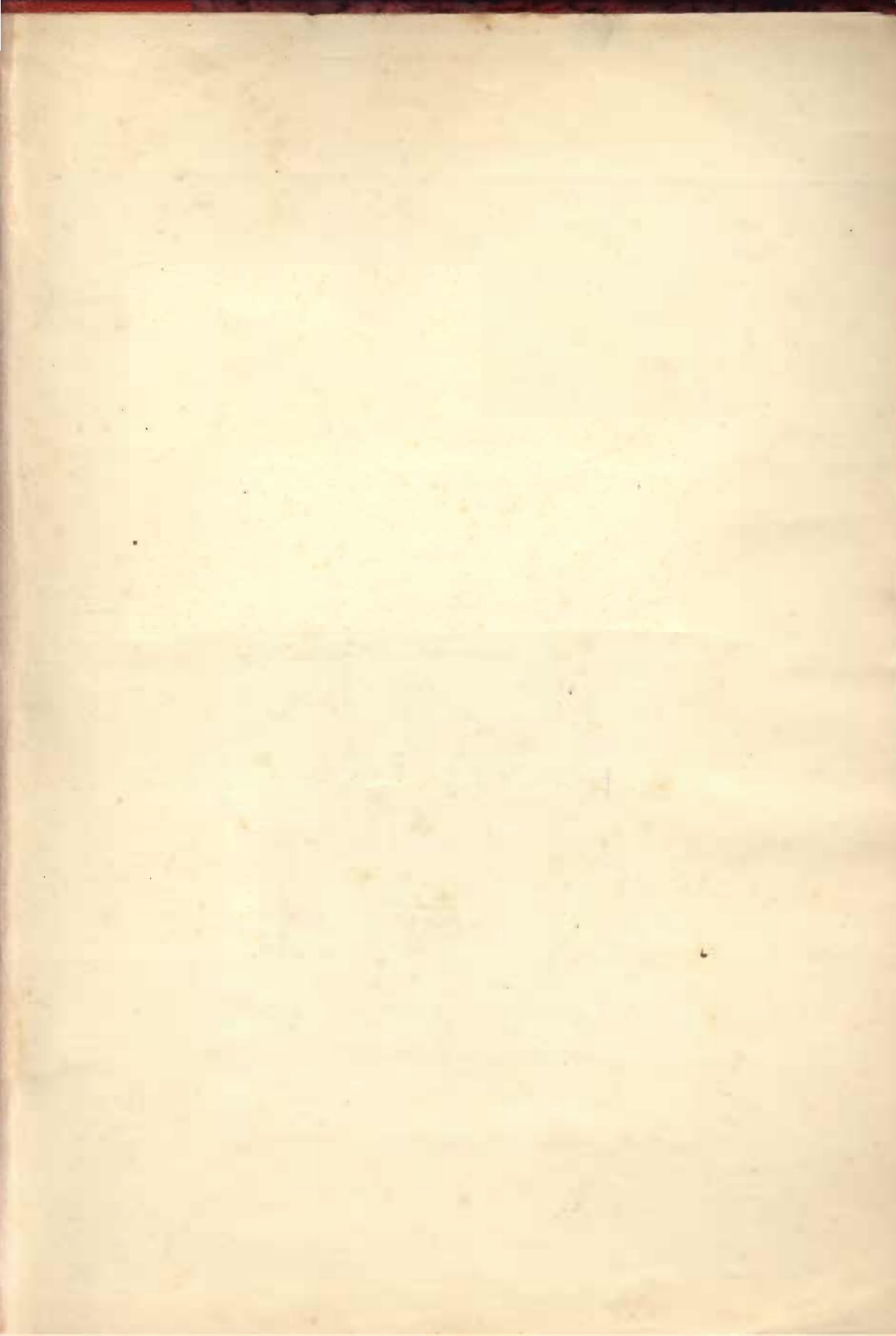

KABOS

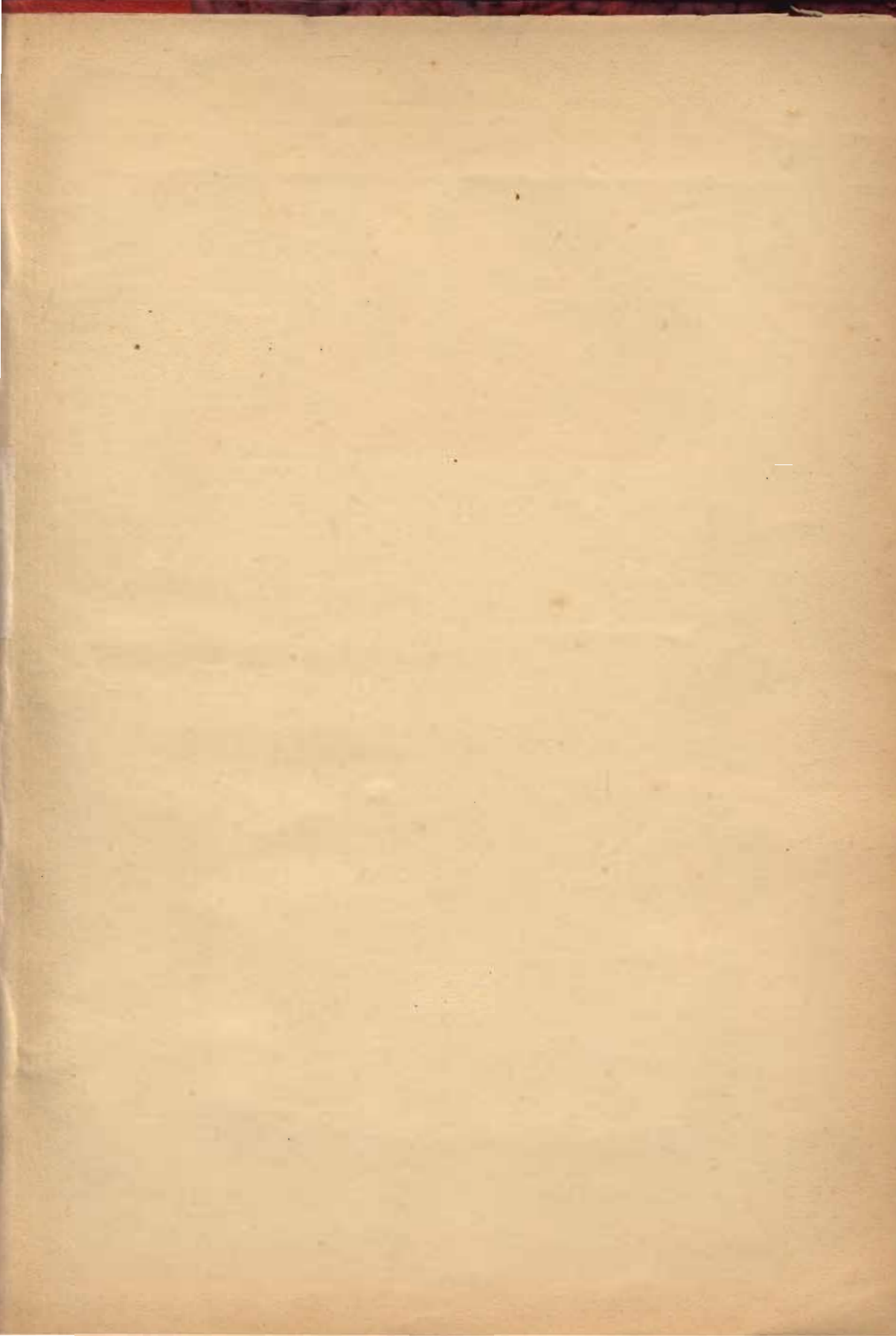
KEVELEK
A
VAMHOZ

22

21

A TEMESVÁRI KERESKEDŐK
EGYESÜLETÉNEK
KIADÁSA

*

EZ A KÖNYV 1926 TELÉN
AZ UHRMANN NYOMDÁBAN
TEMESVÁRON
1100 PÉLDÁNYBAN KÉSZÜLT.
1000 RÉGIES ANTIQUA
100 VALÓDI GOTH ANTIQUA
PAPIRON.

*

LEVELEK

A FIAMHOZ

* *
*

KÖZGAZDASÁGI
ÉS
TÁRSADALMI
PROBLÉMÁK

* *
*

IRTA:
KABOS ÁRMIN

1 9 2 6

UHRMANN NYOMDA TIMISOARA

KEDVES KARTÁRSAM ÉS BARÁTOM!

Ma, amidőn már szilárdan állanak sorok és rendek, melyeknek összehívására Te fujtad meg legelőször a hadi riadót — hadd sorakozzanak fel az ólombetűk is, melyeket ugyancsak Te hintettél széjjel az eszme terjedésére és megvalósítására.

Mily nemes cél kartársi szeretettel egy teljes életet szentelni az összesség javára, szóban és írásban küzdeni a többiek boldogulásáért és becsületeért!

Nemrégén még ugyanaz az ólom gyilkos és romboló fullánkok gyanánt szaggatta a világ testét, melyet szorgalmas és céltudatos munkáddal a kultura és béke haladására öntöttél glédába.

Cikkeid és beszédeid a társadalmi béke és gazdasági boldogulás uttörését jelentik s hálás szívvel gyűjtjük őket össze igazságunk és jövőnk testőri gárdájául.

Összegyűjtjük, hogy az ólombetűkön keresztül mindenkor megacélozódjon bennünk a kitartás s ébren loboghasson az öntudat, melyet oly odaadással ébresztgettél.

Összegyűjtjük, hogy tükörként tarthassuk minden

kereskedőtársunk szeme elé, akinek csak bele kell tekintenie s arcáról eltűnik a fáradtság és csüggedés vonása.

Mert e tükörből éles vonalakkal rajzolódik ki a tetterős, a bátor, az összefogó, a szervezkedésében ujjászületett kereskedő képmása.

*Az a képmás, amilyené szervezési munkád elején
Te akartad minden óhajoddal, minden erőddel megformálni a nehéz idők mai emberét.*

Nos, cikkeid és tevékenységed során, melyről ez a könyv tanuskodik, megformáltad ezen ujjáalkotó, a romok fölé büszke kitartással építő új kereskedő képét: saját személyedben.

Vajha sok társad épülne példádon, s gondolattal, tollal vinné előre osztálya közös ügyét s vele együtt hazája konszolidációját.

Áldást és szerencsét kívánok könyved minden egyes sorára!

KUN RICHARD

a Temesvári Kereskedők Egyesületének elnöke.

A KÖNYVRŐL ÉS IRÓJÁRÓL

Hét küzdelemteljes esztendő tükrét tartalmazza ez a könyv, hét rendkívüli nehézségek között lefolyt gazdasági év alatt a kereskedő verejtékes vándorútjának történetét. Azok a beszédek és cikkek, melyeknek gyűjteményét foglalja magába, ma is megdöbbenő aktualitással bírnak. Még derekában tartunk e rendkívül megpróbáltatásteli időknek, e könyvnek még minden sora segítségért kiált és megszívlelésre vár. Ez készítette arra a Temesvári Kereskedők Egyesületét, hogy e beszédek és cikkek szerzőjét felkérje szellemi arzenálja átadására, hogy az újságok hasábjain szétforgácsoló és gyűléseken a szavak szárnyán elszálló argumentumokat, igazságokat, eszméket és jogos kritikákat osztályunk érdekében hathatós küzdelmi eszközzé sűrítthesse, s írójuk nemes ideálját a kereskedői összesség erőforrásává tegye, de egyben megörökítse e rendkívüli korszak képét, későbbi tanulságul és a jövő generáció méltánylásául azok iránt, akik a jobb jövő felé az úttörés gigantikus munkáját végzik . . .

S valóban! Nemcsak viharos idők kelnek életre e könyv lapjaiból, de elsősorban megelevenedik benne a mai kereskedő arculata minden gondjával, minden kinlódásával, minden martiriumával. A becsületes, szorgalmas munka inzultusa egy derék, építő osztály ellen

felhozott vádak és rendszabályok jelképében égő sebek gyanánt tárul az olvasó elé. E könyv írója maga is kereskedő. Más meg sem írhatta volna e cikkeket, el se mondhatta volna e beszédekét plasztikusabb eleven-séggel, fájóbb szubjektivitással, mint az, aki saját testén, saját lelkiületén keresztül élte át ezeket. De megírásukhoz kellett mindenekelőtt az a szenvedélyesség, az a bensőséges meggyőződés s az igazság és jog azon fanatikus keresése, mely megírójuk karakterének oly ellenállhatatlan lényegét képezi. Csak olyan ember tollából származhattak ezen írások, aki egész életét osztályának javára szentelő, hivatását még mostohaságában is túláradóan szerető, társait bátorítva keblére ölelő altruista természet s miközben mások csüggednek, őt nemes tettvágy hevíti s ép a nehéz idők váltják ki belőle az acélosságot, az ellenállást s a jobb világ szomjúhozását, a tiszta tettek keresését.

Az olvasó, ha mint kereskedő végigélte e könyvben visszatükröződő hét esztendő metamorphozisát, mely alatt a szabad mozgás, gyors tájékozódás és cselekvés mestersége, a kereskedelem, béklyóba vert s tüskés akadályokon átvánszorgó, önmehtagadó hivatássá változott, könnyen maga elé varázsolhatja e munkásság szerepét és értékét, különösen e nehéz időszak kezdetén s könnyen elképzelheti a keltegető szó hatását s jótékony rendeltetését akkor, amidőn még minden mély ájultságban hevert. Az első beszédek, melyeket inicziáló, erőteljes lendülettel e könyv szerzője a közvéleménybe s csüggedő társai lelkiületébe belevetett, oly időben hozták meg gyümölcsüket, amidőn a teljes elszáradás, az öntudat teljes kilobbanása fenyegetett. E beszédek megtették hatásukat: a fenyegetett osztály, a létében, önérzetében megtámadott kereskedővilág egy táborba tömörült, ép e lelkes beszédek, proklamációk s a mellettük lefolytatott fáradhatatlan munka és agitáció hatása alatt. A könyv egy külön fejezetét adja ez az organizatórikus munka, s ha többi fejezete még aktuális fájó seb, ez a fejezet már befejezett dicsőséges történelme a bánati kereskedőnek.

Ez az egy fejezet s a vele egyidejűleg lejátszódó

céltudatos, akaratteljes munkásság már egymaga is elég volna, hogy hálatelt mementóként prezentáljuk e könyvet kereskedőink breviáriuma gyanánt. Ujjászervezett, ujjászületett osztályöntudatuk állandó táplálója, ébrentartója kell hogy legyen, bizalmuk kormányzója a bizonytalanság további útjain, szolidaritásuk kovásza a megtámadások elhárításában, egyszóval összetartásuk biztosításának záloga. De szeretnők, ha mindazok is betekintenének e könyv lapjaiba, kik osztályunkat egy mesterségesen szitott hangulat hatása alatt félreismerték s kritikátlanul elítélték. Lehetetlen, hogy e könyv végére érve ne álljon előttük meg nem dönthető igazságképen ama hihetetlen erőfeszítésnek, vesződésnek, ellenállóképességnek és a létérdekért vívó becsületnek elismerést követelő példája, melyben a mai időben a kereskedői név kulminál.

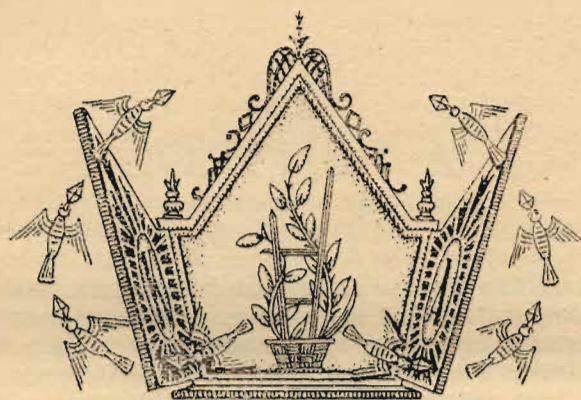
Ezért adjuk át büszkén, felemelt homlokkal, küzdelmeink és eredményeink manifesztálásul e könyvet a nagy nyilvánosságnak s elsősorban kereskedőink meleg megbecsülésébe ajánljuk: Saját útjukat látják bevilágítva általa pharosi fénnel, a röggökkel együtt, de egyúttal a helyes iránnyal is, s öntudatot, erőt, kitartást és hitet merithetnek belőle fáradságos, építő munkásságuk folyamán és megtalálják e sorokon keresztül egymás kezét, hogy kartárs kartárs mellett közös erővel, közös igyekezettel haladva előre munkálkodhasson egy jobb jövő kiküzdésén.

S ez lesz e könyv írójának is egy élet fáradalmáért és lelkes odaadásáért egyedüli, legszebb és legméltóbb jutalma.

Temesvár, 1925. évi december hó 1.-én.

A Temesvári Kereskedők Egyesülete.

LEVELEK
A
FIAMHOZ

* *
*

A PÉNZRŐL

Kedves Pista fiam, születésnapod huszonegyéves évfordulójára óhajtok neked gratulálni. A mai szomorú időkben vajjon mit mondhat, mit kívánhat egy hatvanéves apa huszonegyéves fiának? Nehéz eset, de megpróbálom kireperálni azt a könnyelmű életfelfogást, a magam elhibázott életét, amit megrögzött szívóssággal igyekeztem eddig beléd plántálni. Egy emberöltőn át szerzett szomorú tapasztalatok végső eredményeként miként egy bűnös, bűnbánóan állok előtted és visszavonok mindent, amit két hosszú évtizeden át neked az életről s az emberi erkölcsökről és erényekről prédikáltam.

Kedves fiam, én egyike vagyok azon kihalófélben levő embereknek, akiknek szívük és lelkük telítve van idealizmussal. Sajnos idealizmussal és mindjárt leszögezem a tényt és konstátálom, hogy az idealizmus a legnagyobb teher, ami egy ember vállaira nehezedszhetik, az idealizmus a legkegyetlenebb átok az egyénre nézve, mert ez az ugynevezett fel-emelő érzés kerékkötője és megölkője az anyagi boldogulásnak. Eddig büszkén és megnyugvással hivatkoztam a magam életére és lelkes szavakban ecseteltem előtted az önzetlen közszereplés gyönyöreit. Alkotni, szervezni, dolgozni a közjó érdekében és a magunk lelkesedését és munkáját tündöklő példaként odaállítani embertársaink elé! Ez a nemes szenvedély uralta egész lényemet és ha közszereplésemnek némi eredményét vagy pláne elismerését láttam, ez volt nekem a gyönyörök gyönyöre, minden pénz és vagyonnál értékesebb és édesebb.

Az új idők, az új életfelfogások miazmás levegőjében végre én is felébredtem és látni kezdtem, hogy az én rajongásom, az én lelkesedésem, amit régen idealizmusnak neveztek az emberek, az ma nem egyéb, mint nagyfokú örület, kegyetlen kiábrándulás, kínzó gyötrelmek, amit az összeomlott régi erkölcsök emléke vált ki belőlem.

Kedves fiam! Mig én az önzetlen közszereplés mámorában kéjelegtem, addig az én okos embertársaim és pályatársaim möhön igyekeztek pénzt szerezni. Pénzt és mindig csak pénzt, egyszerűval sok,

nagyon sok pénzt, de sohasem eleget. Egy hosszú életen át mindig úgy tudtam és azt hittem, hogy a pénz nem más, mint egy szükséges rossz, egy csereeszköz, amely az áru és értékforgalom sima lebonyolítását teszi lehetővé. Az én barátaim már jóval előbb tudták, amit én csak most tudok, hogy a pénz minden. A pénz a hatalom, a boldogság, az üdvösség, a jólét, a becsület, az igazság, a tekintély, a bizalom, az ész, a tudás, tudomány, műveltség és erkölcsnek forrása és szimbóluma. Pénzzel mindent elérhetsz, mert hiszen csak arról lehet szó, hogy vágyaid, céljaid megvalósítására több pénzt kell áldoznod vagy előteremtened. A pénz manapság nagyobb, több, mint az Istenség fogalma. A pénz alkotó, romboló, varázslatos ereje előttünk a nap minden órájában és percében észlelhető és érzékelhető, míg az Istenség hatalmát igazhívó lélekkel csak valljuk és féljük, ámde positivum csak a mindenható pénz erejében van.

Kedves fiam! Hányszor mondtam Neked, hogy a becsület a legnagyobb emberi érték. Becsület és jellem a fundamentuma az emberi nagyságnak. Ezt hittem, ezt vallottam és ezt prédikáltam Neked, de balga fővel s az idealizmustól terhelten megfellebbeztem a pénzről. Fiam, mit ér a jellem és becsület? A jellem és becsület ma kolduserények és aki pénz nélkül csupán ezeknek birtokában van, az nem emelkedhetik, az csak vegetálhat, annak le kell mondania minden reménységről és meg kell tanulnia a koplalást. Igaz, hogy eddig úgy volt, hogy becsület és jellem nélkül el sem volt képzelhető egy életpályán való nívós kibontakozás, de ma az egyén egyáltalán nem fontos, csupán az fontos, az a lényeg, hogy mennyi pénz áll az egyén háta mögött? Tagadhatatlan, hogy a pénz emberemlékezet óta mindenkor nagy hatalom volt, de hol és mikor volt a pénznek az a gigantikus romboló ereje, ami legutóbb a világháború előidézésében és végigtombolásában megnyilvánult? A pénz öfelsége a legkegyetlenebb cézár, aki valaha az emberiség felett uralkodott. Minden agymunkát a pénz hoz működésbe. A pénzért dolgoznak, tülekednek és törtetnek előre az emberek és ugyancsak a pénzért csálnak, lopnak és gyilkolnak is. A pénz, amíg származását le nem leplezik, mindenkor arisztokrata marad, sőt gögös kényúr, akit hódolat illet meg és nem bírálát.

Kedves fiam! Eddig még valahogyan úgy volt, hogy az a valaki, aki egy egész emberéletet becsületben és szorgalomban élt át, az majdnem egyenrangú volt azzal a senkivel, aki becsület és munka nélkül nagyobb vagyont harácsolt össze. A milliomos senki az ilyen jellemes valakivel még tüntetőleg parolázott is, tehát a jellem, erkölcs, munka és tisztesség némileg egyenértékű, illetve egyenrangú volt a pénzzel. Ma a legsötétebb származású pénz is, mint egy koldust lesajnálja és megalázza a pénz nélkül nyomorgó becsületet, jellemet és munkát.

Az előzmények után azt hiheted, hogy egyik végletből a másik véglethe csaptam át, hogy t. i. túl sötéten látom és itélem meg a jelen helyzetet. Kedves fiam, gyere velem, elviszlek magammal pl. egy nagyobb bankba, itt kitűnő megfigyeléseket tehetsz. Szerényen meghúzódnak majd a mindenható vezérigazgató előszobájában és pontosan

megfigyeljük az eseményeket. A Siber ur öméltósága érkezett. Mellékes, hogy ezelőtt mi volt, ám fődolog, hogy a sibolás pompásan sikerült és ma autón járó milliomos ur s a vezérigazgatónak bizalmas kliense. A párnázott ajtók nyomban kitarulnak és Siber ur napoleonpózban üdvözlí a vezért. És egymásután jönnek a többi alakok. Háboru előtti letört egyének, akiket a világháboru dobott a felszinre és ma tulnyomóan ők uralják a kereskedelmi és közgazdasági életet. Mindegyik mögött többé-kevésbbé zivataros mult és a multat betakaró nagy összegü pénz áll. És itt a bankban és mindenütt senki sem kíváncsi a pénz eredetére, senki sem kíváncsi az egyénre, mert a számok, az összegek beszélnek és cselekednek. Ha azonban megkisérelnéd, hogy egy elvitázhatatlanul becsületes és szorgalmas mult után, tiszta jellemed és becsületed tudatában bank segítséget kérnél, mert nem bírod a siberek által diktált nehéz iramot — akkor ez alkalommal ismernéd meg a pénznek karakterét, akkor látnál tisztán, hogy a becsület, a jellem, a munka az neked talán egy-egy kedves emlék, de nekik, a nagy tömeg, a bankok szempontjából értéktelen cifraság — egy exotikus rendjel értékét jelenti csupán.

Kedves fiam! Én ünnepélyesen visszavonom eddigi tanításaimat és tanácsaimat és arra kérlek, hogy a becsületet és jellemet, amit az én tanácsomra már megszerezteél — az én kedvemért ne dobd el magadtól, hanem őrizd meg azokat továbbra is, ámde verd ki a fejedből és szivedből az önzetlen közügyeket. Minden idődet és minden gondolatodat a pénz meghódítására fordítsad. Törtess előre bátran és verekedj ki magadnak nagy pénzeket, hogy nagy legyen a Te üdvösséged és boldogságod.

AZ ÁLLAM FELADATAIRÓL

Kedves Pista fiam, figyelemmel olvastam legutóbbi leveledet és válaszolni óhajtok ama kérdésedre, amely odairányul, hogy vajjon a mi pénzügyi, gazdasági és szociális viszonyaink mellett az állami, városi és magán építkezéseknek forszírozása és támogatása nem-e elsőrendű állami feladat?

Fiatalkorodat messze tulszárnyaló komolyságra vall, hogy erőtlenségünk és tehetetlenségünk eme rákfenéjére gondolsz, mert tagadhatatlan tény az, hogy az építkezéseknek mai lehetősége illetve lehetetlensége okozza állami és társadalmi életünknek idegbénulását és ebből kifolyólag azt a végzetes stagnációt, ami miként egy veszedelmes bacillus, kiszívja és sorvasztja az államnak és társadalomnak életerejét. Ott, ahol az állami és társadalmi életerők nem egymás ellen, hanem harmonikusan együtt működnek, ott nem lehet a fejlődésnek olyan akadálya, amit helyes és alapos irányítás mellett elhárítani, leküzdeni nem lehetne. Az állami élet irányítóinak tudniok kell, hogy mennyire fontos és végzetes — az állam fejlődhetése szempontjából — az építkezéseknek elodázása vagy elmaradása akkor, midőn a kultúra, a közegészségügy, a szociális és humánus intézmények ezer sebből véreznek és nyomorognak.

Igen is, kedves Pista fiam, jól gondoltad el a tiszta igazságot, azt t. i., hogy a közérdeket szolgáló építkezéseknek megvalósítása elsőrendű állami feladat és ugyancsak állami feladat megismerni, meglátni a különböző társadalmi osztályoknak nagyfoku nyomorúságát és ebből kifolyólag anyagi képtelenségét arra, hogy az építkezéseknél kezdeményező lehessen és még kevésbbé, hogy az állammal egyenértékű erőt fejthessen ki. A mi társadalmunk egyedül, önmagára hagyatva nem képes megoldani az építkezés nagy problémáját, sőt annyira gyámoltalan és tehetetlen ebben az életbevágó nagy kérdésben,

hogy évek óta minden más megoldás keresése nélkül elszenvedi az emberi sors legmegalázóbb háborus jelenségét, illetve termékét: a lakások és egyes lakó szobák elrekvirálását. A rekquirálás a háborus időkből a békébe átplántált olyan jog, a mi beleütközik az egyéni szabadságba.

Tudod-e, kedves Pista fiam, hogy mit jelent a családi tűzhely szentsége? A családi tűzhelynek állami, hatósági védelme — védelme, megalapozása a családi erkölcsnek, ambíciónak és boldogságnak is. A családi tűzhely szentsége az állam polgárainak életében olyan fontossággal bír, mint az emberi szervezetben a szívnek működése. Az emberi szervezet igen komplikált gépezet, amelyben sokféle csavar, többé-kevésbé fontos, nemesebb testrész is megsérülhet, megbénulhat, azért a szervezet jól, vagy rosszul még működhetik, ámde ha a szívet éri támadás és sérülés az rendszerint a halált jelenti. Morális szempontból a lakás rekquirálásoknak a szívet támadó s a családi békét és boldogságot felduloló, romboló erejük van. Már pedig, kedves Pista fiam, a családi boldogságban megnyilvánuló erkölcsi erő képezi az állam erkölcsi életének alapját is. Ép testben ép lélek. Az állam a test és mi polgárok vagyunk a lelkek, akikre az állami fejlődés és konszolidáció mielőbbi kivívásának nagy feladata vár. Ebből is láthatod, hogy az államnak nemcsak a közcélú építkezéseket, hanem az állam polgárainak építkezési lehetőségét is hathatósan támogatnia kellene. A mi gazdasági és pénzügyi viszonyaink mellett csakis az állam rendelkezhetik olyan hatalmas anyagi erővel, amely örök kifejtése révén egy a köz-, valamint a magánépítkezések rohamosan megindulhatnak. Az államnak ezer eszköze és módja van az alkotó örök kifejtéséhez. Olcsó vagy ingyen telkek felajánlása építkezési kötelezettségekkel. Az építő anyagoknak a lehetőségig redukált fuvarkedvezménye. Adómentesség és ami a legfőbb állami támogatás: az építkezéshez szükségelt olcsó pénznek közvetítése. Olcsó pénz! Hát kinek van ma olcsó pénze, hiszen az állam maga is külföldi tőkét keres, ám úgy látszik, hogy eddig eredménytelenül. Ámde ha végre mégis csak meglesz majd egyszer a külföldi nagy kölcsön, akkor annak előreláthatólag más rendeltetése lesz, semhogy abból csak egy fillért is magánépítkezések céljaira fordíthatnának.

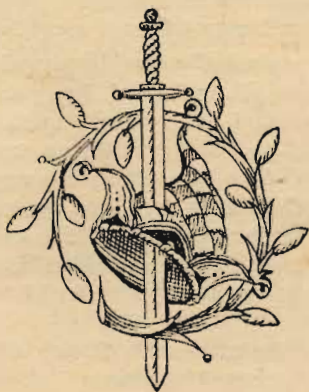
A külföldi kölcsönből kifizetné az állam bel- és külföldi adósságát és ugyanabból a kölcsönből valószínűleg meg az állami építkezéseket is. Az állam megkezdené a nagyarányú építkezések sorozatát, de ugyanekkor az államférfiu bölcsesség azt diktálja a vezető politikusainknak, hogy egy csapásra a magánépítkezéseket is lehetővé tegyék. Erre is meglenne a pénz és hatalom, csak mélyenjáró átgondolással cselekedni kellene. A külföldi kölcsön óriási mértékben tehermentesítene a Banca Nationalát s ezért is, de különben is megvolna az államnak hatalma és ereje ahhoz, hogy kényszerítse a nemzeti bankot arra, hogy egy-két milliárdot direkte vagy indirekte magánépítkezési célokra fordítson. Képzeld el csak, kedves Pista fiam, mi lenne akkor, ha a közvetítő bankok kényszerítve volnának magánépítkezési célokra a Banca Nationala hat százalékos pénzéből egyelőre két milliárdig

terjedő összeget hét vagy nyolc százalék mellett, tiz-tizenkét évi törlesztésre kihelyezni? Ez kétségkívül nehéz dolog és szinte óriási pénzügyi feladatnak látszik, de megvalósítható, mert a kereskedelem és ipar támogatására a hat százalékos Banca Nationala pénz amugy is 18—25 százalék mellett jön forgalomba. Nos hát ebből a milliárdokból kell lekötöni egyelőre egy-két milliárdot hét és nyolc százalékos építkezési kihelyezésre. Ezen egy-két milliárdnak 10—12 évre való lekötése csak látszólagos, mert a pénz itt benn marad az ország területén és éppen úgy táplálni fogja az ország közgazdasági életét, mint a drágán közvetített többi milliárd. Az államnak csak akarnia kell és itt ebben az áldott országban olyan hihetetlenül nagy mérvű fejlődés állhatna be az építkezések megindulásával, hogy Nagyrománia rohamosan a nyugati kultur-államok között is számottevő államá fejlődne.

Jönni fog, mert jönni kell egy olyan időnek, amikor Nagyromániát arra a nivóra fogják emelni, amilyen nivóra való emelkedésre predesztinálva van.

Kedves Pista fiam! Mindezekben válaszoltam ama kérdésedre is, hogy milyen jövő vár nálunk a nemzeti kisebbségekre. Meggyőződésem, hogy a nemzeti kisebbségek Nagyromániában a legszebb jövőt remélhetik, csak nem szabad elcsüggedniök, hanem teljes szívvvel és lélekkel és megfeszített munkakészséggel ki kell küzdeniök a jogot ahhoz, hogy az ország naggyá építésében ők is — tehetségük és akaratuk szerint — részt vehessenek. A nemzeti kisebbségek igen nagy erkölcsi tökélet jelennek Romániában. Ma ugyan ezt a nagy értéket Nagyrománia sorsának irányítói még parlagon hevertetik, de nincs messze az idő, midőn minden román nemzetiségű bölcs hazafiban meg fog gyökere-sedni annak tudata, hogy a nemzeti kisebbségeket, mint államfentartó értékes elemet meg kell becsülniök és magukhoz emelniök az ország konszolidációja érdekében.

Igy lehet és így lesz majd nagy és hatalmas Nagyrománia és így lesznek a nemzeti kisebbségek megelégedett polgárai Nagyromániának.

A ZÜRICH BOSZORKÁNYKONYHÁRÓL

Kedves Pista fiam! Apai szívemnek gyönyörűséget okozol azzal, hogy nagy kötelességtudással és fáradhatatlan szorgalommal az alkotó munkának szenteled ifju életednek legszebb és legtöbb idejét. Én t. i. még mindig a régi szemüvegen át szemlélem a világot és így a régi, háboru előtti erényeknek vagyok lelkes hive és úgy érzem és úgy látom a világ eseményeit, hogy minden fejlődésnek, minden emelkedésnek és konszolidációnak a becsületes munka és tiszta erkölcs az alapja. Sajnos, a világháboru teljesen felforgatta az évszázadok óta kialakult erkölcsi világrendet és ma ott tartunk, hogy a munkateljesítmény ellenértékét olyan szuggeráló erők, illetve intézmények szabályozzák és állapítják meg, amely erők a világháboru előtt alig adtak magukról életjelt és jelentékenynek nem nevezhető hatásuk csak kisebb körzetekben érvényesült.

A világháboru előtti heti keresményed, ha például 500 lei összegre rugott, akkor megvolt a biztos bázisod, megélhetésed.

Biztosan, szinte matematikai pontossággal kiszámíthattad, hogy meddig ér a takaród és jól tudhattad, hogy meddig szabad nyújtzkodnod, hogy t. i. a bevétel és kiadásaid mérlege fel ne billenjen és így nyugodtan és biztosan védekezhettél az anyagi összeomlás ellen. Ma például az első heti és a folytatólagos s ugyanolyan összegű heti keresményeid között jelentékeny, sőt igen gyakran óriási értékkülönbségek lehetnek. Az egyforma összegű heti keresmények vagy jövedelmek vásárló ereje között olyan százalékkülönbségek állhatnak elő, hogy keresményeid vagy bevételeid alapján költségvetésedet meg nem állapíthatod.

Egy titokzatos, láthatatlan erő: Zürich diktálja megfelelőbbéztetlennül, hogy verejtékes munkád pénzbeli ellenértéke mennyi százalékkal apad vagy emelkedik.

A zürichi boszorkánykonyhában főzik, kotyvasztják azt a menüt és az ételeknek folyton változó árait, amit Európa összes nemzeteinek respektálniuk kell. Ezen étlappal szemben nincs hatósági ármaximálás, mert a pénz, a tőke korlátlan nagy ur és nem tűr hatósági beavatkozást. Kedves Pista fiam! Jól gondold, hogy valaminek vagy valakiknek mégis csak irányítani kell Zürichet, mert kényük-kedvükre a zürichi bankároknak sem lehet büntetlenül a gyomrukban vágkálni. Igazad van, Zürichet nálunk azok az államférfiak irányítják, akik képtelenek, illetve gyámoltalanok ahhoz, hogy irányítani tudnának.

Nálunk például óriási értékű természeti kincsek állanak az ország rendelkezésére és szinte önként kínálkoznak a lei stabilizálásához. Tudás, értelem és akarat kellene és egy-két önzetlen és nagy kaliberű pénzügyi államférfiu, akik hamarosan úgy irányíthatnák Nagyrománia gazdasági erejét és sorsát és ezzel kapcsolatosan Zürichet is, hogy a mi leiünk egész Európa legjobb valutája lehetne!

Zürich éppen úgy a világháboru terméke mint az utlevél és vizum. Mindezek megmetyélezték Európa levegőjét és szívósan belekapcsolódtak a már amúgy is roncsolt idegrendszerünkbe.

Amíg Zürich fogja diktálni megélhetési lehetőségünket, addig szó sem lehet becsületes bázisra felépített ipar és kereskedelemről. Gyarláságunkat, tehetetlenségünket és röghöz kötöttségünket még soha senki és semmi sem dokumentálta jobban és kifejezőbben, mint Zürich.

Zürich egy olyan tükör, amely az egész világ részére visszatükrözi nemzetünk közgazdasági életének minden hibáját és bűneit. És visszatükrözné közgazdasági életünk erényeit is, ha t. i. ilyesmit alkalma volna közvetíteni.

Zürich a mi gonosz mostohánk, aki már évek óta csupán a bűneinket látja és hirdeti és végeredményben lesorvasztotta a mi leiünk értékét a svájci frank két-három századrésze erejéig. Zürich a világháboru előtt egy becsületes, szelidlelkű város volt és szinte érthetetlen, hogyan formálódott át vésztörvényszékké, ahol a mi leiünk felett minden nap kegyetlenül ítélkeznek. Azelőtt ezredrész vagy legfeljebb századrész különbözetek voltak az európai valuták kurzusai között. Ma a zürichi kurzus számadatai a tőke vértelen, ám azért gyilkos háborujának harctéri jelentései. Sajnos, a mi leivalutánk mindig elől küzd a pénzügyi világfronton és biztos célpontul szolgál az ellenséges, ugynevezett nemes valutáknak és száz meg ezer sebből vérezve mindinkább elerőtlenedik, sőt néha úgy rémlik, mintha már agonizálna.

A zürichi vezérkar számító ridegséggel kezeli a mi leiünket és soha eszébe sem jutott a mi verejtékes munkánkból kisarjadzott valutánkat biztonságba helyezni.

Kedves Pista fiam! Zürichtól mi hiába várunk protekciót vagy segítséget, a segítség és pusztulás fészke egyaránt Bukarestben van. Oda kellene varázsolni egy pénzügyi orvosprofesszort, aki alaposan megvizsgálná a mi nagy beteg és sokat szenvedett leivalutánkat

és megállapítaná a biztos diagnózist. Annyi bizonyos, hogy a mi lei betegünket nem lehet hideg vagy meleg borogatásokkal gyógykezelní, mert a mi súlyos esetünkben már csak radikális operáció segíthetne.

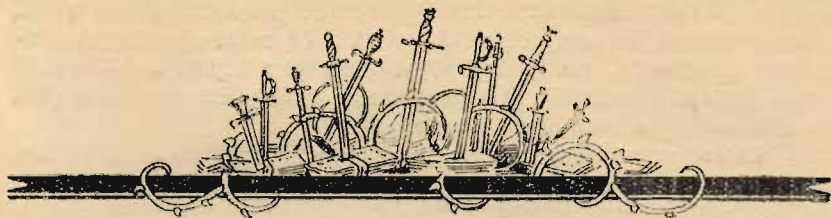
Azt, hogy meddig várnak még az operációval, azt igazán nem lehet tudni, mert Bukarestben nagyon bizakodó a hangulat és mert tudnod kell, hogy sehol a világon annyi optimista államférfiu még nem seregett össze, mint nálunk Bukarestben.

Bukarestben rendületlenül várják az ezüst tálcán lerepülő pénzügyi sült galambot és meggyőződéssel hirdetik, hogy ennek a sült galambnak pompás íze és kíváncsú pecsenyeillata van, csak hogy várni kell rá, amíg megérkezik. Azalatt pedig az egész ország szenved, a fejlődést, a konszolidációt a rossz valuta, a pénztelenség elháríthatatlan akadályként feltartóztatja. Tervszerűen kiszámított, alapos, gondos, alkotó munkáról nálunk szó sem lehet, mert minden józan számítást és kalkulációt feldönt Zürich, a mi valutánk vitustáncának központi hirdetője.

Stabil valuta és egészséges közgazdasági rendszer, jöjjön el a te országod, mert Nagyrománia jobb sorsa ezekhez kapcsolódik.

Kedves Pista fiam! Azért Te ne csüggedj, dolgozzál kitartóan és ambícióval. Munkádnak meglesz előbb vagy utóbb az eredménye. Eleinte ugyan csak rossz leivalutát fogsz gyűjteni, ámde csak komoly és becsületes munkának lehet majd ereje ahhoz, hogy megtörje Zürich végzetes és korlátlan hatalmát.

A RÉSZVÉNYEKRŐL

Kedves Pista fiam, nagy örömet okoztál azon értesítéssel, hogy végre sikerült annyi készpénzt megtakarítanod, amely elegendő ahhoz, hogy komoly tárgyalás alá vegyük — mit is csinálj ezen készpénzzel, hogyan és hol igyekezzél azt gyümölcsöztetni?

A legelső sorban hangoztatott azon ideádat, mely szerint megtakarított pénzedet — az én egykori példámat követve — részvényekbe óhajtanád befektetni — ezt az ideát, mint nagyfoku örültséget igyekezzél kiverni fejedből.

A részvényeseknek ma túlnyomó többsége — rang és név nélküli ugynevezett „kisebbségi részvényes.“ Ez furcsán hangzik ugyan, de tényleg úgy áll a dolog, hogy mindazok, akik nincsenek bent az igazgatóságban, valamennyien kisebbségi részvényesek, ha mindjárt külön-külön ötször annyi részvény fölött is rendelkeznek, mint az igazgatósági részvényeseknek egyes tagjai.

Joggal azt kérdezheted, hogy miután a részvényesek összessége a részvények egyes darabjaiért teljesen egyenlő összeggel lett a bankok törzskönyveiben — a követel lapon — elismerve, hogyan származhatnak értékben és jövedelmezőségben olyan óriási különbségek, amely különbséget a többékevésbé letört kisebbségi részvényesek uton-uttfélen annyira hangoztatnak?

A részvénytársaságokról szóló törvényt a világháboru előtt alkották és léptették életbe és így nagyon érthető, hogy nem számíthattak a világháboru végeredményeként beállott, hihetetlenül nagymérvű eltolódásokra. Világháboru előtt a mai értelemben való kisebbségi részvényes nem is létezett, mert a részvény minden részvénybirtokosnak egyforma jogokat, kötelezettségeket és jövedelmet biztosított. Az igazgatósági részvényesek, akik bent ültek az igazgatóságban csupán nagyobb felelősségük arányában élveztek mérsékeltén nagyobb jöve-

delmet, de velük szemben a többi, igazgatóságon kívüli részvényesek függetlenebbek és nagyobb urak voltak még saját részvénytársaságukkal szemben is, mert felelősség nélkül, de a kritika és ellenőrzés teljes jogával élvezhették részvényeiknek a bankbetétkamat százalékat rendszerint jóval meghaladó jövedelmét.

Látszólag papirosan ma is ugyanilyen a helyzet, de az életben, a valóságban a kisebbségi részvényes ma annyira senki és semmi, hogy azt egy nullával nem is lehet kifejezni.

Kedves fiam, látni vélem az orrodról, hogy abból, amit eddig elmondtam, nem tudod megérteni a kisebbségi és igazgatósági részvényesek közötti óriási differenciát. Hogy ezt megérthessed, tudnod kell, hogy a mai gazdasági és pénzügyi viszonyok mellett maga a részvény szűnt meg a régi fogalmak szerinti érték lenni.

Az érték fogalmából önként következik, hogy annak megvan az időközönként változó árfolyama és így ezen értéket én akkor adom vagy cserélem el, amikor arra szükségem van, avagy, ha az árfolyamot kedvezőnek találom. Nos, hát kedves fiam, nálunk a részvényeknek nincs árfolyama és a részvény ma — úgy az ipari, mint a bankrészvény — a rang és név nélküli kisebbségi részvényes birtokában holt tőke.

A világháború után egy szellemes bankdirektor néhány szóval pompásan jellemezte a részvényt. „A részvényes — ugymond — egy nagy állat, mert ha nem volna állat, akkor nem lenne részvényes.” Ez ugyan kissé erősen hangzik, de nagyszerűen megvilágítja a helyzetet. Eddig, még öt-hat év előtt is, normális pénzviszonyok, illetve kamatlábak mellett a megtakarított pénznek, a tőke gyarapításával legbiztosabb, legjövödelmezőbb lehetősége és elhelyezése volt a részvényvásárlás. A legokosabb emberek is igyekeztek készpénzvagyonuk fölöslegét jól vezetett, jól megalapozott és jól jövödelmező részvénytársaságok részvényeibe befektetni.

A normális betétkamatláb akkori időkben 4–5 százalék volt és ezzel szemben minden valamire való részvény — a nagy átlagban — negyven-ötven százalékkal nagyobb jövedelmet biztosított a részvényesnek, mint a bankbetét.

A háború előtti részvényes nyugodtan, boldogan élvezhette részvényekbe fektetett vagyonát, nemcsak a jövödelmezősége miatt, hanem azért is, mert bármelyik pillanatban eladhatta azokat, nem úgy, mint pl. az ingatlant, amelynek értéke sokkal inkább hanyatlott, mint emelkedett és eladása, illetve értékesítése mindenkor körülményes és kétséges volt.

Kedves Pista fiam! Ezelőtt tiz-tizenkét évvel a te apád okos, előrelátó, praktikus embernek képzelte magát és megfeszített munkával, szorgalommal és takarékossgal sikerült neki néhány év alatt közel százezer korona értékű ipari és bankrészvényt összevásárolni. El sem képzelheted, hogy milyen nyugodtan néztem én a jövőbe, mert hiszen százezer korona az akkori időkben sok pénz volt. Számításom szerint ezen részvények értékesítéséből nővéreidnek bőven jutott volna hozomány és bőven maradt volna fölösleg is öreg napjaim tehermentesítésére.

Ugyanezen időben a szomszédom, akit Te is jól ismertél s akit senki sem tudott okos embernek és akinek véleményünk szerint mindenféle bogarai voltak, nagy meglepetésünkre ingatlanba fektette százezer koronára rugó készpénz vagyonát. Gyönyörű bérházat épített százötvenezer korona építési költséggel. A hiányzó ötvenezer koronát öt százalékos amortizációs kölcsönnel fedezte, amely tény csak megerősítette bennünk a hitet, hogy szomszédunk nem normális.

Kedves fiam, tizenkét év múltán be kell vallanom neked, hogy a szomszédom volt az okos, a bölcs ember és én voltam a könnyelmű, a számár.

Éppen a napokban értesültem róla, hogy a szomszéd eladta a bérházát hat millió leiért. Egy kicsit elsiette ugyan a dolgot, mert akinek eladta, az ismét tovább adta az ingatlant és rövid két héten belül tisztán keresett egymillió leit ezen az üzleten.

Ugyanekkor az én hasonló összegű befektetésem végzetes eredményét: a százezer korona értékű részvényt félve, óvatosan és megőrzően kínálgatom már két hónap óta hatvanezer leiért, de eddig még sehol és sehogysem akadt vevő, hanem vevők helyett csupán őszinte részvétellel és gúnyos lekicsinyléssel találkoztam körülbelül egyforma arányban.

Tehát hatvanezer negatív leiel szemben hatmillió pozitív leiel! Szomszédom gazdag ember lett, míg én kisebbségi részvényes, koldus maradtam.

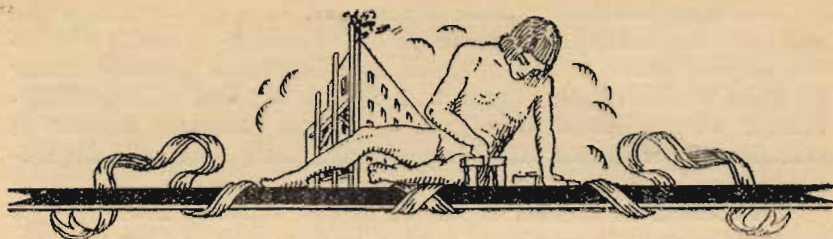
Kedves Pista fiam, mindezekből láthatod, hogy a te apád, a kisebbségi részvényes, azért maradt koldus, mert akkor volt okos, előrelátó ember, amikor könnyelműen számárnak kellett volna lennie.

Beismerem, hogy e levelem legfigyelmesebb tanulmányozása mellett sem tudod majd megállapítani, miért éppen a kisebbségi részvényes koldus és boldogtalan, amikor tulajdonképpen a részvény veszítette el értékét, tehát mindenki, akinek részvénye van, egyformán kell, hogy érezze vagyona pusztulását.

Erre majd legközelebb megadom a kimerítő felvilágosítást, egyelőre elég, ha annyit megértettél, hogy a részvényvásárlás ma anyagi öngyilkosság és öngyilkosságot nem szabad elkövetned.

Kedves Pista fiam, megtakarított pénzedet majd én átveszem tőled és becsületesen kamatoztatni fogom. Az én helyzetem t. i. ma az, hogy többrendbeli szállításaim ellenértékét már évek óta sehogysem, még per utján sem tudom beinkasszálni és így huszonöt százalékos bankpénzzel vagyok kénytelen az így beállott forgalmi tőkehiányt pótolni. Te közelebb állsz hozzám mint a bank s így inkább neked fizetek huszonöt százalékos kamatot.

A HOLT ÉRTÉKEK FELTÁMADÁSÁRÓL

Kedves Pista fiam, egyik legutóbbi levelemben beszélgettem veled a mai rang és név nélküli úgynevezett kisebbségi részvényeseknek szomorú helyzetéről. Pár év előtt még közgazdasági életünkben a részvény és részvényes igen nagy szerepet játszott. A szorgalmas polgári munkának érett és édes gyümölcse volt a részvény és mindazok, akik kellő megfontolással kiszemelték maguknak a megfelelő bankot vagy iparvállalatot amelyeknek részvényeiből — anyagi viszonyaikhoz mérten — több vagy kevesebb részvényt vásároltak, mindazok biztosítottak a maguk részére olyan értékeket, amiknek jövedelmezősége nemcsak hogy felülmultra a normális betétkamat százalékát, hanem ezen kívül a tartalékalapok beszámításával, értékben évről-évre növekedett is. Mindez mint egy szép álom eltűnt és az aranyból sár lett és végeredményben a részvényes — ha más egyéb vagyona nincsen, úgy részvényeinek mai jövedelme mellett rendszerint nyomorogni kénytelen. Ez a rideg, elvitázhatatlan tényállás — holott a bankok és ipartelepek óriási forgalmat bonyolítanak le és ennek megfelelőleg soha nem remélt horribilis hasznokat produkálnak.

Kedves Pista fiam, én elmélkedek és töprengve keresem a részvényes nagymérvű lecsuszásának okait, de eddig nem tapasztaltam, hogy az állam avagy a bankok és ipartelepek részéről hasonló elmélkedés történt volna. Csodálatos módon az állam, a bankok és ipartelepek minden mentési akciónak megkísérlése nélkül pálcát törtek a részvény és részvényesek fölött és olyan mélységesen belenyugodtak a mai állapotokba, mikéntha ez lenne a normális, természetes rendje a mi közgazdasági életünk vérkeringésének. Azt, hogy valamikor — nem is olyan régen — a részvényes egyik legfontosabb szerve volt a mi közgazdaságunknak, azt, hogy a részvényértékek milliárdjai hatalmas segítőtársai voltak a ma gögösen diktáló és dirigáló kész-

pénznek, ezt senki sem mérlegeli és így nem is láthatja és el sem gondolhatja azt a nagyszerű perspektívát, hogy mi volna, mi lenne akkor, ha a részvényekbe fektetett milliárdok föllelevenednének és holt tőkéből átvarázsolódnának eleven tőkévé!? A mi vérszegény közgazdasági életünk milyen erőre kapna, ha részvényekért házakat lehetne építeni, ha az egyedül uralkodó mindenható pénzt a részvény teljes érték és hatáskörrel helyettesíthetné! Ezt a feltámadást, a részvényeknek eme ujjászületését még elgondolni is megnyugtató, sőt lélekemelő dolog.

Kedves Pista fiam, egész helyesen említetted, hogy elsősorban az államnak volna érdeke és kötelessége, hogy ezen halott értékekbe valahogyan életet szuggeráljon. Az állam mindenek fölött áll tehát fölötté áll a mi közgazdasági életünknek is. Ha az ország közgazdasági társadalma ilyen irányban tehetetlen, vagy nem tud föl-emelkedni az országos érdekek önzetlen magaslataira, akkor az államgépezet vezetőire hárulik a nagy feladat, hogy a részvényértékek nagy problémáját megoldani igyekezzenek. Az állam ilyen irányu kötelességével szemben éppen ellenkező akciót fejt ki, mert a tényleges gazdasági állapotok megértése vagy mérlegelése nélkül a halott részvények sirjára olyan súlyos köveket hengerít, hogy azok a feltámadás minden reménye nélkül kell, hogy örök álmukat aludják az idők végtelenségéig. Mindjárt megmagyarázom neked kedves Pista fiam, hogy a fönti képletes beállítás nem frázis, hanem szomorú valóság. Az állam tudniillik nemhogy adómersékléssel igyekeznék egy kis életet varázsolni az elsorvadt értékű részvényekbe, hanem napról-napra újabb adóterheket gondol ki és a különféle adónemek, progresszív számítások egész lavináját zúdítja a részvényekre, úgy hogy annak még megmaradt értéke kell, hogy rohamosan elapadjon. Az állam szigorú törvényben előírja, illetve pontosan megszabja a kis és nagy kereskedelemnek 25 és 30%-os bruttó kereseti lehetőségét, ámde vizet prédikálva bort iszik, mert a bankok és kereskedelmi részvénytársaságok tiszta hasznából különféle adózási kulcsok alkalmazásával minimálisan harmincöt — negyven százalékot biztosít a maga részére.

Egy könnyen áttekinthető és ellenőrizhető példával fogom illusztrálni az államnak részvény-adózási politikáját. Vegyük elő egy banknak mérlegét, amely mérlegben 10 millió alaptőke és négy millió tartalékalap mellett négy és fél millió évi nyereség van feltüntetve. Az évi nyereséget felosztják a következő módon:

osztalékra kifizetik a részvény alaptőke 30%-át azaz	3,000.000 leít
tartalékolnak	1,000.000 „
és különféle címeken kifizetnek	500.000 „

Hogyan történik ezen 4½ millió tiszta nyereségnek megadóztatása?

Első sorban jön az alapadó, amit úgy számítanak ki, hogy a 4½ millió nyereségből levonják az osztalékra kifizetett 3 milliót és a tiszta nyereség 10%-át, tehát 450 ezer leít, marad végeredmény-

ben adóalap 1 millió lei, amely után kivetnek 12%-ot azaz	120.000 leit
következik az adópótlék és pedig:	
az adóalap	1,000.000 lei
és az osztalék	<u>3,000.000 „</u>
összesen: 4,000.000 lei után	
8 százalék, ez kitesz további	320.000 „
Folytatólag jön a 4 millió után 6% pótdadó és pedig 2% megyei, 3% városi és 1% kamarai összesen	240.000 „
Végül 3 millió osztalék után 18% jövedelmi adó melynek összege	540.000 „
Ámde még nem vagyunk készen, mert mind- ezekhez különféle illetékek címén fizetni kell még legalább	<u>300.000 „</u>
összesen: 1,520.000 lei	

az az összeg, amit az állam négy és fél millió jövedelem után adókban bevesz. Ez kerek számban negyven százalék adónak illetve levonásnak felel meg a fönti jövedelemből. A tiszta jövedelmek után kivett adók, progresszive még emelkednek is és így ki van zárva a mai viszonyoknak megfelelő osztalékot fizethessenek. Nem szabad elfelednünk, hogy például a fönti kimutatott harminc százalék bruttó osztalék rendszerint alig 6–10 százaléknak felel meg, mert a részvénytársaságok a részvények névértéke után számítják az osztalék százalékját, ámde a részvényeseknek milyen kevés töredéke volt, vagy van abban a helyzetben, hogy a részvényeket a kibocsátási árban, tehát az alapításkor szerezhette volna be? A legtöbb részvényes annak idején a napi forgalmi árakban vásárolta részvényeit, világos tehát, hogy a kimutatott, illetve kifizetett osztalékok százalék aránya csak névleges, de nem tényleges jövedelmet jelent.

Kedves Pista fiam, mindezekből láthatod, hogy a részvényesek vigasztalan helyzetén első sorban az állam segíthetne ha t. i. átmene- tileg megelégednék mérsékeltebb részvényadókkal és horribilis meg- terhelésekkel nem akadályozná meg azt, hogy a részvényeseknek a felgyülemlett nyílt és burkolt tartalékalapokból a mai nehéz viszo- nyoknak megfelelő jövedelemtöbbletet biztosíthassanak, akár osztalék címén, akár pedig ingyenrészvények kibocsátása formájában. Így vala- hogy azután ezek a milliárdokra rugó részvényértékek is megmozdul- nának és táplálnák a közgazdasági élet vérkeringését és emelnék az ország gazdasági nivóját. Lehet-e ebben reménykednünk? Kedves Pista fiam, én már öreg vagyok ahhoz, hogy reménykedhessek a rész- vények feltámadásában. Te fogod majd örökölni az én megtakarított rossz részvényeimet, neked van időd a várakozáshoz és éppen azért arra kérlek, hogy ne dobjad el, hanem őrizd meg azokat egy szebb jövő reményében.

ELUTAZÁS ELŐTT

Kedves Pista fiam, Te ifju és bohó szívvvel elhatároztad, hogy Párisba utazol, ahol tanulni akarsz, ahol látni, megismerni akard az igazi kulturéletet. Szép dolog az ambíció és szinte férfias elhatározásba megy — feláldozni az itthoni kényelmet, nyugalmat, a biztos megélhetést és belerohanni a nagy bizonytalanságba, egy hatalmas, vég nélküli világváros mindent elborító titokzatos veszedelmeibe . . .

Azt kellene és lehetne hinni, hogy vállalkozásodat az állam is támogatni fogja legalább erkölcsileg, mert hiszen az állam szempontjából sem lehet közömbös dolog, hogy az ország ifjúsága, a jövő generáció, hogyan, miként és hol nevelődik? Világtapasztalat, tudás és műveltség olyan kívánatos erények, amikért érdemes és kell is anyagi és erkölcsi áldozatot hozni és pedig a szülőknek és államnak egyaránt. Ilyen irányu szülői elhatározást az államnak nem szabad megakadályozni vagy megnehezíteni. Nálunk azonban azt tapasztaljuk, hogy a szűklátókörű bürokratizmus a legnemesebb intenciókat is megőrli és az ifjúság ambícióit elsorvasztja. Elutazásod ezer meg ezer formai és rengeteg időtrabló akadályba ütközik. Több mint két hét óta járod a kálváriautat és idegölő ácsorgás, várakozás és utánjárással már összegyűjtöttél egy nagy aktacsomót, de még mindig a kezdet-kezdeténél tartasz, mert nap-nap után újabb és újabb aktákat követelnek tőled utlevélkérvényed felszereléséhez. Eddig már sikerült bélyeges és pecsétetes aktákkal igazolnod a következő tényeket: 1. hogy megszülettél, 2. hogy még mindig élsz, 3. hogy nem követtél el büntetendő bűnöket, 4. hogy a jövőben sem fogsz ilyeneket elkövetni, 5. hogy román állampolgárnak fia vagy, 6. hogy erkölcsleid rendben vannak, 7. hogy temesvári illetőségű vagy, 8. hogy be vagy oltva himlő és mindenféle ragályos nyavalyák ellen, 9. hogy van pénzed és hiteled az elutazáshoz. Folytatólag többek között még azt kellett volna igazolnod, hogy apádnak

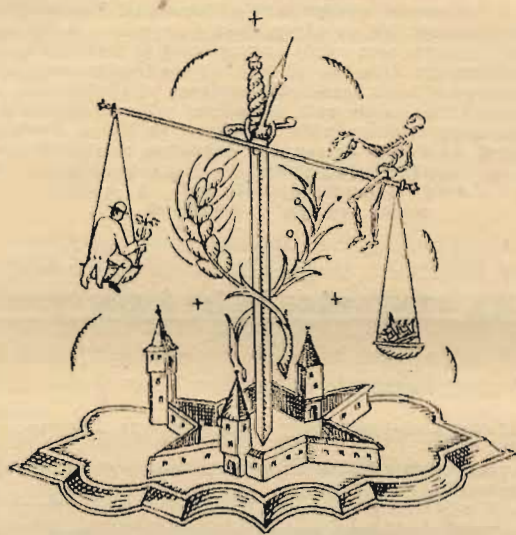
vagy anyádnak nincsen adótartozása. Nem folytatom tovább, itt meg kell állnunk, pedig hol van még a kálváriautat bezáró utolsó aktadarab?

Kedves Pista fiam, Te olvastad a bibliát, ahol meg vagyon írva, hogy az apák bűneiért a gyermekek fognak bűnhődni... Nos hát az én adótartozásom miatt meg kell törnie a Te ambiciódnak, mert addig amíg az én adótartozásom nincs kiegyenlítve, a Te utleveled kiadását az adóhivatal megakadályozza. Ilyenformán az adóhátralék megöli benned a kulturát, a tudni akarást és műveltséget. Isten és emberek előtt Te ártatlan vagy, Te nem tehetsz róla, hogy én hanyag adófizető vagyok és arról sem tehetsz, ha én anyagilag letörtem és a legjobb szándék mellett sem tudok pontosan adót fizetni. Lehetséges, hogy azért nem fizethettem meg adómat, mert a jövedelemem megcsappant, a bankok felmondták a hiteletem, üzletemet nagy veszteségek érték — egyszóval felbillent a mérleg és kenyérre, szűkös megélhetésre, tűzifára, télikabáttra kellett a megmaradt csekélyösszegű készpénzem. Ez a bűnöm s ezért kell neked is bűnhődni kedves Pista fiam. Az adómat — az állam nem fogja elengedni, azt előbb vagy utóbb, de inkább előbb — az utolsó fillérig és pedig kamatostul együtt ki kell majd fizetnem, tehát az adótartozás, ha késik is, de soha el nem mulik. De kérdelem, ki fog Téged kárpótolni reményteljes ifjúságod összetört álmaiért? Neked terminusra be kell tölteni párisi állásodat, mert ha Te nem jelentkezel pontos időre, akkor helyetted ezer más ifju akad, akinek apja vagy anyja nincsen adóhátralékban és akik tehát vígan és bátran utazhatnak Párisba. Az adóbehajtás bevált recept szerint történik egész Európában. Az adókra mindenütt szükség van. De van-e szükség arra, hogy az adóhivatal belekapcsolódjék gyermekeink sorának irányításába?

Nem-e elég megcsorbitása az én egyéni szabadságomnak, ha adóhátralékom miatt az adóhivatal letiltja, illetve megakadályozza az én elutazásomat, tekintet nélkül arra, hogy adót termelő üzleti utazásról van-e szó, vagy pedig arról, hogy haldokló édesanyámat, vagy életveszélyben lévő gyermekemet óhajtanám külföldön meglátogatni? Mivel lehet igazolni és indokolni az adóhivatalok eljárását ártatlan gyermekeinkkel szemben? Mi közülük lehet a gyermekeknek a szülők adójához? Az Uristen büntetheti a gyermekeket az apák bűneiért, de honnan meríti az adóhivatal ezen isteni jogokat?

Kedves Pista fiam, az utlevélkérvényed aktáira ragasztott rendes- és segélybélyegek áraiból már kifizethettem volna adóhátralékomat, de erre hiába hivatkozunk — a bélyeg az más adó, az nem számít, az csak az aktákat disziti. Várnod kell tehát az utazással. Karácsonyig talán megjavul a lezuhant lei és akkor talán megindul az üzleti forgalom is és lesz pénz, jövedelem, amiből esetleg marad majd annyi, hogy kifizethetjük az adóhátralékot. Ha ez mind beválik — akkor elutazhatsz, elbucsuzhatsz a szülői háztól és az adóhivataltól is.

KÖZGAZDASÁGI ÉS
TÁRSADALMI
PROBLÉMÁK

* *
*

KÜZDELEM A MEGALÁZOTT KERESKEDELEM REPUTÁCIÓJA ÉRDEKÉBEN

E cím alá foglalt két beszéd elmondott a Temesvári Kereskedők Egyesületének újjászervezése alkalmából 1918. év végén. A régi egyesület ez időben teljes passzivitásban szinylődött s ügyet sem vetett azokra a súlyos Inzultusokra, mely a háboru alatt a kereskedőosztályt érte. Az új idők új szellemében nagyarányu mozgalom indult a közönyben elfásult kereskedő-kartársak újjáélesztésére. E mozgalom lelke, vezére Kabos Ármin volt. Személyes agitáció, kitartó előkészítő csoport megszervezése után elérkezett az idő a döntő pillanatra. Az önálló kereskedők százaihoz szétküldetett a proklamáció, mely felszabadulásukkal volt egyetelmű a hosszú ájultság után. A proklamáció szövege a következő volt:

FELHÍVÁS A TEMESVÁRI ÖNÁLLÓ KERESKEDŐKHOZ!

Tisztelt Kartárs!

A forradalom első huszonnégy órája elsöpörte Magyarországon a régi bűnös világot.

Milliók szívében és agyában az egész világot megváltó szabadságeszmék cikkáznak keresztül.

Főleszmél, újjászületik az egyén és a nép vállain magas piedesztálra emelkedik az emberi méltóság.

Az új világalkulásban mindegyik társadalmi osztály szervezkedik és igyekszik elhelyezkedni, hogy kivegye a közös munkából és a közös terhekből a maga részét és megalapozhassa boldogabb jövőjét.

Most e világtörténelmi órákban a temesvári önálló kereskedőknek is létérdekük, hogy megértsék a forradalomnak intő szavát, a mely szónak varázsereje föl kell, hogy rázzon bennünket régi lethargikus álmódzásainkból, mert most életösztönünk is azt parancsolja nekünk temesvári kereskedőknek, hogy sürgősen szervezkedjünk.

Az egyesülésben, a szervezkedésben rejlik az az erő, amire — mint a levegőre az élő szervezetnek — nekünk is mulhatatlanul szükségünk van.

Egyes embert — legyen az bármilyen erős és hatalmas — félre lehet tolni a haladás útjáról, míg a szervezett embercsoportok erőt és energiát tudnak kifejteni a közös cél, a közös boldogulás érdekében.

A szervezkedésnek megvalósíthatása céljából Temesvár város önálló kereskedőit december hó 1-jén, vasárnap, délelőtt 10 1/2 órakor a Lloydkávéház souterain-helyiségében megtartandó

ÉRTEKEZLETRE

hívjuk egybe. Mindenkinék életérdeke, hogy ott megjelenjék, mindenkinék kötelessége, hogy segítségünkre legyen a szervezkedés nehéz munkájában.

Temesvár, 1918. évi november hó 25-én.

A temesvári
önálló kereskedők szabadszervezetének
Előkészítő Bizottsága.

E hívó szózatnak százan és százan engedelmeskedtek. Zsufolt hallgatóság előtt nyílt meg az újjászülető egyesület előkészítő értekezlete, melynek nyomán reccsenve dőlt be a régi egyesület korhadt épülete. Ezen előkészítő gyűlésen Kabos Ármin következő beszédet tartotta meg:

MÉLYEN TISZTELT ÉRTEKEZLET, KEDVES KARTÁRSAIM!

Mindenek előtt egy vallomást teszek. Egy kisdéd csoportot, alig néhány tagból álló szürke kereskedő embert — közöttük az én szerény személyemet is a forradalom levegője inspirált arra, hogy szakítva a régi formákkal és tradíciókkal, tehát mellőzve minden eddig bevált, vagy kevésbé bevált intézményt — egészen önállóan és jól átgondolt, de gyors elhatározással cselekedjünk akkor, midőn egybehívtuk Önöket a mai értekezletre.

A mai értekezletünk célját meghívónkban rövid, pár vonásban már ecseteltük és most csak arra kérem Önöket, hogy nyugodtan, lehetőleg minden szenvedély nélkül tárgyaljunk és pedig azért, hogy megértsük egymást, másrészt azért is, mert nagyon fontos, életbevágó dolgainkról van szó és így csak akkor tudunk majd üdvös eredményt elérni, ha komoly megfontolással számolni fogunk a lehetőségekkel és mindvégig a megrendíthetetlen igazság fog vezérelni bennünket minden cselekvésünkben.

Tisztelt Uraim! Ne várjanak tőlem parádés szónoklatot, mert hiszen beismerem, hogy a szép szónoklat nagyon kellemes illatu virág, ámde most midőn a szó teljes értelmében a lét és a nem lét kérdéséről, tehát jövőbeni boldogulásunkról és jelenlegi megélhetésünkéről van szó, — most nem a virágos kertet, hanem a veteményes kertet kell gyomlálnunk. Egyszóval, igyekszem röviden és érthetően elmondani mondanivalóimat és ha egy kissé hosszadalmas leszek — szíves elnézésüket kérem.

Tisztelt Uraim! Forradalmi időket élünk, eltűnt, eltűntünk roskadt össze a régi világ! És én nyomban leszögezem a tényeket és ha kell világgá kürtölöm, hogy nekünk jobbérzésű kereskedőknek semmi okunk sincsen visszasírni a régi bűnös világot, mert szenvedtünk mi is eleget, úgy hogy most szabad világban, a forradalom friss levegőjében mi is föllélegzünk és reménykedve, bizakodva várjuk a szebb jövőt. Igen is, mi sokat szenvedtünk és pedig szenvedtünk különösen szervezetlenségünk miatt úgy, hogy p. u. minden bűnt, vagy bűnös mulasztást amit a háború felszínre hozott — legnagyobbbrészt a kereskedők számlájára írták. Tagadhatatlan, hogy mi kereskedők — éppen úgy mint más földi

halandók bűnben is leledzünk, csak hogy rajtunk és bennünk csupán csak a bűnöket látják különösen azok, akik talán bűnösebbek mint mi vagyunk. Akik p. u. a háboru kedvező konjunkturáit jobban és alaposabban kihasználták mint a kereskedő osztály legszerencsésebbjei, azok t. i. szinte bámulatos energiát fejtettek és fejtenek ki abban, hogy darabokra szaggassák a kereskedő világ erényeit úgy, hogy ma én úgy érzem, hogy mi kereskedők erkölcsileg olyan nivón állunk a megfélemlített és egyoldalulag informált közvélemény előtt, hogy legfőbb ideje elérkezett annak, hogy a túlnyomó részben alaptalan vádak és rágalomokkal szemben szervezkedve, erőteljesen és önérzetesen védekezzünk. Ami eddig szervezet volt, az kizárólag kicsinyes egyéni hiuság szolgálatában állott.

Szervezkednünk és védekezniünk kell, mert bizonyos hogy más-ként eltipornak bennünket. És ha nem szervezkedünk, akkor megérdemljük sorsunkat, mert jól figyeljünk: elmúltak azok az idők, hogy másoktól várhatjuk a mindennapi sült galamboknak hozzánk való dirigálását, ma csupán és kizárólag önmagunk, a saját erőnkkel, a saját tudásunkkal védhetjük meg létérdeinket.

A szervezethez, a tömörülésben rejlik az az erő, — amire ma legalább is olyan szükségünk van mint a levegőre. Szervezetlenségünk a legnagyobb bűn volt eddig önmagunkal szemben, mert higgyék el nekem, ha mi már évekkal ezelőtt jól megszervezkedve vettük volna fel a harcot a többi megszervezett társadalmi osztályokkal szemben, akkor ma nem állanánk itt olyan elhagyottan, árván — megdézsmált erkölcsökkel és hanyatló tekintéllyel!

Nem mondom vele nagy ujságot de kérem, ha mi itt Temesvárott idejekorán megszervezkedtünk volna, akkor talán már évtizedeken át mi lettünk, mi lehettünk volna a temesvári társadalomnak és közigazgatásnak irányítói, vezetői és mindenekfölött a legtiszteltebb és legbecsültebb rétegei. De önmagunk is, minden szervezettség, minden irányítás nélkül szétszórta bandukoltunk a temesvári élet színpadján és fájdalom, csak is a gerinctelenségben versenyezhattunk egymással, mert a gerinctelenség volt mindenkor az ételelixir, amely nagyobb karéj kenyeret juttatott egyik vagy másikunknak. Ez azonban tisztelt Uraim nem az egyes egyének bűne, hanem a teljes szervezetlenség és az önmagunkra hagyatottság eredménye volt.

Igy lettünk mi az elsőkből talán az utolsók és azért áll előttünk egy hosszú rögzös út, mert mi az utolsókból ismét az elsők akarunk lenni! És itt büszkén vallom és kimondom bátran, hogy ehhez megvan a jogcímünk is, mert megvan hozzá az intelligenciánk és a becsületes szorgalmunk is. Nekünk csak akarnunk kell és értékesek és nélkülözhetetlenek leszünk.

De vajjon akarjuk-e? Várjunk-e addig amig a rémes világháboru okozta általános elkeseredettségnek vezető csatornáit leszünk? Várjunk-e addig míg a bosszura éhes tömeg prédájául dobnak oda bennünket?

Nem Uraim, nekünk jogunk van az élethez, mert a hivatása magaslatán álló kereskedelem az a fundamentum, amelyre a nemzetek

nagyságát szimbolizáló épületeket felépítik. Angliát és Amerikát első sorban a kereskedelme és ipara tette nagygyá. Virágzó kereskedelem és ipar nélkül minden államszervezet béna vagy agonizál.

És most e pillanatban kérdezhetik önök tőlem, hogy aktuális-e ma előhozakodni a mi bajainkkal, a mi jövőnk megalapozásával, most midőn a mi szegény hazánk ezer sebből vérezve — soha át nem élt szenvedések közepette — a legsötétebb jövő és bizonytalanság előtt áll? Azt, hogy a régi bűnökért — amiben a mi népünk és a polgári társadalom ártatlan — milyen csapást fog reánk zudítani a kifürkészhetlen végzetnek lesujtó keze — azt mi nem tudhatjuk, sajnos, azt a csapást a magunk erejéből el sem háríthatjuk, ámde egyet tudunk, nevezetesen tudjuk azt, hogy a legnagyobb csapást is a szervezett osztályok és társadalmak könnyebben tudják majd elviselni, mint az egyedülálló egyének. Akármilyen lesz, akárhogyan is lesz — kevésbbé leszünk elhagyatva és lesujtva ha összetartunk, mint lennénk akkor, ha szervezatlenségünk továbbra is sorvasztaná életerőnket.

Ismétlem tehát, mert nem tudom elégszer ismételni, hogy szervezkednünk kell. És pedig szervezkednünk nemcsak átmenetileg, hanem állandó jelleggel. A szervezkedés szükségességét nemcsak a múltban elszenvedett sérelmek, támadások és fejlődésünket sorvasztó bűnös mulasztások igazolják, de itt van előttünk a legbizonytalanabb jövő és a legsivárabb jelen s így el lehetünk készülve arra, hogy lavinaszerűen megnövekedő támadások és óriási megterheltetések fognak zudulni vállainkra. Ha az állam rengeteg milliárdnyi adósságaiból származó terhek igazságosan lesznek elosztva, ha abból a terhekből teherviselő képességének és háborus nyeresége arányában mindegyik társadalmi osztály kiveszi a maga részét, akkor érthető, hogy a legnagyobb önfeláldozással és önmegtagadással fogjuk viselni ezen súlyos terheket, de kérdem, ki garantálja nekünk az igazságos elosztást, midőn azt látjuk, hogy a kereskedő osztály eljátszotta népszerűségét, szétforgácsolta tekintélyét, amit csak úgy tudna ismét visszaszerezni és megalapozni, ha egységesen, büszkén és tömören oda áll majd az ország fóruma elé azért, hogy nélküle, meghallgattatása mellőzésével fölötte senki ne bíráskodhassék!

Felteszem a kérdést, hogy igazságos volt-e, morális alapokon épült-e fel a mai, illetve eddigi adó-rendszerünk? Volt-e olyan képviselőnk az adóketéseknél, akikre teljes megnyugvással bízhattuk érdekeink megvédését, a csak megközelítőleg is igazságos adóketést? Távol áll tőlem, hogy én személyeket támadjak, mert hiszen a korhadt rendszer keretében a legnemesebb, a legtisztább intenciók sem érvényesülhettek, azért tehát első sorban a rendszert és csak azután szabad, vagy lehet az egyéneket kárhoztatnunk.

Kérdem — mert hiszen az elmúlt zivataros idők tanulságait leszűrve sok kérdést kell önmagunkban feltennünk — kérdem, hogy melyek azok a kereskedelmet támogató, hivatásos kereskedelmi intézmények, avagy társadalmi alakulatok, amelyek a békében, de különösen a most lezajlott véres háboruban csak ideig óráig is a feladatuk magaslátán állottak volna? Mindezen kérdésekre csak újabb és újabb

kérdésekkel lehetne felelnünk, de megnyugtató vagy elismerő választ sajnos nem adhatunk. Az alapos reformra nagyon is megérttek már mindezen intézmények és szeretném hinni, sőt bízom abban, hogy ma, az itt remélhetőleg megalakuló Temesvári Önálló Kereskedők szabad szervezetének alkalmá, módja, tehetsége és ereje lesz ahhoz, hogy többek között ezen intézmények megreformálásán a mi szervezetünk is eredményesen közreműködhessek.

Tisztelt Uraim! Nagyon sok munka vár ráink, de csak akkor, ha igazán és kitartóan dolgozni akarunk. A munka alatt a mi reánk vár, nem azt értem, hogy egyszerűen belépünk a kereskedők szabad szervezetébe, meghozzuk a reánk kiszabott nagyobb vagy kisebb anyagi áldozatot, amik után a régi megszokott nemtörődömséggel nyugodtan pihenőre hajtjuk fejünket, mert t. i. ezzel egyidejűleg megengedtük és megengedjük az általunk választott elnökségnek, hogy helyettünk és érettünk akár az összeroskadásig is dolgozhassék, nem úgy tisztelt Uraim, most már egészen más idők járnak, a mi szabad szervezetünkben egyaránt vezérek és közkatonák vagyunk, akiknek mindenütt és mindenkor, ott is annyit kell dolgozniok, amennyit a kereskedő osztály létérdeke parancsol!

Igy Uraim, de csak is így, közös erővel, közös lelkesedéssel és törhetlen ambícióval érhetjük majd el kitűzött céljainkat. Mindnyáján kell, hogy küzdjünk azon nemes ideálok megvalósításáért, amik a temesvári kereskedő osztályt arra a piedesztálra emelik, ami őt jogosan megilleti.

Tisztelt Uraim! Tagadhatatlan, hogy ez a reménybeli piedesztál ma szinte elérhetetlennek látszik, mert hiszen ma még ott ülünk a vádlottak padján és nem tagadjuk, hogy a háboru bűnös levegője többé-kevésbbé megfertőzött bennünket is. Én hiszem, hogy lesz erőnk ahhoz, hogy ezen váddal férfiasan szembe szállhassunk és rámutassunk a lehetetlen és bűnös háborus közgazdasági állapotok előidézőire. Védekeznünk kell az árdrágítás vádja ellen. Bizonyítanunk kell, hogy az árdrágítás palántáját nem a hivatásos kereskedelem ültette el a közgazdasági élet talajába, hanem elültette a háborus intendatura, amely egyszerűen keresztülgázolt a hivatásos kereskedelmen és érthetetlen és indokolatlan eljárásával olyan közgazdasági anarchiát teremtett, amely különösen ma, a háboru likvidálásánál érezteti szinte kétségbeejtő hatását.

Az intendaturák által előidézett kereskedelmi és gazdasági anarchiában a hivatásos kereskedelemtől egészen távol álló egyének talán az oroszlánrészét élvezték a hadi szállítások anyagi előnyeinek és végeredményben leszögezhetjük azt a tényt, hogy ezek a nem hivatásos egyének voltak illetve lettek a rohamosan kifejlődött lánc-kereskedelemnek legkitartóbb és legbuzgóbb apostolai.

Ilyen felfordult állapotok kényszerítő hatása alatt a tisztességes magyar kereskedelem is kénytelen volt a megindult lavinával együtt gurulni, mert hiszen maga az állam is hamarosan szintén beállott az árdrágítók közzé, mert mikor feltartóztatlanul és kiolthatatlanul lángra lobbant az árdrágítás futó tüze, akkor egyének, társadalmi

osztályok és maga az állam is önvédelmi árdrágítással védekezett. Hogy ki a legbűnösebb ebben a közgazdasági örületben — azt komoly, tárgyilagos és pártatlan bíróságnak kell majd eldöntenie, egyet azonban már most kijelenthetek: kijelentem azt, hogy a kereskedő világ legfőbb szervei: a kereskedelmi és iparkamarák sokban és sokat segíthettek volna a közgazdasági anarchia ellen való védekezésben, ámde úgy látszik, hogy kellő súlya nem volt föllépésüknek, aminek oka meggyőződéseim szerint a kamaráknak elavult, hibás szervezetében keresendő.

Tisztelt Uraim, ahogy én ma a kereskedők helyzetét nemcsak itt Temesvárott, hanem általában az egész országban látom és ismerem, arra a meggyőződésre jutok, hogy ma már ott tartunk, hogy ha p. o. egy kereskedő a maga fáradhatatlan agilitásával és genialitásával nagy eredményeket ér el, a nagy eredmények alatt a belföldi és külföldi nagyarányú export és import összeköttetéseket érve, mondom, ha egy kereskedő egy ilyen fáradhatatlan munkássággal telített egész élet folyamán jól megérdemlett anyagi javakat is szerez magának, nos hát az ilyen kereskedőnek sem lehet ma köztisztületben és megbecsülésben része, mert hiszen hiába tagadjuk, ma már benne van a megmérgezett köztudatban, hogy a nagyobb kereskedői vagyonnak csakis bűnös fundamentuma lehet.

Tisztelt Uraim! Most pedig áttérek szervezkedésünk egyik legfőbb céljára: a kereskedő szervezetnek politikai érvényesülésére. Eddig a kereskedő osztály különösen nálunk, politikailag sohasem érvényesült. A kereskedő világ tulnyomó részben leszavazott mindenkor az uralkodó hatalom által delegált, illetve a szó teljes értelmében kinevezett képviselőjelöltre. Soha senki sem kérdezte a kereskedők részéről, hogy a jelölt urnak milyen az álláspontja a kereskedelemmel szemben, soha sem követeltünk a jelölt irtól határozott programot, vagy nyilatkozatot, hogy az égetően sürgős, avagy életbevágóan fontos kereskedelmi kérdésekben minő álláspontot foglal el? Hogyan is mertük volna mindezt megkérdezni avagy pláne garanciákat követelni azoktól a nagy uraktól, akik a legjobb esetben leereszkedő kézfogással tüntettek ki bennünket, ámde szóba állni, avagy tárgyalni velünk ez még álmoknak is tulmerész dolog lett volna! Ez a tény, ezek a jelenségek a magyarázóai annak, hogy a parlamentben egy-két ember kivételével soha senki sem védte vagy képviselte a kereskedő világot. Azért alkothatták meg a kereskedelmi törvények garmadait a mi megkérdoztetésünk nélkül. És az így egyoldalulag megalkotott törvények legnagyobb része kinos szenzációja volt mindég a kereskedő világnak!

Nos hát ennek is meg kell változnia a jövőben, mert a szervezett kereskedő osztály csakis olyan párt keretében fog elhelyezkedni, amely pártnak programja és jelöltje — a lehetőség szerint teljesen magáévá teszi a mi programmunkat is. Mi nem kívánunk lehetetlen dolgokat, mi továbbra is önérzetes, becsületes és szorgalmas kereskedők óhajunk maradni, de a becsület, szorgalom és tudás birtokában és gyakorlásával mi a kereskedői pályán boldogulni akarunk és így nem tűrhetjük azt, hogy önérzetünk és becsületünk továbbra is más osztálybeli uszítók közprédája legyen!

Igen is tisztelt Uraim, mi szervezeten, egységesen, lelkesen támogatni fogunk majd egy olyan politikai pártot, a mely pártnak keretében mi hivatásunk és társadalmi állásunkhoz méltóan — önértézetesen és nyugodtan elhelyezkedhetünk, ahol a mi jogos kíváncsiságainkat figyelembe veszik, ahol sérelmeink orvoslását nemcsak ígérk, hanem tényleg meg is valósítják.

Ha tehát valóra válik a temesvári önálló kereskedők szabad szervezete, akkor bizonyos, hogy meglesz a mi értékünk és súlyunk az országos nagy politikában is — mert eddig minden választáskor mi történt? Leggyakrabban a felsőbb parancs vagy nyomásnak engedelmességtünk és így egyszerűen oda terelték bennünket a szavazó urnákhoz, de legjobb eset ha szóba álltak velünk és mégjobb eset ha megismerkedtünk, ám végeredményben mindenkor mint a kifacsart citromot választások után eldobták bennünket.

Kérdelem Önöket, nem-e így történt és ha ez igaz, a mint hogy ez a tiszta igazság — szabad-e továbbra is tétlenül tűrni ezeket az állapotokat?

Tisztelt Uraim! A szervezkedésből kifolyólag a sok kötelesség között van még egy fontos kötelességünk is azon szerencsétlen kártársainkkal szemben, akik a háboru alatt katonáskodtak és anyagilag annyira tönkre mentek, hogy egészen előlről kell kezdeniök a megélhetés nehéz küzdelmével. De kérdelem, hogy kezdek-e ezek a küzdelmek az állam és a mi támogatásunk nélkül? Azt hiszem, hogy minden temesvári kereskedő óhaját fejezem ki, ha itt határozottan kijelentem, hogy ezen legtöbb áldozatot hozott kártársainkat morális kötelességünk erkölcsileg és anyagilag támogatni. Ezt a támogatást ismét nem az egyes ember, hanem csupán a szervezet adhatja vagy garantálhatja.

Tisztelt Uraim! Nem akarok továbbra is visszaélni türelmükkel, de még azt ki kell jelentenem, hogy mi nem kívánunk személyek ellen harcolni sőt az eddigi intézményeket sem bántjuk, ámde ha azok a mi szabad szervezkedésünk és haladásunk útját erőszakkal avagy alattomosan el akarnák zárni, akkor kénytelenek leszünk velük szemben is fölvenni a harcot és pedig az igazság és tárgyilagosság fegyvereivel.

Tisztelt Uraim! Azon boldog reményben állok itt Önök előtt, hogy megértettek engem, azaz hogy nem értettek félre. Személyes ambícióim nincsenek, a mi igaz és szent ügyünkért — akár mint közkatónája a szervezetnek — lelkesen fogok harcolni. Ismételtelen hálás köszönetet mondok Önöknek, hogy itt megjelentek és hogy nagy türelemmel meghallgattak. Kérem Önöket, hogy a most felolvasandó határozati javaslatomat fogadják el és az itt kézen forgó belépési nyilatkozatokat írják alá, hogy szövetségünket megalakítottak jelenthessem ki. Most pedig kérem hallgassák meg és fogadják el a következő határozati javaslatot:

Temesvárott 1918 december hó 1-én egybegyűlt önálló kereskedők egyhangu lelkesedéssel és minden egyes önként jelentkező temesvári kereskedő polgárt egyaránt kötelezőleg megalakították a „Temesvári Önálló Kereskedők Szabad Szervezetét“.

A szervezkedésnek célja, hogy a temesvári önálló kereskedők a forradalom által megteremtett szociális világban méltó helyet foglalhassanak el.

A temesvári önálló kereskedők szabad szervezetének legelső és legfontosabb feladata leendő — éber figyelemmel kísérni a politikai és társadalmi eseményeket és mint egy egységes társadalmi szervnek — mindenütt és mindenkor ott akcióba lépni, ahol a független és szabad kereskedő polgárok fontos, életbevágó érdekeinek megvédésén vagy egy szebb és boldogabb jövőnek megalapozásán közremunkálkodhat.

A temesvári önálló kereskedők szabad szervezete a kereskedői hivatás szociális és államgazdasági fontosságát igyekszik majd bizonyítani és elismertetni mindazon államalkotó tényezőkkel, melyeknek döntő szavuk van, vagy lesz az új világ felszabadult népeinek társadalmi és szociális elhelyezkedésénél.

A temesvári önálló kereskedők szabad szervezete nem alkalmi egyesülés, hanem állandó jellegű tömörülése a temesvári kereskedőknek oly célból, hogy minden politikai és társadalmi akcióknál mint egységesen szervezett és [vezetett társadalmi osztály — résztvehessen és lehetőleg döntő sulyal igyekezzék megvalósítani mindazon problémákat, amelyek városunk és hazánk boldogulása érdekében megoldásra várnak.

A temesvári önálló kereskedők szabad szervezete intézmények és egyénektől függetlenül kívánja megvalósítani a messzi jövőre is kiható legnemesebb programját és éppen úgy mint ahogy a szervezet saját tagjaival szemben is mindenkor az erkölcs és a szigorú igazság álláspontjára helyezkedik, mint a szervezeten kívül álló egyének és intézményekkel szemben is meg fogja védeni a szervezet igazságát és méltóságát.

Minden önálló temesvári kereskedőt felszólítunk, hogy tekintet nélkül üzleti terjedelmére, illetve anyagi viszonyaira, lépjen be mielőbb a saját jól felfogott érdekében is szabad szervezetünkbe, mert a mi szabad szervezetünk kicsinynek és nagynak egyaránt biztosítani fogja mindazon előnyöket, amik a szervezethez tartozásból kifolyólag a szervezet tagjait egyenként és összesen megilletik.

A gyűlést nyomon követte 1919 január 9-én az egyesület formális ujjaalakuló közgyűlése, hol teljes számban vett részt Temesvár kereskedőinek összessége.

E közgyűlésre már programmot adó meghívót küldött szét a nagyobb keretű szervezőbizottság, melyet a történeti érdekesség kedvéért alábbiakban leközlünk

KERESKEDŐK SZABADSZERVEZETE TEMESVÁROTT.

Temesvár Kereskedőihez!

A kereskedőosztály eddig megszokta, hogy felülről gondoskodjanak róla. Ezután hozzá kell majd szoknunk ahhoz, hogy a kereskedőnek annyi jogot és védelmet fognak adni, amennyit zárt sorokban állva magunknak a többi osztályok között kivivunk.

Mi kereskedők itt állunk hallgatva, amikor egyes pártok nyíltan hirdetik, hogy a kereskedői munka tisztas jövedelme uzsora! Se a sajtóban, se máshol nyilvánosan nem mutat rá senki, hogy más osztályok kevesebb munkával nagyobb hasznokat értek el. Nincs senki, aki az osztályok érdekharcában a kereskedőosztályt megvédje, mert nem vagyunk megszervezve!

Ennek végét akarjuk vetni! Szervezzük meg a kereskedőosztályt, úgy, ahogyan a munkások szervezkedtek! Nem elég az, hogy volt egy kereskedői egyesület, melynek vezetője néha-néha kieszközölte nekünk valamit, nekünk kell egy állandó szerv, amely dolgozzék és harcoljon értünk, amikor kell!

Mi a mi legsürgősebb feladatunk?

1. Rövid idő múlva meg fog kezdődni a délvidek forgalma, nyersanyagok, áruk bevitel és kivitele. Nem várhatjuk őrbe tett kézzel melyik kereskedelmi ágazat jut előbb forgalomhoz; szóhoz kell majd juttatnunk illetékes helyeken minden csoportot és érdeket.

Ezért szervezetünkben minden szakma kereskedőiből szakosztályt alakítunk, amelynek gyűléseiben a szakma érdekében szükséges akciókat elhatározzuk.

2. A munkások, alkalmazottak szakszervezeteivel testileg fogunk tárgyalni és érdekelni megvédeni, nem úgy mint ma, amikor a kereskedő egyedül áll, ha sérelem éri. Ha szervezve tárgyalunk velük, akkor a kölcsönös megértés könnyebb lesz, mert az ő vezetőikkel lesz alkalmunk érintkezésbe lépni.

3. Gondoskodnunk kell róla, hogy a kereskedők csak olyan politikai pártoknak legyenek tagjai, amelyek a kereskedőosztály érdekeit is megvédik. A városi életben, adókvető bizottságokban ott kell lenniük olyan kereskedőknek, akiknek helyén lesz a szívrük és eszük, amikor a kereskedőket kell megvédeni. Ugyanez kell a keresk. kamarában.

4. Egy jogvédő Irodát kell felállítanunk, ahol minden kereskedői sérelemről rögtön tudomást vesznek, ahová minden kereskedő fordulhasson, ha sérelem éri.

5. Sajtópropagandával, küldöttségekkel, beadványokkal szót kell majd emelnünk, amikor az adótörvényhozás megkezdődik, nehogy a kereskedőosztály súlyos megterhelésével bennünket tönkretessenek.

6. A vasúti és postalai szállítás, a munkaidő és munkabér kérdéseiben állandóan résen kell állnunk és idejekorán szót emelnünk.

7. Nyilvános előadások rendezésével, könyvtár alapításával gondoskodunk, hogy minden kereskedő értesüljön róla, milyen konjunkturák és törvények várhatók mindenkor. A sajtóban is gondoskodnunk kell róla, hogy a közönséget félrevezetni és alaptalanul a kereskedők ellen hangolni ne lehessen.

8. Néhány százezer új kisbirtokot fognak felszerelni és a kereskelemnek is szerephez kell jutnia.

Ezek csak a legsürgősebb feladatok.

Hozzá kell fognunk a munkához gyorsan, hogy készen álljunk, amikor majd kell.

Mi megkísérlettünk mindent, hogy a régi kereskedői egyesülettel közösen dolgozhassunk. Felajánlottuk belépésünket, felajánlottunk vezetői állásokat, csak azt kívántuk adjanak alkalmat, hogy tervelnk megvalósításához a mi embereink ott hozzáfoghassanak. De ez mind hiábavaló volt; a régi egyesület vezetője mindig új és új személyi igényeket támasztott és ezzel hetek óta késleltette a munka megkezdését. Nekünk a munka megkezdése fontos és ezért nem várhatunk tovább. A régi egyesület tagjainak nagy része ugyanis velünk van, tehát meg fogunk alakulni! A munkához azután szívesen fogunk látni mindenkit, aki a régi egyesületből hozzánk csatlakozik.

1919. évi Január 12-én, vasárnap d. e. 1/2, 11 órakor a Lloyd tözsdetermében lesz az alakuló közgyűlésünk, ahol tisztikarunkat megválasztjuk.

Kereskedők, jöjjetek el!

Temesvár, 1919. évi január hó 9-én.

A szervező bizottság:

<i>Auspitz Adolf</i>	<i>Forgács Mátyás</i>	<i>Krayer Elemér</i>
<i>Babcsányi Ferenc</i>	<i>Grosz A. Andor</i>	<i>Légrády István</i>
<i>Baruch Dániel</i>	<i>Gonda Adolf</i>	<i>Neumann Alfréd</i>
<i>Dr. Csasznek Nándor</i>	<i>Grünwald Márton</i>	<i>Dr. Pausz Róbert</i>
<i>Csendes Lipót</i>	<i>Guttmann Henrik</i>	<i>Prohaszka Ede (Műmalom)</i>
<i>Deixner József</i>	<i>Havas Marcell</i>	<i>Reich Alfréd</i>
<i>Dénes D. H.</i>	<i>Holländer Miksa</i>	<i>Rotbarth Jakab</i>
<i>Dornhelm Jenő</i>	<i>Kabos Ármin</i>	<i>Sebestyén Béla</i>
<i>Färber Miksa</i>	<i>Kerschek Gyula</i>	<i>Sternlicht Ernő</i>
<i>Fenyő József</i>	<i>Klein Bernádt (Árutorgalmi)</i>	<i>Tornóczi Lajos</i>
<i>Fischer Árpád</i>	<i>Dr. Klein Vilmos</i>	<i>Ungár Ármin</i>
	<i>Kovács István</i>	

Az ünnepélyes alakuló közgyűlésen Kabos Ármin a következő megnyitó beszédet mondotta el:

TISZTELT KARTÁRSAIM!

Üdvözlöm Önöket és hálás szívvel mondok köszönetet mindannyiuknak, hogy itt ma mondhatnám szinte tüntetően nagy számban megjelentek, hogy szervezkedésünk mai alapkövetelésénél ezen ünnepi aktusnál a messzi jövőbe világító fényt és maradandóságot biztosítsanak.

Uraim! Izgalmas, sulyos történelmi időkben — a szervezkedésnek alapvető, komoly és nehéz munkáját elnyűtt idegekkel — legjobb tudásunk szerint és törhetlen ambícióval elvégeztük, nyomban be fogunk számolni Önöknek eddigi munkásságunk eredményéről, ámde ne vegyék zokon, hogy megismétlem a december 1-én megtartott előértekezletünkön tett kijelentésemet: hogy minden szónak, minden kijelentésnek, a mi itt ma elhangzik, a mi ideális célunk megvalósítására alkalmasnak és tartalmasnak kell lennie, azért igyekszem én előljárni a jó példával és felhasználom, illetve szigorúan ragaszkodom feljegyzéseimhez — ezzel úgy vélem, hogy míg egyrészt szolgálatot teszek fontos ügyünknek, másrészt Önöket is megakarom tisztelni és nyugtatni azzal, hogy minden idegszálamon keresztül átérzem a reánk váró feladatnak súlyát és nagyságát és azért vetettem papírra mindazt, amit okvetlenül szükséges elmondanom.

Uraim! A szervezkedés szükségességét előértekezletünkön bőszesen és úgy hiszem, hogy meggyőző érvekkel bizonyítottam. Jogosan hihetem, hogy érveim meggyőzőek és sulyosak voltak, mert hiszen annak élő bizonyítékát az Önök mai, impozáns megjelenésében is látom.

A temesvári kereskedő világ hosszú idők óta — tagadhatatlan, hogy lethargikus álomba volt merülve és ezen mélységes álmot nem zavarta meg a világesemények örült robaja. Ők álmodtak zavartalanul tovább, álmodtak a különféle kereskedelmi sült galambokról, amiket más szervezett osztályok vezetői aranyos tálcákon hoznak elibük. Szép, mondhatnám, hogy gyönyörű álom volt, de a világtöldrengés végre is felébresztett álmainkból. A fölébredés kínos megismerése volt a rideg valóságnak. A kereskedői osztály tekintélye, erkölcsi nivója a gyilkos háborúnak kétségbeejtően hosszú időtartama alatt teljesen lerongyolódott! Miért? Milyen okok miatt?

Kimondom nyíltan és bátran: a kereskedő osztály bűnös indolenciája egykedvűen, szórtanul tűrte mindazon sulyos vádakát, amikkel

uton-utfélen, felülről-lefelé és alulról-fölfelé elhalmozták. Egyeseknek nyilvánvaló bűnét mindannyiunk számlájának terhére írták! Az egyedül álló, szervezetlen kereskedő ember hiába próbált védekezni. Meg se hallgatták, avagy ha erkölcsi fájdalmában néha felordított, akkor gunyosan kikacagták. És az ilyen kacagásokkal versenyt mosolyogtak a kereskedők maguk is, azok t. i. akik szűk látkörrel nézve az eseményeket — a kollegáknak fájdalmát — megleégedetten dörzsölték kezeiket, mondván — én kint vagyok a vízből — hát minek kiabáljak!?

Nos hát tisztelt Uraim! Most már mindannyian — az egész kereskedő osztály nyakig benne vagyunk abban a posványos vízben, a miben hiába erőlködünk, mert ott abban a vízben mindinkább mélyebbre süllyedünk és más szervezett társadalmi osztályok nem fognak bennünket abból kisegíteni. Magunknak kell önmagunkon segitenünk és életösztönünk nyújtja felénk a komoly szervezkedésnek és együtt-érzésnek mentőhorgonyát.

Érdekes megtudni, amit kell, hogy minduntalan megismételjek — honnan, hogyan keletkeztek azok a bűnök, amiket egyszerűen és általánosságban a hivatásos kereskedőkre ráoktrojáltak és pedig ráoktrojálták azok, akiknek érdekükben állott, hogy a saját bűneikről eltereljék az ítélő világ figyelmét.

A kereskedelmi anarchiát az ádrágítással kapcsolatos bűnök és inkorrektségeknek mérges palántáját a mi talajunkba a háborus intendaturák ültették el. Korlátlan hatalmuk magaslatáról szemlélve a kereskedelmi és iparkamarákat és más kereskedelmi intézményeket — azok előttük még jelentéktelenebbé törpültek. És csakhamar kitűnt a szomorú valóság, hogy mindezen — a kereskedelmi érdekek védelmére és képviselésére hivatott intézmények erőtlenek, elaggottak voltak ahhoz, hogy csupán kísérletet is tegyenek arra, hogy az intendaturák valahogyan észre is vegyék őket. Azért lehetett teljesen negligálni a kamarákat és azért lehetett a szó teljes értelmében felrugni, keresztül gázolni a hivatásos kereskedelmen. Azért dobtak ki mindjárt a kezdetkeztén milliárdokat, s azért süllyedhetett a mai hivatásos kereskedelem a jelenlegi nivóra.

Boldog-boldogtalan zuzta és törte magát keresztül a kereskedelmi foglalkozást elhatároló korlátokon, úgy hogy a hivatásos kereskedelem országútján csupa olyan emberek tülekedtek és tolakodtak, akiknek kezeibe az intendaturák hatalma és bűnös tájékoztatlansága adta a kereskedői diplomákat. Érthető, hogy ezek az emberek a legmélyebbre süllyesztették a kereskedelem nivóját — érthető, hogy így a fertőző bacillus megtámadta a hivatásos kereskedelem egészséges szervezetét is. És e fertőző veszedelem ellen nem volt, nem lehetett semmi védekezés, semmi orvosság. Egyrészt ott állott tétlenül és tehetetlenül a szervezetlen hivatásos kereskedő világ — másrészt ott álltak ósdi szervezetűkben a kereskedelmi és iparkamarák és más egyéb tetszhalott kereskedelmi testületek. Azért lehetett, azért kellett a fertőzésnek kitombolnia magát, azért lehetett valóságos pogromot rendezni a hivatásos kereskedő világ ellen és azért kellett nekünk szóltanul és tehetetlenül türnünk a rajtunk keresztül lezajlott romboló eseményeket.

Tisztelt Uraim! Kérdelem, szabad lett volna-e a kamaráknak türniök ezen — tekintélyünket és erkölcsünket szétroncsoló pogromokat? Nem-e kellett volna nyíltan és bátran rámutatni a bűnökre és bűnös mulasztásokra? Nem-e kellett volna a fülébe harsogni az intéző hatalomnak, hogy én, a kamara vagyok a legilletékesebb rámutatni a bűnökre s a bűn okaira. Nem-e kellett volna a kamaráknak fáradhatatlan agilitással, meggyőző érvekkel, energikus föllépéssel megakadályozniok azt, hogy igen csekély százaléknyi bűnös kereskedő miatt — a hivatásos kereskedők összessége ártatlanul szenvedjen, illetve meghurcoltassék?

Elhiszem, hogy ez abban a forró levegőben nem lett volna olyan könnyű és kellemes feladat, de meggyőződésemm, hogy ezt meg kellett volna legalább kísérelni. És ha semmi egyéb, mint csupán önérzetes, céltudatos kísérlet történik ilyen irányban, már akkor is sok mindent meglehetett volna menteni, a mi tényleg elveszett s a mi nekünk erkölcsi kincsünk volt akkor és az lesz a jövőben is!

Egyszóval tisztelt Uraim, ha fátyolt is vetünk a multakra, de legalább meg kell ismernünk a lezajlott események tanulságait. A tanulság pedig az, hogy minden körülmények között szervezkednünk kell, hogy bárminő és bármilyen helyről felénk zuditott támadások ellen — egységesen, szervezeten és önérzetesen védekezhessünk és komoly meggondoltsággal és előrelátással megmutassuk a kereskedő világnak azt az utat, a melyen a jelen és a jövőben haladnunk kell.

A szervezkedésnek célját, programját tömören és világosan hirdeti minden egyes felhívás és ujságcikk, amit mi a helyi ujságokban elhelyeztünk. Határozott nyílt programmot hirdet a mi alapszabálytervezetünk minden egyes paragrafusa is.

Részünkről nem frázis ez a program, hanem a legkomolyabb elhatározás. Hivatásunk, intelligenciánk, bennünket, kereskedő osztályt szintén predestinál arra, hogy a szociális új világrendben vezető szerephez is jussunk. Ezt akarjuk mi dacára annak, hogy e pillanatban talán a legutolsó sorban bandukolunk. Nos hát nem tagadjuk, hogy mi is az elsők között akarunk lenni és példaadóan küzdeni az életképes és kiváló többi társadalmi osztályokkal együtt.

De vajjon elérjük-e ezen nemes célunkat? Elérjük-e hogy a kereskedő osztály önérzetes, öntudatos és kötelességtudó legyen? Elérhetjük-e, hogy a kereskedő világ erkölcsi nivóját olyan magasra emeljük, hogy arról az erkölcsi magaslatról tekintélyt és elismerést sugározzon szét az ország egész területén — fölfelé és lefelé egyaránt? Elérhetjük-e mindezt?

Megszervezeten, együttérezve és egymással versenyezve csak erősen akarnunk kell és a mi utunk akkor csak fölfelé vezethet. De ismételtelen kérdelem, hogy vajjon akarjuk-e? Nem-e muló szalmaláng a mi mostani nagy fellobbanásunk?

Az a fő kérdés, tudunk-e dolgozni a jövő megalapozásáért? Tudunk-e annyira önzetlenek lenni, hogy feledve a saját egyéni bajainkat

— fölemelt fővel és erős akaraterővel áldozni készek vagyunk-e időt, pénzt és munkát a közösség, tehát a kereskedői osztály összessége érdekében?

Uraim! Ha nemcsak önmagunk, hanem a legkisebb faluvégi kartársaink valamint a velünk együtt dolgozó alkalmazottaink fájdalmát és sérelmeit és jogos kívánságát megfogjuk érteni és átfogjuk érezni, csak akkor érezhetjük majd azt a fölemelő érzést, a melytől áthatva kell lennie minden olyan önérzetes és becsületes polgárnak, aki a polgári kötelességtudásnak ideális magaslatán áll.

Senki sem tudhatja közlünk, hogy mit rejt méhében a bizonytalan jövő, de ha ezt a mi gyarló emberi szemünk ki nem fürkészheti — azt igenis éreznünk kell, hogy soha semmiféle társadalmi osztálynak a szervezkedésre nagyobb oka és szüksége nem volt mint éppen most, e bizonytalan időkben, a szervezkedésre életbevágóan szüksége van a kereskedő osztálynak.

Eddig szabadon rendelkezhetek velünk. A politikai intéző hatalmaknak és a közigazgatási kiskirályoknak valóságos csáky szalmája voltunk. A rendeletek és rendelkezések lavínája zudult reánk és mi a törvények és rendeletek sötét labirintusában mint a vak emberek támoxyogtunk hol jobbra, hol balra és jaj volt nekünk ha szervezetlenségünköl eredő emberi gyarlóságunk folytán beleütköztünk az utunkat elálló paragrafusokba! Ha így azután önhibánkon kívül elbuktunk — nem akadt senki, aki fölsegített volna bennünket.

Azért kell szervezkednünk, hogy mindenütt és mindenkor résen legyünk. Az országos és helyi közigazgatási választásoknál beleértve a bennünket különösen érdeklő kamarai választásokat is — ezentul nem kívánunk leltári darabok lenni. Nem lehet bennünket majd ide vagy oda terelni szavazásokra, nem lehet reánk parancsolni, hogy kire adjuk le szavazatunkat.

Ezentul kell, hogy meggyőződésünk, az érdekünk parancsoljon, kell hogy egymást megértve és kapacitálva — szervezetten, egyöntetűen és impozáns föllépéssel mindenkor egy olyan politikai párt keretében helyezkedjünk el, amely párt a legközelebb áll a mi programunkhoz. Kell, hogy a jelölt ur megtudja és velünk együtt át is érezze annak feltétlen szükségességét, hogy nélkülünk, a mi meghallgattatásunk nélkül — rölünk, velünk, fölölünk senki ne rendelkezessék!

Igy lehet, így lesz azután erős, életrevaló kereskedelem, amelynek utját, irányát az egészséges kereskedelem talajából kisarjadzott törvények fogják szabályozni.

A városi közigazgatás irányításában is részt kívánunk venni. És ha ott is megjelenhetünk és pedig olyan számban a mi méltó és arányos leend a kereskedő osztály intelligenciája és rátermettségéhez — akkor remélhetőleg nem fognak bennünket érni olyan kínos megfélepetések, amik a hivatásos kereskedői foglalkozást megalázzák, avagy fejlődésében meggátolják.

Egyszóval Uraim, program van bőven, csak emberek kellene a gátra! És pedig egész emberek, illetve egész embereknek egészséges szervezkedése.

Ne feledjük egy pillanatra sem, hogy a legzseniálisabb vezérkar munkája sem produkálhat semmi értékes alkotást ha a hadsereg erőtlen és a kötelességtudásról halvány fogalma sincsen és viszont, a legkiválóbb katonák sem arathatnak győzelmet, ha vezérkaruk tehetetlen. Az erőknak harmonikusan, egymást kiegészítve kell működniök. Fog-e ez nekünk sikerülni? Nagy és súlyos kérdés. Minden attól függ, hogy a most megalakuló szervezetünkbe mit hozunk át magunkkal a régi korhadt rendszerből? Ha csupán hiúságunkat, önző személyes ambíciókat — mint féltett kincsünket csomagoljuk majd ki a szervezet keretében, akkor erre aligha fogjuk úgy fölépíthetni szervezetünket, hogy az állandó és életképes legyen, mert a mi szervezetünk fundamentumába a becsületes, önzetlen munka és a fáradhatatlan kötelességtudásnak erős tégláit kell elhelyeznünk és az ilyen erős, egészséges téglákra azután már nyugodtan építhetünk, az ilyen épület emberi számítás szerint nem fog összeomolni.

És most áttérhetek a mai alapkövetétel egyik legfontosabb momentumára. Nagyszabásúnak tervezzük, életképessé óhajtjuk tenni szervezetünket. Ehhez nemcsak jóakarat, hozzáértés és ambíció kell, hanem anyagi eszközökre, mondjuk ki nyíltan: sok pénzre van szükségünk.

Egy nagy alapot kell létesítenünk, egy olyan imponálóan nagy összegű alapot, amiből a mi szervezkedésünknek minden közérdekű ténykedését, minden ideális célját és törekvését — eredményesen támogatni lehet. Ebből az alapból kell majd segítenünk a világháboruból visszaérkező s önhibájukon kívül tönkre ment, avagy szerencsétlenül járt kereskedő és kereskedelemmel is foglalkozó iparos kartársainkat és érdemes kereskedelmi alkalmazottainkat, illetve azok árvaít és özvegyeit.

Ugyancsak ezen alapból kell majd kulturális célokra és önművelődésünkre is áldoznunk — egyszóval, ez az alap az egész szervezkedésünknek tényleges alapja kell hogy legyen!

Kartársaim! A kereskedő világ a végtelenül hosszúra nyúlt háboru zivataros éveiben sok-sok milliót áldozott önként, háborus jótékony célokra. A temesvári kereskedők a sok milliós adományokhoz talán a legnagyobb összeggel járultak. Nem kérdeztük kinek, mire, hova adjuk a rengeteg pénzt — földolog, hogy jótékony célra és folytonosan, szinte kimeríthetetlenül adtuk, a mik után kértem, hogy nem-e adhatunk egyszer önmagunknak is, a saját céljainkra? Nem-e lehetünk egyszer mi is ilyen nemesen önzők?

És most itt álljunk meg egy pillanatra. Egy nagyon kedves kötelességet kell teljesítenem. Büszkén bejelenthetem az alakuló közgyűlésnek, hogy alig hangzott el buzdító felhívásunk már is többen jelentkeztek, akik így uttörői lettek a mi eszménk megvalósításának. A jelentkezők között első volt a mi humánus szívű tagtársunk Klein Dávid ur, aki 10.000 koronát adományozott a mi kereskedelmi nagy

alapunkra és az ő példáját követték a Temesvári Műmalom, Klein Vilmos örökösei és Gyapjufonógyár 2000—2000 koronával, azután Fenyő József, Merkler Soma és Holländer Miksa tagtársunk 1000—1000 korona adománnyal.

És jönni fognak a többiek is, mert hiszen még alkalmuk sem volt ahhoz, hogy mindannyian jelentkezzenek, de erős a meggyőződése, hogy mielőbb jelentkezni fognak és akkor a mi nagy alapunk nemcsak névleg, de tényleg nagy alap lesz. Ez lesz t. i. az a forrás, amelyből a mi szervezetünk életgyökerei mindenkor és minden időben tápot és felfrissülést nyerhetnek.

Uraim! A polgári u. n. középosztálynak megszervezése a legnehezebb feladat, ennél csak egy nagyobb feladatot ismerek és pedig a polgárosztály keretéből kiválasztva: a kereskedői osztálynak megszervezését. És ha a feladatokat tovább menőleg még fokozni kívánjuk, akkor teljes képében áll elő a mi esetünk t. i. a legnagyobb feladat, mikor az a szándékunk, hogy a megszervezett kereskedő osztály életműködését is biztosítani, illetve állandósítani óhajtjuk.

Őszintén mondom — tudatában vagyok ennek a szinte megoldhatatlannak látszó nehéz problémának és ha mégis fogyatékos erővel, kevés tudással és roncsolt idegzettel ráléptem erre a hihetetlenül nehéz utra, csak egy mentségem van és pedig az, hogy az nagyon kis baj, ha az uttörés nehéz munkájában, akár én, akár többen a mi lelkes tagtársaink közül elbukunk, avagy összeroskadunk, fődolog, hogy céljainkat, eszméinket megértsék a kereskedő világ közül mások, akik erősebbek, rátermettebbek mint mi vagyunk, egyszerűen, mi itt valamennyien csak nyerhetünk a szervezkedés harcában, mert a mi nekünk drága volt és a mit eddig szervezkedés nélkül elveszithettünk az már úgy is megtörtént, azt tisztelt Uraim sajnós, már mi elvesztettük!

Bizonyos, hogy szervezkedésünkkel nagy rizikóba nem megyünk bele, de legalább végérvényesen megismerjük önmagunkat. Van-e erőnk, kitartásunk, munkaszeretetünk, kötelességtudásunk — ez a kérdés, mert ha mindezen erények birtokában vagyunk, akkor már is miénk az óriási siker: az öntudatos, önérzetes, tekintélyes és mindenekfölött becsületes kereskedői osztálynak megteremtése, illetve védelme!

Uraim! A történelmi időknek világító órája jelzi nekünk azt a tizenkettedik órát, midőn a kereskedő világnak is határoznia kell. Előre menjen-e kellő felkészültséggel a viruló életet jelentő haladás útján, avagy maradjon-e állva, álmodozva az örvény szélén, ahol védtelenül éri és okvetlenül megsemmisíti majd az új világrendnek tisztító orkánya!

Tisztelt alakuló közgyűlés! A mi szervezkedésünk különféle érzést és hangulatot váltott ki magának a kereskedelmi osztálynak körében is. Voltak és vannak és nem csekély számban, akik lekicsinylő módon nyilatkoztak már a mi első lépésünkről is, de látom a jóindulatu kishitűek tekintélyes csoportját is, akik előre látni vélik a mi bukásunkat

és mint óvatos emberek, előbb kivárvák a teherpróbát és csak azután határozzák el magukat, hogy beköltözzenek a mi szervezetünk új épületébe.

Hát tisztelt Uraim ezen nem kell, de nem is lehet csodálkozni. Az lett volna csodálatos, ha a régi, konservatív elemek azonnal megértették volna az új időknek behívó parancsát és rögtön és lelkesen hozzánk tömörültek volna. Erre még nem igen volt példa — a társulásra sokkal predestináltabb társadalmi osztályoknál sem és éppen ezért én egy percig sem kételkedek abban, hogy ők jönni fognak és már most kijelenthetem, hogy mi örömmel várjuk őket.

Őrületség volna a testvérharcot csupán a harc kedvéért provokálni és még nagyobb örületség volna ha mi számüznénk önmagunk közül azokat, akikben komolyság és rátermettség is van a velünk való becsületes együttműködéshez. A mi szervezetünk ajtója, minden korrekt kereskedő tagtársunk előtt nyitva áll, hozzánk beléphetnek, velünk együtt dolgozhatnak, mert jól tudjuk, hogy ha szétforgácsolódnak az erők, akkor hajótörést szenved a mi legnemesebb szándékunk is.

Tisztelt Uraim! Nem kívánok tovább visszaélni szíves türelmükkel, nem akarom megismételni a két hét előtt elmondott részletes programunkat és így befejezésül még csak arra kérem Önöket, hogy fokozatosan, okos előrelátással és becsületesen értelmezett szociális érzéssel építsük ki a mi szervezetünket és ha a mi szervezetünk friss levegője a szolidaritás érzetével és annak életbevágó szükségességével fogja megtelíteni a mi tagtársaink szívét és agyát, akkor én nem féltsem a mi szervezetünk jövőjét, akkor az mint a kereskedő világnak élő és agilis szerve — diadalmas előretöréssel — élni és virágozni fog!

*

Az új érárt megteremtő rendkívüli sikerű alakuló közgyűlés után az újszervezett egyesület, melybe a régi feloszlott egyesület tagjai spontán elhatározással beolvadtak, megkezdte fokozott működését Kabos Armin ügyvezető igazgatása alatt. Legelső áldásos ténykedése minden osztályra kiható, nemes cselekedet volt: A megszálló szerb csapatok hadisarc képen magukkal akarták vinni összes iskoláink berendezését. Az új egyesület e berendezés meg-

váltására 185.050 koronát gyűjtött, melynek egy részét a kitűzött célra, tekintélyes fennmaradó részét az adományozók egyenkénti beleegyezésével az alap céljaira fordította. Ígyképen anyagilag is szilárd,

erős épületté vált a Temesvári

Kereskedők Egyesülete

s fel volt készülve teljesen

a nagy idők nagy

cselekedeteire.

*

* AZ ÖNNÁLLÓSÁG MEGŐRZÉSE *

Hogy mennyire ragaszkodott Kabos Ármin később is az egyesület függetlenségéhez s mennyire szíven viselte sorsát, legjobban jellemzi az egyesület 40 éves fennállásának jubileumán mondott köszönőbeszéde, amidőn e jubiláris közgyűlés az egyesület dísztagjává választotta. Az előzmény, mely e beszédhez az impulzust megadta, a bucurești Sfatul Negustoresc részéről indított beolvasztási kísérlet volt.

E beszéd a következőkép hangzott:

MÉLYEN TISZTELT KÖZGYŰLÉS!

Hálás szívvvel megköszönöm a rólam való szíves megemlékezést. Semmi különösebb érdemem nincsen; azt tettem mindig amit érzésem, meggyőződésem és kötelességtudásom diktált. Továbbra is a megkezdett úton haladok és a míg gyöngye erőm és idegeim rendelkezésemre állnak — úgy ezen Egyesületben, valamint az egyesület keretein kívül is — barátaim, pályatársaim, de mindenek fölött a kereskedelem szolgálatában fogok dolgozni.

Nincs szándékomban méltatni az Egyesületnek valóban áldásos működését, azt másutt, más formában most is, máskor is megtettem, de különben is azt gondolom, hogy itt ez alkalommal nálamnál elfogulatlanabb, tehát illetékesebb férfiak hivatottak azt megcselekedni, ám azért a mai ünnepi évfordulót felhasználom arra, hogy egy-két gondolatot, egy-két kívánságot elmondjak, leszögezzek — Egyesületünk jövőjének biztosítása illetve megalapozása szempontjából.

Uraim! Gyarló emberek vagyunk, tehát a mi munkánk sem lehet tökéletes. Az egyesület vezetősége is gyarló emberekből áll, ámde őszintén mondom, hogyha valamikor hiba vagy mulasztás történt az a legritkább esetben történt a vezetőség részéről, hanem legtöbbször a tagok nemtörődömségéből és abból a furcsa gondolkozásból származott, hogy t. i. a szolidaritásban van az erő, tehát az egyes embernek nem okvetlen szükséges erőt kifejteni.

Uraim! Egyesületünknek anyagi és erkölcsi erőkre illetve támogatásra van szüksége, mert a tagok részéről megnyilvánuló közönyösség, avagy az anyagi áldozatkészség hiánya a legideálisabb vezetőség ambícióját is letöri.

Nehéz időket élünk és miként a családi tűzhely melegére, éppen olyan szükségünk van a mi második és közös otthonunkra: erre az Egyesületre.

Lehet, hogy az Egyesület ma nem nyújthat nekünk kézzel fogható pozitív eredményeket, de azért mindnyájan érezzük, hogy ez az Egyesület megszilárdította kereskedői önérzetünket, megvédte tekintélyünket és felrázott bennünket a kétségbeesés lethargiájából és végeredményben belénk szuggerálta azt a kereskedői öntudatot, hogy üldözhetnek, megálázhatnak bennünket egyesek, avagy felsőbb, vagy alsóbb társadalmi rétegek, de a mi hivatásunk, a mi rendeltetésünk — az állam, a haza szempontjából is elsőrendű.

Támogassuk tehát Egyesületünk vezetését erkölcsileg és anyagiilag, mert a Vezetőség óriási és idegölő munkát végez értünk és helyettünk.

Legyen ez az Egyesület mindenkor a kereskedelem békés és boldog otthona. És hogy az lehessen és hogy soha meg ne szűnjön a velünk való meleg együttérzése — ez ünnepélyes évfordulón tegyünk szent fogadalmat és mondjuk ki, hogy soha senki kedvéért nem fogjuk feláldozni az Egyesület függetlenségét és hogy teljes erővel s a legnagyobb áldozatkészséggel mindenkor megvédjük Egyesületünk szabadságát.

Uraim! Itt ezen Egyesület keretén belül soha nem volt, de nem is lesz semmiféle országos pártpolitika, itt mi valamennyien egészséges pártokonkivüli közgazdasági politikát csinálunk és így sem kényelemből, sem pedig átmeneti haszonlesésből nem fogjuk feláldozni soha — büszke önállóságunkat.

Együtt fogunk küzdeni mindenkivel, akik a kereskedelem szabadságáért és tisztességéért harcolnak és e harcokban mindenkor a legelső sorokban és becsülettel vesszük ki a magunk részét — de behódolni — pillanatnyi sikerekért nem fogunk soha.

Mi kitartunk az Egyesület mellett és kívánjuk, sőt követeljük, hogy Egyesületünk vezetősége magasan és büszkén lobogtassa Egyesületünk zászlóját, amely zászló Nagyrománia kereskedelmének boldog és biztos jövőjét jelképezi.

Büszke, szabad, virágzó kereskedelem és ipar — büszke, szabad és boldog hazát jelent.

Uraim! Nincs több mondani valóm.

*Ugyancsak az egyesület jubiláris gyűlésére a Temesvári
Hirlap hasábjain Kabos Ármin a következő vezércikkben
írt beköszöntőt:*

A temesvári kereskedelmi világnak ünnepe van. Ma ünneplik a kereskedők egyesületük alapításának negyven éves évfordulóját. Negyven év nagy idő emberek és egyesületek életében, de csupán néhány másodperc az idők végtelenségében. Nekünk gyarló, halandó embereknek nem az örökkévalóság, hanem az arasznyi emberi lét nézőpontjából kell megbírálni az emberek által alkotott intézményeket. Világítsuk meg tehát a Temesvári Kereskedők Egyesületének multját és jelenét, hogy így a kellő adatok birtokában megerősödjék a hitünk és bizalmunk annak jövőjében.

Negyven év előtt a temesvári kereskedelem gyermekkorát élte. Nívósabb, komolyabb volt, mint sok más város kereskedelme, de a nyugati államok szellemétől és felfogásától eltérőleg a kereskedelem amolyan harmadrendű foglalkozás volt, amely pályán tulnyomó részben csak letört, illetve szellemileg és intelligenciában alacsonyabb nivóju emberek próbálkoztak megalapozni jövőjüket. Bármelyik, a legsoványabban dotált hivatalnoki pálya is, ahol a számlátrán való lassu, de biztos és automatikus előmenetel garantálva volt, jobbnak és kívánatosabbnak látszott, mint a legjobban megalapozott kereskedelmi vállalkozás. Az ilyen körülmények között és ilyen környezetben megalakult Kereskedelmi Egyesületnek feltörő munkája és feladata csak a hosszú évtizedek távlatából tűnik fel kicsinyes, nivótlan ténykedésnek, mert az igazság az, hogy a primitív emberek és eszközök segítségével végzett alapvető munka végeredményben mégis csak annak a hatalmas épületnek a fundamentumát rakta le, amely most és a jövőben is a virágzó és hatalmas kereskedelem fejlődését szimbolizálja.

Egy milliméternyi előrehaladás a fejlődésnek nehéz és végnélküli utján a lelkes és előrelátó férfiaknak alkotó erejét bizonyítja. Szerencséje az emberiségnek, hogy minden idők minden társadalmi rétegének meg vannak a maga apostolai, akik több, vagy kevesebb rátermettséggel, de szívük mélyébe beplántált idealizmussal a fejlődés útját egyengetik. Ilyen férfiak voltak nálunk is a kezdeményezők között. Azért ha rávilágítunk a Temesvári Kereskedők Egyesületének multjára, ezeknek a férfiaknak munkáját meg kell becsülnünk és emléküket illő tisztelettel kell megőriznünk. Nem szándékozunk, de nem is lehet feladatunk részletekbe menő kritikát gyakorolni a rég multban szereplő férfiak egyesületi tevékenységéről és így miután megállapítottuk, hogy az alapvető munka az ő érdemük, — foglalkozunk intenzívebben az Egyesület jelenével és jövőjével. Örömmel állapíthatjuk meg, hogy a

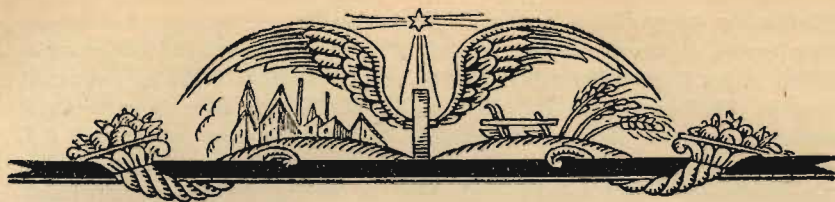
Kereskedők Egyesülete az utóbbi három-négy évben hatalmas lendülettel a fejlődés és irányítás útjára lépett. A régi szerény keretéből az egyesület magas nivóra emelkedett úgy, hogy ma országos tekintélynek örvend és irányító és biztató szavát figyelik, várják és követik is az ország többi kereskedelmi egyesületei. A régi egyesületi tevékenység kényelmes, sőt kellemes gyermekjáték volt a mai idegölő, nagy tudást, körültekintést, anyagi és erkölcsi áldozatot igénylő alkotó munka mellett, amit ma a Temesvári Kereskedők Egyesületének nap-nap után végeznie kell.

Tagadhatatlan, hogy vannak kisnitűek és elégedetlenek az egyesület keretein belül és kívül, akik nem értik és így nem is tudják méltányolni az egyesület vezetőségének komoly, céltudatos és mindenekfelett önzetlen munkáját — amit a román kereskedelem fejlődése, szabadsága és megszilárdulása érdekében kifejt, mert a rövidlátók csak a pozitív eredményeket látják és mérlegelik, holott az egyesületi tevékenység negatív eredményei legtöbbször értékesebbek az előbbieknél. Mindez kissé furcsán hangzik, pedig így igaz a dolog, mert ha az egyesület teljes erővel és felkészültséggel küzd a kereskedelem szabadságát sértő valamelyik törvény megalkotása ellen és ha e törvényt mégis megalkotják és életbe léptetik — ez negatív eredmény. Negatív eredmény, ámde a törvény elleni küzdelemben az egyesület a törvény hatálytalanítására annyi érvet és bizonyítékot hozott felszínre, hogy azok úgy mentek át a köztudatba, hogy meggyőzték a nagyközönséget arról, hogy a törvény szigorúsága nem indokolt, nem szolgálja a célt és nem időszerű. Így azután a legdrágóbb törvénynek sincs meg az a lesújtó ereje ami meglett volna akkor, ha a parlamenten kívüli küzdelemben az egyesület nem állott volna feladata magaslatán.

Igenis, egy-két önzetlen férfiúnak fáradhatatlan egyesületi munkája révén a temesvári kereskedelem olyan és annyi erkölcsi hasznot könyvelhet el, ami értékben fölér bármilyen nagy összegű anyagi eredménnyel. Ezidő szerint Kun Rikárd áll az egyesület vezetősége élén. Kun Rikárd erőskezű, rátermett ember, akinek vezetése mellett a rekonstruált egyesület nagyarányu szereplésre hivatott. Sohasem volt könnyű feladat a lelkiismeretes elnöki szereplés, de most szinte emberfölötti energiát, széles látókört, acélidegeket és fáradhatatlan munkakedvet igényel. Kun Rikárd elnök — úgy látszik — ezen erények birtokában van, mert e nehéz időkben győzi az iramot és mindinkább fokozódó munkakedvvel egész férfiuként megállja a helyét. Nagy szó ez és biztosíték arra, hogy az egyesület jövőjéhez a legszebb reményeket fűzhetjük.

A jubileum napján egy fontos, életbevágó feltételt kell leszögezünk. A Temesvári Kereskedők Egyesületének sem most, sem a jövőben nem szabad feladni teljes függetlenségét és szabadságát. Nem szabad feladni sem politikai, sem kényelmi szempontokból. A teljesen független, szabad és nivós Temesvári Kereskedők Egyesületére szüksége van nemcsak a kereskedővilágnak, hanem mindazoknak, akik Nagyrománia jövőjét és nagyságát elsősorban a kereskedelem és ipar fejlődésével és nagyságával hozzák kapcsolatba.

A TISZTESSÉGES KERESKEDELEM SZOLIDARITÁSA

A tisztességes kereskedelem szolidaritására soha nem volt nagyobb szükség, mint a mostani válságos időkben, midőn felülről érezzük azt a rettenetes erkölcsi és anyagi nyomást, amely nyomás végpusztulással fenyegeti egzisztenciánkat s velünk együtt azt a kereskedői társadalmi osztályt, amely hivatva lenne arra, hogy Nagyrománia nagysága ezen társadalmi osztály vállaira bazirozódjék. A felülről jövő erkölcsi nyomás megnyilvánul a törvényhozásnak bennünket érdeklő és érintő minden törvényalkotásában és kormányrendeleteiben, amely törvények és kormányrendeletek legnagyobb része tulajdonképpen büntetőtörvény, amely nem a bűnös kereskedőt sujtja, hanem a kereskedőt általában.

Ott ahol a kereskedelmet és ipart ilyen harmadrendű foglalkozásnak minősítik mint nálunk, ott talpra kell állnia a kereskedelemnek és iparnak és minden megengedhető törvényes eszközzel ki kell vívnunk reputációnkat, fel kell emelkednünk legalább arra a nivóra, amely nivón állottunk egy évtized előtt. A kegyetlen és hosszantartó világháboru megingatta az összes társadalmi osztályok erkölcsi alapjait, kétség kívül megingott a kereskedelem erkölcsi alapja is — részben önhibánkból, részben a viszonyok kényszerítő hatása folytán. Így rombolt a világháboru erkölcsi értékeket is, de az összes társadalmi osztályok közül talán a csatolt országrészek kereskedelme járt elől abban a ténykedésben, hogy a háboru előtti időkben annyi erényt és erkölcsi értéket tartalékol, hogy ezen értékből még mindig megmaradt annyi a kereskedelem birtokában, amely elegendő ahhoz, hogy egy új kereskedelmi élet alapjait lefektethessük.

A felülről jövő anyagi nyomás megnyilvánul a pénzkrízisben. A pénzkrízis momentán a legveszedelmesebb nyavalya, ami teljesen hatalmába ejtette Nagyrománia kereskedelmét és iparát. A pénzkrízis előidézésében a romániai kereskedelemnek semmi bűne sincs. Az a

körülmény, hogy nálunk nem a közgazdasági élet vérkeringését alaposan megfigyelő és tanulmányozó bázison életbeléptetett védővámok, hanem a szó teljes értelmében adóvámok drágítják mérhetetlenül az importált ipar és közfogyasztási cikkeket, az a körülmény és sok más ezzel kapcsolatos államhatalmi intézkedés örületes drágaságot idéztek elő, amelynek a kereskedelemre való hatása abban nyilvánul, hogy minden kereskedelmi ügylet lebonyolításához és minden üzlet régi nivójának fenntartásához a pár év előtti forgalmi tőkének sokszorosan fölemelt olyan nagy összege szükséges, amit a jelenleg forgalomban lévő bankómennyiségből előteremteni nem lehet. Azaz, hogy talán mégis lehet, de olyan horribilis bankkamatláb mellett, amit tartósan nem bírhat el semmiféle kereskedelmi vagy ipari üzem.

Igy áll elő az az immoralis helyzet, hogy az alkotó munka messze mögötte kullog a pénz mögött, mert a pénznek kölcsönadása mellett bárki is minden munka nélkül több jövedelemre tehet szert, mint az, aki a pénzt kereskedelmi vagy ipari vállalatba fekteti, ahol ő maga és a munkások és gépek nagy tömege reggeltől estig tartó intenzív munkával sem tud versenyezni a pénznek minden munka nélkül való nagy jövedelmezőségével. Világos, hogy a kereskedelmi világot az erkölcsi és anyagi összeomlás fenyegeti. De fenyegeti más is. Mindazok, akik a mai válságos gazdasági és társadalmi helyzet alapos ismeretében a jövő útját fürkészik, mindazok észrevehetik az újabb veszélyt is, a mi a kereskedelmi és ipari világot fenyegeti. A nagyromániai kereskedelem és ipar a csatolt területeken tulnyomóan a kisebbségi sorsban levők kezében van. Már pedig a kisebbségi sorsban levő romániai polgárok megélhetési termőföldjének mesgyéjéből a törvényhozás útján és kormányrendeletekkel — nap-nap után mindig elszántanak egy-egy jókora darabot úgy, hogy a kisebbségi sorsban lévő román állampolgárok jövőbeni megélhetése mindinkább problematikussá válik. A szülők maholnap a legnagyobb zavarban lesznek, hogy milyen pályára neveljék gyermekeiket. Az eddig választható pályák igen nagy százaléka a kisebbségi sorsban élők számára nem nyújthat megélhetési lehetőséget, úgy hogy alig marad más kisebbségi szabad pálya jelenben és a közel jövőben, mint a kereskedelmi és az ipari pálya. Nos hát, az életösztön, a megélhetés kényszere a kereskedelmi és ipari pályára fogja terelni a kisebbségi sorsban élők tulnyomó százalékát.

A nagy tömegek rázabadtítása a kereskedelmi és ipari pályára — még normális időkben, egészséges közgazdasági viszonyok mellett is nagy horderejű, sőt katasztrofális jelentőségű lehet, elképzelhető tehát, hogy milyen sors vár a kereskedelemre akkor, ha ennek a mai düledező épületére fognak még ráépíteni két, vagy három emeletet! Csak egy anyagilag és erkölcsileg erősen megalapozott kereskedelem és ipar bírja ki, illetve tudja majd parírozni a tultermelés sorvasztó veszedelmét. Világosan látjuk a felülről, alulról és oldalról jövő végzetes nyomásoknak tényét és lehetőségét. Gondoskodnunk kell tehát a védekezés formáiról és lehetőségéről. Nos hát, a nyugati kulturállamok kereskedelmi szellemét kell ide varázsolnunk. Ez a modern keres-

kedelmi szellem legyen a mi levegőnk és ebben a levegőben kell a mi lelkeinknek egybeforrniok. A régi kereskedelmi erkölcsöket kell ismét belevinnünk a kereskedelmi vérkeringésbe. A konjunkturák nagy részben már megszűntek s a még meglévők egészen bizonyos, hogy szintén elfognak tűnni. A szolid és becsületes és fáradhatatlan munka legyen a mi élethivatásunk fundamentuma. Mindegy, hogy körülöttünk és mögöttünk a korrupció rákfenéje pusztít — a mi erős erkölcsi várunk falain ennek a korrupciónak meg kell törnie. És meg fog törni, ha erős lesz a mi akaratunk és szilárdul kitartunk elhatározásunk mellett. A kereskedelmi egyesületek és kongresszusok intenzív munkája, ha látszólag meddőnek is tűnik fel, ám végeredményben sohasem lehet meddő, mert a felszínre hozott eszmék és igazságok láthatatlan módon és utakon terjednek mint a bacillusok és belehatolnak emberek és intézmények szerveibe és előbb-utóbb elővarázsolják a jövő biztosabb és boldogabb kereskedelmi világát. A kereskedelemre még Nagyromániában is nagy jövő vár, ha minden poklokon keresztül diadal-maskodni fog a kereskedelmi szolidaritás.

A DRÁGASÁG ELLEN

Naivítás volna azt hinni, hogy a drágaságot, mely a világháborúnak szüleménye, s mely egész Európában dühöng és nyomoritja az emberiséget, — bármilyen szigorú törvénnyel el lehetne tüntetni a föld színéről. A drágaság kellemetlen és veszedelmes epidémia, aminek legyűréséhez, ép úgy mint a többi epidémiáknál hygienikus intézmények és intézkedések, szakértő, önfeláldozó orvosok és megfelelő gyógyszerek szükségesek.

Tárgyilagos belemélyedéssel keresnünk kell a drágaság fokozódásának országos és világpiaci okait s ha azt megtaláltuk, csak akkor lehet a sikeres orvoslásról komolyan elmélkedni. Mindenekelőtt kijelentjük, hogy megértjük a fogyasztó nagyközönségnek a mérhetetlen drágaság okozta nagyfoku elkeseredését és látjuk, illetve megértjük azt is, hogy az így kialakult tömeg-hangulat szinte kényszeríti a kormányt, hogy antimerkantilista törvény és rendelkezésekkel igyekezék megnyugtadni az elkeseredett fogyasztótömegek millióit. Ezt és az ehhez hasonló antimerkantilista intézkedéseket a mindenkori kormányok önvédelemből is megteszik, illetve megismétlik, mert senki sem kívánhat az uralmon levő kormányok és pártoktól annyi önzetlenséget, hogy önszántukból bevallják és hirdessék az elégedetlen millióknak, hogy első sorban is óriási százalékban ők, illetve az ő révükön az állam a legnagyobb és a legkiméletlenebb árdrágító.

A lerongyolódott vasut, a vérszegény posta, az összefoltozott távirda, a berekedt telefon egyik napról a másikra 100—200, sőt 300 százalékkal emelte és folyton emeli tarifáit. És különös, elszomorító jelenség, hogy a tarifaemelkedésekkel egyidejűleg duplaszázalékos arányban csökkent ezen fontos közgazdasági szerveknek teljesítőképessége.

Egész Európában, Románián kívül nincs még egy állam, ahol a drágaságot egy csapásra úgy le lehetne szorítani — legalább is a felére redukálni — mint nálunk, ahol minden megvan, minden megterem. A legfontosabb élelmicikkekben, állatban, fában és ásványtermékekben bőséges fölöslegünk van, tehát megvan a kiviteli lehetőség ámde azt tapasztaljuk, hogy az exportnak ezer meg ezer akadálya van, amit az állam érthetetlen okokból vagy nem tud, vagy nem akar leküzdeni. Ezzel szemben az importnak ugyyszólván semmi akadálya sincsen, mert a tényleges szükséglet keresztül töri magát az óriási adóvámteteleken

s így az örületes drága importot nem ellensúlyozza az export, aminek eredménye ezután közgazdasági mérlegünk katasztrófális felbillenése, illetve passzív volta, ami elsősorban idézi elő a lej kurzusának rohamos sülyedését.

Ugy az állam, mint az államnak polgárai is sokkal olcsóbban megélnének, ha az örületes vámtételeket alapos revízió és redukció alá vennék. Mindezt meg lehetne és meg kellene cselekednie az államnak, mert hogyan és honnan várjunk a drágaság letörésére segítséget, mikor a jelenlegi vámtarifa azt bizonyítja nekünk, hogy a legtöbb és a legtöbb cikkeknek vámtétele ötven esetleg százszor annyira rug, mint az illető cikkeknek békebeli ára volt!

Az állam árdrágító példáját hűségeen követik a városi hatóságok is. A városi üzemek és monopoliumok termékei: a gáz, víz, villany, villamosvasut stb. olyan fürgén és olyan fáradhatatlanul emelik áraikat, hogy velük szemben minden árdrágítás ökrös kocsin való közlekedés a robogó gyorsvonat mellett.

A drágaságnak egyik főoka pénzünk vásárló erejének rohamos csökkenése. A közgazdasági szervezetnek legfőbb közvetítőszere a pénz. Ha a pénz beteg, úgy beteg a mi gazdasági életünk is és viszont megfordítva is áll a dolog — beteg közgazdasági életnek a pénze is csak beteg lehet. Sem a pénzt, sem a közgazdasági életet, sem pedig a véle összefüggő drágaságot — egyoldalú, kényelmes, de célhoz soha nem vezető büntető törvény vagy rendelkezésekkel gyógyítani nem lehet. Minden ilyen irányú állami közbelépés csak langyos borogatás olyan esetekben, amidőn sürgős és radikális operációkra volna szükség. Ha ezen feltétlenül szükséges operáció elmarad, akkor megalázó törvénytervezetekkel hiába veszik el a mi kereskedőinknek élet- és munkakedvét, mert a drágaság a kereskedelem guzsbakötésével még inkább a markába nevet és ha az ilyen törvénytervezetek miatt a tisztességes kereskedelem félrevonul, akkor a fontos kereskedelmi hivatás teljesítését kalandorok fogják megkísérteni, olyanok t. i. akik sem anyagi, sem erkölcsi tőkájükből nem veszíthetnek, mert azoknak sohasem voltak birtokában.

Igen is érezzük, hogy kell valamit tennünk a már-már elviselhetetlen drágaság letörhetése érdekében. Városonként, kerületenként egybe kell hívunk az ipar, kereskedelem, őstermelők, hatóságok és fogyasztók hivatott képviselőit és konziliumot kell tartanunk a súlyos beteg közgazdasági életünk felett. Az ilyen országrészi érdekeltségek delegáljanak aztán maguk közül egy-egy tagot, akik az ország minden tája felől Bukarestben egybegyűlve — teljes immunitás védelme alatt szabadon mondják el mindazt, amit tudnak és mindazt, amit eddig nem mondhattak el, de el kell mondaniok Románia boldogulása érdekében.

Biztosak vagyunk benne, hogy ez a legfőbb országos konzilium többek között egy hatalmas orkán erejével fogja elsöpörni a föld színéről a mai uzsoratórvénytervezetet és meg fogja alapozni a teljes és tökéletes szabadkereskedelem útját, ami nélkül országunk igazi nagysága és fejlődése el sem képzelhető.

KONGRESSZUSI BESZÉD AZ ÁRDRÁGITÁSI TÖRVÉNYRŐL

Tisztelt Kongresszus! 1923 június 4-én a képviselőházban 114 szavazattal 8 ellen és másnap a szenátusban 71 szavazattal 1 ellenében megszavazták az ugynevezett spekulációs törvényt. Gyorsan és szinte egyhangu lelkesedéssel vált törvénné az a törvényjavaslat, amit az ország összes kereskedő kamarái és egyesületei külön-külön, valamint e javaslat ellen összehívott kereskedelmi kongresszuson a kereskedőosztály legkiválóbb egyéniségei a legnagyobb felháborodással és elkeseredettséggel visszautasítottak.

Uraim! Őszintén mondom, hogy a kormány és a parlament eme szélsőséges antimerkantilista magatartása előttem, aki sokat buvarkodom és gondolkodom az embereknek és hatóságoknak a kereskedelmi életre kiható felfogásáról, előttem a szó teljes értelmében érthetetlen ez a magatartás, mert az államok fejlődésének és boldogulásának alapfeltétele a virágzó és szabad ipar és kereskedelem s ezt mint a politikai tudományok ábécéjét, a parlament minden egyes tagjának tudnia kell. A temesvári egyesület agilis vezetősége részéről kapott megtisztelő felkérésnek deferálva, én nagy türelemmel és önmegtagadással vettem elő a spekulációs törvényt, hogy e törvény labirintusában botorkálva, itt önök előtt rávilágítsak az enyhébb és így megnyugtatóbb paragrafusokra. Az elkeseredettség e törvény hatásaként közöttünk oly nagy, hogy a komoly kereskedelmi munka folytatásához szükséges a nyugalmat elővarázsoló szónoki eterizálás és így ha sikerült volna egy-két megnyugtató szakaszt, avagy csak egyes paragrafust is a törvényben felfedeznem, akkor én is nagy örömmel megnyugvást szuggeráltam volna önökbe. Azonban még Röntgen aprátussal sem lehet úgy átvilágítani a spekulációs törvényt, hogy abban egy három, vagy hat hónapnál kevesebb időtartamu és ötezer leinél kisebb értékű büntető szakaszocskát találjunk.

Tisztelt Uraim! A spekulációs törvény egy nagyszerű tükör, amiben megláthatjuk és megismerhetjük önmagunkat és azt, hogy mennyire a legutolsó társadalmi osztály vagyunk és hogy mennyire veszélyes és idegsorvasztó a mi foglalkozásunk. Negyven éves tiszteséges és küzdelmes kereskedelmi mult után elképzelhetik önök, mit éreztem én, midőn a spekulációs törvény-tükörbe belepillantottam.

Mi, akik egy-egy egész életet szenteltünk a kereskedői és ipari foglalkozásnak és kereskedői és ipari tekintélyünket verejtékes munkával megalapoztuk és felépítettük, mi, a kik a kereskedői és ipari pályát megszerettük és gyermekeinket is ezen pályára neveltük, minékünk kimondhatatlanul fáj és durván sérti az önérzetünket és polgári büszkeségünket, hogy ilyen drákói törvénnyel megölik bennünk az ambíciót, az élet és munkakedvet és végeredményben bizonytalanná teszik jövőnket.

Kérdem, hogy miért mindez? A drágaság letörését célozták? Avagy úgy gondolják, hogy ez az egész társadalmi osztály: a közvetítő kereskedelem felesleges?

Nos hát az utóbbit megértem, ez becsületes, őszinte és tiszta állásfoglalás, de akkor be kell szüntetni a jövő generációnak erre a pályára való ösztönését. Be kell szüntetni a kereskedelmi iskolákat. Legyünk uttörők a nagy probléma megoldásánál és fokozatosan szüntessük be a magánkereskedelmet. Vegye át az állam az áruk előteremtését és csereforgalmának lebonyolítását. Lehet, hogy ez nálunk beválik, lehet — és ez minden kultúremlernek meggyőződése — hogy a kereskedelemnek állami monopolizálása nemzeti katasztrófát idézne elő, de az bizonyos, hogy ebből az okvetlenül bekövetkező katasztrófából Phönixként támadna fel a szabad kereskedelem, mert a katasztrófális kísérletezések után következnek be a hivatásos kereskedővilágnak egyéni és szakmabeli megbecsülése és modern szellemben megalkotott kereskedelmi törvények életbeléptetésével való védelme.

Én úgy érzem, hogy az állami kiábrándulás után az orkánszerűleg kitörő vihar örök időkre elsöpörné nálunk az antimerkantilista irányzatokat és ugyanez a vihar felszínre vetne ismét bennünket, az eddig csak megtűrt és megalázott kereskedőket és mi megmutatnók, hogy szabad szellemben, szabad légkörben és állami akadályok nélkül mire volnánk képesek, nem csupán a magunk, hanem elsősorban Nagyrománia nagysága, fejlődése és boldogsága érdekében.

És itt mondjuk meg mindenkinek, a kik naivul, vagy rosszakaratulag disztिंगválnak kereskedelem és ipar között, hogy nem értenek a dologhoz, mert az ipar és kereskedelem ikertestvérek, egyik a másik nélkül nem boldogulhat. Beteg, lenyűgözött kereskedelem mellett egészséges ipar el sem képzelhető. Az ipar fejlődését és terjeszkedését a kereskedelem mozditja elő; a kereskedelem az ipar fejlődésének a pionirja és nagyon gyakran őserdők akadályán keresztül is a kereskedelem rátermettsége, élelmessége és fáradhatatlan munkája töri és készíti az ipar számára az utat. A nagy- és kisipar éltető szelleme a nívós kereskedelem. Az ipar ép testében az egészséges lélek a kereskedelem. Ez a megdönthetetlen igazság, ezt vessék elméjükbe különféle rendű és rangu ellenségeink.

Biztosan nem tudom, de úgy gondolom, hogy az ipar létjogosultságát még nálunk sem vonják kétségbe, nos, hát kérdezzék meg a gyáripart és kisipart, értékelik-e a mi munkánkat? Van-e reánk szükségük, avagy akarnak-e, tudnak-e bennünket nélkülözni? Álljuk és várjuk az illetékes férfiak kritikáját és érezzük minden idegszálunkon, hogy a mi rendeltetésünk elsőrangú államérdekbe kapcsolódik és a mi abszolút értékünk kritikán felüli. Forma szerint a spekulációs törvény mit óhajt keresztül forszírozni? Egy matematikai képtelenséget, rá akarja kényszeríteni a kereskedővilágot arra, hogy a törvényben makszimált 20 és 30%-os haszonból fedezze a saját életszükségletének költségvetését és azonfelül az időközben már 40–50%-ra felszokott rezsiköltségeket is.

A kereskedelmi kormány már 3–4 év előtt állapította meg a kereskedelem 20 és 30%-os makszimális hasznát, ámde azóta ugyancsak ez a hatalom gondoskodott arról, hogy a kereskedelem rezsiköltségei — a megengedett haszon duplájára emelkedjenek.

Tisztelt Uraim! Bennünket megtörhetnek, megalázhatnak, anyágilag, erkölcsileg károsíthatnak, de tudják meg mindazok, a kiknek a hatalom a kezükben van, hogy bennünk a legértékesebb államfentartó elemet gyöngítik és ha mi elbukunk, utánunk nem jönnek mások, akik jobbak, tapasztaltabbak és az állam jelene és jövője szempontjából értékesebbek mint mi vagyunk, mert bennünket az évtizedes munka megacélozott és nekünk — büszkén valljuk, olyan becsületes multunk is van — amire éppen úgy bázírozni lehet a román állam jövőendő nagyságát, mint akármelyik legkiválóbb társadalmi osztály erényeire. Mindez nem akar öndicséret lenni, mert nem más, mint a vérig sértett önértzet heves kifakadása adta ajkainkra az elmondott szavakat, szavakat amik márványkőbe véshető örök igazságok — nem a mi védelmünkre, hanem a tények és történeti igazságok megvilágítására.

Nézzünk szemébe a másik vádnak is, ami szinte kiordít a spekulációs törvény minden egyes paragrafusából, hogy legfőbbképpen és első sorban mi kereskedők vagyunk a drágaságnak okozói, illetve előmozdítói. Hát kérem, tárgyaljunk erről az érdekes és nagyon súlyos témáról nyugodtan és tárgyilagosan. Ez a vád ellenünk szól és nem más, mint a vezető államférfiak hipnózisa a fogyasztók millióival szemben. Bennünket, mint a mérhetetlen drágaság előidézőit beleszuggeráltak az agyonzaklatott fogyasztó publikum roncsolt idegzetébe. És a kitünően sikerült szuggeszció hatásaként kétségen kívül megvan a burkolt, vagy nyílt ellenszenv a kereskedő világgal szemben. És itt azután rámutathatók a mi tényleges bűnünkre, hogy éveken át tétlenül és tehetetlenül fumigáltuk és türtük ezen szuggeszción alapuló hamis vádat és egy percig sem gondoltunk arra, hogy erélyesen és önértzetesen védekezzünk és tiltakozunk a hipnotizált nagy közönséggel szemben, hanem minden minket és energiánk elforgácsolódott a kereskedelmi kormányt kapacitáló és felvilágosító meddő küzdelemben. Ez vétkes, sőt mondhatnók nagy bűn volt és pedig a saját pozíciónk rovására, mert hiszen a mi intelligenciánk annyi közgazdasági tudomány birtokában van, hogy e tudomány fegyverével bátran kiállhat a harc

porondjára és diadalmasan leküzdheti az alaptalan rágalmakat és vádakát. És most nem befelé, hanem kifelé beszélek. A drágaság igazi okait, ha még nem tudná, e kongresszus felvilágosító munkáiból tudhatja meg a nagy közönség, a polgárok millióinak elkeseredett tömege.

Tisztelt fogyasztó publikum! Az elviselhetetlen drágaságot első sorban a világháború okozta. A világháború a legutóbbi évtizedek európai békealkotásait jelentékeny részben, míg ipari és élelmi termékeit tulnyomó részben fölemésztette. Csupán a tengeralatti harci örületben békebeli milliárdokat érő kész és nyers anyagok pusztultak el. A tengerbe sülyesztett rengeteg érték feláldozhatatlanul és pótolhatatlanul elveszték az emberiség számára. Ezeket az anyagokat soha semmiféle formában nem kapjuk többé vissza. Ezek az anyagok még hosszú évtizedeken át hiányozni fognak az európai nemzetek, sőt talán nem tulzok, ha azt mondom — a világ összes nemzeteinek háztartásaiban.

A háború kezdetétől annak látszólagos befejezéséig, tehát majdnem öt éven át a békebeli ipari termelés tulnyomó százalékban megszűnt és államhatalmi kényszerből, avagy nagyobb jövedelmezőség kedvéért a gyárak, ipari műhelyek átalakultak és alkotó eszközök és értékek helyett gyilkoló és romboló fegyvereket gyártottak. Így azután érthető, hogy a meglevő ipari termékek rohamosan elfogytak, mert a megfelelő utánpótlás a háború tartama alatt nem történhetett, de nem is fizette volna ki magát. A munkások milliói fegyverben állottak, mert csakis a háborús ipar redukált létszámu munkásai dolgoztak és így lassan, de biztosan lerongyolódtak és eladósodtak Európának harcoló államai — győző és legyőzött állam egyaránt! A harcoló államok nemcsak a nyersanyagokat emésztették föl, hanem fölemésztették ugyyszólván összes aranykészletüket is. Arany helyett a fedezetlen és értéktelen papírpénzek milliárdjai özönlöttek el a világ piacait és így a pénz békebeli értéke és vásárló ereje rohamosan lesülyedt és amilyen arányban sülyedt a pénz vásárló ereje, olyan arányban fokozódott a drágaság.

A lerongyolt államok fotografiái: a vasut, a posta, telefon és távírda — az egykor délceg életerős férfiakhoz hasonlóan, most mint teljesen lezüllött és lerongyolt koldusok szinte önmagukat gunyolták tehetetlen vergődésükkel, már pedig tudnunk kell, hogy a vasut, posta, telefon és távírda a leghatalmasabb és így nélkülözhetetlen eszközei a kereskedelem és ipar fejlődésének. És a kereskedelem így teljesen magára hagyatva a saját erejével, leleményességével, óriási munka és áldozatkészséggel a legnehezebb időkben is feladata magaslatán állott és nagyon gyakran élete és vagyona reszkirozásával is előteremtette a legszükségesebb árut, hogy kiszolgálja fogyasztó közönségét. Természetes, hogy a kereskedelemnek eme tevékenysége óriási beszerzési költség-többletet igényelt, a mi szintén csak fokozta a drágaságot anélkül, hogy ebből a tényből a kereskedelem nagyobb anyagi előnyöket élvezett volna.

Most nézzük a békekötés után a gyáripár helyzetét. A háborús gyáripár lerongyolt gépeit nagy erőfeszítéssel és anyagi áldozattal

igyekezett ismét a béke szolgálatára berendezni, illetve visszacsinálni. Érthető, hogy ez is megdrágította a termelést, de sokkal inkább megdrágította az a körülmény, hogy a régi, kipróbált és begyakorolt munkásoknak százezrei a világháborúban elpusztultak, elszéledtek, vagy rokkanttá váltak és új és kezdő munkások kísérleteztek az egyes üzemekben a gyártással, tehát kevesebbet, rosszabbat és drágábbat termeltek. De egyébként is a békekötés után a békebeli munka tekintélye, becsülete és értéke eltűnt, mert a munkás polgárok milliói a rettenetes világháborúban elszoktak a komoly termelő munkától és még ma sem tudnak beleilleszkedni a változott helyzet kerékvágásaiba: a békebeli, régi nivóju alkotó munkába.

Uraim! Bebizonyult, hogy bűnhődés nélkül nem lehet elkövetni egy évekig tartó világörületet; annak utótermékét, a nyomort mindnyájunknak el kell szenvednünk és a szenvedések alól nem lehet úgy kibujnunk, hogy egy-egy társadalmi osztályt szemelünk ki feláldozásra szánt bűnbakként, hanem összefogva közös erővel igyekeznünk kell enyhíteni a világháboru szülte nyomoron. Igenis összefogva, állam és társadalom egyforma jogokkal és kötelezettségekkel. Mert az mégis csak abszurdum, hogy míg egyrészt az állam drákói törvényeket hoz az árdrágítás ellen, másrészt ugyanaz az állam a maga részéről nap-nap után olyan hatalmas árdrágításokat követ el, hogy hozzá képest az elképzelhető legnagyobb polgári árdrágító kis mécsvilág a világító torony mellett! Az állam és városok az árdrágításban egymással versenyeznek úgy, hogy az állami és városi monopóliumoknál márióholnapra 100 percentes emelések sűrűn napirendben vannak. A lakbér és adótörvényeknél is olyan elviselhetetlen terheket róttak a kereskedelem vállaira, hogy ez egymaga is vagy a kereskedelem össze-roppanását, vagy pedig újabb árdrágítási kényszert jelent.

A tökéletlen vámolási rendszer és az ötletszerű vámadótételek a nélkülözhetetlen kenyércikkek árait is toronymagasságra felszöktetik, az ugynevezett lukszcikkek helytelen deklarációja, a mely minden jobb minőségű s belföldön nem gyártott közszükségleti cikknél a luxusvámmok terhére helyezi a fogyasztók roskadozó vállaira — indokolatlan árdrágítást jelent.

A helytelen közgazdasági és pénzügyi politika sulyosbitva az államok azon önkényes privilégiumával, hogy az ipari és kereskedelmi szállításokért járó milliárdokra rugó belföldi adósságait nem fizeti, előidézi a pénzhiányt és a valutaromlást. Az ingadozó árfolyamu és folyton hanyatló értékű lei megnehezíti és megdrágítja a kereskedelmet. A drágaságnak nemzetközi és helyi akcióiról köteteket lehetne összeírni. Egy végnélküli láncolatban az egész világ gazdasági élete egybe-kapcsolódik és a letűnt századok legnagyobb világproblémájaként a drágaság leküzdésének szinte megoldhatatlan kérdése lebeg a világ-űrben és politikai lángelmék feladata lesz majd ebből az örületes káoszról kivezetni az emberiséget!

Tisztelt uraim: E nagy vonásokban ecsetelt argumentumokból kiérezheti bárki is, hogy a drágaság a huszadik század legsúlyosabb

problémája, amit az emberi agy befogadó képessége aligha képes lesz úgy megoldani, hogy nálunk és mindenütt másutt az eltűnt békebeli jólét és boldogság valaha visszavarázsolódjék.

Befejezem már nagyon is hosszú nyult előadásomat. Nekünk, uraim, csak egy életcélunk lehet: minden törvényes eszközzel védekezni a reánk indított vádak és rágalmak ellen. Meg kell védenünk a kereskedelem régi jó hírnevét, becsületét és megélhetési lehetőségét. Harcolnunk kell minden és mindenki ellen, aki akadályt gördít a kereskedelem fejlődési útja elé, küzdenünk kell minden hatalom ellen, amely elzárja előlünk a kereskedelmi szabadság éltető levegőjét.

Szívósan, szolidárisan össze kell tartanunk s egy táborba kell tömörülnünk és mint állandóan készenlétbe álló harci szervezet addig nem szabad letennünk a szellemi fölény és igazság fegyverét, amíg a mi jelenünk és jövőnk méltó nem leend a mi multunkhoz és amíg mi kereskedők Nagyrománia nagysága és boldogulása érdekében nem mint másodrendű, hanem mint az elsők között is a legelső polgárok, szabadon, függetlenül és zavartalanul nem dolgozhatunk. Remélem, hogy ez a mai kongresszus világító toronyként jelezni fogja az irányt, amely irányban nekünk haladnunk kell és hogy így a közös cél és közös feladat egy lelkes néptáborba fog terelni bennünket, amely táborban és tábor felett a kereskedelmi szabadság éltető levegője fogja megacélozni a mi munkaerőnket. Adja Isten, hogy így legyen!

A KERESKEDELEMELLENES RENDELKEZÉSEK

A temesvári iparkamara új elnökének, Oprea Jánosnak tiszteletére rendezett összejövetelen, melyen a hatóságok is megjelentek, Kabos Ármin a következő beszédet mondotta:

Csudálatos szinte érthetetlen, hogy a parlament — ki sem hallgatva, meg sem kérdezve — elítélt bennünket és az ítéletet a spekulációs törvény megalkotásával és megszavazásával kihirdette előttünk. Érthetetlen és megdöbbentő, hogy a parlamentben nem akadt egyetlen egy ember sem, aki egy egész férfi erejével és meggyőződésével védelmünkre kelt volna. Ha egy parlament majdnem egyhangú szavazással pálcát tör egy társadalmi osztály felett, akkor legyünk csak őszinték, vagy a parlament, vagy pedig az elítélt társadalmi osztály nagy beteg.

Azt mondják, illetve léptennyomon éreztetik velünk, hogy mi, kereskedők és iparosok, bűnösök vagyunk, amit mi — halandó, gyarló emberek lévén — beismerünk, de kijelentjük, hogy megvádolhatnak bennünket — joggal vagy alaptalanul százféle bűnnel, ámde azt a vádat, amiből ellenünk az üldözés jogcímét meritették, férfias önértéssel és meggyőződésünk lelki erejével visszautasítjuk. Mert a drágaságnak nem mi vagyunk az okai, illetve előidézői.

Ezzel a váddal szemben mi olyan bűnösök vagy ártatlanok vagyunk, mint a többi társadalmi osztályok. És ha ez így van — amit megdönthetetlenül bizonyítani tudunk — akkor kérдем, mi az oka annak, hogy éppen bennünket szemeltek ki bűnbakul? Az államnak és parlamentnek tudnia és éreznie kellene, hogy az árdrágításnak ők a vezető pionérjai, mert a rengeteg mennyiségű törvény és rendelet közül nincs egyetlen egy sem, amely az árak letörését célozná, hanem direkte vagy indirekte a drágaság fokozását idézi elő. Leszögezhetjük tehát a szomorú tényt, hogy az állam kiméletlenül és utolérhetetlenül vezet az árdrágításban. Így áll a helyzet, ezek a szomorú, lehangelő tények, de ezért legbensőbb meggyőződésem, hogy mindez csak átmeneti, labilis dolog, tudniillik olyan talaj, amire sem kormány, sem parlament tartósan nem építheti hatalmát. Az államnak, a közgazdasági és társadalmi életnek éppenugy meg vannak a maga fejlődési törvényei, mint a nagy természeti jelenségeknek. Természetellenesen senki, semmiféle hatalom nem érvényesülhet, legfeljebb ideig-óráig, tehát jönni fog' jönnie kell a teljes kiábrándulás idejének, midőn a nagy tömegek is tisztán fogják látni és józanul mérlegelni, hogy a drágaságnak a világtörvényszerű eseményeken felül, nálunk mik, vagy kik az okai és bűnösei.

Mi kereskedők nagyon jól tudjuk, hogy a drágaságnak — legelső sorban — a rettenetes világháboru az oka. Igen, mert a dolgozó emberek milliói állottak a háboru szolgálatában és ugyyszólván minden produktív munka a háborunak termelt. Milliárdokat érő anyagok pusztultak el, avagy romboló, gyilkos szerszámokká alakultak át. Az államok lerongyolódtak és eladósodtak. A legutóbbi öt éven át majdnem minden utánpótlás nélkül a meglevő ipari és élelmi készleteket fogyasztotta, emésztette fel Európának valamennyi népe. És a dolgozó népek az évekig tartó rémes bizonytalanságban elszoktak a komoly termelő munkától és sajnos, még ma sem tudnak a régi kötelességtudással dolgozni, nem tudnak beleilleszkedni a régi erkölcsökre alapozott élet kerékvágásaiba. Még sok száz okot tudnék felhozni nem a mi védelmünkre, hanem az egész világ emberiségét sorvasztó drágaság okainak megvilágítására.

Tagadhatatlan, hogy egyelőre reménytelennek látszik a kereskedelmi világ helyzete. Nap-nap után ezer meg ezer támadás züllesztí és fojtogatja a romániai kereskedelmet. A szédítő összegű adókvetések, a mit nem a hiteles könyvek, hanem a forgalmi adók alapján állapítottak meg, a kereskedelemnek olyan horribilis megterhelését jelentik, a melynek súlya alatt nemcsak a romániai, hanem a legerősebben megalapozott kereskedelem is összeroppanna. A spekulációs törvény guzsbakötötte a romániai kereskedelmet. Az új adó- és lakbértörvények és a száz perctről ezer százaléig megdrágult állami és városi monopóliumok minden nélkülözhetetlen produktuma életgyökerét sorvasztja az iparnak és kereskedelemnek, míg végül a most életbelépő városi adók megadják majd a kegyelemdőfést.

Meggyőződése, hogy mielőbb elfog jönni az idő, amidőn nem mi, kereskedők és iparosok, hanem a többi társadalmi osztályok vezetői fogják követelni és propagálni a teljes kereskedelmi szabadságot. Az igazság pedig az, hogy nélkülünk, a kereskedelem és ipar munkássága nélkül Nagyrománia előrehaladása, fejlődése el sem képzelhető. Az igazság az, hogy nemzeti jólét és boldogság a mi munkánk eredményeképpen fog itt gyökeret verni. Az igazság az, hogy a nyugati kultur-államokat is a virágzó kereskedelem tette naggyá és hatalmassá.

KÖZGAZDASÁGI PÁRT

A napokban lezajlott kereskedelmi kongresszuson a legkomolyabb formában felmerült az eszme, hogy végre-valahára a romániai kereskedelem és iparnak is kell gondoskodnia parlamenti képviselőtéről. Addig amíg a kereskedelem és iparnak csak burkolt és nyílt ellenségei ülnek a parlamentben, addig, amíg nincs egy lélek sem, aki a kereskedelem és ipar védelmére, avagy támogatására komoly szót emeljen, addig szó sem lehet arról, hogy ezek a társadalmi osztályok olyan parlamenti kezelésben részesüljenek, amely méltó lenne eddigi multjukhoz és biztató jelenségzsámba mehetne jövőjüket illetőleg.

A bukaresti parlamentben a kereskedelem és iparnak nagyon kevés a becsülete úgy, hogy szinte csodálkozni lehet azon, hogy ezen társadalmi osztályokat még megtűrjük az ország területén belül, mert hiszen a hazai kereskedelem és ipar apja, legfőbb patronusa: a kereskedelmi miniszter olyan kijelentéseket tett a romániai kereskedelemről, aminőt még kereskedelmi miniszter soha és sehol a saját reszortjához tartozó társadalmi osztályról meg nem kockáztatott. Érthetetlen jelenség, hogy létezhesék egy kereskedelmi miniszter, aki nemhogy kiverekedné a kereskedelem érdekeit a parlamentben s ha kell minisztertársaival szemben is, hanem éppen ellenkezőleg elítélje és lekicsinyelje azokat a kereskedőket, akik a mai életsorvasztó nagy bajukban elsősorban tőle várták a legnagyobb segítséget és a legértékesebb támogatást.

Hiszen, ha százszor annyi bűnük is volna a mi kereskedőinknek, mint amennyit ma ellenük felhoznak, még akkor is a kereskedelmi miniszter kötelessége lenne a kereskedelemnek megvédelmezése még az alaposnak látszó vádak ellen is, mert ő a kereskedelem fejlődése és boldogulása érdekében lett miniszter és így ha volnának is erkölcsi hibák és fogatkozások a hazai kereskedelemben még akkor sem lehet

ugy kezelnie ezen alája rendelt társadalmi osztályt, hogy erkölcsileg agyonüsse őket, hanem mint a gondos apának avagy mint a lelkiismeretes orvosnak szeretettel és megértéssel kellene velük foglalkoznia.

Egyébként pedig a tiszta igazság leszögezésével megnyugtathatjuk a kereskedelmi miniszter urat. A romániai kereskedelemnek nincs kevesebb erénye és nincs több bűne, mint akármelyik társadalmi osztálynak. Ezt az elvitázhatlan nagy igazságot azonban tényleg egy országos párt megszervezésével kellene a parlamentben bizonyítani. A közgazdasági pártnak alapos megszervezése elsősorban az ország érdeke volna és csak azután osztályérdek. Nagyértékű szolgáltatokat tehetne Nagyromániának az a 15—20 parlamenti képvisellel bíró országos gazdasági párt, amely képviselő az országnak kiváló közgazdasági tekintélyeiből verbuválnék össze. Ez a pár rátermett egész ember mennyire más levegőt varázsolna a parlamentbe. Tíz-tizenöt ember a parlamentben csodákat művelhetne, mert a tudás, a meggyőződés és az igazság ereje keresztül törne minden pártpolitikán és pártfegyelmén és meggyőzné az illetékeseket is, hogy az államnak helyes és okos közgazdasági megalapozása, a kereskedelmet és ipart támogató bölcs politika vezethet bennünket a boldogság és boldogulás útjára.

Az országos közgazdasági pártot a román állam érdekében kellene megszervezni, csak hogy a mi kereskedőink és iparosaink bármihez is többet értenek, mint a szervezkedéshez. A polgári középosztály nálunk soha sem tudott úgy megszervezkedni, hogy szervezkedése útján ideáljait vagy eszméit meg tudta volna valósítani. A kereskedő és iparos osztály sokat tapasztalt, sokat tanult, de sajnos, a gazdaság-politikai szervezkedéshez sem kitartása, sem tehetsége nincs. A közgazdasági pártnak megalakítása nálunk belátható időn belül — utópia.

A KERESKEDELEM SZABADSÁGA

A temesvári kereskedők, ahogyan az üzletévet le szokás zárni a kereskedelmi életben, úgy formális évzárlatot rendezve az egyesületi mozgalmak terén is, felkeresték elnöküket, Kun Rikárdot, hogy őt némi elismeréséül járadhatatlan és áldozatkész munkásságának, bizalmukról, szeretetükről és ragaszkodásukról biztosítsák. Ötven kereskedő, a legkülönbözőbb szakmák képviselői, spontán elhatározás nyomán a Temesvári Kereskedők Egyesülete elnökének lakásán megjelenve méltó formában fejezték ki iránta érzett rokonszenvük és hálájuk. Ezen érzések tolmácsolója Kabos Ármin volt, aki a kereskedők gondolatait méltó módon foglalta szavakba. A beszédből kicseng az osztályöntudat s gyújtó, meleg hangja predesztinálja, hogy az ünnepség keretei közül messze kilépve, e beszédet mint a „becsület védelmé“-nek egy ragyogó manifesztumát ideiktassuk.
(Kereskedők Egyesülete).

Mélyen tisztelt Elnök ur! Mi, akik itt megjelentünk, nemcsak a magunk nevében, hanem egyesületünk kötelékéhez tartozó valamennyi kereskedő kollegánk megbízásából üdvözljük elnök urat az évforduló alkalmából. Elnök ur! Kereskedő tagtársaim egyhangú óhajának megfelelőleg nekem jutott a szerencse és nem könnyű feladat, hogy a temesvári kereskedő világnak érzelmeit, gondolatait és őszinte szívből fakadó jó kívánságait tolmácsoljam. Örömmel teszek eleget ennek a megtisztelő megbízásnak és mérlegelve a jelenlegi helyzet komolyságát, papírra vettem mondanivalóimat, mert úgy érzem, hogy a kifélé is elhangzó szónak ma különös sulya és jelentősége van.

Elnök ur! Mi tudatában vagyunk annak, hogy ön a mi boldogulásunk érdekében meghozta nekünk eddig is a legnagyobb áldozatot, amit társadalmi vezető állásban lévő egyéniség pályatársainak meghozhat, mert hiszen jól tudjuk, hogy soha egyesület nehezebb időkben még nem működött, soha még egy elnök vállaira nagyobb feladatok nem nehezedtek, mint a jelen esetben és mi örömmel tapasztaljuk és látjuk, hogy elnök ur a mi érdekünkben erős kezeiben fölemelve tartja azt a zászlót, amely zászlóra a mi boldogulásunk mellett egyszersmint és talán első sorban Nagyrománia fejlődésének és boldogságának programja van felírva. Az ön belénk szuggerált gondolataiból jól tudjuk és megértettük azt a történeti igazságot, hogy az egyes államok fejlődése és boldogulása a kereskedelem és ipar fejlődése és megerősödése nélkül elképzelhetetlen. Előttünk vannak az élő példák, a nyugati kulturállamok példái, ahol mindenütt az intelligens kereskedők voltak az előrehaladás, a nemzeti nagyság és gazdagság pionirjai.

Mi önnel együtt teljesen átérezzük a reánk nehezedő óriási feladatok nagyságát, mert hiszen célunk Nagyrománia gazdasági életét magas nivóju, becsületes és önfeláldozó kereskedelem révén előre vinni. Ez a mi programunk és mert becsületben, szorgalmas munkában és kötelességtudásban küzdöttük fel magunkat a mai nivóig, hisszük, hogy nyílt, egyenes magatartásunkkal és új hazánkkal szemben mindenkor tanusított állampolgári hűségünkkel — minden akadályt leküzdve — ezt a programmunkat meg is fogjuk valósíthatni. Mi kereskedők, sem most, sem a múltban soha nem politizáltunk, mert nálunk a politizálás közgazdasági tevékenységben merült ki. Éppen

ezért nem lehet bennünket komolyan megvádolni, teszem föl azzal, amit eddig hallottunk, hogy a kereskedelem nálunk nem eléggé román, hogy ezidőszent még nem bírjuk eléggé a román nyelvet. Ez igaz ugyan, ámde ez emberileg érthető is, mert egy új nyelvnek, ez esetben az államnyelvnek elsajátítása sokkal több időt és talán több tehetséget is igényel, mint a mivel mi, az élet nehéz küzdelmeiben túlságosan lekötött és igénybe vett gazdasági harcosok rendelkezünk.

Elnök ur! Az ön munkássága is azt bizonyítja, hogy a közgazdasági élet vérkeringésében nincs pihenés, így tehát a közgazdasági élet rendes menetét és kíváncsias fejlődését — még az államnyelvnek soron kívüli gyors elsajátíthatása miatt sem lehet és nem szabad megakasztani. Ez igazán nem volna észszerű, mert hiszen mi kereskedők amúgy is jól tudjuk, hogy mi az államnyelv tudása nélkül csak fél-emberek vagyunk. Bizonyos, ha van egy társadalmi osztály Nagyromániában, amely tudatában van annak, hogy a nemzeti kisebbséghez tartozó polgároknak saját jól felfogott érdekükben is elsőrendű kötelességük az államnyelvnek mielőbbi elsajátítása, úgy azok között mi kereskedők az első helyen állunk, mert a céltudatos, nívós kereskedelemnek mindenkor éltető eleme volt a nyelvtudás és mennyivel inkább életkérdés az mostan, midőn az államnyelvről van szó, amely nyelvnek tökéletes elsajátítása nemcsak állampolgári kötelesség, hanem óriási előnyt is jelent. Az ön erőssége a mi erősségünk is és megfordítva, a mi erőlködésünk az ön erejét is növeli és így végeredményben mi egymásra vagyunk utalva, ezért harmónikusan, vállvetve kell munkálkodnunk egy szebb jövő: Nagyrománia gazdasága, anyagi és erkölcsi jóléte, a boldogulás, a tökéletes boldogság érdekében.

Rendíthetetlen meggyőződésünk, hogy egyedül a kereskedelem és ipar teljes szabadsága vihet bennünket a fejlődés és nagyság útján előre és csak ezen az úton haladva lehet Nagyrománia erős, hatalmas, megelégedett és boldog állam. Nagyromániának ez a mindannyiunk által hűn óhajtott nagysága nem újévi álom, nem egy hű ábránd, hanem élő valóság lehet, de meggyőződésünk szerint csak akkor, ha a kereskedelem és ipar fejlődését egyedül biztosító és előmozdító — tökéletes, teljes kereskedelmi és ipari szabadságot nem fogják guzsba kötni és nem fognak bennünket lehetetlen, indokolatlan s a kitűzött célt soha el nem érő rendeletekkel megbénítani, hanem ellenkezőleg — a nagyromániai kereskedelemnek európai nívóra való emeléséért — az állami és városi hatóságoknak velünk együtt karöltve kell küzdeni. Az ön meggyőződése a mi meggyőződésünk is, nevezetesen, hogy Nagyrománia egész Európa legboldogabb, leggazdagabb és legmegelégedettebb államainak egyike lehetne, mert itt megvan minden alapfeltétel és csak arra kell vigyázni, hogy a mit a természet, az az isteni gondviselés jókedvében megadott, illetve megalkotott, azt bármilyen okból emberi kezek ne tehessék tönkre. Nem hiányzik itt semmi egyéb, csak egymás megismerése és megbecsülése és a vezető egyéniségeknek nagylelkű és bölcs türelme, mert mindenkinek tudnia és éreznie kell azt, hogy a legnagyobb és legbecsületesebb hazafiaságunk mellett sem tagadhatjuk meg anyanyelvünket, nemzeti kisebbs-

ségi kulturánkat, amely kultúra nemcsak a mi tulajdonunk, hanem az ma már az egész művelt emberiség közkincsévé vált s ezért kell egymás kulturáját megbecsülnünk, ezért kell egy nemes kulturaversenyt életre keltenünk, amiből nem gyűlölet, hanem áldás, jólét s boldogság fakad.

Elnök ur! Mi büszkék vagyunk az ön férfias, tapintatos és magas szárnyalású elnöki működésére és feltétlenül hisszük, hogy önt a mi románajku polgártársaink is és elsősorban a széles látkörű, vezető állásban levő férfiak is meg fogják érteni és úgy fogják nehéz munkájában támogatni, ahogy azt közhasznú működése révén valóban megérdemli. Az új év alkalmából szerencsét, boldogságot és erőt kívánunk Önnek. Kívánjuk, hogy az Ön nemes ambíciója: a Nagyromániai kereskedelem színvonalának fejlesztése, jóhírnevének fokozása, a kereskedelem produktív munkájának biztosítása valóra váljon.

BIZALMATLANSÁG

Az igazi kulturának legdrágább kincsét: a teljes egyéni és lelki ismereti szabadságot még mindig nélkülözzük. A kiskaliberű emberek, a felületesen látók és gondolkozók azt hiszik, hogy csak nekünk kisebbségi sorsban élő polgároknak hiányzik a kulturának éltető s a szabadságot tápláló levegője; holott a valóság az, hogy az uralkodó osztályhoz tartozó románajku polgártársaink is velünk együtt szenvednek a labilis szabadságjogok miatt.

A szentesített törvényeket és rendeleteket a reális élet reánk vonatkozó eseteiben — legtöbbször egyénileg értelmezik és kezelik — gyakran tulbuzgóságból, néha bizalmatlanságból úgy, hogy — végeredményben — lépten-nyomon érezzük törvényben biztosított szabadságjogaink korlátozását.

A kisebbségi polgárok ambícióját, munkakedvét s Nagyrománia fejlődését előmozdító alkotó erejét megbénítja, sőt áthidalhatatlan akadályként megtöri az a nagyfoku és alig leplezett bizalmatlanság, amit felülről lefelé kisebbségi életünk minden megnyilvánulásánál éreztetnek velünk.

Kérdezzük, hogy miért? Hogyan kell élnünk, hogyan kell dolgoznunk és munkálkodnunk, hogy mindez előnyünkre megváltozzék? Mi egyenrangú és egyformán értékes és lelkes polgáraivá óhajtunk lenni Nagyromániának és ezért kérjük az illetékes európai nivóju román államférfiaktól, hogy miként, hogyan élnének és cselekednének ők hasonló sorsban, hogy végérvényesen eloszlathassák az előttük és mögöttük sürű ködként felszálló bizalmatlanságot?

Méltóztassanak objektíve elbírálni a mi nehéz kisebbségi helyzetünket. A józan ész és az életöszton diktálja és ránk parancsolja — minden hivatalos rendeletet felülmúló erővel — azt az elemi kötelezettséget, hogy nekünk mielőbb, lehetőleg sürgősen meg kell tanulnunk az államnyelvet és ezzel szemben az anyatejjel magunkba szívott

minden emberi érzésünk igazolja és indokolja anyanyelvünkhöz való szívós ragaszkodásunkat, mert hát mi is csak gyarló emberek vagyunk, akik emberfölötti hatalommal önmagunk felett nem rendelkezhetünk és így sok százmillió embertársunk gyarlósága bennünk is megvan és megnyilvánul akkor, mikor anyanyelvünket és anyanyelvünk kulturáját nem tudjuk magunkból kiszakítani és eldobni.

Erre nincs is szükség, mert mi népkisebbségek minden idegszálunkon át úgy érezzük, hogy anyanyelvünk és kulturánk gondos ápolása mellett is hű és értékes fiai és alkotó munkásai lehetünk Nagyromániának.

Csak engedjenek bennünket dolgozni és legyenek hozzánk a hatóságok és románajku polgártársaink bizalommal. A bizalmatlanság öl, kiöli bennünk az ambíciót, megbénítja munkakedvünket és lelohasztja alkotókészségünket. Pedig mindezekre égető szüksége van Nagyromániának.

Itt nem lehet és nem szabad úgy kezelni az államhatalmat, hogy a népkisebbségeket kikapcsoljuk az államalkotó és az államot konszolidáló munkából, itt minden erőre és munkáskézre szüksége van az államnak és társadalomnak egyaránt.

A londoni konferencia fordulópontot, mondhatnók határkövet jelent az európai nemzetek életében. Előreláthatólag és remélhetőleg — a legrövidebb időn belül — a szociális eszméknek, a demokráciának uralma fog következni. Ez annyit jelent, hogy évtizedes rombolás és földrengés után végre az alkotó munka lép előtérbe. Ebből a megváltozó, alkotó munkából Nagyromániának is ki kell vennie a maga részét. Az európai nemzetek munkaversenyében Romániának is felkészülten, egységesen kell közreműködnie.

A pénzügyi és gazdaságpolitikai izoláltság katasztrófális hatását már évek óta a saját testünkön érezzük. A pénzinség és az ezzel kapcsolatos örületes kamatlábak hermetice elzárják a fejlődés és alkotás útját. A legszebb eszmék, a legzseniálisabb ideák elsorvadnak a pénztelenség miatt. A romániai ipar és kereskedelem nap nap után erőtlenebb és összezsugorodva úgy szomjuzza a pénzben megnyilvánuló anyagi támogató erőt, mint a jól bevetett termőföld az elmaradt májusi esőt.

A külső, a nemzetközi izoláltság kiéheztető hatását nem lehet belső, társadalmi izoláltsággal ellensúlyozni. A Romániában élő népkisebbségek millióit — ezt a hatalmas és erkölcsi erőt nem szabad parlagon hevertetni akkor, midőn az európai népek alkotó munkája — befelé és kifelé megkezdődik.

Megértéssel és bizalommal közeledjünk tehát egymáshoz és sürgősen teremtsük meg a belső megnyugvást és adjuk meg minden egyes polgárnak a munka lehetőségét, mert még így is az egész osztatlan nemzetnek olyan nagyarányu munkateljesítményét igénylik az események és fejlemények, hogy csakis együttes és szinte emberfölötti megerőltetéssel tudunk majd érvényesülni az ujjászülető európai nemzetek gazdasági és világpolitikai versenyében.

E nehéz és válságos időkben bölcsebb és józanabb román politikát el sem képzelhetünk, mint a jelenlegi helyzetnek széleslátkörű mérlegelését, mert ennek alapján kell előtérbe lépnie annak az államférfiúnak, aki nemcsak bizalmat előlegez Nagyrománia népkisebbségeinek, hanem velük karöltve megkezdi majd — a román nemzet jövőjét és dicsőségét megalapozó — nagy nemzeti munkát.

Igy fölkészülve és egybeforrva, Nagyrománia az elsők között lehet a nemzetek versenyében, de megértés és egybeforradás nélkül meddőnek fog bizonyulni minden kísérletezés.

LELKI NYOMOR

Már évek óta keresem a boldog, megelégedett, ambiciózus embert, de sehol nem találom. Keresem az állami, közcélokat szolgáló és jól funkcionáló intézményeket, amiknek a román állam fejlődését és megerősödését kellene szolgálniok, de azokat sem találom.

Mindenki elégedetlen. Panaszkodik és vergődik az ipar, gyáripár, a kereskedelem, az állami, városi és magántisztviselők, a magánzók, nyugdíjasok és lateinerek. Mindegyik társadalmi osztály önmagában érzi és látja a világháboru áldozatát.

Az a démoni erő, amely a világháboruban milliókat legyilkolt és ugyancsak sok millió embert tett nyomorékká, még mindig nem dühöngte ki magát? Nincs senki, aki megértse, hogy az ember nem csupán nyomoruságra született, hanem arasznyi életében a boldogsághoz is jussa van?

Államférfiak, politikusok, kisebb és nagyobb rangu vezető egyéniségek miért nem irányítják úgy a népek sorsát, hogy azok néha napján elgyötrött testüket és lelküket a boldogságban is megfüröszthessék?

Az északi sarkvidékeken jólétről, boldogságról nem igen lehet csevegni, ott az állati nivón élő embereknek legnagyobb ambíciója a mindennapi fókának előteremtése. Ugyáltszik, hogy Európa összes népei az emberi méltóság piedesztáljáról lassanként, de annál biztosabban lecsuszni a sarkvidéki emberi nivóra, mert egész Európában és így nálunk is a fókavadászat meríti ki az emberek ambícióit és energiáit.

Nagyromániában, Európa éléskamrájában, ahol a föld felett és föld alatt minden megvan és megterem, ami e földi létet boldoggá varázsolhatja, itt nálunk aránylag a legkönnyebb lenne legyőzni a világháborúnak még mindig grasszáló furiáit és így meglehetne alapozni a román nemzet összes népeinek valódi boldogságát.

Ma nálunk olyan a helyzet, mikéntha a nemzet vérkeringése megállott volna. Nincsen látható fejlődés, nincsen semmi irányban megfelelő előrehaladás. A biztos fejlődésnek nélkülözhetetlen eszközei nem funkcionálnak, vagy csupán parodizálják az életműködést.

Tökéletesen működő és a növekedő forgalommal aránylagosan fejlődő vasut, posta, távirda és telefon nélkül soha nem remélhetjük, hogy a nyugati kulturákkal bármily tekintetben is felvehessük a versenyt. Ezek a közlekedési és közforgalmi intézmények a nemzet vérkeringésében, illetve szervezetében a legfontosabb és legnemesebb szervet alkotják. Ha mi most részletesen és tárgyilagosan megvilágitani óhajtanók a vasut, posta, távirda és telefonnak szinte végzetes hibáit és lerongyoltságát, akkor köteteket kellene és lehetne összeírni arról a nagy nyomorúságról, amiben ezen fontos állami szervek szenvednek.

Ezzel szemben biztosra vehető, hogy ha a vasutat — kellő garancia mellett — magánvállalkozóknak adnák bérbe, úgy hamarosan óriási fejlődés következne be úgy, hogy kényelem és gyorsaság szempontjából — úgy a teher, valamint a személyforgalom lebonyolítását illetőleg csodákat láthatnánk és büszkén tehetnők meg az összehasonlítást az európai kulturákkal irigylet vasutjaival. És mindamelllett az államnak aránytalanul nagyobb bevételi forrása lehetne az így bérbeadott vasut, mint most.

Valamennyien, különösen pedig a kisebbségi sorsban élők epedve várjuk azt a román államférfiut, aki bölcs elmével, mindannyiunk sorsa iránt egyformán dobogó, érző szívvel — erős kezeibe venné Nagyrománia fejlődésének irányítását. Ha ez a román államférfiu megjelenik majd a politikai láthatáron, akkor fog lesugárzani Nagyrománia egéről az első, igazi boldogító napsugár.

AZ ÚJ PREFEKTUSRÓL

A liberális kormány megcselekedte az első igazán liberális lépést és e vármegye és Temesvár élére állította Oprea Jánost, aki mindenképpen méltó a prefektusi diszes és felelősségteljes állás betöltésére.

Oprea János egész ember és a becsületes munka és megértés lelkes apostola. Nemcsak politikai, avagy alkalmi felbuzdulásból hirdette a román állampolgárok egyenlőségét, hanem tettekkel bizonyította be, hogy Nagyromániának minden nemzetiségű és vallású állampolgárát — amennyiben azok a polgári kötelességtudás és munkakészség magaslatán állanak — egyformán becsülni és szeretni kell. Eddigi élete és közszereplése élő bizonyítéka annak, hogy tettekkel és szavakkal nem a gyűlölséget, hanem a békét és megértést fogja hirdetni.

Oprea János szívvél-lélekkel román hazafi és a szó legideálisabb értelmében nacionalista. Az ő lelkén keresztül a nacionalismus megtisztultan érvényesül, nem rombol, nem sebez, hanem az ország konszolidációja érdekében alkotni igyekszik nemzeti különbség nélkül mindazok segítségével, akik megértik őt, ha bennük rátermett munkatársakra talál. Mint a temesvári kereskedelmi és iparkamara elnöke, a legdühöngőbb antimerkantilista irányzatok közepette is mindenkor igyekezett szembeszállni a végzetes áramlattal. Elvitázhatatlan érdeme, hogy a megalkotott és életbeléptetett antimerkantilista törvények és rendeletek dacára is — a hazai, illetve temesvári kereskedelem megnyirbált presztizsét annyira meg tudta védeni, hogy annak erkölcsi összeomlása nem következett be. Biztató és bátorító nyilatkozataiból a helyi kereskedelem vezetőférfiai erőt merítettek a további küzdelemre. Érezte és hirdette a nagy igazságot, hogy az ipar és kereskedelem fejlődése és támogatása nélkül Nagyrománia sohasem lehet egyenrangú a nyugati államokkal. A hazai ipar és kereskedelem fejlődését megbénító rendelkezések az ő meggyőződésén mindég vérző sebeket ejtettek és jóleső érzéssel leszögezhetjük azon elévülhetlen érdemeit, hogy

számos esetben a már életbeléptetett antimerkantilis rendelkezéseket energikus és gyors föllépésével sikerült neki visszavonatni vagy hatálytalanítani, mielőtt azok nagyobb károkat okozhattak volna a kereskedelem fejlődésében.

Most, hogy a temesvári kereskedelmi és iparkamara diszes székháza fölépült, most midőn az új iparkamarai törvény alapján a kamarai tagok választása megtörtént és a kamara végleges megalakulása előtt állunk, a mi nagy örömünkbe fájó érzés is vegyül. Temesmegye és Temesvár város prefektusa nem lehet egyidejűleg a temesvári kereskedelmi és iparkamarának elnöke is. Ebbe sehogyse tudunk beletörődni. Valahogyan úgy érezzük, hogy Oprea János mint iparkamarai elnök talán közelebb áll hozzánk. Ez a gondolat, ez a féltékenység a temesvári kereskedők és iparosok jogos önzése. Meg lehet és meg kell bocsátani ezt az önző ragaszkodást, mert mi kereskedők és iparosok kishitűek vagyunk és magunkra hagyatva annyira egyedül állunk a kormányhatalommal szemben, hogy irigyeljük városunk többi társadalmi osztályát, hogy Oprea János immáron az övék is.

A temesvári kereskedelem és ipar megnyugtására hirdetjük ama meggyőződésünket, hogy Oprea János soha, semmi körülmények között sem fogja megtagadni önmagát. Ő a prefektusi méltóságban is marad, ami volt: az egész ország közgazdaságának, de elsősorban a temesvári kereskedelemnek és iparnak lelkes védője és támogatója.

ÜNNEPI HANGULAT

A régi, megszokott kedves ünnepek visszatérnek, a lélekvidító tavaszi napsugár változatlan varázssal belesugározza az emberek szívébe a reménységet, a vágyat a boldogság után, — egyszóval ünnep van most is, mint azelőtt mindig a kalendárium előírása szerint. A külső ünnepi formákat hűségesen betartjuk, de vajjon az emberi szívek mélyén van-e igazi ünnep, ünnepi mérlegelése hétköznapi cselekedeteinknek és leltározása öröklött és szerzett erényeinknek? Mindezen kérdésekre a válasz a levegőben van. Az anyagi túlekedés, a pénzimádás és bálványozás élethalál harcában az erkölcsök elsorvadtak, a lelkek megmérgeződtek ugyannyira, hogy a gyarló ember nem tud kiemelkedni a hétköznapi sivarságból, nem tud magasan szárnyalni az eszmék világában, mert a megmételtyezett levegőben szárnyaszegetten a röghöz tapad. A világháború átka üldözi, nyomoritja a megmaradt emberiséget, mert a vérzivataros testi harc után új harc következett: a lelkek háborúja.

Ez a harc vértelen, de pusztítóbb és megalázóbb mint a másik volt. Ott az ezer halál torkában az egy fronton harcoló emberek vallás és nemzetiségre való tekintet nélkül egybeforrtak és édes testvérekként szerették és halált megvetően támogatták egymást, ám itt a béke világában nincs megértés és nincsen megnyugvás, az engesztelhetetlen gyűlölet diktálja az emberek cselekedeteit. A gyűlölet nagy építőmester, az fáradhatatlanul építi az egyént és társadalmakat elválasztó válaszfalakat, amely falakon megtörik a huszadik század vívmánya: az emberi egyenlőség és lelkiismereti szabadság.

Minden embernek, aki megszületett, joga van az élethez és a boldogsághoz. Senki emberfia nem válogathatja meg szülőit és így nem tudja irányítani faji és vallási hovatartozandóságát. A kifürkészhetetlen nagy alkotó természet akarata vagy parancsából kerültünk ide e föld színére úgy ahogy vagyunk, ahogy megszülettünk. A születés ténye az

egyen szempontjából lehet kellemes vagy kellemetlen jelentőségű, de sohasem mehet érdem számba. Az érdemeket és pláne az emberi igaz értékeket jelentő erényeket csak később és rendszerint verejtékes munkával lehet megszerezni. Vezető állásban lévő egyének, akik a polgárok nagy tömegeit faji vagy nemzetiségi szempontok szerint bírálják és értékelik, azok sohasem voltak és sohasem lehetnek a nemzetnek hivatott vezérei. Hivatott és értékes államférfiu csak az lehet, aki miként egy bölcs és rátermett hadvezér egyformán, válogatás nélkül megbecsüli katonáiban a hősiességet, az önfeláldozást és a magasztos cél érdekében való alárendeltséget. Bármilyen rendű, rangu, nyelvű vagy nemzetiségű állampolgártól sem lehet többet, vagy mást kívánni, mint azt, hogy szeresse ezt a hazát tetteiben és gondolataiban egyaránt önzetlenül. Nagyromániának minden becsületes polgárra, minden munkáskézre égetően szüksége van. Itt nem lehet, nem szabad visszautasítani senki munkáját, aki a szép és nagy jövőjű ország érdekében komolyan dolgozni akar. A nemzeti nagyságot megalapozó bölcs politika nálunk: biztosítani minden polgár részére a munka lehetőségét. Az energiákat nem szabad szétforgácsolni, vagy lekötni mesterséges akadályok felállításával, hanem ellenkezőleg a polgári alkotó munka színteréről felsőbb hatalmi szóval és tettel el kell hárítani minden akadályt, hogy a munka érvényesülhessen és mint legfőbb polgári erény — az ország fejlődése érdekében feltétlenül diadalmaskodhassék.

Az egymás iránti gyűlöletnek sem célja, sem oka, sem alapja nincsen. Népek és nemzetek sohasem gyűlöltek egymást, minden a vezető államférfiak irányításától függ. Az emberszeretetet a nemzet szívébe és lelkébe éppen úgy be lehet plántálni, mint a gyűlöletet. A szeretetnek hirdetése és cselekvése megalapozza a nemzeteknek igazi nagyságát, mert előbb vagy utóbb boldogságot teremt, míg a gyűlöletnek nyílt vagy burkolt propagálása a nemzeti alkotó erők szétforgácsolódását, a lelkek megmérgezését jelenti.

Az ünnepnapokra szükségünk van nekünk is államfenntartó polgároknak és azoknak is, akiknek hivatásuk a román nemzet sorsát irányítani. Ha legalább ünnepnapokon önmagunkba szállunk és felemelkedni igyekszünk a megértés, az emberszeretet magaslataira, akkor talán béke lesz e földön, akkor talán megszűnik a lelkek vértelen, de minden fejlődést leromboló háborúja.

A KÜLFÖLDI BIZALMATLANSÁG ÉS A KISEBBSÉGI KÖZREMŰKÖDÉS

A külföldi tőke még mindig hátat fordít nekünk. Világcégek, európai nagy bankok leveleit és fontos okmányokra irt széljegyzeteit olvastuk, mely szerint velünk minden eddigi s bármilyen régi összeköttetést megszakítanak és új összeköttetésről hallani nem akarnak. Minden gondolkozó s a jövőt féltő állampolgárnak — nyelvi és nemzetiségi különbség nélkül — kötelessége, hogy a külföldnek eme nagyfoku és végzetes horderejű bizalmatlanságát a maga szűkebb vagy tágabb körében igyekezzék eloszlatni, avagy erejéhez, erkölcsi súlyához mértén kedvezőbbre hangolni.

Egész Európától izoláltan, csupán a magunk tépett erejében bizakodva, sorsunk nem lehet más, csak vegetálás, sorvadás és pusztulás. Az államok mai berendezése mellett az összes és fejlettebb európai nemzetek is egymásra vannak utalva és így az a nemzet, amely az európai nagy törzsről leválik, az éppen úgy elhervad, mint az élő fatörzsről letört zöldlevelű faág.

Annyi bizonyos, hogy a ma még merev módon viselkedő külföldi, illetve európai tőke sokáig nem fogja velünk szemben játszhatni a „haragszom rád“-ot, mert a külföldi tőke és gyáripár hosszú éveken át nem képes, de nem is hajlandó negligálni egy olyan nagy és jelentős európai földterületet, mint Nagyrománia. A nemzetközi tőkének karaktere és életeleme a mozgási és elhelyezkedési szabadság és lehetőség. A nagytőkének meg van a hatalma, ereje és eszköze ahhoz, hogy előbb-utóbb a messzi külföldről is olyan belső nyomást gyakoroljon ránk, hogy itt a gazdasági rend úgy teremtdőjék meg, ahogy azt az elhelyezkedni kívánó külföldi tőkének biztonsága megkívánja. A külföldi tőke meg fogja találni a módját, formáját és a kellő időpontját annak az akciónak, hogy mikor és hogyan kell egyengetnie és biztosítani Romániában való elhelyezkedésének lehetőségét. Ha másként nem lesz lehetséges, a külföld tud várni a mi teljes tönkremenetelünkre is.

A szemlélő ember a külföldi tőke szerepével kapcsolatosan látja előtérbe lépni a kisebbségi sorsban élő román állampolgárokat is. Ezekre akár kereskedők, akár gyáriparosok, Románia fejlődése szempontjából nagy szüksége van az államnak, mert a csatolt területeken lévő kisebbségi román gyáripár és kereskedelem a háboru előtti évtizedes külföldi összeköttetései révén, nagyobb jelentőséggel bír, mint az óromániai ipar és kereskedelem. Igaz ugyan, ezeknek összeköttetése is jó részben megszakadt a külfölddel, ám azért bizonyos, hogy az előbb, vagy utóbb jelentkező külföldi tőke ezeknek anyagi és erkölcsi erejével fog egybekapcsolódni. A csatolt részekben lévő s nagy százalékban kisebbségi ipar és kereskedelem még a háboru előtti külföldi összeköttetések évtizedes tartalma alatt annyi erkölcsi tőkét tartalékol, hogy ez az erkölcsi tőke fogja nagyrészen pótolni a külföldi tőkével szemben a jelenleg hiányzó belföldi anyagi tőkének garantáló erejét. Feltétlenül bizonyos, hogy a külföldi tőke a hosszú évtizedeken át teljes bizalmat és szinte korlátlan hitelt élvező régi összeköttetéseket fog igyekezni felujtani, azért látjuk mi is a kisebbségi sorsban élő iparos és kereskedő sorsát szorosan egybekapcsolva az ország gazdasági jövőjével és gazdasági ujjaszületésével. A gazdasági ujjaszületés ezen mentő munkáját a csatolt részek kereskedői és gyáriparosai bizonyára készséggel válladják, vállalni fogják annál is inkább, mert ezen cselekvésükkel hihetőleg enyhíteni fogják a váltakozó kormányok bizalmatlanságát. Azt a bizalmatlanságot, amely nyílt vagy burkolt formában a kisebbségekkel szemben lépten-nyomon megnyilvánul. Azt, ha előbb nem, de legkésőbb a külföldi tőke jelentkezősi időpontjában sikerülni fog a kisebbségeknek teljes bizalomná átváltoztatni.

A nyelvkérdés, az államnyelv nagy szerepet játszik minden nemzet, minden államalakulat történetében. Ám azért az emberi kiválóság, rátermettség, jellem és a közért való áldozatkészség, egyszóval az emberi értékek fokmérője nem lehet csupán és kizárólag az államnyelvnek tudása, mert hiszen fáradszhatatlan alkotó munkával, polgári és emberi erényekkel egyenrangú és egyenértékű polgárrá küzdheti fel magát bárki is, tehát még az is, aki a megélhetési viszonyok kényszere folytán sem képes az államnyelvet teljesen elsajátítani.

Nálunk Nagyromániában a nyelvkérdés jobban uralja a helyzetet, mint azt az államalkotó nemzeti érzés és a politikai szükségesség diktálja. Ha valahol, úgy nálunk jönniök kell ez előrelátó bölcs államférfiaknak, akik türelemmel és megértéssel fogják keresni az együttműködést a nemzeti kisebbségekkel. A gazdasági ujjaszületés problémájának megoldásánál a népkisebbségek — európai vonatkozásban is értékes — vezető egyéniségeit és a népkisebbségek államérsítő munkáját Románia nem nélkülözheti. Velük együtt kell a mi román államférfiainknak visszahódítani a külföld bizalmát és szimpátiáját.

A rohanó idő megérleli majd azt az államférfiu bölcsességet, amely az erők egyesítésében, a népkisebbségek megbecsülésében fogja megtalálni Nagyrománia boldogulásának és konszolidációjának egyik helyes útját.

A ROMÁNIAI NÉPKISEBBSÉGEK KULTUR-SZÖVETSÉGE

Valahányszor egy-egy népkisebbségi kulturtermék a napi sajtóban, folyóiratokban, szalagokban, avagy valamelyik népkisebbségi egyesület gyűlésén élőszavakban megnyilvánul, illetve felszínre kerül, mindannyiszor erőt vesz rajtam az a lehangelő érzés, hogy vajjon nálunk van-e célja, értelme ennek az egyoldalú lelki és szellemi erő kifejtésnek?

Kisebbségi jogaink, emberi méltóságunk, lelkiismereti szabadságunk, valamint minden szellemi és anyagi javunk védelmét szolgáló — legszebb cikknek, legalaposabb kritikának olvasásakor is elébünk tola-kodik az a nagy kérdés — megértik-e mindezt odaát a regátban, a hatalmi központban, a vezető államférfiak? Lehet-e meggyőzni s be-folyásolni a mi anyanyelvünkön megírt bármilyen értékes cikkel is a bukaresti közvéleményt?

Meggyőződésem, hogy a regátbeli uralkodó osztály, amelynek soraiból kerülnek ki a parlamentnek és kormánynak vezető egyéni-ségei, abszolúte nem ismeri a csatolt részek népkisebbségeit. Nem ismeri a kulturánkat, nem ismeri íróinkat, közgazdasági, kereskedelmi és ipari életünk kimagasló férfiainak s intézményeinek értékes alkotá-sait, nem ismeri mindinkább feljajduló jogos panaszainkat és így Ro-mánia fejlődése, nagysága és jövője érdekében nem tudja értékelni és megbecsülni azt a kiszámíthatatlan értékű nagy kulturkincset, ami a népkisebbségek szellemi és anyagi alkotásaiban megnyilvánul.

Valahogyan a köztudatba kellene belevinni azt a megdönthet-ten igazságot, hogy Románia nemcsak a nagyterületű országrészek hozzácsatolásával lett nagygyá és hatalmassá, hanem igazi nagyságát és hatalmát akkor és úgy fogja örökidőkre megalapozni, ha a csatolt részek természeti kincsein felül — a kisebbségi népek kulturáját, állam-alkotó munkakészségét és teljes lelkiismereti és népi szabadságát úgy fogja megőrizni és védeni, miként a hozzácsatolt országterületeket.

Ezt a hiányzó lelki és szellemi megértést lehetővé kell tenni, mert elképzelhetetlen az, hogy az itt született és évszázadok óta itt élő kisebbségi nemzeteket idegeneknek minősíthessék és tekinthessék csak azért, mert azok anyanyelvükön nem tudják megértetni magukat — az uralkodó román testvérnépkel. A kisebbségi népek vezetői eddig — más kisebbségekkel nem törődve — külön-külön haladtak a maguk útján és igyekeztek a mindenkori kormányhatalomnál népük érdekében — előnyöket biztosítani. Ez a törekvésük — átmenetileg — többé-kevésbé sikerült is, de végeredményben a váltakozó kormányok váltakozó felfogásai szerint a látszólag kivívott előnyök értéktelen, be nem váltott ígéretekké devalválódtak.

Igy áll a helyzet ma és ebből önként következik, hogy a népkisebbségeknek keresniök kell és meg kell találniok azt a formát és kereteket, ahol és ahogyan elhelyezkedve — egymást megérthetik, egymást támogathatják, ama nagy cél érdekében, ami nem jelent kevesebbet: mint magát az életet, t. i. a népkisebbségi megélhetést biztosító zavartalan munkának lehetőségét.

Létesíteni kell tehát egy népkisebbségi kultur-központot. Ezt a kultur-központot anyagilag, szellemileg jól megalapozva — teljes felkészültséggel kell életre hívni. A népkisebbségi kulturának Romániában ez legyen a gyűjtő telepe és világító tornya. A népkisebbségi kulturaközpontnak tehát óriási feladatai lesznek, mert a népkisebbségi kulturának és közgazdasági életmegnyilvánulásnak a legértékesebb alkotásait gondosan és rendszeresen gyűjtenie és ismertetnie kell és pedig román nyelvre lefordítva — hogy azokat Románia összlakosságának közkincsévé tehesse. A nyelvi akadályoknak ilyen áthidalása mellett Romániának összes polgárai — nemzetiségi, nyelvi és felekezeti különbség nélkül — megismerhetik és megbecsülhetik egymásban az emberi értéket és az igazi kultúra levegőjében szemük és szívük tiszta látását és érzését nem fogja többé elhomályosítani semmiféle politika, még akkor sem, ha az a politika a legsovínisztikusabb nemzeti színezéssel is igyekeznék hatást keltetni.

Szükség esetén, a kultur-központ fejlődése és anyagi megerősödésével talán még arról is elmélkedhetnénk, hogy nem-e volna megvalósítható és célszerű egy népkisebbségi és román nyelven megjelenő politikai napilapnak Bukarestben való megjelentetése?

Ennek a románnyelvű, kisebbségi bukaresti napilapnak a népkisebbségek jelene és jövője szempontjából való óriási jelentőségét talán nem is szükséges itt bővebben fejtegetni. Egyelőre mindez csak részletkérdés, fődolog, hogy a népkisebbségek hamarosan megértsék egymást és együttes és egyöntetű elhatározással és lelkesedéssel mielőbb megvalósítsák a romániai népkisebbségek kultur-szövetségét.

ELMÉLKEDÉS AZ AUTONÓMIÁRÓL

Hova tűnt, miért tűnt el a városok és községek autonómiája? Megértjük és méltányoljuk, hogy a román impérium első éveiben — az autonómiának felfüggesztését, ezt az erős hatalmi eszközt alkalmazni kellett, mert hiszen a régi tradíciókat és régi embereket — új állampolitikai eszmék és új emberek váltották fel. Román nemzeti szempontból a városi autonómiák ideiglenes, átmeneti felfüggesztése indokolt, de mivel lehet indokolni azt, hogy a konszolidált román uralom ötödik-hatodik évében még mindig nélkülöznünk kell a kultúra, az emberi fejlődésnek legértékesebb vívmányát: az autonómiát?

Természetellenes dolog lenne, ha az emberiség bármelyik társadalmi csoportja által elért kultúrnívót hatalmi intézkedésekkel megdönteni, avagy végérvényesen leszállítani lehetne. Nemzetek, népek története azt bizonyítja, hogy fejlődésük folyamán megszerzett kulturális értékek nemcsak az illető népek, hanem az egész emberiség közkincsévé váltak. Ha ez nem így volna, úgy az emberiség előrehaladásáról, fejlődéséről egyáltalán nem is lehetne beszélni, mert a világ teremtése óta mindig fennállott az egyes népeknek hatalmi körforgása és ha a változó rendszer mindenkor a kultúrvívmányok megsemmisítésével járt volna, úgy akkor ma még mindig az ókor, avagy középkor kultúrnívójánál tartanánk.

A városok és községek autonómiája nemcsak politikai és gazdasági ellenőrző intézmény, hanem a polgároknak nélkülözhetetlen és kitűnő iskolája, ahol a képviselőtestületekbe beválasztott polgár levizsgálhatja és tanúságot tehet arról, hogy vajjon minő értéket képvisel ő a város polgársága és ezzel egybefüggőleg az állam érdekei szempontjából? A városi és községi képviselőtestületek előiskolái a parlamentnek. Az államnak minden rendű és rangu polgárai e képviselőtestületi működésből közvetlenül ismerhetik meg azon polgártársaikat, akiket méltónak tartottak arra, hogy szűkebb hazájukban érdekeiket képviseljék és ha itt beváltak, ha itt felülemelkedtek a közepes nivón, akkor közülük a legkiválóbbakat megtisztelhetik a parlamenti, vagy szenátusi mandátummal. Ha azután így toborzódik össze a parlamenti és szenátusi képviselőlet, úgy bizonyára nagyobb szellemi és erkölcsi értéket fog jelenteni, mint az ezidőszert — az autonómia felfüggesztése mellett — megválasztott parlament.

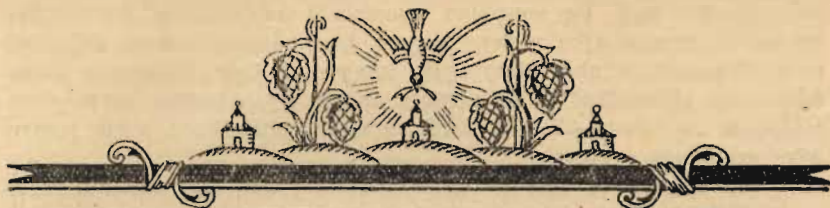
Eszünk ágában sincs lekicsinyelni a jelenlegi parlament mindkét házának szellemi és erkölcsi nivóját, de az évtizedes tapasztalat azt bizonyítja, hogy legtöbbször éppen a legértékesebb és értékük tudatában a legszerényebb férfiak maradnak ki a parlamentből azért, mert a népnek, a választók nagy tömegének nincs alkalma előzetesen megismerni az illető férfiaknak a parlamenti szereplésre való képességét, vagy rátermettségét. Az állam megerősödése és fejlődése szempontjából tehát óriási fontosságu a felnőttek autonómia-iskolája, mert ebből az iskolából kerülnek majd ki a legkitünőbb és legkiválóbb hazafiak, akikből azután a hatalmon lévő kormány tetszése szerint bőven válogathat — kisebb és nagyobb körzetekre szóló hatáskörrel megbízandó vezető egyéniségeket.

Az egyén és az állam egyes polgárainak szempontjából is — kiszámíthatatlanul nagy horderejű az autonómiának visszaállítása. Erkölcsi és anyagi erőket, ambíciót és a közügyekért való önzetlen lelkesedést vált ki ez az intézmény az egyes emberekből. A nagy tömegnél pedig megnyugvást, még a legnagyobb anyagi áldozatokba való beletörődést is jelentene abban a tudatban, hogy a városi és községi közigazgatásnak minden ténykedése az adózó polgárság özségének ellenőrzése alatt áll. Nagyon jól tudjuk, hogy éppen a csatolt területek nagyobb városaiban, ahol ma a nemzeti kisebbségek vannak többségben, a nyelvi kérdések miatt az autonómia megvalósítása látszólag nehézségekbe ütközik, de végeredményben egészen bizonyos, hogy ezen akadályok államférfiui bölcsességgel és megértéssel aránylag könnyen elháríthatók.

Nagyrománia vezető politikusai jól tudják és így feltétlenül megértik azt, hogy egy új nyelvnek, jelen esetben az államnyelvnek tökéletes elsajátítása a legnehezebb emberi feladatok egyike, pláne ha figyelembe vesszük a korkülönbségeket s az egyes embereknél a nyelvérzéknek abszolút hiányát és azt a döntő körülményt, hogy a megélhetésnek millió gondja, a súlyos családi, társadalmi és állami kötelezettségek mellett a nyelvtanulás még a fiatalabb kenyérkereső nemzedéknél is hihetetlenül nehéz feladat. Az öregebb polgároknál pedig ritka kivétel, hogy valaki öreg napjaiban, a legjobb akarat mellett is, egy új nyelvet csak félig-meddig is akceptabilis mértékben elsajátíthasson. Ámde figyelemmel arra, hogy éppen az ekszponált állásokban működő éltesebb s így tapasztaltabb polgárok tanácsa és közreműködése az állam és társadalom fejlődése és konszolidálása szempontjából is legértékesebb, ez okból az aktív államférfiak bölcsességének megértő és liberális szellemével kell megtalálnia az áthidaló törvényes intézkedéseket olyan irányban, hogy ezen — abszolút értékek — az autonómia keretében, — az állam javára értékesíthetők legyenek.

Bárki legyen is az a román államférfiu, aki a kisebbségi nemzetiségi kérdést legalább átmenetileg így igyekszik majd megoldani, az leendő Nagyrománia legnagyobb államférfia! Ezt az államférfiút Európának egész kulturvilága ünnepelni fogja és a világ nagy embe-reinek piederstáljára emeli.

A LELKEK MEGNYUGTATÁSÁRÓL

Az ünnepnapokat már egyesítették és szent karácsony varázsa ünnepi hangulatot kelt mindannyiunk lelkében. Eddig külön ünnepeltünk s ennek eredményeként az ünnepi hangulat melegségébe beleáramlott a későbbben vagy korábban ünneplők hétköznapi ridegsége és talán ez volt az oka annak, hogy a mi lelkeink még ünnepnapokon sem találkozhattak. Tagadhatatlan, hogy nem ismerjük egymást s azért nem tudjuk embertársainkban megbecsülni az emberi erényeket. Nyelvi és nemzetiségi különbségek polgártársaink között mindinkább erősebb és magasabb válaszfalakat emelnek, úgy, hogy Nagyrománia érdekében való közös és ernyedetlen polgári munkáról szó sem lehet. Miért mindez? Hiszen ha volt valaha széles e nagy világon egy ország, ahol a polgárok együttes, fáradhatatlan és becsületes alkotó munkája a nemzet fejlődése szempontjából életszükséglet volt, úgy elmondhatjuk, hogy Nagyrománia az, mert itt az összlakosságnak harmonikus, együttérző, egymást megértő szívós munkássága tudja majd megalapozni annak a fejlődési iramnak utját, amit a nyugati kulturálmok diktálnak nekünk.

A csatolt országrészek kisebbségi polgársága az igazhívők fanatizmusával bizik abban, hogy a regát felől kell jönnie annak az apostolnak, aki megérti a mi nehéz helyzetünket, aki átérzi a mi szenvedésünket, aki meglátja, megismeri bennünk az embert és aki bünbocsánatot hirdet nekünk olyan bünökért, amiket soha el sem követtünk, amik t. i. önhibánkon kívül tapadtak kisebbségi sorsunkhoz. Igen is, jönnie kell a regáti politikai apostolnak, aki látnoki bölcsesség és éleslátással megvilágítja majd az egész román nemzet előtt a jövő utját és kijelöli majd a nemzeti kisebbségek helyét és szerepét a nemzeti alkotó munkában. A román nemzeti kisebbségeknek ott lesz a helyük, ott lesz a szerepük, ahol tudással, ambícióval, rátermettséggel és magasba törő alkotó munkával Nagyrománia nagyságán önzetlenül

munkálkodni kell. De lánglelkű apostolnak kell jönnie, aki felvilágosítsa a román ajku népet, hogy a kisebbségi romániai polgárok nem idegenek és nem ellenségek, hanem az örök természet kifürkészhetlen akaratából itt születtek s éppen olyan husból vérből formálódott és szívvvel-lélekkel bíró emberek, mint azok, a kik román ajku szülőknnek gyermekei.

Ha az a várva várt politikai apostol jönni fog, akkor a regát megszűnik olyan távol lenni a csatolt országrészekről, mint amennyire eddig távol volt. És ennek a közelségnek meglesz a boldogító és nemzetszilárdító haszna. Meg fognak szünni mindazon törvényalkotások és kormányhatalmi rendelkezések, amiknek minden egyes paragrafusából kiérzik, hogy a regát nem ismeri az itt lakó kisebbségi népek kulturáját, erkölcsét, jellemét és nem ismeri testi és lelki örömét és fájdalmát, nem ismeri multját, jelenét és nem védi, nem értékeli jövőjét. Nincs érzelmi és nincs lelki kapocs a regát és a csatolt részek nemzeti kisebbségei között. Leszögezzük és bizonyítani tudjuk, hogy nem a nemzeti kisebbségek hibájából. A nemzeti kisebbségek részéről hiába való vállalkozás lenne csak megkísérelni is a regáthoz való lelki közeledést. Annak a várva-várt regáti apostolnak kell jönnie, hogy ez a közeledés megtörténhessék. Annak a varázs-szavaira ki fognak nyílani a nemzeti kisebbségek előtt az eddig bezárt regáti ajtók és ablakok és ki fognak nyílani a szívek és lelkek is, hogy találkozhassanak és egy szebb jövő érdekében egybeforrjanak. Ez lesz aztán az igazi ünnep, Nagyrománia nemzeti kisebbségeinek is boldog karácsonya.

KRITIKÁK

*

REFLEXIÓK

*

KARÁCSONYI ÁLOM

Valami nagyon szépet álmodtam az éjjel, megnyugtatót, lélek-emelőt. Az iparkamarai megnyitó diszközgyűlésen mint valóságos belső kamarai tag mondtam el szűz beszédemet soha nem remélt, soha nem várt olyan szenzációs hatással, hogy ezen álom hatása alatt fölébredésem után is még mindig hevesebben dobog a szívem.

Csodálatos módon majdnem szószерint emlékszem nagyszabásu beszédem minden egyes mondatára, amely beszéd az új kormány új kereskedelmi miniszterének programmbeszédével foglalkozott. Az új kereskedelmi miniszternek, az európai nivóju nagy államférfiúnak korszakalkotó nagy beszédét boncolgattam és méltattam az extazisba menő olyan elragadtatással, hogy végül — jól emlékszem — azt indítványoztam, hogy a kereskedelmi miniszter ur minden egyes szavát, tehát programmbeszédének teljes szövegét — aranybetűkkel márványba kell vésetni és el kell helyezni az új kamarai épület dísztermében. Lelkes indítványomat a kamarai tagok összesége zugó tapssal és tomboló lelkesedéssel fogadta és az erről szóló egyhangu határozatot nyomban megtáviratozták a kereskedelmi miniszternek.

Szerénytelenség lenne, ha ez alkalommal a magam szónokai sikerét igyekeznék itten kidomborítani, illetve megörökíteni, azért elhatároztam, hogy az én beszédem helyett csupán a kereskedelmi miniszter ur programmbeszédére fogok szoritkozni, mert hiszen végeredményben a kereskedelmi miniszter ur beszéde inspirált engem, övé az érdem és dicsőség, őt illeti meg az ipari és kereskedelmi világ hódolata és hálája.

A kereskedelmi miniszter az új kormánynak bemutatkozó ülésén a következő szenzációs kijelentéseket tette:

Mélyen tisztelt képviselő uraim! Öfelsége és a nemzet bizalmából örömmel vállaltam a kereskedelmi minisztérium vezetését és pedig vállaltam abban a tudatban, hogy sajnos nálunk Nagyromániában az ipar és kereskedelem az államnak mostoha és elhanyagolt gyermeke,

holott mindenütt az egész kulturvilágban — az államok és nemzetek nagysága és jövője az ipar és kereskedelem fejlődésére van alapítva. Már pedig tisztelt uraim be kell vallanunk, hogy a ma fennálló kerekben, a mai vezetés és adminisztráció mellett a hazai ipar és kereskedelem megerősödéséről, fejlődéséről, vagy pláne európai nivóju szárnyalásáról nálunk szó sem lehet. Nem lehet szó azért, mert az ipart és kereskedelmet támogató közforgalmu eszközeink és intézményeik olyan lerongyolt állapotban vannak, hogy ezek nemcsak hogy nem képesek támogatni az ország kereskedelmét és iparát, hanem éppen ellenkezőleg, ezen intézmények mai lehetetlen állapotukban kerékkötői az ország konszolidációjának.

Uraim! Egyelőre a legfőbb közforgalmi intézményeket: a vasut, posta, távirda és telefont vegyük bírálát alá.

Ime a vasut. Évenként nehéz száz, sőt ezer milliókat ölünk bele és végeredményben csupa foltozás, rossz sinek, kevés, de annál rozogább vasuti-kocsik. A személy- és áruforgalom drága és rossz és hozzáfűzhetjük, hogy mentől jobban drágul, annál kényelmetlenebb, illetve rosszabb lesz. Évről-évre, sőt mondhatnám fél és negyedévenként emeljük a vasuti tarifákat, holott éppen a legfőbb közgazdasági érdek azt parancsolja, hogy a vasuti tarifák díját évről-évre a növekedő forgalom arányában és a forgalom emelkedése érdekében csökkenteni kell.

A vasutat elsősorban a kormánynak kell állampénzből támogatni és pedig mindaddig, amíg a saját erejéből, a saját bevételeiből tökéletesen funkcionálni képes, de a vasut anyagi önállóságát a nagy közönség, a fejlődő kereskedelem és ipar rovására forszírozni nem szabad. A folytonos tarifa emelésekkel megöljük az ipart és kereskedelmet és mérhetetlen drágaságot idézünk elő. Rendszeres, céltudatos és nagyszabásu munkával elő kell készítenünk a vasutnak természetes fejlődését, mert többek között az egészséges szociális érzék is azt diktálja, hogy nemcsak a nagypénzü embereknek, hanem a kispénzü szürke polgároknak is joguk van az utazáshoz és megélhetéshez.

A mi vasutunk teljesítőképessége a lehető legkezdetlegesebb. Wienből—Temesvárra három országon keresztül felényi idő alatt érkezik meg az áru, mint belterületeken Cluj, Brasov, avagy Bukarestből.

A mindinkább gyöngülő valutánk megjavítására szükséges export nemcsak a horribilis és indokolatlan kiviteli vámok miatt lehetetlen, hanem lehetetlen azért is, mert nálunk állandó a vagon hiány.

Uraim! Áttérve a postára, a vasut édes gyermekére — szomorú szívvel mondhatjuk el, hogy a posta méltó gyermeke az apjának.

A mi postánk három vagy négyszer annyi idő alatt kézbesít még belföldi leveleket is, mint annak idején a békebeli posta. Olyan nagy városokban, mint Temesvár a leveleket naponként csupán egyszer hordják szét.

Az utalványforgalom nehézkes, megbizhatlan és késedelmes. A postai csekk- és clearing-intézményt amely a kereskedelemnek és iparnak szinte éltető levegője, úgy látszik, hogy a háboru végérvényesen eltüntette a föld színéről.

A csekk- és clearing-rendszert, még nagyobb áldozatok árán is létesítenünk kellene, holott meggyőződése, hogy a postai takarékpénztár a csekk- és clearing-intézménnyel kapcsolatosan míg egyrészt az államnak nagyobb jövedelmi forrásává válna, másrészt az ipar és kereskedelemnek olyan felbecsülhetetlen értékű szolgáltatásokat tehetne, ami fölréne egy nagyobb és olcsó külföldi kölcsön támogatásával.

Uraim! Teljesen fölösleges a mi derék polgárainkat az ugynevezett segélybélyegekkel molesztálni. Nem tagadom, hogy a segélybélyegek jövedelmére szüksége van az államháztartásnak, de csak a jövedelemre, nem pedig a segélybélyegek. Mondjuk ki nyíltan és őszintén, hogy egy levél belföldi portója például négy és fél leibe kerül és ragasszunk a levélre egy darab négy és fél leies levélbélyeget. Minek cifrázni, komplikálni a dolgokat. Nem mindegy-e, hogy a jobb avagy a bal zsebemben helyezem el a pénzemet? Fődolog, hogy rendeltetési helyére jusson és a kitűzött célt szolgálja.

A külföldről érkező postacsomagoknak vámkezelése szinte elképzelhetetlenül tökéletlen és annyi időt rabol el a kereskedelem és ipar drága idejéből, hogy ez az időpocsékolás pénzben és értékben kiszámíthatatlan értékű károsodást jelent.

A postát alaposan reformálnunk kell és így a legkevesebb amit a közönség elvár a postától — hogy nyomban a vonatok beérkezése után naponként háromszor is kézbesítsen leveleket s úgy a belföldi, mint a külföldről érkező postacsomagokat is elvámolva juttassa a felek kezeihez.

Ez így történik a nyugati államokban és én tisztelt képviselő urak megígérem az ország kereskedelmének és iparának, hogy mindez rövid időn belül nálunk is így fog történni. A postának testvérintézményei: a telefon és távírda, szintén nagy betegek. A telefon nálunk arra jó, hogy az emberek idegességét a végsőkéig fokozza. Itt hiba van a vezetékekben és rendszerben egyaránt. Lehetetlenség az, hogy a mai telefont akceptálhassuk, midőn többek között azt tapasztalhatjuk, hogy az a ház, amelynek tetőzete kigyulladt és ahonnét telefonon óhajtják értesíteni a tüzoltóságot — addig földig, illetve porrá ég, amíg a telefonközpont a kapcsolást a tüzoltósággal eszközözi.

Nem szabad túrnunk azt a hihetetlen anomáliát, hogy országunk legnagyobb, legértékesebb városai többek között Arad, Temesvár nem beszélhet telefonon Bukaresttel.

Ehhez hasonló állapot nincs sehol Európában, mert a főváros az ország szíve és a szív közgazdasági életünk vérkeringésének központja és irányítója.

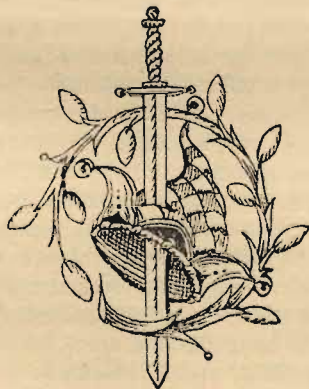
A távírda nem kevésbé lerongyolt és éppen úgy nem áll a feladata magaslatán, mint az ország többi közlekedési intézménye. A távírdaoszlopok korhadtak, a huzalok rosszak és így minduntalan beállnak az üzemzavarok, amin egyszerűen úgy segítenek, hogy a sürgőnyöket a levélpostával továbbítják.

Mélyen tisztelt képviselő uraim! Röviden, nagy körvonalakban idevetítettem az ipar és kereskedelem legfontosabb szerveinek szomorú fotográfiáit és addig, míg ezeken — ami államunk életerejét sorvasztó

bajokon radikálisan nem segítünk, addig hiába minden ipari és kereskedelmi politika. Hiába minden szárnypróbálgatás, mert a tökéletesen és olcsón működő vasut, posta, távirda és telefon az ország fejlődésének fundamentuma, már pedig tisztelt uraim rozoga, süppedő talajra nem lehet, de nem is szabad diszes épületet emelni. Minden más, a kereskedelem és ipar létérdekeivel összefüggő anomáliákról: a forgalmi adónak sürgős eltörléséről, az utlevelek s vizumok egyszerűsítéséről, a vámtarifák alapos és céltudatos revíziójáról — mondhatnám ujjaalakításáról akkor fogok a tisztelt képviselőháznak előterjesztést tenni, ha legközelebb — remélhetőleg rövid időn belül — az ország összes közlekedési és közforgalmi eszközeit sikerülni fog európai nivóra emelnünk. Ha ezt én akár a miniszteri székben, akár azon kívül megérem — úgy már most jelezhetem, hogy én leszek Nagyromániának legboldogabb embere.

És boldog lesz az ország is, mert itt csak akarni kell, annyi anyagi és szellemi erő van tartalékban, hogy mindezeket az ország szolgálatába állítva, Nagyrománia első lehet az elsők között is!

(A szünni nem akaró taps és éljenzésre — a legnagyobb sajnálatomra fölébredtem.)

Interview a „Temesvári Hírlap” hasábjain.

FONTOS GAZDASÁGI KÉRDÉSEK

Hogy áll a bankbetétek ügye?

Azt a szomorú jelenséget kell konstatálnunk, hogy a valuta kérdésében a bankok mélyen hallgatnak és nem adnak életjelet magukról, dacára annak, hogy szavuknak nagy súlya volna. Már pedig ezt a kérdést a bankok, kereskedelmi és iparvállalatok, valamint minden foglalkozási ágak szempontjából is felszinen kell tartani és odahatni, hogy a hatalmi tényezők nemcsak jó szemmel nézzék az akciót, hanem maguk is támogassák és segítsék a közönséget annak megoldásában, miután a jövőre kiható fontossággal bír. Fontos volna ez a bankok részéről azért is, mert a közönség bizalma a pénzügyekkel szemben tagadhatatlanul megingott. A közönség ezideig nem rendelkezett betéteivel, ami a bizalmatlanságot előidézte. De dacára annak, hogy újabb rendelkezés szerint a betétek zár alá nem vehetők, a közönség kilencven százaléka még most is bizalmatlan és otthon tartja a pénzét. Ha a közönség látná, hogy szakemberek érdekei védelmére kelnek, bizonyára ismét a régi bizalommal fordulna a pénzügyek felé. A társadalmi tényezőknek, a közgazdasági élet faktorainak meg kellene győzni az illető hatóságokat arról, hogy szükséges, miszerint a közgazdasági élet minden megnyilvánulása megszorítás nélkül felszínre kerülhessen, mert csak így alakulhat ki a helyzet előnyösen, az államra és polgárra nézve egyaránt.

A korona beváltását két szempontból bíráljuk meg: a magánosok és az állam szempontjából. A magánosok szempontjából a helyzet a következő:

Mi kereskedők azt tapasztalhatjuk, hogy a korona vásárló ereje itt legalább annyi, mint a lelé Órománia területén. Ezt eklatáns példákkal lehet bizonyítani. A román megszállás óta a helyi piacot elárasztották romániai kereskedők, kik ugyszólván válogatás nélkül mindent összevásároltak. A temesvári kereskedők csakhamar tudatára

ébredtek annak, hogy a romániai kereskedők tulajdonképpen kitűnő üzleteket kötnek, mert a koronákért vásárolt árukat otthon ugyanily összegű leiekért értékesítették. Miután láttuk, hogy az árukat csak óriási nehézségekkel lehet utánpótolni, vagy az egyáltalában nem lehetséges, igyekeztünk korlátozni az eladásokat. Sajnos, későn történt. Annyi bizonyos, hogy raktáron lévő áruinkat már csak kicsinyben adtuk el ugyanazon romániai kereskedőknek, kik mint magánvevők jelentkeztek. Így is megvettek mindent alkudozás nélkül és fényes üzleteket kötöttek. Egy bukaresti kereskedő őszintén bevallotta, hogy Bukarestben 320 leiért fogja eladni annak a posztónak méterjét, amit Temesvárott, temesvári gyártól 320 koronaért vett. Volt egy kereskedő, ki finom szeszgyártmányokat tartott. Valódi importált francia likőrei voltak. Itt csak félve értékesítette 260 koronaért, mert azt hitte, hogy a hatósággal fog meggyűlni a baja. Később gondolt egyet és áruját Bukarestbe vitte, hol 260—270 leiért értékesítette. Ez nemcsak az itt termelt árukra, hanem importált cikkekre is vonatkozik és az következik belőle, hogy egyes ekszportőrök óriási összeköttetések révén behozott áruikat nem itt, hanem Bukarestben adják el, ahonnan idehozzák őket a haszon hozzáadásával, koronaértékbe átszámítva. Leginkább ezért nem vagyunk képesek a helyi piacot áruval ellátni, mert nem bírjuk az óriási iramot a magasabb valutájú leiel.

Románia a hozzácsatolt területek révén 40—50 milliárd nemzeti vagyonhoz jut. A hivatott tényezőknél oda kellene hatni, hogy ennek dacára sem szabad elpocsékolni azt a nem kevésbé értékes nemzeti vagyont, amelyet a közgazdasági téren szereplő intelligenciának tudása és tapasztalata képvisel. Ezt az állam érdekében teljesen ki kellene használni. Az államhatalmat gondolkodóba ejthetné az a tény is, hogy Konstanzában a leinak éppoly kevés vásárló ereje van, mint a koronának. A kereskedők csak drachma és dollár ellenében szolgáltatják át áruikat. Igaz, hogy a külföld a leit 20 centimmal értékeli a 6 centimra becsült koronával szemben. Ez azonban, bármilyen kellemetlen is, nem mérvadó mi reánk nézve, mert a külföld úgy vélekedhetik, hogy a 40—50 milliárd nemzeti vagyont akkor is ráér a lei értékébe beszámítani, ha a viszonyok teljesen konszolidáltak lesznek. Az ne tegyen elfogulttá senkit, hogy nálunk a lei hivatalosan megállapított értéke 3·50 koronára is felszökik. Aki jól megfigyeli a valutamanővereket, tudhatja, hogy ma sok százezer foglalkozás nélküli egyén valutázik és a valuta emelkedik, vagy süllyed, amint azt a nagyobb tőkeerejű csoportok érdeke megkívánja. Ennek a legkritkább esetben van nemzetközi vonatkozása, a mai viszonyok között nem is lehet. Helyi csoportok kisdéd játéka ez, amelynek legtöbb esetben az a következménye, hogy haszonhoz juttatja az illetőket.

Az állam nem maradhat közömbös, ha a hozzájacsatolt milliónyi tömegeknek vagyonáról, teherbíró képességéről van szó. Minden jel arra mutat, hogy ha koronáink révén felényi összegű leihez fogunk jutni, nemcsak színleg, de ténylegesen is elveszítjük vagyonunk felét. Egészen bizonyos, hogy a tranzakció után nem is közvetlenül, de legrövidebb időn belül a lei a koronának törvényes utódja lesz, teljesen

azonos vásárlási képességgel. Ebből az következik, hogy a tisztviselőket, munkásokat és egyéb alkalmazottakat ugyanannyi leivel kell honorálni, mint amennyi koronát eddig kaptak. Ez természetes is. Az összes ipari, kereskedelmi- és magánalkalmazottak hamarosan akceptálni fogják az új helyzetet, mert hiszen ugyanazon mennyiségű leiekért csak a legminimálisabb keretek között biztosíthatják megélhetésüket. Ilyformán érthető, ha a romániai intéző körök véleménye szerint önzők vagyunk, de ezt az életösztön diktálja, ami elvégre is elsőrendű állami érdek, mert az államnak nem lehet közömbös, hogy életerős ipart és megelégedett polgárokat nyer-e vagy nem?

Ami a hadikölcsönkötvényeket illeti, így áll a helyzet. A párisi békekonferencia pénzügyi bizottságának van egy rendelete, mely szerint a román kormány csak az óromán területen levő hadikölcsönkötvényeket köteles beváltani, a hozzácsatolt területek polgárainak kötvényeit azonban nem. Ezt a kérdést idejekorán alaposan el nem intézni nagy mulasztás volna. Sőt állítani lehet, hogy egyenesen katasztrófális jelleggel bírna, mert a bankok, gyárak, intézetek, magáncégek és magánosok vagyonuk nagy részét hadikölcsönbe fektették. Az intéző köröknek mérlegelni kell azokat az óriási előnyöket, melyek abból származtak és származni fognak, hogy az államnak, melynek mindig pénzre van szüksége, nem kell a külföldön kölcsönt keresni, hanem belső kölcsönökkel operálhat és így sokkal könnyebben megoldhatja a pénzügyi problémákat. Franciaország pénzügyi és nemzeti nagyságát az segítette elő, hogy az utolsó parasztnak is volt államkötvénye. Ezért uralta pénzügyileg a világot és birt a külföldnek milliárdokat kölcsönözni. Ha a közönségben megszűnik a bizalom a belső kölcsönökkel szemben, nem lehet többet belső kölcsönök kibocsátására gondolni. Romániában most ugyis kényszerkölcsönkötvények kibocsátásának tervével foglalkoznak. Ebbe kell belekapcsolódni a hadikölcsönkötvények beváltásának, mert ha ezt így el nem intézik, az érdekelttek meg nem engedett utakon ezeket a kötvényeket oda fogják átcsempészni, hol a román állam kénytelen azokat beváltani. Ésszerűbb, ha az állam megnyeri a közönség bizalmát. Ha így cselekszik, sem hoz nagyobb áldozatot, de milliókat érő erkölcsi tőkéhez jut.

A fentieket így foglalhatjuk össze: Ezeket a kérdéseket állandóan felszínen kell tartani. Keresnünk kell az összeköttetést Románia intézőivel és meggyőzni őket arról, hogy ezeket a nehéz problémákat csak úgy lehet megközelítőleg is helyesen megoldani, ha az összes illetékes tényezők szabadon kifejezhetik véleményüket. Az állami faktoroknak kell ily irányú akcióra buzdítani a közgazdasági élet hivatottait, hogy ezek a kérdések, melyeknél fontosabbak, életbevágóbbak évszázadok múlva sem fognak felszínre kerülni, minden oldalról megvilágítva legyenek.

Alanti ujsághírl azért iktatjuk Kabos Ármin beszédei és cikkei közé, mert élénken rávilágít, milyen szívosan és lépésről lépésre szorítókozó módon kellett a román impérium első idején jogainkat megvédeni s a chaotikus állapotok között a levegőhöz való jutásért munkálkodni. Igazi miniatűr kortörténeti adalék. (A kiadó.)

A CÉGFELIRATOK ÜGYE

A Temesvári Kereskedők Egyesülete és a Gyáriparosok Szövetsége ma délelőtt küldöttségileg járult Cosma Aurél dr. prefektus elé, melyet Kabos Ármin, a Kereskedők Egyesülete elnöke vezetett. A küldöttség szónoka Kabos Ármin volt, ki arra kérte a prefektust, hogy a temesvári kereskedőket és iparosokat ezidőszert leginkább érdeklő és részben az ő intézkedési hatáskörébe tartozó, részben pedig az ő intervencióját szükségelő ügyekben járjon el, illetve intézkedjék. Kérte, hogy a hamisított lebélyegzésű bankjegyek kereskedelmet korlátozó ügyét rendezze. Vannak hamis lebélyegzésű bankjegyek, de ezeknek létezését hivatalos helyről eddig meg nem erősítették és ennek következtében minden intézet és magános a saját egyéni felfogása szerint minősíti hamisnak, vagy jónak a fizetésképpen átnyújtott bankjegyeket. Kérte, hogy a prefektus tegye közé hivatalosan azokat az ismeretű jeleket, amelyek alapján a bankjegy minősége mindenki által megállapítható. Kérte a prefektust, hogy a kereskedőknél talált és hamisítottak jelzett bankjegyeket ne kobozzák el. Adjon ki rendeletet, hogy a köz és állami pénztárak az egy-két koronás bankjegyeket a teljesített fizetés egyharmad részéig, a magánosok pedig a fizetett összeg egytized részéig elfogadni kötelesek.

Előadta, hogy a városi aprópénz ügye égető szükségességgé vált. Kérte a prefektust, hogy a városi aprópénz kiadatására vonatkozó rendeletet mielőbb adja ki. Rámutatott azon akadályokra is, amelyek a telefonforgalom megszorításából származnak és kérte, hogy a telefon szabaddá tételében a prefektus közrejárjon. A vámok mérséklésének és az elvámolás gyorsaságának ügyében szintén a prefektus közbenjárását kérte a szónok, miután ennek, szintén nagy kereskedelmi fontossága van.

Végül rátért a cégfeliratok ügyére. Rámutatott arra, hogy a cégfeliratok románosításáról szóló rendeletet egyedül csak Temesvárotról

hajtják végre. Rámutatott arra, hogy Temesvárott mutatkozik az erre vonatkozó rendelet megváltoztatásának szükségessége, miután itt sokkal nagyobb a többnyelvűség, mint másutt. A Temesvári Kereskedők Egyesületének és a Gyáriparosok Szövetségének nevében arra kéri a prefektust, hogy a rendeletet a célszerűség és kereskedelmi szükségesség szempontjából vegye revízió alá. A közforgalom érdeke Temesvárott az, hogy a bevásárlás céljából megforduló különféle nemzeti-ségű közönség egyenlőképpen értse meg a cég- és egyéb üzleti felírásokat, amelyek mindenkinek szólnak.

A kereskedő és iparos nem csupán nevével, vagy cégével jelöli meg az üzletet, hanem az üzlet körét részletező olyan közléseket is tesz, amelyeknek mindenki által való megértésétől függ üzletének forgalma. Hivatkozott a temesvári kamarának ez ügyben beterjesztett beadványára, hol a magánjogi konzekvenciákra is történik utalás, amelyekkel a rendeletnek az eredeti koncepcióban való végrehajtása járna. Különösen cégjogi és vagyoni jogi következmények tolnak előtérbe. A kereskedő és iparos kénytelen volna a törvény rendelkezései ellenére kétféle céget használni. Egyet felíratként az üzleten, a másikat pedig, amelyet a törvénytől eltekintve jegyzett be, a belső ügykezelésben.

Cosma Aurél dr. prefektus hosszabb beszédben válaszolt. Kijelentette, hogy örvend annak, miszerint a kereskedők bizalommal fordulnak hozzá és ő ugyanolyan bizalommal áll rendelkezésükre nemcsak most, hanem a jövőben előforduló bármely esetben. Tényleg vannak — ugymond — hamis lebélyegzésű bankjegyek. Közbe fog járni, hogy megtudja a helyes lebélyegzésű bankjegyek ismertető jeleit és azokat rendeletben tudatni fogja. Igazságtalannak és indokolatlannak tartja azt, hogy azokat a kereskedőket, akik jóhiszeműen fogadtak el hamis lebélyegzésű bankjegyeket, bárminemű zaklatás vagy egyáltalában vagyoni kár érje. Intézkedni fog, hogy ez ezentúl meggátoltassék. Az egy és két koronás bankjegyek elfogadására nézve meg fogja hallgatni a pénzügyigazgatót és ha a kérdés megoldása elé elvi akadályok nem gördülnek, haladéktalanul el fogja rendelni az egy és két koronások elfogadását. Kijelentette, hogy a városi aprópénz már készül és csak napok kérdése, mikor fogják közforgalomba bocsájtani. Ami a telefont illeti, annak használatát annak idején katonai intézkedéssel szüntették be és ma is katonai engedély kell ahhoz, hogy a készülékeket újból bekapcsolhassák. Megokolt esetekben a felelősség vállalásával ő szokott tenni javaslatokat, hogy az egyes cégek a telefonengedélyt újból megkaphassák. Utasítani fogja a vámhivatali főnököt, hogy az elvámolás technikai részét a lehető legrövidebb időn belül intézze el. A pénzügyminiszternél pedig közben fog járni, hogy a vámtarifát, ha csak lehetséges, vegye revízió alá és hogy az áruk forgalmát akadályozó és a drágaságot fokozó engedélyezési eljárás szüntettessék be az egész vonalon. Ami a cégtáblák felíratát illeti, arra vonatkozólag ép ma adott ki rendeletet. Kijelenti, hogy a felírat munkák befejezésének határidejét meghosszabbítja. Továbbá jelentést fog kérni a cenzurától és a díjak tekintetében is intézkedni fog.

Kabos Ármín hálás köszönetét fejezte ki a küldöttség nevében a nyert felvilágosításért. A fogadás ezzel véget ért.

A prefektus a cégfeliratok ügyében másnap a következő tartalmu rendeletet adta ki:

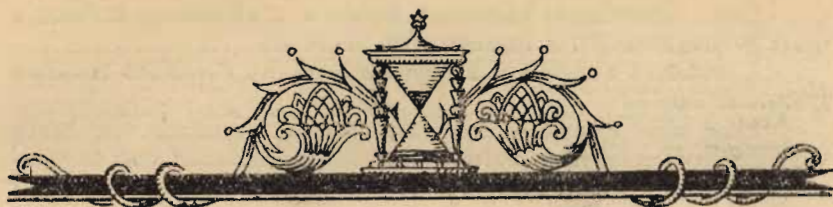
Azzal kezdi a rendelet, hogy a prefektusi hivatalhoz sok beadvány érkezett, melyben a prefektus hatáskörébe tartozó falvak és városok közönsége azt kéri, hogy a cégfeliratokon a román nyelv mellett más nyelvet is használhasson. Áthátva ama demokratikus és liberális szellemtől, — ugymond — mely a román állam valamennyi intézményében oly széles mérvben megnyilvánul, elfogadom az egyes felterjesztésekben előadott indokokat és elrendelem, hogy a 4484—1919. számú rendelet a következőképpen megváltoztassék.

A harmadik pont olyképpen, hogy egyletek, testületek és felekezeti jelleggel bíró egyesületek külső és belső felírásaikat felekezetük nyelvén alkalmazhassák. Olyan községi testületek, egyesületek stb. azonban, melyeknél a felekezeti jelleg hiányzik, elsősorban a román nyelv használatára köteleztetnek, közigazgatásukban pedig a tagok számára képest anyanyelvüket is használhatják.

A 21-ik fejezet első pontját olyképp változtatja meg, hogy kereskedelmi és ipari vállalatok külső és belső felírásai (akár részvénytársaságról, akár egyéni cégről van szó), valamint a szabad pályákkal foglalkozó egyének címtáblái (ügyvéd, orvos, mérnök, építész, ügynök és bármilyen hasontermészetű foglalkozás) román nyelven alkalmaztassanak, megengedvén azonban, hogy az első helyen és feltűnő módon alkalmazott román felírás alatt anyanyelvüket is használhassák. Ha azonban társascegről van szó, úgy a román felírás alatt a városban használt nyelven kell alkalmazni a felírást. Ez a rendelet a gyógyszer-tárakra is vonatkozik.

A rendelet többi pontja továbbra is érvényben marad és annak további megváltoztatása csak a prefektus rendelkezése alapján történhetik.

A RONGYOS BANKJEGYEK KÖRFORGÁSÁRÓL

Valahol a tengeren túl valamelyik nagy grafikai műhelyben állami megrendelésre papírpénzt gyártottak. A pénzgyártó műhely örömmel vette és eszközölte a megrendelést, mert nagy tömegű, sok milliárdra rugó bankjegyről volt szó, ami már azért is fényes üzlet, mert ha a megrendelő nem szakember, vagy pláne laikus, úgy a műhely hasznára és természetesen a bankjegy tartósságának rovására óriási összegeket lehet megtakarítani. Így történhetett valahogyan Nagyrománia bankjegyeinek megrendelésénél, midőn a külsőleg tetszetős és ropogós papíron készült bankjegyeket, miként egy grafikai tökéletességet nagy diadallal hozták haza a Nemzeti Bank, avagy az állam kiküldöttjei, mert tényleg a bankjegyeknek precíz kivitele, az utánózatlan víznyomások a nagyközönségnél olyan megnyugvást és megelégedést keltettek, hogy bizonyára nem győzték a gratulációt megköszönni azok az urak, akik ezzel a grafikai csodával Nagyromániát a Nemzeti Bank utján elárasztották.

A forgalomba került új papírpénzek a nagyközönséggel való megismerkedés mézesheteiben nagy tetszést arattak és tényleg úgy látszott, hogy az új papírpénzek diadalutja nyomában csupa boldogság és öröm fakad, ámde csakhamar vége szakadt a mézesheteknek, mert a bankjegyek alig, hogy megkezdtek körforgásukat hamarosan lerongyolódtak. A külső máz, a fényes köntös lekopott róluk és felszínre került belső papírányaguk silánysága, úgy hogy rövid egy-két év alatt a közgazdasági csatatéren milliárdnyi értékben beteg, lerongyolt üvegcserep-szerűen töredező, porladozó és a szennyet, piszkot, veszélyes bacillusokat önmagukba szívó bankjegytömegek jöttek forgalomba az első, második körforgásból visszatérő bankjegyek helyébe.

Ugy igaz, t. nagyközönség és még tiszteltebb pénzügyminiszter ur, hogy a bankjegyek nálunk nem sikerültek, s mint forgalmi eszközök annyira silány minőségűek, hogy közgazdasági és közegészségügyi

szempontokból bírálva létezésüket, valóságos katasztrófát jelentenek. Hibákat mindenütt elkövetnek, nálunk is, külföldön is, úgy a magánosok, mint az egyes államok részéről, de másutt, ha a hiba megtörtént, igyekeznek azt mielőbb reparálni. Nézzük a tényállást és vizsgáljuk meg, hogy történt-e, történik-e nálunk valami, hogy ezen a türhetetlen bankjegymizeriákon segítsünk?

A rideg tényállás az, hogy a forgalomban lévő s különösen a kisebb bankjegyek tulnyomó része olyan rongyos, porhanyós, összevissza ragasztott, szennytől, piszoktól duzzadó állapotban teljesíti a csereeszköz szerepét, hogy azt már hygienikus szempontból sem volna szabad tűrnie az államnak. A milliárdokra rugó forgalomnak ilyen szennyes és róngyolt papírpénzekkel való lebonyolítása Nagyrománia polgárainak szempontjából rengeteg időpazarlást, mérhetetlen bosszúságot és állandó veszedelmet, s mindezeken felül anyagi károsodást jelent.

Minden kereskedőnek, valamennyi banknak egész gyűjteménye van az olyan invalidus bankjegyekből, amiket sehol sem tudnak értékesíteni. Az egy és két leies bankjegyekről megállapíthatjuk, hogy azok pár hónapi forgalmuk után a szó teljes értelmében szétporlanak, és pedig azon egyszerű okból mert papíryananyaguk nem más, mint erősen simított, közönséges újságpapír. Furesán hangzik, de az ésszerűség szempontjából éppen a kisemberek pénzét, az apró bankjegyeket, amiből tudniillik a legtöbb van forgalomban, kellett volna erős, pénznek való, — tehát a gyürés, — és szakadásnak ellentálló papírból készíteni, mert az olcsó újságpapír bizonyos, hogy még huszadrész annyi ideig sem tart, mint az igazi bankjegypapíros, ebből következik tehát, hogy a husszor drágább kiállítású papírpénz is olcsóbb lett volna, mint a jelenlegi és ami a fő dolog, kellemetlenség, időpazarlás, valamint fertőzés nem járt volna vele.

A husz és száz leies bankjegyek imponálóan szép papírból készültek, csakhogy itt meg az a nagy baj, hogy ezek miként az üveg, törnek és repedeznek, legtöbbször a szélekről, de igen gyakran a bankjegyek közepéből is csodálatos módon kitörnek kisebb-nagyobb darabok, úgyhogy ezen bankjegyek is rövid pályafutásuk után szintén lerongyoltan, ezer sebből vérezve és összeragasztva kellemetlenkednek a forgalomban.

Nekünk, Nagyrománia polgárainak, a tökéletlen bankjegyekkel történő adásvételi lebonyolítások — a könnyű fertőzés, az anyagi károsodás és a nagy időrablás miatt kellemetlen, ámde itt van a külföld is, a közöttünk sűrűn megforduló külföldi állampolgárok, akik előtt valósággal diszkreditáljuk bankjegyeink értékét, midőn tűrni vagyunk kénytelenek e bankjegymizeriákat és még indokolni sem tudjuk, hogy miért kell ennek a temérdek bankjegy-roncsnak állandóan, a beváltás, illetve a kicserélés minden reménye nélkül forgalomban lenni?

Duplán kell bosszankodnunk ha elgondoljuk, hogy milyen könnyű dolog lenne ezen a lehetetlen bankjegy-anomáliákon — előnyösen, illetve radikálisan segíteni. A Nemzeti Banknak, valamint minden állami pénztárnak elsőrendű kötelessége kellene, hogy legyen a rongyos

bankjegyeknek azonnal való kicserélése, illetve készpénzfizetésnél mindenki lefizetné rongyos bankjegyeit az állami pénztárba és a pénztárak az így összegyűjtött rongyos bankjegyeket soha forgalomba nem hoznák.

Kétségtelen, hogy az új bankjegyek előállítása sok pénzbe kerül, ámde ha az állam kifogástalan, pénzgyártásra alkalmas papírból készítené a bankjegyeket, akkor örök időkre eltüntetné a bankjegy-nyomoruságot. Eltüntetné oly módon, ha az Osztrák-Magyar Bank jól bevált receptje szerint, a rongyos, illetve hiányos bankjegyeket — a Nemzeti Bank nálunk is csak megfelelő levonással cserélné be, vagy fogadná el.

Minden becserélésnél a bankjegyek előállítási költségeinek megfelelő levonások volnának eszközlendők és pedig pontos centiméterekben megállapított kulcs szerint. Természetes, hogy ezt a ma forgalomban lévő bankjegyeknél nem lehet megcselekedni, mert hiszen ma egy bankjegynél elegendő, ha megvan a négy szám s minden más szöveg hiányozhatik belőle. Ez ugyan méltányos rendelkezés, de ennek tulajdonítható, hogy rengeteg mennyiségű olyan össze-vissza tapasztott bankjegy-roncs van ma nálunk forgalomban, amelyeknél az egész bankjegyből csak a négy szám képviseli a bankjegy teljes szövegét.

Jelenleg átmenetileg a lehető legsürgősebb teendő az volna, hogy a Banca Nationala minden időtrabló formalitás mellőzésével — bárki által benyújtott roncsolt bankjegyet azonnal kicserélne s ugyancsak a Nemzeti Bank utasítaná az összes állami pénztárokat, sőt a bankokat is, hogy hasonló módon cselekedjenek. Nyomban ezen átcserélési akció után eszközölni kellene az új bankjegyek megrendelését és pedig olyan kifogástalan papírányagból, amely évtizedekig maradhatna forgalomban, mert ha ezeket a bankjegyeket a közönség megcsonkítaná, úgy azt a saját felelősségére és költségére cselekedné, mert hiszen senki sem lenne köteles roncsolt bankjegyeket teljes értékben elfogadni.

Igy azután, mindenki vigyázna a jó bankjegyek tiszta épségére és végeredményben Nagyromániának olyan bankjegyei volnának forgalomban, amilyenek forgalomban vannak jelenleg a nyugati államokban. Ezen fontos kérdésben akciót kellene indítaniok a bankoknak, kereskedőknek, orvosoknak és mindazon hivatott tényezőknek, akik tudatában vannak ezen probléma óriási horderejének.

BANKJEGYMIZÉRIÁK

Közgazdasági életünk természetes körforgását nemcsak a pénzhány akadályozza, hanem minden közgazdasági és kereskedelmi életmegnyilvánulást megbénít az a jelenség, hogy Romániában a kisebb és nagyobb címletű bankjegyek milliárdnyi értékben rongyos és szennyes állapotban vannak közforgalomban.

Minden nagyobb forgalmu üzlet vagy üzemben nagy tömegben vannak egybegyűjtve, illetve félretéve azok a forgalomból visszatartott bankjegyek, amelyeket sértő szándék nélkül nem lehet ismét forgalomba hozni, mert még a leghiggadtabb vérű kulturember is indignálódva dobna azokat vissza.

A 100, 500 és 1000 leies bankjegyek ugyancsak nagyon rongyosak, mert egyiknek sincsen megfelelő papiranyaga. Ezen papiranyagok készítésénél gyártási hiba történt, egy igen fontos alkatrészt, ami a papírt a gyűrés és töréssel szemben ellenállóvá teszi, — elfelejtették a gyártásnál alkalmazni. Ez vagy feledékenységből, vagy takarékoságból történt, de akárhogy is jött létre ez a pénznek sehogy sem alkalmas papiranyag, annyi bizonyos, hogy Európa összes államai közül talán egyetlen egynek sincsen hasonló rossz papírból készült papírpénze, ám ha volna is, sehol ilyen rongyos és szennyes pénzeket nem tűrnének meg a forgalomban, mint nálunk — sajnos — már évek óta.

A Banca Nationala által kibocsátott 20, 100, 500 és 1000 leies bankjegyek úgy törnek és repedeznek, mint az üvegcserepek és így tulnyomó százalékukban mint össze-vissza kötözött és ragasztott rokkant bankjegyek vannak forgalomban. Még normális pénzügyi viszonyok között is súlyos hiba volna ezen lerongyolt bankjegyek közforgalmi szereplése, de mennyivel nagyobb könnyelműség ezeket a bankjegyeket most megtérni, midőn a nagy pénzhány miatt a legtöbb ember még a kicserélés időtartamára sem tudja pótolni, vagy nélkülözni a rendkívüli rongyos és szennyes pénzdarabokat. A kicserélés időtartamáról beszélünk, tehát álljunk meg ennél a pontnál és figyeljük meg miképpen történik a kicserélés?

Romániában sem a magánbankok, sem a Banca Nationala a bankjegyek becserélésével komolyan nem foglalkoznak. A bankok mindenáron igyekeznek szabadulni a szennyes és rongyos bankjegy-tömegektől, de nem úgy, hogy a rongyos bankjegyeket a forgalomból kivonják és nagyobb tételekben kicserélésre beküldik a Banca Nationalához. Nem ezt teszik, mert a Banca Nationala egy-egy jelentkező féltől csak csekély mennyiséget fogad el, illetve cserél be, míg a többletmennyiséget visszadobja.

A magánfelek becserélési akciója pedig még nehezebb a Banca Nationalánál. Bármilyen nagy tömegből is nagy válogatás után legfeljebb ha száz darabot cserélnek be egyszerre, a többivel másnap, vagy harmadnap kell jelentkezni a félnek.

Érdekes, hogy a Banca Nationala arra hivatkozik, hogy az egy, két és ötleies papírpénzeket, mint állami kiadmányokat az államnak kellene becserélni. Az állam azonban nem nagyon siet a becseréléssel, mert a kicserélés évekig tartó halogatása a legbölcsebb és legjövődelmesebb pénzügyi politika, amit valaha pénzügyi államférfiak gigondoltak.

Tagadhatatlan tény, hogy az egy, két és ötleies bankjegyek évről-évre fogynak, darabokra rongyolódnak s elporladnak, úgy, hogy ha valaha mégis beváltásra határozna el magát a Banca Nationala, úgy a fele sem fog beváltásra kerülni. A Banca Nationala a majdan bekövetkezendő pénzbeváltásnál jó üzletet fog csinálni, mert milliókat fog keresni az eltűnt, illetve elpusztult bankjegyeken.

A jó üzlet már most is mutatkozik, mert a beteg bankjegyeket a kicserélésnél alaposan megválogatják.

A sérült, ragasztott bankjegyeket, amelyeket minden üzletember kénytelen a vevőktől elfogadni, a Banca Nationalánál a legtöbbször öltetszerűen csak fele értékben hajlandók becserélésre elfogadni.

Annakidején az Oszták-Magyar Bank pontosan előírt szabályok szerint eszközölt levonásokat a rongyos bankjegyek beváltásánál. A levonások eszközzéséhez a Banca Nationalának is joga volna, ha tényleg bankjegypapírra nyomott bankjegyeket hozott volna forgalomba. Nemcsak az apróbb bankjegyeket kellene sürgősen bevonni, hanem a 100 és 500 leieseket is, mert annyi és feltűnően jól sikerült hamisítvány van ezekből forgalomban, hogy már-már szinte lehetetlen megkülönböztetni a hamisítványt a valóditól.

Hatósági és magánorvosoknak, közegészségi felügyelőknek, kereskedelmi kamaráknak, kereskedő egyesületeknek meg kell végre mozdulniok, hogy a szennyes és rongyos papírpénzek beváltása haladéktalanul megtörténjék.

Mindezt nemcsak a magunk biztonsága miatt kellene sürgetni, hanem a Romániában megforduló idegenek miatt is, akik előtt a mi rongyos pénzünk, mint közgazdasági életünk fotografiája szerepel. Ezzel a fotografiával pedig nem sok dicsőséget arathatunk.

AZ IMPORTTILALOM

Bukarestből kapjuk az értesítést, hogy az export-import bizottság hamarosan elkészíti az import megszorítására vonatkozó szigorú rendeletet. Szó sincs róla, nagyon szépen hangzik a felszínre került jelszó: megakadályozni az importot és ezzel szemben a legnagyobb energiával forszírozni az exportot.

Hogy objektíve elbírálhassuk a rendelet életbeléptetése után várható fejleményeket — vizsgálunk meg e rendelet célját és indokolását. A rendeletnek kettős célja van: és pedig elsősorban: a leinek feljavítása, másodsorban: a belföldi gyári és kisüzemi iparnak fejlesztése és támogatása. Kijelenthetjük és bizonyítani fogjuk, hogy ez a rendelet, amelynek e pillanatban csupán az intencióját ismerjük, sem az egyik, sem a másik célt nem fogja tudni megvalósítani, hanem igenis roham léptekkel fogja fokozni a már-már amugyis türehetlen, életsorvasztó drágaságot.

A készülő, avagy már elkészült rendelet az import betiltását, illetve szigorú megszorítását minden valószínűség szerint a luxuscikkeknek fogja kezdeni. Ámde látjuk, illetve tapasztaljuk, hogy a ma érvényben levő adóvámok mennyire labilisek, mennyire tökéletlenek a luxuscikkek megállapításánál.

Általánosságban az adóvám-tételek megalkotásánál abból az elvből indultak ki, hogy minden ipari cikk, amely jobb anyagból készült, tehát tartósabb, jobb és drágább, mint az ugyanazon célt szolgáló, selejtesebb anyagból és kevésbé gondos munkával termelt ipari termék, luxuscikk.

A vámtételeknek a luxuscikkekre vonatkozó megállapításai olyanok, hogy szinte kizárólagosan az elvámoló közegeknek egyéni véleményétől függ, hogy pl. a legprimitívebb, a legszegényebb néposztály mindennapi szükségletének kielégítésére szolgáló ipari termékeket luxuscikkeknek deklarálják-e, vagy sem. A jobb anyagból, pl. bőrből,

selyemből, nikkel, acél, bronz, vagy valódi gyapjuból készült áru — bármilyen célt is szolgáljon — már az anyaga miatt is luxusgyártmányként szerepel, holott nagyon jól tudjuk, hogy a hitvány anyagból készült hasonló áru még a szegényebb néposztály szempontjából is nagyobb luxus, mint a luxusnak deklarált jobb ipari termék. Ezért józan ész szerint az volna indokolt, ha minden feltétlenül szükséges jobb árut olcsóbb vámtételek mellett lehetne importálni, mint a hasonló, de hitvány anyagból készült tömegárukat. Nem az a fontos az ipari cikkek luxusvámja megállapításánál, hogy azok milyen anyagból készültek, hanem az a lényeg, hogy milyen szükséglet kielégítésére szolgálnak.

A közgazdasági élet természetes életfolyamatát nem lehet és nem szabad erőszakos eszközökkel visszatartani, mert a kereslet és kínálat szabályozza a közgazdasági életnek rendszeres életmegnyilvánulását és így nem hatalmi rendelkezéssel, hanem szakértői, avatott kézzel lehet, vagy szabad annak esetleges kilengéseit korrigálni. Addig, amíg a befogasztás kielégítésére elegendő és megfelelő gyáripárunk nincsen, addig amig nagyon sok nélkülözhetetlen ipari cikknek gyártását sokféle okból meg sem kísérelhattuk és addig, amíg a belföldön gyártott egyes cikkek a tényleges szükséglet negyed, harmad, avagy még csekélyebb százalékát sem fedezik, addig nem lehet az importot rendeletekkel betiltani.

Gyárakat nem lehet hirtelen elhatározással elővarázsolni, mert a legtöbb gyáralapításhoz nagy szakértelem és mindinkább nagyobb tőke kell. Nálunk ezidőszert sem megfelelő tőke, sem pedig a feltétlenül szükséges szakértelem nem áll rendelkezésünkre.

A meg nem valósítható és csupán a drágaságot fokozó importtilalmi rendeletek helyett nagystilű dolog lett volna, ha a kormány a külföldi tőkét édesgetné be gyáralapítás céljaira. Nem mint eddig megakadályozni, hanem magasabb látókörrrel és a legnagyobb áldozatkészséggel kellene utját egyengetni a külföldi tőke elhelyezkedésének, mert az eddig gyakorolt nacionalizálási rendszer ferde uton halad akkor, amikor csupán a belföldi román tőke megfelelő arányu elhelyezkedésében látja a gyáralapításnak nemzetgazdasági fontosságát, holott ennél sokkal nagyobb horderejű dolog, hogy alapítandó új gyárakban román-állampolgárok szak- és segéd munkások kapnak kenyeret, akik olyan jó árut termelnek, amely áruk a külföldi hasonló áruval minőség és árban megállják a versenyt. Alkotni való volna bőven, úgy, hogy az a belföldi román tőke, amely Románia nemzeti nagyságának megalapozását akarja szolgálni, tág teret nyer nálunk az alkotásra.

Az importrendelet arról is regél, hogy behozatali tilalommal sujtott árukat, ha azok a kereskedők birtokában vannak és a rendeletet megelőző időkből származnak, úgy azokat három hónapon belül okvetlenül ki kell árusítani, mert a rendelet életbeléptetése után, ha három hónap letelik, úgy nincs pardon, az ilyen áruk elkobzását fogják elrendelni. Gyönyörű perspektívák, még csak ez hiányzik ahhoz, hogy meg legyen az annyiszor beígért kereskedelmi szabadság!

Indignálódva kérdezzük, hogy jogállamban volt-e, lehet-e egy törvénynek, vagy rendeletnek évekre visszaható ereje, illetve büntető rendelkezése? A kereskedőt hogyan lehet arra kényszeríteni, hogy mindenáron, bármilyen áron, piacra dobja portékáját, midőn tudvalevő dolog, hogy éppen az ugynevezett luxuscikkek azok, amiket igen gyakran évekig is kénytelen a kereskedő hevertetni, míg azokra vásárló akad? Ném és ezerszer is nemet mondunk, mert amíg a mai termelési rendben élünk, a kereskedők vagyona sem lehet semmiféle intézkedések folytán közpréda.

Végeredményében ismételjük, hogy az importtilalom nem fogja megjavítani valutánkat, nem fogja fejleszteni a gyáripárt, de egyaránt növelni fogja a romániai kereskedők, valamint a nagy fogyasztóközönségnek indokolt elkeseredését,

A DRÁGASÁG STABILIZÁLÁSA

Rémhírekkel van telítve a levegő. Julius havában ismét emelni fogják a vámokat. Ugylátszik, hogy evés közben jön meg az étvágy, mert hiszen csak pár hónap előtt emelték a már amugy is horribilisan magas vámokat harminchárom s egyharmad százalékkal. A vámemelés egységesen, vagy mondjuk ki nyíltan: nagyon rosszul történt, mert az arany lei értékben megállapított vámalaptételeket a papir leire való átszámításnál harminc szorzószámról negyven szorzószámra emelték. A vámemelésnek ez a legkényelmesebb módja, de egyuttal — közgazdasági szempontból — legveszedelmesebb, mert így minden importált cikknek vámját egyenlő arányban emelik, holott a vámtarifákat a pontos statisztikai adatokkal állandóan ellenőrizni kellene, hogy tényleg azon közfogyasztási cikkeknél történjék vámemelés, ahol az indokolt s ahol t. i. a beltermelés mennyisége és minősége a külföldi gyártmányokkal szemben való védekezést igazolja.

Egy állam fejlődésének, anyagi megerősödésének a fundamentuma a helyes, illetve tökéletes vámtarifa, melynek kell, hogy minden egyes tétele a legszorosabb összefüggésben legyen az állam közgazdasági életével.

Ott, ahol hiányzik az összefüggés, ahol a vámtételek ötletszerűen vannak beállítva és időközönként emelve, ott a drágaságot stabilizálják, ott a megélhetést teszik lehetetlenné, avagy tűrhetetlenné.

Sajnos, nálunk a közgazdasági életnek szerve: a vámtarifa tipikusan adóvám-jellegű, holott annak első sorban iparvédelmi célokat kellene szolgálnia. Az iparvédelmet szintén tévesen értelmezik, mert például, ha egy közszükségleti cikkből a belföldön a szükségletnek 15, avagy 20 százalékát tudják termelni, akkor az importálandó nyolcvan százalékot nem szabad a fogyasztó közönség terhére horribilisan megdrágítani, csak azért, hogy a belföldi termelés versenyképes legyen. Az ilyen arányu belföldi ipari termelést

mérsékeltőbb vámokkal és megfelelő állami szubvenciókkal kell védeni, mert minden körülmények között és első sorban a fogyasztó közönség érdekeit kell összeegyeztetni az állam érdekével.

Az államnak pedig nem lehet érdeke, hogy a drágaság stabilizálását favorizálja, nem lehet érdeke, hogy a népek millióinak megélhetését főkéntes módon megnehezítse, illetve megdrágítsa. Tisztán kell látnunk ebben a nehéz kérdésben. A minden ok és indok nélkül való vámemelések az állam pénzügyei szempontjából csak látszólagos eredményekkel járnak, mert az állam kétélű fegyvert forgat a kezében és bizonyos, hogy önmagát is megvágja vele. A vámemelésekkel az állam első sorban idézi elő a drágaságot és ezen cselekvésével nemcsak hogy fokozatosan csökkenti az ország lakóinak teherbíró képességét, hanem hihetetlenül megdrágítja az államháztartást is. Így tehát a legjobb esetben „amit nyer a révén, elveszíti a vámon”, de végeredményben többet veszít, mint amennyit nyerhet.

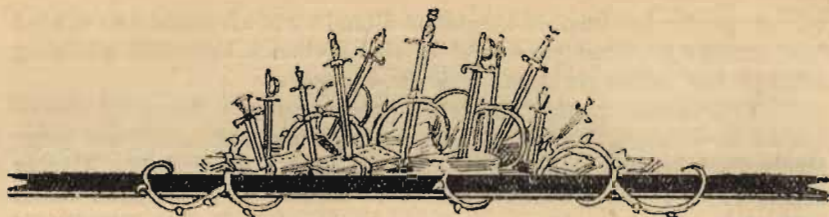
Nem szabad figyelmen kívül hagynunk, hogy a velünk kereskedelmi és gazdasági nekszusban lévő államok, a mi terményeink behozatala ellen hasonló fegyverekkel kénytelenek védekezni, ami azt jelenti, hogy a mi ekszport lehetőségünk is mindinkább problematikussá válik.

Végzetes nagy hibája a mi vámtarifánknak, hogy félkészítményeket nem ismer, holott az európai államok vámtarifáiban a fél és negyed gyártmányok fontos szerepet játszanak. Számtalan esetben megakadályozhatnók a drágaságnak fokozását, ha fél, avagy negyed ipari gyártmányok importjával lényegesen redukálhatnók az egyes cikkek előállítási, illetve eladási árait. Nagyon sok ipari cikket csak azért nem tudunk a belföldön előállítani, mert vámtarifánk tökéletlen, mert a legcsekélyebb előrelátással sem tudtak gondoskodni arról, hogy fél, vagy negyed gyártmányok behozatala révén nehéz milliókat megtakaríthassunk a fogyasztó közönség javára és ezen felül munkaalkalmat biztosíthassunk sok ezer munkásnak.

A vámtarifának helyes megalkotásától függ Nagyrománia gazdasági függetlensége és anyagi megerősödése.

A vámtarifa tökéletes megalkotását nem eszközölhetik a szobatudósok a minisztériumokban, a vámtarifát úgy lehetne — közgazdasági életünk vérkeringését helyesen szabályozó módon — megalkotni, ha az illetékes minisztérium szoros összeköttetésbe lépne közgazdasági életünk összes irányadó tényezőivel és így maga az eleven élet diktálná és szabályozná Nagyrománia vámtarifáját. Így azután a román vámtarifa szerepet cserélhetne, nevezetesen a drágaság szolgálatából átléphetne az iparpártolás szolgálatába.

A VÁMOK ÉS A FOGYASZTÓ KÖZÖNSÉG

A romániai kereskedelem és ipar fejlődését, — a nyugati államok kereskedelmi és ipari nivójára való felemelkedését nálunk elsősorban a vámtarifa és az ezzel kapcsolatos vámkezelési rendszer teszi lehetetlenné. A romániai kereskedelem részéről még semmiféle állami intézménnyel szemben annyi panasz még nem hangzott el, mint a vámok és vámkezelés ellen és hogy eddig a kereskedői feljajdulásnak nagyon kevés javító eredménye volt, ennek okát abban látjuk, hogy a kereskedővilág a vámok és vámkezelési rendszer elleni küzdelmében egymásra van hagyatva. Furcsán hangzik ezen ténynek megállapítása, mert hiszen a laikus közönség eddigi felületes elbirálásával jogosan azt hiheti, hogy e küzdelem kizárólagosan a kereskedők privát és önző harca az államhatalommal szemben. Ez azonban óriási tévedés.

Ugy áll a dolog igen tisztelt fogyasztó közönség, hogy az önzéssel és kapzsósággal vádolt kereskedővilágnak a horrorális vámok elleni küzdelme — a nagy fogyasztó közönség érdekében teljesített olyan önzetlen kereskedelmi munka, amivel szemben a mi kereskedőinket elismerés és hála illeti meg Románia összlakossága részéről. Ezen szinte provokáló állításunk bizonyítására — a mindennapi életből kiszakitunk huszonnégy órát és rávilágítunk a kultur ember napi ténykedésére.

Éjszakai üdítő álmód után fölébredsz és hozzákészülsz az öltözködéshez. Mondjuk, hogy van fürdőszobád, amelynek berendezéséhez szükségelt legtöbb anyagot importálni kellett. Mosdáshoz fogkefét, fogpasztát, szappant, szájvizet, használunk és ha megnézed ezen fogyasztási cikkeken lévő gyári reklám címkéket — látni fogod, hogy legnagyobb részük a vámon keresztül jutott el hozzád. Most öltözködni kezdesz. Alsóruhád, inged, nyakkendőd, szemüveged, inggombjaid, gallér és kézelőd, harisnyád, harisnyakötőd, nadrágtartód, zsebkésed, pénztárcád, zsebgtyujtód, zsebkendőd, zseborád és végül a finom angol-

gyapju szövetből készült ruhád és könnyű-posztó kalapod valamint a sétapálcád vagy esernyőd mind-mind tulnyomó részben idegen államok ipartermékei. Felöltöztél, leülsz a reggeliző asztalhoz, amely asztalon a terítő, tányérok és evőeszközök finom metszésű poharak és szalvéták a vámkülföldről kerültek asztalodra. Megiszod a kávé vagy a csokoládét, amelynek főalkatrészei: a gyöngykávé, pótkávé, cukor és csokoládé csupa idegen termékek. Így folytathatnók tovább, mert reggeltől-estig és estétől-reggelig nálunk az egyes embereknek minden ténykedése, illetve életmegnyilvánulása a vám körül forog. Ebből is láthatod tisztelt fogyasztó publikum, hogy a kereskedő te érted küzd, mert a kereskedő hivatásszerűen csak közvetíti az importált iparcikket és minden körülmények között és kérlelhetetlenül téled inkasszálja be az iparcikkekért kifizetett vámokat és költségeket és úgy azért nem a kereskedő önző érdeke, hogy te kevesebb vagy több vámot fizess, hanem a fogyasztó közönség összességének érdeke.

Jól tudjuk, hogy az állam rá van utalva a sok száz millióra rugó vámjövedelmekre, mert hiszen az államháztartás óriási gépezete telihetetlen molochként nyeli a milliárdokat, de azért az állami jövedelemforrásokat úgy kell kezelni, hogy azok ne csak a momentán szükségleteket fedezzék, hanem az államnak jövőbeni fejlődését is megalapozzák. A ma érvényben lévő vámtarifa ezt az állami életbevágó fontos missziót egyáltalán nem teljesíti, mert a mi vámtarifánk csak igen csekély százalékban ipari védővám jellegű, úgy hogy alapján, nagyjában a vámtarifa nálunk vám-adót jelent.

A legmagasabb díjtételű vámtarifa is indokolt és elviselhető akkor, ha az szervi összefüggésben van az államnak ipart teremtő és fejlesztő akciójával. Egyszóval, a vámtarifa díjtételei akkor akceptálhatók, ha minden fogyasztó polgár érzi és látja, hogy azok tulnyomó részben szükségszerűleg és átmenetileg alkalmaztatnak.

Kétségtelen, hogy gyáripár létesítése és fejlődése nélkül Nagyrománia a nyugati ipari államokkal szemben mindenkor háttérben marad, mert a vámtarifa milliárdokat felszínre hozó forrását a román állampolgárok verejtéke táplálja, holott ha a belső ipari fogyasztást kielégítő iparcikket a romániai gyáripár tudná nagy százalékban előállítani, úgy akkor a vámtarifa bevételi milliói elmaradnának ugyan, de az államnak sokkal kevesebb jövedelemből is boldogan megélő polgárai könnyű szerrel tudnák pótolni az így elmaradt, de az államháztartáshoz okvetlenül szükséges milliókat. A vámtarifát minden körülmények között revideálni kell, csak hogy a revíziót nem lehet, de nem is szabad alapos tanulmány nélkül megcselekedni.

Ugy véljük, hogy első és legfontosabb állami tevékenység lenne sürgősen, de körültekintő alapossággal létesíteni és átszervezni a vámközpontot, amely intézmény miként egy érzékeny műszer, állandóan szabályozná, mérné és ellenőrizné Nagyrománia közgazdasági életének vérkeringését úgy, hogy a vámtarifa díjtételeinek gondos megállapítása után a legcsekélyebb változtatást sem lenne szabad senki emberfiának a vámtételeken ötletszerűleg elkövetni, mert ez a súlyos, nagy horderejű feladat megoldása mindenkor és minden körülmények között a

vámközpont hatáskörébe tartoznék. Ha így azután a gazdasági tudás fegyverével fölvértvezve életbe lépne vagy átszerveződnék nálunk egy nivós állami intézmény, akkor az soha nem fordulhatna elő, hogy egyes termények vagy iparcikkek vámja — olyan termények vagy iparcikkek vámját értem, amit nálunk nem termelnek vagy nem állíthatnak elő — többre rugjon, mint az árunak külföldi vételára. Ugyancsak a létesítendő vámközpont pontosan megállapítaná és csoportosítaná az u. n. luxuscikkeket, amelynek vámja — érthetőleg örületesen magas, ámde nagyon fontos, hogy mit lehet és mit kell luxuscikknek deklarálnunk.

Egy banális hasonlattal élve — egy kulturembernél a naponkénti fürdés nem luxus, hanem hozzátartozik az egészségnek ápolásához, míg ugyancsak vannak vagy lehetnek emberek, akik meggyőződéssel állíthatják, hogy ez a legnagyobb luxus. Tudnánk ezer példát felhozni, hogy primitív, a nagy tömegek mindennapi igényeinek kielégítésére szolgáló iparcikkeket a vámhivatal luxuscikknek deklarált és lehetetlen vámtételekkel sújtotta.

A vámtételek megállapításainál a kultúra, művészet és izlés fejlesztésére is figyelemmel kell lenni, mert hiszen Románia minden államférfiát kell, hogy ambicionálja az a törekvés, hogy a nép művelődjék, tudásban, érzésben és izlésben a nyugati kultur-államok nivójára emelkedjék. Hogy csak egyetlen példát hozzunk fel, megemlítjük, hogy a művészi izlést és kultúra terjesztést nagyszerűen szolgáló művészi képes levelezőlapokat, a világ halhatatlan művészeinek reprodukcióit, amik eddig rengeteg mennyiségben voltak az egész világon forgalomban — ezeket a képes-lapokat, a kulturának ezen agilis pionérjait, mint luxuscikkeket a legnagyobb vám-adóval sújtja a román vámtarifa.

A FRISS LEVEGŐ HIÁNYA

A nemzetek fejlődéséhez szabadság kell. A szabadság pedig friss levegő nélkül nem élvezhető, de el sem képzelhető. A szabad levegő hiánya, a levegőnek mesterséges elvonása európai jelenség, a lezajlott világháborúnak nemzetközi, szomorú maradványa. Az utlevélkényszer és vizumörület mint egy végnélküli drótsövényakadály körülhálózza az európai nemzetek szabadságát úgy, hogy a gyarló emberiségnek röghözkötöttsége intézményileg és ugylátszik, hogy hosszú időkre garantálva van. Hová tűnt el a szabad mozgás, a szabad közlekedés lehetősége? A régi jó világban, a háboru előtti békében — az ambíciónak, a lelkesedésnek, a kulturvilág megismerésének nem volt semmi akadály. Egy ötlet, egy elhatározás és huszonnégy órán belül már külföldön robogott velünk a gyorsvonat és mi otthoni kényelemben, pompás Pullmann kocsikban élvezhettük az utazásnak minden gyönyörűségét. Ma is jogod van az utazás elhatározásához és ha van sok, nagyon sok felesleges időd és pénzed, de legfőbbképpen végnélküli türelmed, akkor elindulhatsz az utlevél és vizumszerzés kálvária útján. Komoly, modern, munkás és kötelességtudó emberből a legkinosabb érzést váltja ki az utlevél és vizum kijárásához szükségelt rengeteg időpocsékolás; mert a horribilis költségektől eltekintve, — józan polgári ésszel nem lehet megérteni, hogy minek az a sok hetekig tartó herce-hurca, mikor az állambiztonsági szempontok megóvása mellett is egy-két órán belül bárhová szóló utlevél vizumostól együtt kiállítható volna.

Azt hisszük, hogy ma már igazán naivitás állambiztonsági szempontokról beszélni az utlevél és vizumokkal kapcsolatosan, mert hiszen nyilvánvaló, hogy nem az állambiztonsági szempontok, hanem az egyes államok fiskális érdekei igénylik és tartják fenn az elavult utlevél és vizum rendszert. Egy évtized óta fényesen bevált jövedelmi forrást nem szívesen dugaszolnak el, ámde ez a forrás vigan jövedelmezhetne főlöszleges időpocsékolás nélkül is. Fiksz összegben meglehetne szabni

a negyed, fél és egész évi utlevelek árát és a trafikokban, menetjegy-irodáknak árusíthatnák a különféle nemzetek vizum bélyegeit, amiket azután az országhatároknál lebélyegeznének. Minek az a nagyképűsködés, hogy a vizum bejegyzéseket a követségek, avagy a konzulátusoknak kell végezniök? Hát ismer bennünket a külföldi államok követsége? Rendszerint hordárok, vagy más közvetítők foglalkoznak hivatásszerűen a vizumok megszerzésével, akik néhány tucat utlevelet adnak át egyszerre a különböző követségek alantas közegeinek. Pénzkérdés az egész, tehát miért nem egyszerűsítik, miért nem könnyítenek az amugy is sokat szenvedett és még mindig szenvedő emberiségen?

Nálunk Nagyromániában még súlyosabb a helyzet. Itt az adózással is komplikálják az utlevél elnyerhetését. Aki adóhátralékban van, az nem utazhatik külföldre. Ez nagyon is erőszakolt összekeverése a lényegnek és formáknak. Adóhátralékok miatt miért csak az utazást nehezíti meg az állam? Az utazás mai napság az életveszélyes, rozoga vasuti kocsikban talán olyan kíváncsias valami, ami a jók részére elismerést, vagy jutalmat jelent? Az utazás ma inkább egy hőstett, amit honorálni kellene adóleengedéssel! Az államnak nincs szüksége arra, hogy az adóbefizetést ilyen rendelkezésekkel forszírozza. Az államnak érdeke az, hogy vasutja jövedelmezzen és így érdeke az is, hogy vasutját mentől több utas vegye igénybe. Azért mert valaki hanyag adófizető, még igen jól fizető és jövedelmező utas lehet!

Már régen lessük, várjuk azt a széles látkörű és uttörő román államférfiut, aki egy tollvonással eltörli majd a világháborúnak ezt az idegölő és időtrabló maradványát és friss levegőt, az egyéni szabadságnak tavaszi szellőjét varázsolja majd a polgárok életküzdelmeinek dohos légkörébe. A nyugati kulturállamokban már kezdenek szellőztetni. Az utlevél és vizum rákfenéjét operálni igyeksenek. Egyetlen egy — bármilyen hatalmas — állam sem boldogulhat, ha izoláltságában mesterségesen elzárja magától a nemzetközi gazdasági vérkeringés útját. Egyes államok — egymás közt már komolyan tárgyalnak arról, hogy gyorsabb tempóban hogyan lehetne elsorvasztani az utlevél és vizum kényszert, a világháborúnak ezt a legkellemetlenebb ajándékát. Rájöttek arra, hogy az idegenforgalom nem teher, hanem gazdasági erőforrás, amit az ipar és kereskedelem javára előnyösen ki lehet használni. Nálunk Nagyromániában sokszorosan nagyobb jelentősége lenne a szabad mozgás lehetőségének. A romániai polgároknak különösen pedig az ifjuságnak élet- és kulturszükséglete, hogy a nyugati kulturállamok légkörében időközönként megfüröszse a lelkét, hogy onnét eszméket, ideákat, munkalehetőséget hozzon magával és azt itt Nagyromániában a nemzet anyagi és erkölcsi javára értékesítse. Menjünk tehát egy lépéssel előre a fejlődés, a civilizáció útján. Operáljunk le a nemzet testéről minden háborus ballasztot, ami az egyéni szabadság, a román nemzet megerősödését és boldogságát gátolja. Így tudunk előidézni apróbb életörömket, de ezekből az életörömkökből alapozódik meg a nemzet boldogsága.

UTLEVÉL ÉS VIZUM

Az utlevél és vizum a világháboru terméke. Bosszantóbbat, megalázóbbat az egyéni szabadság korlátozására — még nemzetközi pályadij kitűzése mellett sem lehetett volna kieszelni. Miként ha a világháboruban ártatlanul elpusztult sok millió halottnak bosszutálló, hazajáró szelleme dirigálná az európai népek vezetőinek gondolkodását és cselekedeteit: az utlevél- és vizumrendszer nem akar megszűnni. Csodálatos, hogy nem akad az európai nemzetek parlamentjeiben egyikét férfiu, akik a józan ész ábécéje alapján fölemelnék szavukat ezen lehetetlen állapot ellen. Nem kellene nekik semmi más cselekedniök, csupán egy kérdést megkockáztatni a parlamentben: van-e az illető parlamentnek egyetlen egy tagja is, aki megnyugtatóan, illetve meggyőződen magyarázni tudná, hogy hat évvel a világháboru után mi célja, mi értelme van a vizum örületnek?

Ezen ártatlan kérdéssel egy piramidális ostobaságot lepleznének le, amely ostobaság guzsba köti az emberiség legdrágább kincsét: az egyéni szabadságot. Hamarosan kitűnne, hogy a vizumkényszer nem biztonsági, avagy nemzetvédelmi intézkedés, hanem az egyéni szabadság adója, tehát éppen olyan adó, mint a többi százféle adó, amit direkte vagy indirekte az állampénztárba kell fizetnünk. Miért ne lehetne a vizum, illetve utazási adót is legalább olyan egyszerűsítéssel, simán és közvetlenül lefizetnünk, mint a többi adókat? Ahogy a menetjegy irodákban megválthatjuk az egész világra szóló és érvényes vasuti és hajózási menetjegyeket, éppen úgy és éppen ott — minden ceremónia és fölösleges zaklatás mellőzésével megválthatnók a szükséges vizumokat is. Miért nem lehet az utlevél és vizum nyomorúságából már egyszer kilábalnunk?

Huszonnégy órai együttes munka elegendő volna ahhoz, hogy az európai nemzetek a vizum örületet megszüntessék, illetve, ha ezt a bevételi forrást nem nélkülözhetnék — úgy ezen jövedelmet más uton-

módon, más intézkedések útján — biztosíthatnák államaik részére. Így azután egy csapásra és minden államveszedelem nélkül szétthörhethetnek az egyéni szabadság bilincseit és ezzel is igyekeznének elfeledtetni az emberi méltóságot sárba tipró világháborúnak borzalmait.

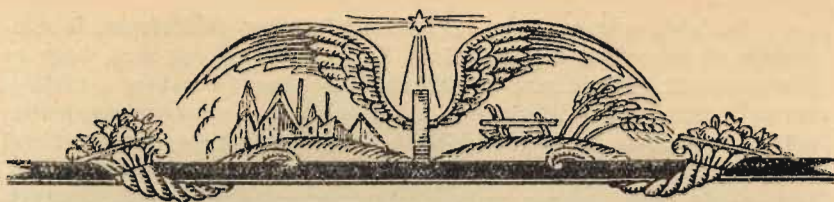
Tagadhatatlan, hogy egyes európai nemzeteknél már kezdenek ráeszmélni arra, hogy ami a világelfordulásban indokolt volt, az ma: a béke hatodik évében fölöslegesen nyomorítja és nyirbálja a nemzetek szabadságát és könnyebb boldogulását. Egyes kultur-nemzeteknél már komolyan foglalkoznak a vizum- és utlevélkényszer teljes megszüntetésével.

Az egyéni szabadság útját sokkal könnyebb eltorlaszolni, mint szabaddá tenni, azért történik lassabb tempóban a vizum ellen minden intézkedés. A lavina azonban már megindult, a művelt, szabadságszerető emberiség legnagyobb öröme reménykedhetünk abban, hogy a vizum örület kényszerét mihamarább le fogjuk rázni nyakunkról.

Igaz, hogy ezzel szemben nálunk egyelőre megszüntették a költséges és verejtékes utánjárással kijárt utleveleknek egy évi időtartamát és fokozatosan redukálták negyedévre. Mindezt indokolás nélkül cselekedték, minden valószínűség szerint a nagyobb jövedelmezőség szempontjából. Most már tovább mentek a megkezdett uton és megtiltották a negyedévre kiállított utlevélek első lapjainak szaporítását és így elérték illetve elérik azt, hogy minden egyes utazásra külön utlevelet kell váltani, mert az utlevelekben a vizumok bejegyzéséhez olyan kevés lap van befűzve, hogy egyetlen egy utazás felemészti azokat.

Érthetetlen, hogy mi célja lehet nálunk annak, hogy a külföldi utazások elé újabb és újabb akadályokat gördítenek? Miért kell hermetice elzárni Nagyrománia polgárságát a külföldtől? Miért kell lehetlenné tenni a szegényebb sorsu polgárok külföldi utazását? Nagyrománia fejlődését és anyagi megerősödését éppen ellenkezőleg úgy lehet biztosítani, ha a külfölddel való kapcsolatot minden irányban megkönnyítjük. Erről jó lesz ha komolyan fognak gondolkozni azok a férfiak, akik nálunk a világháboru elszomorító maradványát: az utlevél és vizum ügyeket kezelik.

AZ UTLEVÉL ÉS VIZUM, MINT RENDSZERESITETT ADÓK

Az emberi szabadságjogok fokozottabb korlátozását a lezajlott világháboru szomorú eredményeként kell elkönyvelnünk. Mintha az elpusztult embermilliók bosszutálló szelleme irányítaná a megmaradt élők sorsát, — kevés kivétellel — egész Európában államférfiak versenyeznek abban, milyen eszközök és intézkedések életbeléptetésével lehetne még jobban megnyirbálni a világháboru folyamán amugy is elsorvadt szabadságjogokat. Mig a nyugati kulturállamok legtöbbszörében és az utódállamok közül Csehszlovákiában és Ausztriában ma már az intéző államférfiakat az a gondolat foglalkoztatja, hogy vajjon van-e értelme és célja az ártatlan polgárok további gyötörtetésének, indokolt-e politikai, közbiztonsági és gazdasági szempontokból az utlevél- és vizumörületnek folytatólagos fejlesztése és fenntartása, addig nálunk ellenkezőleg — minden gondolat és intézkedés odairányul, hogy a háborunak ezt a végzetes hagyatékát lehetőleg még súlyosabb formákban és jelentőségben állandósítsuk.

Nagyromániában a sűrűn váltakozó rendeletek és rendelkezések lezajlása után ma ott tartunk, hogy az utlevélszerzés valóságos kálváriajárás. Megértenők, ha valamelyik román állampolgár első ízben kíván utlevelet beszerezni, hogy ez esetben a hatóságok megkívánják mindazon dokumentumok melléklését, amelyek — mondjuk — állam-biztonsági szempontokból szükségesnek látszanak, de hogy ezt az időtrabló és költséges kálváriajárást minden egyes esetben, tehát a régi utlevelek megújításakor is megismételtetik, — ezt kulturember soha és sehogysem fogja megérteni. De reakciós irányban fennállanak az újabb és legújabb követelmények, amelyek időben és költségekben megkétszerezik az utlevelet igénylők kötelezettségeit. Kérdjük, hogy miért? Ha valaki bűnös, az az ügyészség, rendőrség vagy sziguranca útján megkapja méltó büntetését. Ha komoly bűnt követett el, akkor utazásról szó sem lehet, mert ilyen esetben az állami vagy városi biztonsági, illetve büntetőközegek gondoskodnak az illető egyén személyes szabadságának korlátozásáról.

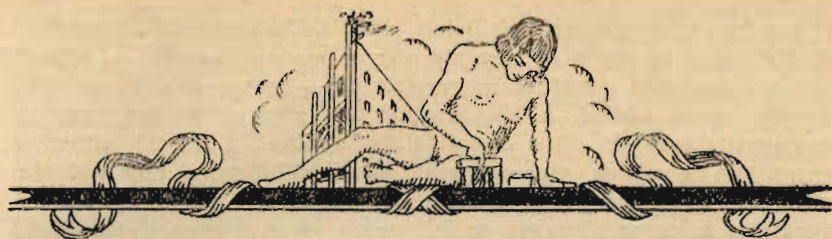
Ha tehát már egyizben igazoltam büntetlen előletemet és mindenféle okmányokkal bizonyítottam, hogy méltó vagyok arra, hogy az állam a saját költségemre és rizikómra megengedje nekem a külföldi utazást, akkor mi értelme van a költséges és megalázó megismétléseknek? Igaz, az is megtörténhetik, hogy például én az első utlevél kiállítására utáni időközben estem bünbe, de ez még nem indokolja azt, hogy az én bünbeesésem miatt sokszázezer, vagy sokmillió polgártársam ártatlanul szenvedjen. Ilyen kétségkívül szörványos esetekben egyszerű, hivatalos értesítés az utlevélhivatalhoz elegendő ahhoz, hogy én átmenetileg, vagy meghatározott időig ne kaphassak utlevelet és ez elég ahhoz is, hogy a többi, sokmillió ártatlan ember minden szenvedés és megalázkodás nélkül — az én bünös személyemtől függetlenül — megkaphassa kívánt utlevelét.

A nemzeti vagyont, a nemzeti termelést lényegesen redukálja az a rengeteg időpazarlás, amit sokszázezer embernek az utipasszusok megszerzésére kell fordítania. Az utlevél- és vízumrendszerek további fenntartását és fejlesztését már csak igen csekély százalékban igazolják az állambiztonsági szempontok, mivel ezt a rendszert sokkal inkább, sokkal nagyobb százalékban, mint jövedelmi forrást kell tekintenünk és elbírálnunk. Ebben a kérdésben hiányzik az őszinteség, nyílt bevallása annak, hogy az államnak pénz kell és így az utlevélbeszerzés és vízumörület végeredményben nem más, mint állami adó, amit az utazni kényszerült polgároknak le kell róniok. Miért ne lehetne ezt az adót egyszerűbb formák között és kevesebb időpocsékolással leróni? Vagy adóbehajtás ez? Logikus ésszel alig lehet megérteni az adó és utlevél közötti összefüggést. Tény az, hogy az adót fizetni kell, de az államnak a rendes uton-módon való adóbehajtáshoz megvan minden eszköze és hatalma. Hátha — és legtöbbször az a helyzet — éppen azért kell az utlevél, hogy az utazás révén üzleti dolgaimat lebonyolítva, pénzt szerezhessenek adóra és más megélhetési lehetőségekre? A vámnál is visszatartják áruimat, ha nem mutatok fel adónyugtát, holott fokozott érdeke az államnak is, hogy az áruimat mielőbb megkapjam, hogy így árukban is meglegyen az államnak legbiztosabb adófedezete.

Ismét csak arra mutathatunk rá, hogy a mai adókezelési rendszerben is nagy hiba van és mi hiába várjuk annak férfiasan nyílt és őszinte bevallását, hogy a regáti adókezelési rendszer a csatolt területeken nem vált be, sőt majdnem teljesen megakadályozta az adóbehajtás és adóellenőrzés lehetőségét, hiába várjuk azt a kijelentést, hogy a román impérium előtti adókezelési rendszer a maihoz képest abszolút jó volt és így Deák Ferenc bölcs mondása szerint a rosszul begombolt mellényt újra ki kellene gombolni, hogy azután jól begombolhassuk. Hiába, ez nem történik itt meg és csak a tökéletlen rendszert leplezni szándékoló megemészthetetlen rendelkezések ismétlődnek. Az utlevélszerzés speciális hazai akadályain felül nálunk és Európa valamennyi államaiban dühöng a vízumörület.

A messzi nyugaton már dereng az egyéni szabadság hajnalpirja és mi innen messziről sóvárogva gyönyörködünk e hajnalfakadásban.

AZ ÁRDRÁGITÁS LAVINÁJA

Tíz-tizenöt évvel ezelőtt megjelent cikkeimben azon meggyőződésnek adtam kifejezést, hogy a dolgozó polgárságnak megélhetését, jövőjének biztonságát súlyosan érinti, sőt veszélyezteti — a városi monopóliumoknak tulságos elszaporodása. Közüzemeknek, közszükségleti cikkeknek monopolizálásával, úgy éreztem, hogy a polgári munka és alkotás lehetőségének életet adó mesgyéjéből mindig elszántanak, elszakítanak egy-egy jókora darabot és így a polgárság alkotó erejét megbénítják és mindinkább szűkebb térre szorítják. Régi, elavult felfogás szerint a monopolizált üzemek a polgárság kényelmét és tehermentesítését szolgálják, holott évtizedek tanulságai azt bizonyítják, hogy a városi monopóliumok sem a jövedelmezőség, sem pedig a kifogástalan teljesítmény szempontjából nem versenyezhetnek a magánvállalkozások eredményeivel. Közszükségleti cikkek és üzemek szabaddá tételét sohasem gondoltam úgy, hogy a város mint erkölcsi testület azok jövedelméből ne részesedjék, sőt ellenkezőleg: mindig azt vitattam, hogy a város a magánvállalkozások révén sokkal több és biztosabb jövedelemhez juthatott volna, ha a magánvállalkozót arra kötelezi, hogy erősen ellenőrzött bruttó, vagy nettó jövedelmének nagyobbik felét a város részére köteles átengedni. Az így megalapozott szerződések eredményeként az agilisabb és életrevalóbb magánvállalkozás kevesebb rezsivel dolgozva egyrészt a maga részére a megfelelő polgári hasznot, másrészt pedig a városnak olyan tekintélyes és mindinkább fokozódó haszonrészesedést biztosíthatott volna, ami ha talán nem is többet, de bizonyára egy fillérrel sem jelentene kevesebb jövedelmet, mint amennyit a mai monopóliumok jövedelmeznek.

Ezek az anyagi szempontok, ám ezzel szemben az erkölcsi, kulturális és kényelmi, vagy helyesebben szólva a polgári munkának és alkotó erőnek érvényesülési szempontjai olyan óriási jelentőségűek, hogy ezen eshetőségeket és lehetőségeket megvilágítva, szinte meg-

döbbenünk azon mulasztások felett, amit évtizedeken át elkövettünk azáltal, hogy az újabb és legújabb városi monopóliumokat — miként egy-egy megváltó eszmének megvalósítását — hozsannával üdvözlöttük. Vegyük sorra azokat a közüzemeket és monopóliumokat, amiket magánvállalkozások útján létesíthettünk volna. A városi villamos vasut. Ha a városi villamosvasut magánvállalkozás, úgy egészen bizonyos, hogy már tizenöt évvel ezelőtt kiépült volna a mehalai vonalrész és egész bizonyos az is, hogy a város minden elképzelhető uccáján vigan siklottak volna már régen a villamoskocsik, tehát még olyan uccákon keresztül is, ahol a villamostársaság éveken keresztül rá is fizetett volna, egy-egy vonalrész üzemeltetésére. Egy város fejlődésének hatalmas eszköze egy jól kiépített és jól funkcionáló villamosvasut és így ezen közlekedési üzemet fejleszteni kell még akkor is, ha az egyes vonalrészek jövedelmezősége nincsen arányban a befektetett tőke nagyságával. Igenis, a várossal kötött szerződés kötelezte volna a társaságot az egyes vonalrészek pontos időben való kiépítésére és kötelezte volna arra is, hogy nyáron kényelmes nyári kocsikat, télen pedig megfelelő tiszta, zárt kocsikat, a mindenkori forgalomnak megfelelő mennyiségben állítson be. Magánvállalkozással megkötött szerződés egy pillanatig sem tűrte volna el azt, hogy a közönséget heringek módjára úgy szállítsák a villamoskocsikban egész éven át, hogy egészsége, testi épsége, ruházata állandóan veszélyeztetve legyen. Magántársasággal szemben az álló közönségnek az ülő közönségre való be- és rázsufolását szigorú rendőri beavatkozással tették volna lehetetlenné.

Magánvállalkozás annyi és olyan kényelmes és tiszta nyári és téli kocsikat bocsátott volna a közönség rendelkezésére, amennyi szükséges ahhoz, hogy a közönség kultur emberekhez méltóan közlekedhessék. És magánvállalkozás hogyan merete volna egy éven belül a bérletjegyek árát 40 leiről 500 leire fölemelni? Ha egy magánvállalkozás csak 50 banival óhajtott volna fölemelni a menetjegyek árát, úgy micsoda felzudulás, tárgyalások, bizonyítások és vitatkozások hangzottak volna el a város és a nagyközönség részéről?! Ezzel szemben a városi villamosvasut egyik napról a másikra rövid időközökben megismételve 100—100 perccel drágította a bérlet és menetjegyeket, míg legutóbb a 130 leies bérletjegyek árát 500 leire tervezi fölemelni. Elképzelhető az, hogy ezt az örületes árdrágítást egy közüzemi magánvállalkozás meg merné, vagy meg tudná cselekedni?

Kérdjük, hogy mi lett drágább tegnaptól mára, hogy négyszáz százalékkal kelljen emelni a bérletjegyek árát? A pénzünk vásárló ereje csökkent ennyire egy-két napon belül? Tudja-e a városi villamosvasut vezetősége, hogy milyen drágasági iramot diktál ezen örületes áremeléssel? Az a körülmény, hogy a villamos vasut igazgatósága naponkénti kétszeri utazásra jogosító mérsékeltebb áru bérletjegyeket is fog kibocsátani, ez nem jelent semmit, mert a munkásoknak és bármilyen más foglalkozású polgárembernek és az összes tisztviselőnek legalább is négyszeri utazásra szóló bérletjegyre van szükségük. A bérletjegy fogalma és kényszere azt jelenti, hogy a legtöbb ember

délben ebédelni és este vacsorázni akar. Tehát reggel a lakásából a hivatalába, vagy műhelyébe és onnét délben vissza kell villamosoznia és délután ugyanezen utakat meg kell ismételnie. Világos tehát, hogy mint olcsóbb bérlet csupán a négyszeri utazásra jogosított bérlet jöhet számításba, ámde ezen redukált értékű bérlet is száz százalékos megdrágulással fogja terhelni a közönséget. A személyforgalomnak fokozatos emelkedését a kocsipark fejlesztésével, szaporításával kell arányba hozni, nem pedig úgy, hogy miután nincs elegendő vasuti kocsi a forgalom lebonyolítására, azért olyan horribilis bérletárakat követelnek, hogy azokat a dolgozó, napról-napra nagy küzdelemmel élő polgárság nem képes megfizetni. A villamosvasuti forgalmat szé-
dűletes bérletáremelésekkel nem lehet és nem szabad tehermentesíteni, illetve redukálni, mert ez szociális szempontból is tarthatatlan hely-
zetet teremt.

Ha a városi üzemek és monopóliumok termékeinek és szolgál-
tatásainak árait tetszés szerint emelhetik, úgy csakugyan fölösleges
minden más városi adó. Amennyi összeg hiányzik a költségvetéshez,
annyival kellene emelni a villany, gáz, víz, villamosvasut, mozi stb.
árait és rendben van a dolog. Minek külön bajlódni a nagy munkát
igénylő városi adókvetésekkel? De az üzemek és monopóliumok ter-
mékeit is nap-nap után horribilis összegekkel emelni és külön városi
adókat is szedni, ez érthetetlen és elviselhetetlen. Végeredményben,
szociális szempontból a villamosvasutnak elsőrendű feladata, hogy a
bérlet árait állandó felemelések helyett lehetőleg redukálja, mert ha
a villamosvasutnak jövedelmezni is kell, akkor ezen jövedelmet nem
szabad elvonni a városi költségvetés pótlásához, hanem ezen jövedel-
met kizárólag a városi villamosvasut olyan irányu fejlesztésére kell
fordítani, hogy a közönség mentől olcsóbban s mentől kényelmeseb-
ben közlekedhessék. Alkalomadtán rátérünk a többi üzemekre is, mert
fontos körülménynek tartjuk, hogy városunknak jóindulatu és széles
látkörű vezetősége időközönként a fogyasztó és adózó polgárság véle-
ményével és kívánságával is tisztában legyen.

A POSTA, TÁVIRDA ÉS TÁVBESZÉLŐ

A kultúrának fokmérője, az ország anyagi és erkölcsi megerősödésének hatalmas eszközei a posta, a vasut, a távirda és telefon. Ezek nálunk nagyon gyenge lábon állanak, pedig kiépítésük, rendszeres és fokozatos fejlesztésük Nagyrománia presztízse és konszolidációja szempontjából annyira elsőrendű állami feladat, hogy ezzel a kérdéssel intenzíve foglalkozni kell. Szomorú valóság, hogy az állami kezelés alatt álló valamennyi intézménynél fejlődés helyett nagymérvű, szinte katasztrófális jelentőségű visszaesésről lehet csak beszélnünk. Igyekezzünk tárgyilagos kritikával megvilágítani az egyes intézményeket és kezdjük kritikai szemlénket a postánál.

A háboru előtt a posta nálunk mintaszerűen működött és elbirta az összehasonlítást Európa bármelyik államának postai intézményével. Ugy a belföldről, mint a külföldről érkező leveleket, pénzt, csomagokat, újságokat pontosan és lelkiismeretesen kézbesítette, a vonatok érkezése szerint naponta kétszer sőt háromszor is. A levélhordók is rendelkeztek a szükséges helyi ismeretekkel, kötelességtudásuk mellett pedig még egy képeslapnak az elkallódása is ritkaságszámba ment. Pénzt is úgy utalványon, mint pénzeslevélben nyugodtan lehetett a postára bízni, mert az a legnagyobb pontossággal megérkezett rendeltetési helyére. Ugyanigy történt az a csomagokkal és minden más postai küldemény-nel is. A posta mint precízen működő szerv bekapcsolódott az állam kereskedelmi és gazdasági életébe.

Ezzel szemben a posta ma az ökrösszekér lassúságával és valódi keleti kényelemmel működik, naponként egyszer kézbesít levelet és azt is úgy, hogy két-három ember munkáját egy végzi. Az utalványon érkező pénzt az úgynevezett központosító rendszer következtében sokszor hetekig tartó késedelemmel fizetik ki úgy, hogy ez a kifizetési rendszer a kereskedelem megbénítását és kiéheztetését vonja maga után. Ezért a közönség bizalma a postával szemben idővel nagyon megingott, holott éppen a postánál volna életfeltétel a közönség bizalmának elnyerése és biztosítása.

A másik fontos szervnél, a sürgönyök leadásánál és kézbesítésénél is nagy bajok vannak. Általánosságban úgy az egyszerű, mint a dringend sürgönyök lebonyolítási időtartama lényegesen nagyobb, mint békében volt. A különböző rendeletek és előírások nagyon leszállítják a táviratozás értékét. A leghetlenebb rendelkezés — hogy egyet említsünk a sok közül — hogy csak teljes címzésű sürgönyöket kézbesítenek. Így azután nap-nap után megtörténik, hogy közismert, a közéletben szerepet játszó ósrégi temesvári lakosok címére érkezett belföldi, vagy külföldről érkezett táviratokat nem kézbesítenek és visszajelentik csak azért, mert az utca és házszám nem volt feltüntetve. Hogy az állam közgazdasági és kereskedelmi életében mennyi erkölcsi és anyagi kárt jelent egy-egy ilyen érthetetlen rendelet végrehajtása, azt felesleges indokolni.

A posta, távirda, vasut olyan állami intézmények, melyeket általában egy államban sem szoktak jövedelmezőségi alapra fektetni. Államelv, hogy ezeket a szerveket nem szabad jövedelmi forrásnak tekinteni és olyanokként kezelni, mert ezek jövedelmét kizárólag saját céljaikra kell fordítani, mivel tökéletes forgalmi és közlekedési intézmények indirekt uton mérhetetlen és felbecsülhetetlen kincseket jelentenek az államnak és társadalomnak egyaránt.

Azonban nemcsak a távirdánál, hanem a telefontól is baj van. A távbeszélő intézménye nálunk egyenesen a kultúrember idegeire utazik. Hibás hálózat, rossz készülékek és agyonzaklatott kezelők ennek főokai. A telefont igénybevevő közönségnél csak a kezelők idegesebbek. Bizonyos, hogy helyzetük nem irigylésre méltó, de azért általában valamivel több előzékenységet elvárhatnánk. Súlyosabbá teszi még a helyzetet, hogy Temesvárnak, az ország második városának a mai napig sincsen telefonösszeköttetése az ország fővárosával. Ezt ennyi ideig sem lett volna szabad tűrni a kormánynak. Én úgy gondolom, hogy még a föld alól is elő kellett volna kaparni a pénzt ennek a vonalnak a kiépítésére.

Ha mi itt bent az országban szótlanul is tűrjük ezen lehetetlen állapotot, a külföld előtt szégyenkeznünk kell, hogy a közlekedési és közgazdasági élet eme legelemibb feltételei és eszközei hiányoznak. A postai intézmény alapos reorganizálásra vár. Véleményem szerint elérkezett a tizenkettedik órája annak, hogy a beteg intézményt radikálisan és valamivel több szakértelemmel gyógykezeljék és talpraállítsák.

E cikkhez a „Temesvári Hírlap” a következő megjegyzést fűzte: Az új lakbérleti törvényjavaslatnak a parlament mindkét házában történt elfogadásával és május hó elsején való életbeléptetésével mai cikkünk különös aktualitással bír. A cikk egészen új oldalról világítja meg a lakásinség kérdését és rámutat arra a romboló munkára, melyet ez a csapás az emberiség fejlődésére gyakorol. A bajt a legjobb törvénnyel sem lehet megszüntetni: az államnak elsőrendű és legfontosabb kötelessége az építkezést a legnagyobb anyagi áldozatok árán is előmozdítani és kezdeményezésével még nagyobb bajoknak elejét venni. (A szerk.)

NÉPEK ÉS NEMZETEK VESZEDELMÉRŐL

Az egész Európában grasszáló lakásmizériák nemcsak a népek nyugalmát, társadalmi és családi elhelyezkedését zavarják, hanem mélyen belenyulnak az erkölcsi világrendnek évszázadok óta megalapozott talajába és ott földrengésszerű hatással megingatják a különböző nemzetek társadalmának eddigi erkölcsi alapját. A lakásinség és a vele összefüggő közhatalmi lakásrekvirálási intézkedések nemcsak az emberi méltóságot alázzák meg, hanem a családi tűzhely kényelmét és melegségét száműzve — a családi szentélyt az eddigi erkölcsi magaslattáról letaszítják a rideg bércaszárnya nivójára.

A fejlődés, az erkölcs és a kultúra szempontjából mindez lehet, hogy csak átmenetileg sorvasztja az eddigi társadalmi rendnek életgyökereit, de a jövő generációnak megszületése és elhelyezkedése szempontjából már sokkal súlyosabb jelentőségű úgy, hogy a győző és legyőzött népek államférfiainak legsürgősebb és legkomolyabb feladata kell, hogy legyen — a nemzetek fejlődését és az új nemzedékeknek megszületését gátló lakásproblémát minden alkalmas hatalmi és gazdasági eszközzel megoldani. Nagyromániának nem lesz és soha nem volt nagyobb államférfia annál, mint aki majd a jövőbe látva, észre fogja venni azt a nemzeti és állami veszedelmet, amelyet a lakásinség — a jövő generációra való vonatkozásban jelent.

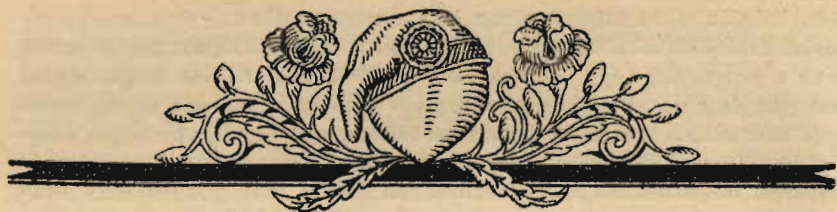
A lakásinség ma már olyan nagymérvű, hogy újabb családi tűzhelyek alapíthatását csak azon kevesek számára teszi lehetővé, akik a sors különös kedvezése folytán dűskálkodnak a földi javakban. A polgári középosztály milliőinak le kell mondaniuk arról, hogy gyermekeikben és unokáikban gyönyörködve, bennük a maguk életének folytatását láthassák. A felnőtt és érett ifjúvá serdült családtagoknak családalapítási lehetősége a minimumra redukálódott úgy, hogy a leányoknak férjhez menetele, a férfiaknak megnősülése — elsősorban a

lakáskérdés miatt ütközik olyan leküzdhetetlen akadályokba, amit áthidalni csak horribilis anyagi eszközökkel volna lehetséges, amivel azonban a polgárság nagy tömege nem rendelkezik. És ha mégis óriási energia és áldozatkészséggel a családi tűzhely kényelmét és melegségét nem pótló, ideiglenes bérelt szobákban egy-egy ifju házaspár elhelyezkedik, úgy ott ezen kényszer-családi tűzhelyeken a jövő generációknak megszületése az ifju szülőknek sokkal több gondot mint örömet okoz. Így azután érthető, hogy a már régebben divatba jött „egyke” családi rendszer is mint valami nagy fényűzés kezd kimenni a divatból, hogy helyet adjon az újabb, a mai szomorú körülmények között indokolt-meddő családi rendszernek, ami elviselhetőbbé teszi a lakásinség okozta nyomorúságokat.

Az, hogy egyesek — mindinkább szórványosabban jelentkező — rászánják magukat arra, hogy a szülői házban megszokott kényelemről és melegről lemondva, szerelmükért és jövőendő boldogságuk elérhetése céljából fölcserélik a szülői házat egy alkalmi, lakásnak csufolt cellával, — ez csak erős elhatározású egyéneknek cselekedete, míg a nagytömeg energia hiányában és kényelmi szempontokból más megoldást keres. Más megoldást keres és talál is a szabad és meddő együttélésben és végeredményben — minden erkölcsi és társadalmi rendet felborítva — hódol és alkalmazkodik a természet törvényeihez.

Az egyéni cselekvés, illetve az ilyen formájú társadalmi berendezkedés már erősen beleütközik az állami fejlődés létérdekeibe, mert a jövő generációnak meg, vagy meg nem születése az állam szempontjából sem lehet közömbös, sőt ellenkezőleg, az egy olyan sorsdöntő jelenség, amivel az államnak okvetlenül foglalkozni kell. A lakáskérdés súlyos problémájának megoldására sem az egyes egyének, sem pedig a különféle társadalmi rétegek eredményesen nem vállalkozhatnak, mert a lakáskérdés ma a legfontosabb állami probléma, aminek sürgős és sikeres megoldásától függ az államok életének és jövőjének sorsa.

A LAKBÉRTÖRVÉNYJAVASLAT ÉS A KERESKEDELEM

Őszintén szólva, mi — romániai kereskedők és iparosok — azt hittük, hogy a spekulációs törvény után nem érhet bennünket kinosabb meglepetés. Tévedtünk, mert ha az új lakbérleti törvényjavaslat, amelyről a bukaresti lapok ökölnyi betűkkel hoznak részletes ismertetést, tényleg szószerinti szövegében lép életbe, akkor a romániai kereskedelem és iparról már csak mint az elmúlt idők kellemes vagy kellemetlen emlékéiről fogunk majd regélhetni. A spekulációs törvény mint antimerkantilista fegyver kicsiny, tökéletlen gyermekjáték az új lakbérleti törvényjavaslat ama rendelkezéséhez képest, mely szerint a kereskedő, iparos és gyáros üzleti vagy üzemi helyisége egy éven belül közprédája leend majd a hosszú éveken át kiéheztetett háziuraknak. Tessék csak elképzelni minő mohó étvággyal fognak neki esni a szerencsés háziurak a törvény eme rendelkezésének kihasználásához.

A bukaresti lapok nem fűznek kommentárt az új javaslatához, csupán azt említik meg, hogy előreláthatólag ezzel a törvénnyel sem a lakók, sem a háziurak nem lesznek megelégedve. Arról, hogy a különböző társadalmi osztályokat mennyiben sújtják az egyes rendelkezések, arról nem tesznek egy betű említést sem és így érthető, hogy mélyen hallgatnak arról is, hogy ez a javaslat a kereskedelmet és ipart életgyökerében támadja meg, a szó szoros értelmében megadja nekik a kegyelemdőfést. Ne tessék hinni, hogy ez elfogultság vagy tulzás, sőt nagyon is komolyan és alaposan meggondolt állítás, amit bizonyítani is fogunk.

Mi kereskedők és iparosok tudunk is, akarunk is objektívek lenni és így mi nagyon is jól tudjuk, hogy a mértékletes és fokozatos lakbér, illetve boltbér emelésének meg van a jogosultsága, mert hiszen a háziuraknak is élniök kell és az ő jövedelmüknek — a drágaság arányában — lehetőleg szintén emelkedniök kell. Ez érthető és igazságos dolog, valamint az is vitán felül áll, hogy az újabb építkezések

lehetőségét és jövedelmezőségét a magasabb házbérekkel is forszírozni és garantálni kell, de mindezt nem lehet és nem szabad rapid módon megcselekedni, hanem itt csakugyan államférfiu bölcsességgel, alapos meggondolással és komoly számítással mérlegelni kell a jelenlegi gazdasági és pénzügyi helyzetet.

Első sorban is tisztában kell lennünk azzal, hogy a romániai kereskedők magas, ugynevezett háborus konjunktúrája ma már teljesen megszűnt, sőt bekövetkezett az az állapot, amelyet a kereskedelemnek előrelátó szakemberei már évekké ezelőtt megjósoltak, bekövetkezett, t. i. az, hogy a kereskedők áruraktáraiban nem az árumennyiségek, hanem a magas számok dominálnak. Világosabban szólva, a kereskedők áruraktárai, a békebeli áruraktárokhoz viszonyítva, maugszólván üresek és a kereskedők tulnyomó százaléka ma ott tart, hogy jelenlegi mérsékelt üzleti forgalmát sem képes a saját tőkéjével lebonyolítani, hanem egyenesen rá van utalva a méregdrága bank vagy más magántőke segítségére. Akár bank, akár más fajta tőke csak nagyon rövid időre és csak horribilis kamat mellett és még így is a szükséghez képest csak nagyon redukáltan áll a kereskedővilág rendelkezésére. A kereskedőknek tehát szinte emberfeletti küzdelemmel és áldozatkészséggel lehet felhajszolni, illetve kicsalogatni a jól elrejtett és biztosan őrzött tőketöbbletet, amit a normális forgalom lebonyolításához okvetlenül elő kell teremteniök. Kérdjük tehát hogyan, honnan varázsolja elő a kereskedő azokat az újabb százezreket, amit egyrészt az indokolatlan és hihetetlen magas összegű állami és városi adókban kíméletlenül elvonnak forgalmi tőkéjéből, másrészt pedig újabb törvényben a háziuraknak adják meg azt a jogot, hogy kényük-kedvük szerint olyan magasra srófolják a bolt és üzembérekét, hogy maguk a fizetendő bérösszegek fölemésztik majd nemcsak a forgalmi tőkét, hanem rövidesen felszívják a kereskedők és iparosok még meglevő vagyonát is.

Már a mult évben kibocsátott lakbérrendelet is kimutatta anti-merkantilista méregfogát midőn az összes társadalmi osztályok közül majdnem kizárólag a kereskedőket szemelte ki nagyobb teherviselésre alkalmasnak és lakbérüket az 1916. évi házbér hétszeresében állapította meg, de azt is úgy, hogy a háziurak azt sem voltak kénytelenek elfogadni, hanem megegyezés hiányában (és vajjon hány esetben volt barátságos megegyezés?) bíróság döntését provokálhatták. Provokálták is, mert annyi lakbérper nem volt még soha, mint amennyit itt nálunk az utóbbi évben háziurak lakóik ellen megindítottak.

Nem lehet figyelmen kívül hagynunk, hogy a kereskedők és iparosok bolt- és üzemhelyiségei egész más jelentőséggel és sokkal nagyobb fontossággal bírnak, mint a lakások. Üzlethelyiségeket nem lehet úgy változtatni, mint lakásokat, mert az üzlethelyiség értékét legtöbbször a benne levő kereskedőbérlo évtizedes becsületes munkája és szorgalmával tette értékessé és nélkülözhetetlenné. Tisztelet a kivételnek, — de az érthetően önző és kapzsi háziurak önkényétől nem lehet függővé tenni a kereskedőknek leggyakrabban — egy egész

emberöltön át kifejtett munkájuk eredményeként nehezen megszerzett vagyonát, jövőjét és életét. Igenis, mert itt megélhetésről, magáról az élet és halálról van szó.

Más lenne és nem volna ilyen tragikus a helyzet akkor, ha miként béke idején, megfelelő pénzforrások állanának a kereskedelem szolgálatára. Ha direkte, vagy indirekte kényszeríteni lehetne a kereskedőket arra, hogy építsenek maguknak házat, vagy üzlethelyiséget, akkor igen, megállhatná helyét a mai lakbértörvény, mert volna választás, vagy elfogadom a legörületesebb házbéremelést is, vagy pedig azt mondhatnám, hogy ez örület, ezt nem fogadhatom el, hanem inkább építek magamnak új helyiséget. De hány ember, illetve kereskedő van ma Nagyromániában, aki így beszélhet? A jelenlegi pénzügyi és gazdasági viszonyok közepette nincs más választás: — vagy fizetni az összeroskadásig és elpusztulni, vagy pedig mindjárt abbahagyni a kereskedelmi foglalkozást és menteni próbálni, ami még menthető. De milyen pályára lépjen át a pályájáról leszorított kereskedő? Ez súlyos megoldhatatlan probléma, ami az államháztartás szempontjából is katasztrófális jelentőségű lehet.

Meggondolták-e a törvényt alkotó urak, hogy az új javaslat életbeléptetése a fogyasztóközönség szempontjából mit jelent? Az összes közszükségleti cikkek óriási megdrágulását s az egész vonalon egy általános és olyan nagymérvű áremelkedést fog az új lakbérleti törvény előidézni, amire még nem volt példa a Bánát gazdasági életében. Ezt meg lehet és meg is kell mindenkinek érteni, mert a kereskedő, aki mégis vállalja, illetve vállalni kénytelen az óriási megterheléseket, az a kereskedő törvényeken és rendeleteken felülemelkedve a fogyasztóközönségre fogja áthárítani a szédületes rezsiköltségeket. A kereskedelem jelenét és jövőjét összeomlással fenyegető új lakbérleti törvénnyel — értesülésünk szerint — a Temesvári Kereskedők Egyesülete legközelebbi nagygyűlésén fog behatóan foglalkozni. Az egyesület vezetősége teljesen megérti és átérzi ennek a törvénynek óriási horderejét és eltökélt szándéka, hogy az egyesület révén azonnal megindítja az országos akciót, mert tétovázás esetén mihamarább már csak a kereskedelem tiszteséges eltemetéséről gondoskodhatnánk.

ÖNVÉDELEM

Az élethez, a megélhetéshez joga van minden embernek és mind-egyik társadalmi osztálynak. Ha valamelyik társadalmi osztályra nincsen szüksége az államnak, ha az illető társadalmi réteg az idők folyamán fölöslegessé válik, úgy azt a társadalmi osztályt nem lehet egyszerűen és rövid uton kiirtani a föld színéről, hanem kellő mérsékléssel, államférfiúi bölcsességgel és fokozatosan úgy kell átplántálni egy másik foglalkozási terrénra, hogy ott az új területen ne lerongyoltan, erkölcsileg és anyagilag lezüllötten kezdje meg az állam-és életfentartó munkáját, hanem anyagi és erkölcsi ereje teljes birtokában fogjon hozzá új életpályája megalapozásához.

Ezidő szerint a kereskedővilágot fenyegeti nálunk veszedelmes válság. A kereskedőknek igen nagy százaléka nem tudja biztosítani, nem tudja előteremteni a horribilis magasra felsrófolt üzlethelyiség béreket. A törvény nem nyújt védelmet az egyes háztulajdonosok tulajkapásai ellen, mert míg egyrészt a kereskedők által felszámítható üzleti hasznót szigoruan makszimálja, addig másrészt biztosítja a háztulajdonosok korlátlan rendelkezési jogát üzlethelyiségeik bérbeadására vonatkozólag. Így azután az a lehetetlen helyzet állott elő, hogy éppen a legszolidabb és legtisztességesebb, régi, jó hírnevű kereskedőket érinti végzetesen a törvényes rendelkezés úgy, hogy tulnyomó százalékban ezeknek kell kihurcolkodniuk üzlethelyiségeikből május elsején, egyszóval, ezek kerülnek az utcára.

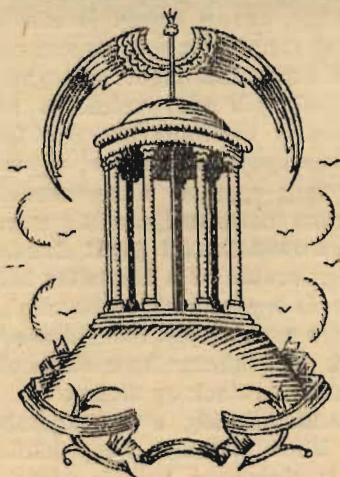
A romániai kereskedővilág a legmagasabb és legilletékesebb helyről kapott több ízben biztatást, hogy külföldi mintára a „Vadul comerciált” nálunk is törvénybe fogják iktatni. A romániai kereskedelemnek is vannak, mint más társadalmi osztálynak bünei, de büneivel szemben vannak erényei is és pedig olyan mértékben, hogy jogosan igényelheti az állam védelmét akkor, midőn a szó-szoros értelmében egzisztenciájáról van szó. Az állami védelem, úgy látszik,

hogy a kormányon kívülálló, de befolyásos társadalmi rétegek beavatkozása folytán elmaradt és így a romániai kereskedelem nagyobb fele a „lenni, vagy nem lenni“ nagy probléma megoldása előtt áll.

A temesvári kereskedők Kun Rikárd fáradhatatlan agilitása mellett felvették az élet-halál harcot a feltornyosuló akadályokkal szemben és megkezdtek a gigantikus önvédelmi munkát sorsuk megjavítása és megalapozása érdekében. Nagyrománia a nyugati kulturnemzetek világversenyében a romániai kereskedők és iparosok támogató és alkotó munkáját nem nélkülözheti. A világ legelső nemzetei jól megalapozott kereskedelmük és iparuk révén lettek naggyá, mert virágzó kereskedelem és ipar nélkül egy nemzet igazi nagysága el sem képzelhető. A temesvári kereskedelem mindig elől járt és elől jár akkor, ha a kultúra támogatásáról, jótékonyág gyakorlásáról és hazafias áldozatkészségről van szó. Egy ilyen társadalmi osztályt, ha önhibáján kívül bajba jutott, nem szabad minden védelem és támogatás nélkül egymagára hagyni.

A főpolgármester megígérte, hogy segítségére lesz az üzletükből kiüldözött temesvári kereskedőknek és az ő nagylelkű támogatásával és a kereskedők összességének áldozatkészségével meglesz, hamarosan föl fog épülni a kereskedők diszes bazárépülete, ahol az utcára kitett temesvári kereskedők meg fogják találni elvesztett üzleti otthonukat.

A temesvári kereskedők és iparosok soha nem fogják elfelejteni a főpolgármesternek okos és nemes gesztusát, amivel e kritikus időkben egy érdemes társadalmi osztálynak megmentésére sietett.

HÁROM VÁLASZTÁSI CIKK

*

TEMESVÁR JÖVŐJÉRŐL

Régi, ismert szokás szerint — közvetlen a választások előtt — Temesvár polgársága is megmozdult és többé-kevésbbé felkészülten belekényszeredik a választási küzdelmekbe.

A községi választási törvény óriási feladat elé állítja a temesvári polgárságot. A több mint százezer lakóssal bíró városnak harminc városi szenátort kell választania és pedig nem kevesebb, mint nyolc évre! Érthető, hogy izgatja a polgárságot az a gondolat, hogy elhamarkodott, vagy rosszul sikerült választás végérvényesen, a reparáció minden reménye nélkül eldöntheti ennek a szépen fejlődő városnak sorsát és hosszú évtizedekre megpecsételheti jövőjét. Sajnos körülmény, hogy a községi választási törvényeknek megalkotása előtt nem volt módunk és alkalmunk aggályainkat, véleményünket és meggyőződésünket elmondhatni illetékes fórumok és egyének előtt, mert ha ezt megtehettük volna, akkor elsősorban arra figyelmeztettük volna a törvényalkotókat, hogy ne fukarkodjanak a városi képviselői létszám megállapításánál. Százezer lakósu városban — nemzetiségi, vallási és szociális széttagoltság mellett — az indokolt és jogos igények figyelembevételével harminc olyan rátermett, tehát megbízható, intelligens és jellemes embert kijelölni és választani, akik az összes nemzetiségeket, vallási és társadalmi érdekeltségeket kielégíthetik — szinte a lehetetlenséggel határos feladat. Mennyivel egészségesebb és könnyebb volna a helyzetünk, ha legalább száz képviselőt kellene, vagy lehetne választanunk. Száz képviselő választásánál nemcsak, hogy

kielégíthetnők a társadalom minden rétegének jogos, avagy jogosnak vélt kívánságait, hanem meglenne a megnyugvásunk is, nem kellene izgulnunk városunk jövője miatt, mert ha ilyen nagyobb képviselői létszám mellett be is kerülnének gyöngébb, illetve selejtes elemek, azok kevés vizet zavarnának, azoknak esetleges káros, korrupciós működését igen könnyen ellensúlyozhatná a képviselőknek túlnyomó többsége.

Harminc képviselőnél — akiket nemzetiségi, vallási és szociális kényszer alatt kell, illetve lehet csak megválasztanunk — már sokkal súlyosabb a helyzetünk, mert ilyen minimális létszámnál minden egyes képviselőjelöltet röntgenvilágítás mellett kell elbírálnunk, hogy vajjon tudja-e, képes-e betölteni megtisztelő, de szinte emberföltötti feladatát, van-e műveltsége, ambíciója, ideje, erkölcsi ereje és anyagi függetlensége a szenátori súlyos kötelezettségek teljesítéséhez?

Itt a mi esetünkben minden ember számít, akit szenátornak jelölünk, itt alapos megfontolással és nagyfokú lelkiismeretességgel kell — emberi számítás és mérlegelés szerint — polgáraink legértékesebbjét, a legjavát a jelölőlistákon csoportosítanunk.

Kétségtelen, hogy egy gyöngyhalásznak a tenger mélységes fenekéről könnyebb az igazgyöngyöt magábanrejtő kagylót kihalászni, mint Temesvár társadalmából — az adott viszonyok közepette — a harminc legkiválóbb és a legrátermettebb szenátorjelöltet kiválasztani és megválasztani.

És mégis meg kell tennünk. Nemcsak a magunk, hanem a jövő generáció sorsa is azon fog fordulni, hogy miként fogjuk megoldani ezt az óriási feladatot?

Felsőbb, irányító helyről elhangzott a jelszó, hogy mellőzni kell a politikát, ámde az a tény, hogy a városi képviselőválasztásoknál minden nemzetiség, minden politikai párt, minden vallási és szociális réteg érvényesülni akar — ez a tény elvitázhatatlanul igazolja, hogy mindez politika és pedig politikai tülekedés, amit egy-egy hangulat-keltő frázissal senkinek sem sikerülhet leplezni.

Bizony, politikai tülekedés ez és pedig a javából. Paktumok, taktikázások, kapacitálások nap-nap után váltakozva irányítják, befolyásolják a választópolgárságot, míg végre e nagy kavarodásból talán-talán a választást megelőző utolsó órákban kialakul majd a helyzet.

Jó lesz-e, végzetes lesz-e a város polgárságára, ki tudja, ki tudná ezt megjósolni? Egyet biztosan tudunk, azt, hogy a mi városi polgárságunk semmiféle választásra nincs megszervezve. Mindég és mindenkor közvetlen a választások előtt és rendszerint a tizenkettedik órában igyekszik valahogyan szervezkedni. Olyan dolog ez, mintha valaki az elemi iskolából — a középiskolák mellőzésével — egyetemi hallgató akarna lenni. A szervezkedést tanulni és gyakorolni kell, mert a tüzoltóságot sem akkor szervezik, mikor kigyulladt a ház, azt a tűz kitörése előtt kell megalkotni. A polgári osztályok sem most nem tudnak, sem a múltban nem tudtak szervezkedni. Kényszerhelyzetben, ötletszerűleg, néhanapján nagy események előtt megmozdulnak.

Ezen kényszerhelyzetből történő alkalmi felbuzdulás — szervezkedésnek nem minősíthető. Végeredményben kétségtelen, hogy e választások kapcsán Temesvár jövőjéről van szó.

A mi polgárságunknak talpára kell állania és az indokolatlanul felszínre kerülő személyes ambíciók, emberi hiúságok negligálásával, bárkivel szemben is — a város érdekeire való hivatkozással — meg kell mondanunk véleményünket, úgy, hogy az ész és lelkiismeretünk irányítsa minden elhatározásunkat. Így talán félig-meddig sikerülni fog megoldani — városunk történetében eddig felmerült — legnehezebb problémát.

A TIZENKETTEDIK ÓRÁBAN

Polgártársak! E történelmi idők sorsdöntő óráiban álljunk meg egy pillanatra. A mi gyönyörű városunk: Temesvár sorsáról és a magunk jövőjéről kell határoznunk. Avassuk a legszebb polgári ünneppé a községi választások napját. Legyen ez a nap a körültekintés, a józan megfontolások napja. Merítsünk a múltból tanulságokat a jövőre és lássunk tisztán és mérlegeljük a mi népkisebbségi helyzetünket. Városunk közigazgatásának irányításáról van szó, tehát arról kell elmélnünk, hogyan orvosolhassuk a mi népkisebbségi városi polgárságunknak ezernyi baját és hogyan teljesíthessük jogos kívánságait a biztos és nyugodt megélhetés és a lelkek megnyugtatótatását illetőleg?

Mert szenvedtünk és türtünk eleget, aminek legfőbb oka az volt, hogy nem volt autonómiánk, nem volt egy olyan fórumunk, ahol kitártuk volna lelkeinket, ahol cselekvésünkkel és felszínre kerülő gondolatainkkal bizonyíthattuk volna, hogy nemcsak jogunk van városunk és új hazánk nagyáfejlesztésén dolgozni, hanem érdemesek vagyunk arra is, hogy ezt a nemzeti konszolidációt elősegítő önzetlen munkát tölünk — a mi románajku polgártársaink követelhessék is.

A román impérium alatt ez a pénteki napra kitűzött választás az első alkalom, midőn a népkisebbségek talpukra állhatnak és lelkiismeretük diktálta titkos szavazással a maguk embereit delegálhatják abba a városi parlamentbe, ahol majd hosszú éveken át a polgári társadalmi rendről és a temesvári polgárok megélhetésének lehetőségeiről fognak végérvényesen dönteni.

A városi polgárság titkos szavazata önbíráskodás leend a saját

sorsa fölött, így tehát a szavazás eredménye a polgárság megfeleltethetetlen ítélete lesz a nyugodt, polgári munka lehetőségéről, a mai szociális és társadalmi rend keretében való fejlődésről avagy mindezek felborításával az emberi eltévelyedések szülte eszmék előretöréséről, illetve térfoglalásáról. A városi polgárság elhatározása látszólag könnyű feladat, ámde még azok is, akik lelkükben irtóznak a társadalmi és szociális rendet vulkánikus erővel felforgató eszméktől, még azok között is akadnak olyanok, akik narkózis gyanánt szívják magukba az ellenzéki jelszavakat és a lehetőségek reális talajáról lecsusznak az érzelmi politika ingoványaiba.

A polgári blokk jelöltjei nagyon jól tudják, hogy nálunk az egészségtelen gazdasági és pénzügyi viszonyok valamint a kisebbségi jogoknak elsorvasztása miatt a polgárság körében nagy az elkeseredés, de nyugodt, megfontolt ésszel kell mérlegelnünk az erőhatalmi tényezőket és éppen a városi autonómiák keretében és levegőjében kell felélesztelnünk a kisebbségi népek elsorvadt jogait és ugyanott kell példát statuálnunk a gazdasági megerősödés, illetve ujjaszületés lehetőségeire.

A polgári blokk jelöltjei között vannak olyan férfiak is, akik országos vonatkozásban elsőrendű közgazdasági és pénzügyi faktorok, akiknek közreműködését a városi közigazgatásban olyan értékesnek lehet és kell tekintenünk, amely érték közvetve, de nem lehetetlen, hogy közvetlenül is döntő hatással leend nemcsak a városi, hanem az országos pénzügyi politikára is.

Az államhatalom vezető politikusainak, ha eddig nem is volt, de most bőségesen lesz alkalmuk megismerni az autonómiák keretében működő népkisebbségek erkölcsi és szellemi erejét és alkalmuk lesz értékelni egyes népkisebbségi kimagasló vezérférfiúnak rátermettségét arra, hogy tanácsát, támogató munkáját igénybe vegyék az országos pénzügyi és kereskedelmi politika irányításánál.

A polgári blokk jelöltjei garanciát nyújtanak arra, hogy közgazdasági és pénzügyi tudásuk révén előteremtik majd a megfelelő munkaalkalmakat, ahol a városi polgárok és munkások harmonikusan együttműködve, tisztességes megélhetésüket biztosíthatják.

A városi polgárságnak tisztában kell lennie azzal, hogy a polgári blokk jelöltjei óriási felelősségük tudatában vállalták jelöltetésüket és ezek a jelöltek úgy érzik, hogy a megtiszteltetéssel és bizalommal szemben a súlyos kötelezettségeknek és kötelességeknek lavinája zudul és nehezedik majd vállaikra, tehát a polgárság részéről megnyilvánult kitüntető bizalomnak, illetve megbízásnak óriási tehertétele van.

A polgári blokk jelöltjei a komoly munkának és a bölcs előre látásnak edzett harcosai, akiktől ne várjon a polgárság hangzatos jelszavakat, mert a munka emberei nem szónokolnak, hanem dolgoznak és cselekednek és pedig mindig és mindenütt fáradhatatlanul akkor, ha a polgárság létérdekeiről van szó.

A kereskedők, iparosok és a népkisebbségi polgároknak minden rétege, miként egy tükörbe, úgy tekinthet bele a két választási listába

és e tükrök egyikében vagy másikában meg fogja látni, illetve áttekintheti saját jövőjét, sorsát. Mi feltétlenül megbizunk e tükrökben, ezek a tükrök a polgári blokk javára szolgáló leghatásosabb agitációs eszközök. Azt a városi polgárt, ki e tükrökbe betekint, nem lehet, de nem is kell kapacitálni, az habozás nélkül a polgári blokk jelöltjeire adja majd le szavazatát.

V Á L A S Z T Á S U T Á N

Igyekezünk lehetőség szerint tárgyilagosan elbírálni a lezajlott választási küzdelemnek értékes tanulságait. Meggyőződésem, hogy a temesvári polgárság ebből a küzdelemből igen sokat tanulhat és tanulhat a város vezetősége is, mert a győzelemnek is, a bukásnak is előfeltételei, illetve okai vannak.

Ugy a városi, valamint az országos politikában a győzelemnek előfeltétele a szervezettség, mert csakis szervezett társadalmi osztályoknak lehet reményük ahhoz, hogy a beszervezett tömeget a vezetőség meggyőződése és elhatározása szerint vezethessék és irányíthassák.

A polgári osztályoknak megszervezése az emberileg elképzelhető legnehezebb feladatok egyike, mert itt a divergáló anyagi és erkölcsi érdekeket a vezetőknek úgy kell áthidalniuk, hogy a beszervezendő polgároknak mindegyike a hétköznapi, egymás közötti sivár életküzdelem zavaros vízeiből fölemelkedhessék a közös cél, a közös eszméknek ideális magaslatára. Őnzetlen és nagystíliú emberek kellenek a polgárság élére, akik meggyőzni és ha kell, fanatizálni is tudják a polgárság nagy tömegeit, mert csak ilyen vezetőknek sikerülhet a nélkülözhetetlen pártfegyelmet annyira megszilárdítani, hogy a párttagok az egyéni meggyőződés avagy szimpátiának az önmegtagadásig való elfojtásával — még a választási listarendszert is hajlandók legyenek akceptálni. Szervezetlen polgári tömeg élén a legzseniálisabb hadvezér sem tudhat sikerrel operálni és így minden kísérletnek, minden akciónak feltétlenül kudarccal kell végződnie különösen akkor, ha a szervezetlen polgárság nagy tömegével szemben a szervezkedés legfelsőbb iskoláiban megedződött munkástömegek állanak.

A polgári blokk vezetősége az elmúlt idők városi politikájának jelszavaival indult a küzdelemben, izolálni akarta a városi politikát az országos politikától, tehát a polgárság józan eszéhez apellált és

nem a szívéhez, holott a mai válságos időkben az érzelmi politika uralja a polgárok lelkületét és pedig olyan nagy mértékben, hogy a háborgó lelkek megnyugtatóására nem szavak, avagy ígéretek, hanem konkrét, kézzel fogható eredmények kellettek volna! A polgári blokk hadvezetésének arzenáljában ilyen konkrétumok nem álltak rendelkezésre és így a megfelelő munició hiányában bukni kellett. El kellett buknia még azért is, mert minden más mellékkörülmény az ellenfél táborát erősítette. Ilyen döntő mellékkörülmény volt maga a választási listarendszer, amely rendszer erősen megnyirbálja a polgárok egyéni lelkismereti szabadságát, amidőn a százezer emberből kiválasztott negyven szenátorjelölt mindegyikére válogatás nélkül szavaznia kell, jóllehet egyik vagy másik jelölt ellenszenves és a szavazó polgár meggyőződése szerint nem méltó a szenatori méltóságra. A választási listarendszer szervezett tömegek részére készült. A szervezettség kizárja az egyéni akcióknak lehetőségét s azért állithatjuk, hogy a megsemmisített, illetve érvénytelennek minősített szavazólapoknak 99 százalékát a polgári blokk hívei adták le. A polgári blokk bukását igen nagy mértékben a szavazóhelyiségek segítették elő. Felületes elhamarkodással a lehető legalkalmatlanabb szavazóhelyiségeket jelölték ki és ezek a helyiségek, miként ügyesen kigondolt leghatásosabb ellenzéki választási trükkök, megadták a kegyelemdőfést a polgári blokk választási küzdelmének. Az ezekben a helyiségekben lefolytatott választási küzdelem, intelligens, szabad polgárokhoz nem méltóan, olyan felháborító módon zajlott le, hogy ennek külső és belső fotográfiáját örök tanulságul és emlékezetül be kell mutatnunk. A belvárosi Zeneiskola, egyike volt még a legtűrhetőbb helyiségeknek. És ott mit tapasztaltunk? Személyes és hozzáfűzhetem, hogy keserves tapasztalataimat fogom ez alkalommal ecsetelni és pedig tulzás, illetve kiszínezés nélkül. Pontban kilenc órakor vegyültem bele a választási helyiség előtt összeverődött — s a kemény hideg szélben fagyoskodó tömegbe. Félórai tülekedés és bokszolás után sikerült tíz lépésnyire előrenyomulnom az utcáról a földszinti bejáratához. Innét azután félórai időközökben szorított, nyomorított bennünket fölfelé a hátunk mögött izguló és heringek módjára összezsúfolt tömeg és mi a keskeny lépcsőházban negyedóránként öt-hat lépcsőfokon emelkedve dobódtunk, vergődtünk előre ökölbe szorított kezekkel a hihetetlenül hosszú kálváriauton a választási helyiség felé. Féltizenegy óra volt, midőn agyongyötörve és agyontiporva betoltak bennünket az ígért földjére: a választási urna elé. És az urna előtt bepiszkolt, leszaggatott ruhákban ismét szabad polgárok lettünk, szabad polgárok, de lelkünk telítve volt elkeseredéssel és bacillusként belénk plántált ellenzéki érzelmekkel. És szavaztunk, de hányan voltak közöttünk olyanok, akik a legszentebb polgári jognak érvényesülési kálváriája útján a frissen szerzett benyomások és polgárokhöz méltatlan meggyötörtetések miatt eredeti elhatározásukkal ellentétben, az ellenzék listájára szavaztak? És a leszavazott polgárok, akiknek ugyanazon uton és módon kellett a fölfelé nyomuló tömeggel szemben lefele vonulniok, ezek a polgárok néhány órán belül az ellenzék legjobb kortesévé váltak.

A polgári blokk vezetőségének intenciója, választási programja a lehető legszebb volt. Különösen a nemzeti kisebbségek szempontjából látszott előnyösnek a pártpolitikamentes, reális, gazdasági városi program, de mindez elhibázottnak bizonyult, mert első sorban a lelkeket kellett volna megnyugtatni. Az ellenzéknek azért volt könnyű tere és könnyű győzelme, mert az ellenzék a temesvári népkisebbségi polgárság lelki szenvedéseire bázisozta választási taktikáját. Ez a taktika fényesen bevált, mert az utóbbi négy-öt évben a mindinkább fokozódó lelki szenvedések megölték a polgárság önbizalmát és elsorvasztották minden bizalmát a váltakozó kormányokkal szemben is. Nagy vonásokban ez a titka és a megfejtése nálunk a választási eredménynek.

ÜGYVÉDSZTRÁJK

A szervezett munkások sztrájkja egy olyan harci eszköz a polgári társadalom, avagy az állammal szemben, amit megértünk és megszoktunk, de hogyan magyarázzuk, hová sorozzuk az ügyvédeknek országos sztrájkját? Az ügyvédek sztrájkja az állammal szemben egy olyan feltűnő és ritka jelenség, hogy erre aligha volt még példa az európai társadalmak történetében. Nálunk az ügyvédségnek hivatalos szervezetei kimondották a kötelező országos ügyvédsztrájkot és úgy látszik, hogy szívósan és nagy önmegtagadással kitartanak elhatározásuk mellett. Ha a polgári társadalomnak egy ilyen intelligens vezetőrétege végső elkeseredettségében és reménytelenségében a sztrájk fegyveréhez kénytelen fordulni, akkor a több társadalmi osztályoknak nem lehet, de nem is szabad közömbösen napirendre térni e jelenségek fölött.

Ha a közgazdasági élet: a kereskedelem és ipar nézőpontjából fürkésszük az ügyvéd-sztrájk indító okait, akkor meglepő, szinte szenzációs eredményekre jutunk. Az ügyvédi sztrájk nemcsak az igazságszolgáltatás megmentésére irányul, hanem egy halálos döfést igyekszik kiparírozni, amit az ugynevezett portarel rendszer bevezetése jelent, vagy jelentene az iparra és kereskedelemre.

A mai válságos közgazdasági és pénzügyi viszonyok közepette a romániai kereskedelem és ipar életszükséglete, sőt mondhatnók életföltétele a jogbiztonság s az ezzel kapcsolatos olcsó és gyors igazságszolgáltatás.

A kereskedelem és ipar a mai konstrukciója mellett a hitelt nem nélkülözheti és viszont a hitelezést sem mellőzheti. A hitel és hitelezés rizikóval jár és a rizikó kisebb, vagy nagyobb százalékban pert, vagy pereket jelent, amit a legóvatosabb és leggondosabb kereskedői előrelátással sem lehet elkerülni.

Igy tehát az igazságszolgáltatás rendje és költségei erősen bekapcsolódnak a kereskedelem és ipar életlehetőségeibe.

Az igazságügyminiszter rendeletileg hozta be a portarel-rendszert, tehát megfelelő hasonlattal élve — szigorúan megparancsolta, hogy az igazságügy területén nem szabad express-, vagy gyorsvonalokon közlekedni és nem szabad villanyvilágítást használni, hanem egy-két évszázaddal vissza kell fejlődni az ökröskocsiközlekedés és fagygyertyavilágítás korszakába.

A portarel-rendszer óriási jövedelmeket akar kiforszírozni az igazságot kereső ügyfelek zsebeiből az államkassza javára, holott nagyon jól tudjuk és tudnia kellene az igazságügyminiszternek is, hogy az igazságügy a világ egyetlen egy államában sem lehet állami jövedelemforrás, sőt ellenkezőleg, azt tapasztaljuk, hogy mentől modernebb, mentől kulturáltabb valamelyik állam, annál többet költ, illetve annál többet ráfizet az igazságügyre, mert az igazságügy mindenek fölött áll, arra bazirozódik az a nagy, hatalmas méretű épület, ami az illető állam erkölcsi nagyságát szimbolizálja. A portarel rendszer mellett a szegény ember követelése mindenképpen dubióz követelés marad, amit értékesíteni nem lehet. A rosszhiszemű vásárlók szegényebb kereskedőktől vásároljanak hitelbe, mert ezt az adósságot nem kell soha megfizetni, mivel az ilyen eredetű követelést peresíteni nem fogják.

A portarel rendszer lényege nem más, mint annak bizonyítása, hogy a pereskedéseket indirekt uton-módon véglegesen be is lehet szüntetni és pedig egyszerű rendelkezésekkel, amely rendelkezések folytán bírák és ügyvédek fölöslegessé válnak, mert senki sem fog belemerészkedni egy per anyagi kockázatába, midőn tudniillik a per megkezdése előtt olyan horribilis költségeket kell a felperesnek előlegezni, illetve lefizetni a bíróság pénztárába, hogy az előlegezendő összeg az alperes lakóhelyének távolsága szerint — ötven százalékát is kiteheti a peresítendő összegnek. A portarel rendszer tudvalevőleg az igazságmérés taksáját a kilométer távolságok arányában szabja meg. A vidéken avagy helyben lakó feleknek, tanuknak, szakértőknek ezentul nem a postán, jegyző, avagy hivatalszolgák útján fogják kézbesíteni az idézéseket, hanem a portarelek fogják azt személyesen kiszállással eszközölni — óriási kézbesítési díjak felszámításával.

Tudni kell, hogy a portarelek az egész törvényszék területén számszerint hárman, nemcsak a kézbesítést, hanem a végrehajtásokat is — kizárólagossági joggal — tartoznak foganatosítani, ami annyit jelent, hogy három embernek harminc, vagy negyven ember munkáját kell teljesíteni. Eddig egy-egy törvényszék területén a posta, telefon igénybevételén felül még tiz-tizenkét végrehajtó és ugyanannyi hivatalszolga látta el a bírósági adminisztratív, illetve kézbesítési és végrehajtási munkákat és még így is évekig tartott egy pernek véglegzése. Mivé lenne mindez, ha a portarel rendszer keresztülvitelét az ügyvéd sztrájk sem tudná megakadályozni?

A kereskedelem jövőjét és biztonságát az is erősen érdekli, hogy eddig tizezer lei követelésig lehetett a járásbíróságoknál perelni, ámde a gyorsított eljárás életbeléptetésével a tizezer leien felüli pereket ötvenezer lei összegig szintén a járásbíróságok hatáskörébe

utalták, tehát a járásbíróságok munkáját sok száz perccel szaporították és ezzel szemben a bírák létszáma nemhogy fokozódott volna, hanem a legtöbb helyen megcsappant és így érthető az ügyvédek elkeseredése, akik a legszebb jogi tudással sem tudják ügyfeleik érdekeit méltóan képviselni és ezen felül e tarthatatlan állapotok miatt saját megélhetésük is problematikussá vált.

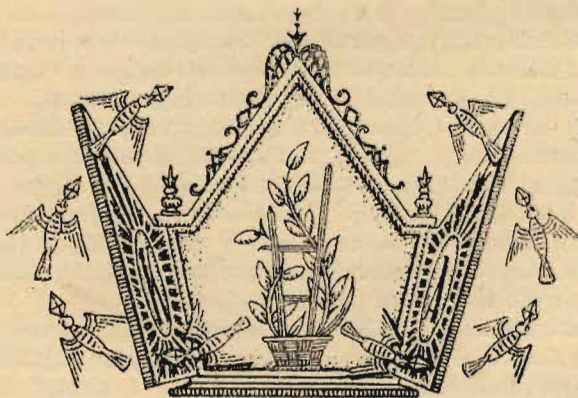
Végeredményben le kell szögeznünk azt a tiszta igazságot, hogy az ügyvédek sztrájkja — talán első sorban a kereskedelem és ipar jövője érdekében kifejtett erős harc az államhatalom gyakorlóival szemben.

A kereskedelem és ipar nincs abban az anyagi helyzetben, hogy jogos követeléseire sok száz millió perköltséget előlegezhessen, mert ha a perek rizikóján felül a holt értékekre még eleven és pedig méregdrága tőkéket is kell befektetni, akkor inkább lemond a legjogosabb követeléseiről is, mert pereskedni a mai szomorú körülmények között nem volna más, mint anyagi öngyilkosság.

A hazai kereskedelem és ipar minden reménye a jogbiztonság megszilárdulásához fűződik. Amíg nálunk jogbiztonság és gyors törvénykezés nincsen, addig halvány reményünk sem lehet a külföldi tőke segítségével. A külföldi tőke segítsége nélkül a méregdrága belföldi kamatok fölemészthetik, elsorvasztják a romániai ipart és kereskedelmet, sőt még a bankokat is.

A bankok fényes prosperálása a nagy számok okozta optikai csalódás, ámde matematikai pontossággal kiszámítható az összeomlás terminusa is, ami okvetlenül bekövetkezik, ha a külföldi tőkét nem sikerül nálunk idejekorán behozni és elhelyezni.

Az ügyvédek sztrájkja előtt mély tisztelettel és hálás elismeréssel meghajlik az ipar és kereskedelem, valamint közgazdasági életünknek minden jelentős faktora. Az ügyvédi sztrájk eredményétől függ, nemcsak az ügyvédek sorsa, hanem Nagyrománia jövője, biztonsága és nagyrészen boldogulása is.

P É N Z
É S
H I T E L

*

RIPORT AZ ELTÜNT PÉNZRŐL

Közgazdasági életünknek egyik jelentékeny faktora: a kereskedelem jelentést tett az államrendőrségnél arról, hogy az ipar és kereskedelem legfontosabb csereforgalmi eszköze: a pénz, nyomtalanul eltűnt. Amint ilyenkor szokásos, az államrendőrség nagy apparátussal megindította a nyomozást és a nyomozás eredményeként megállapította a következő érdekes tényeket:

„A bankok, ahol természetsszerűleg legelső sorban kutatták a szökevényt, olyan információt adtak az eljáró közegeknek, hogy a pénz már régebben eltűnt pénztáraikból és minden valószínűség szerint a kereskedők Wertheim szekrényeiben talált menedéket“.

Az államrendőrség detektívjei nyomban felkeresték a kereskedőket, de ott sem találták meg a pénzt, mert a számlák, átutalások, adó, bolt, házbér és kamat-nyugták tanúsága szerint ez a furfangos csereeszköz a kereskedőket is faképnél hagyta. A fürge detektívek fáradhatatlanul tovább folytatták a nyomozást és utjukban találkoztak a kérgetes tenyérű, jó módu földműves néppel, amely a régi, boldog világban — a bankok legnagyobb és leghűségesebb betevője volt. Hol van a pénz, atyafiak? kérdezték a detektívek ridegen és meglepetésszerűen. A parasztok furfangosan és okosan válaszoltak:

„Nekünk csak földünk van és mindenünk van, ami a földben megterem. Pénzre nincs szükségünk, mert földet az államtól ingyen kapunk és minden más szükségletre, ami megélhetésünkre kell, megvan az élelmicikkfőlétségünk s ez a világ legjobb valutája. Az elrejtőzött pénzt tehát másutt keressék az urak“.

A nyomozás ilyformán már majdnem holt-pontra jutott midőn az egyik detektívnek hirtelen az az ötlete támadt, hogy a pénz valószínűleg a szülői házhoz, a Banca Nacionálához menekült. A biztos siker fölemelő tudatában autón rohantak a detektívek a Banca Nacionálához, ahol a bank vezetősége, miként az eltűnt gyermekeiért aggódó

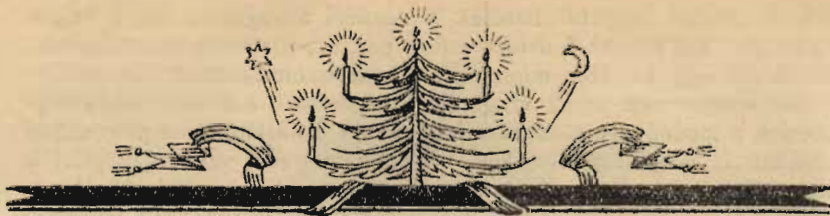
szülők, mohón faggatni kezdték a rendőri közegeket, hogy vajjon merre jár, hol van az ő drága, eltűnt pénzük, illetve gyermekük, mert körülbelül egy év óta, mióta tőlük bankrokonságukhoz távozott — semmi életjelet nem adott magáról. Elképzelhető a detektívek kétségbeesése a meddő nyomozások miatt, midőn a házkutatás a pénz szülői házában is eredménytelen volt, de szerencsére a véletlen ezuttal is közrejátszott, mert a posta értesülvén a szenzációs eltűnésről, hamarosan egy-két anonim levelet kézbesített a detektíveknek. Az anonim levelekben hosszú és megbízható listák voltak a magántőkések pontos lakcíméről.

Egy-két pillanat alatt hirtelen megfogamzott a detektívek agyában az új haditerv: fölkeresni az összes magántőkéseket, mert a pénz csak náluk rejtőzhetett el. A szélrózsa minden irányában villámgyorsan megindult a nyomozás és már a századik magántőkések lakását kutatták át, de fájdalom, semmi eredménnyel, mert a magántőkések — mint szintén szenvedő alanyok — horribilis magasságu kamat-nyugtákkal igazolták, hogy ártatlanok, s így a pénz elrejtésében őket semmi vád nem érheti. Mindazonáltal a magántőkéseknél eszközölt nyomozást nem lehet meddőnek minősíteni, mert e nyomozások alatt alakult ki a detektívek és magántőkések azon véleménye, hogy a pénz — minden valószínűség szerint külföldre menekült. Ezek után érthető, hogy nem maradt más hátra, mint hamarosan megkezdeni a külföldi hajszát, az elmenekült belföldi pénz után. A detektívek tényleg a legelső ekspresz vonattal külföldre utaztak és e pillanatban, midőn e sorokat írjuk, kaptuk kézhez Párisból az első táviratot (ez volt a detektívek első külföldi állomása), amely távirat a következőket jelenti:

„A párisi pénzügyi körökben eszközölt házkutatások eredményeként jelenthetjük, hogy a mi pénzünk tényleg mintegy két év előtt itt járt és magas kurzuson élt, de innét hanyatló kurzussal már évek előtt eltávozott“.

A detektívek felsőbb utasítás szerint végig járták és végig kutatják majd Európa összes államait és mi megígérjük türelmes olvasóinknak, hogy eltűnt pénzünk sorsáról beérkező minden külföldi, avagy belföldi híradást e lapok hasábjain azonnal közzé tesszünk.

KÖZGAZDASÁGI ÉLETÜNK KARÁCSONYA

Szugeráljunk önmagunkba egy kis ünnepi hangulatot és ábrándozzunk a közgazdasági élet egy szebb világáról. Egy olyan világról, amelynek friss levegője van, ahol a gondolat, az eszme szabadon szárnyal és tetté érlelődik. A közgazdasági élet levegője: a pénz, ez a nagyhatalmu csereeszköz, amely korlátlanul uralja a világot és nemcsak egyes embereket hanem egész nemzeteket lesújt vagy föl-emel. Az előttünk lezajló események bizonyítják, hogy a világháboru mérhetetlen szenvedéseit is tulszárnyalja a pénzhiányokozta nyomorúság. Itt van Németország szomorú példája, ahol Franciaország szigorú parancsára sem tudnak elegendő pénzt elővarázsolni és emiatt stagnál, züllik minden, anyagi és erkölcsi erők aláhanyatlanak s a tömegnyomor, az éhség sorvasztja egy nagy multu s hatalmas kulturnemzetnek életgyökerét. Pénzzel, hatalmas sok pénzzel megvásárolhatnák nyugalmukat és boldogságukat, de a világ bankárjai közönyösen, ridegen számító mérlegeléssel szemlélilik a nagy német nemzet halálvergődését.

Ugy érezzük valahogyan, hogy Európa sorsa szoros összefüggésben van Németország sorsával. Európa nemzeteinek közgazdasági érdekei egybekapcsolódnak és miként a szerves organizmusban minden egyes szervnek, izom vagy idegnek megvan a maga rendeltetése, úgy vannak egymásra utalva nemcsak Európa, hanem az egész világnak összes népei.

Érthető, hogy Románia is megérzi és megszenvedi az európai örületnek — minden fejlődést, minden alkotást megbénító és meggátító hatását. A francia—német élet-halál harc legfőbb okozója nálunk is az életsorvasztó drágaságnak. Ha egy hatvan milliós nemzet nem termelhet, ha bármilyen nyomorúságos élet mellett is mások termelésének fogyasztására van kényszerítve — ez drágaságot okoz, ez a drágaság fokozását jelenti egész Európában, de különösen nálunk Nagyromániában.

Mi rávagyunk utalva Németország ipartermékeire, amely iparcikkek ár és minőség tekintetében mindenkor jobbak és olcsóbbak voltak, mint bármely más európai állam hasonló termékei.

Egyszóval, a mi gyöngé vásárlóerejű valutánkkal bőségesen importálni vagyunk kénytelen és a gyöngé erejű pénzből csak nagyon kevés van birtokunkban.

Sem az ipart, sem a kereskedelmet nem tudjuk eléggé táplálni pénzzel, s kulturalkötásokra, építkezésekre, humánus és higénikus intézmények létesítésére már absolute nem jut semmi. A pénzhiány miatt vergődünk, egyik napról a másikra tengődünk s minden ambíció nélkül, lethargikusan éljük le életünket.

Végeredményében úgy véljük, hogy az államnak nem lehet érdeke tétlenül bevárni a teljes összeomlást. Valaminek történnie kell, vagy külföldi kölcsön, vagy infláció útján ki kell fizetni első sorban a bel-földi állami adósságokat, ami ha megtörténik egymaga is enyhülést fog előidézeni a pénzkrízisben.

Bárhogyan is, bárhonnan is elegendő és olcsó pénzzel kell ellátni Nagyrománia közgazdaságát — ez lenne a kormány legszebb, legértékesebb karácsonyi ajándéka — az állam összes polgárainak.

ÚJ PÉNZÜGYI POLITIKÁT

Nagyrománia minden polgárát egyaránt érdeklo szomorú jelenség: a pénzkrízis mint teljhatalmu diktátor, életsorvasztó karmaival belemarkolt közgazdasági és társadalmi életünk minden rétegébe. A pénznek, mint csereforgalmi eszköznek rendeltetése tiszta és világos. Táplálnia kell az ipart, kereskedelmet, állami és városi intézményeket s a nemzeti nagyság fundamentumát képező kulturális, higienikus és humánus célú alkotásokat és végeredményben az emberi munkateljesítmények megfelelő honorálására mindenkor készenlétben kell állania. Ezzel szemben nálunk két év óta folyik a legszerencsétlenebb deflációs pénzügyi politika, melynek eredményeként a mi pénzünk belföldi vásárló ereje és külföldi tekintélye fokozatosan elsorvadt és így az érthetően növekedő mérhetetlen drágaság s az egyidejűleg jelentkező pénzszűke miatt még a legelemibb életszükséglet minimális fedezhetésére sem tudjuk a feltétlenül szükséges pénzmennyiséget előteremteni.

A vállalatok közül az egykor legőkeerősebbek is kénytelenek az üzemeik fentartására szükséges pénzt hitel útján előszerezni. Az a pénz pedig, ami ily módon rendelkezésünkre áll, illetve amit ma csak roppant kamatok révén a páncélszekrényekből ki lehet csalogatni, oly kevés, hogy annak segítségével nem lehet a pénzhiány nagy hátrányait ellensúlyozni. Ez a pénz ideig-óráig talán még elegendő ahhoz, hogy vegetatív életet éljünk, ámde ha nem tudjuk hamarosan belevinni a pénznek természetes körforgását állami és közgazdasági életünkbe, úgy akkor minden emberi ambíció és alkotás lendületét veszti és mi visszafejlődünk, illetve aláhanyatlunk egy kezdetleges állami és társadalmi élet színvonalára. Egy temesvári elsőrendű pénzügyi politika vezető egyéniségével folytatott eszmecsere hibás pénzügyi politikánkról a következő érdekes megállapításokat eredményezte:

A beállott pénzkrízis okát többek között megáláljuk abban, ha szembeálítjuk a háboru előtti Románia lakosságát a régi Románia

bankjegyforgalmával, másrészt a jelenlegi Románia lakosságának számát a mostani bankjegyforgalommal. A régi hét és fél millió lakosú Romániában az 1916-ik évben, a háborúba való beavatkozás előtt a bankjegyforgalomból egy-egy lakosra 800 lei esett, ami az akkori kurzus szerint 90 svájci franknak felelt meg. Ma a 16 milliárd összegű bankjegyforgalomból — tekintettel arra, hogy Románia összlakossága meghaladja a 18 milliót, minden lakosra körülbelül 20 svájci frank esik.

A jelenlegi pénzkrisis alapokát tehát egyrészen a deflációs politikában találhatjuk. Ugy látszik, hogy a mi pénzügyminiszterünk pénzügyi politikájának alapjául és példájául Rasin volt cseh pénzügyminiszter politikáját vette, ami bebizonyíthatólag katasztrófális tévedés. Minden politika jó, ha annak előfeltételei megvannak. Rasin nagyjában jól ítélte meg népét és országát, midőn a deflációs politikát választotta, mert Csehszlovákia a háború előtti időkben egy tradíciókkal és erős pénzügyi fundációval bíró ipart örökölt, lakossága pedig Középeurópa egyik gazdaságilag legjobb iskolázott népe. Csehország többek között elsőrendű szükségleteket kielégítő tömegcikkeket gyárt, amelyekkel a világpiacon mindenkor megjelenhet, ha a konjunktúra ennek megfelel és a világpiacon állandó szerepet játszó tömegcikkekre a konjunktúra mindig csak idő kérdése. Ilyen cikkek elsősorban a cseh cukor és vas, egy erős valuta biztos bázisai.

A deflációs politika mindig olyan tényezőket hív elő, melyek a gazdasági egyedek egy részét felőrlik, ellenben a jól fundált ipar és kereskedelem, amely tudás és megfelelő törzsvagyonnal rendelkezik, ki fogja állani a krízist, sőt megacélosodva fog a küzdelemből kikerülni. Joggal és helyesen mondotta tehát Rasin: „hulljon a férgese, megmarad a java“.

Alkalmazzuk azonban most ezeket az előfeltételeket Romániára. A régi Románia alig hozott az új birodalomba európai nivóju közgazdászokat és szórványosan erősen megalapozott nagyipart és nagykereskedelmet. Az új területek hoztak ugyan ezenkívül egy bizonyos fokig fejlett ipart, amelyről azonban — ha igazságosak akarunk lenni — nagy általánosságban nem állíthatjuk, hogy egy tradícionális és nagy pénzügyi tartalékokkal rendelkező iparral állunk volna szemben, mert hisz jól emlékszünk még arra, hogy a régi Magyarországon — eltekintve egyes tiszteletreméltó régi iparvállalatoktól — az ipar általában véve erős támogatásra szoruló palánta volt, mely heves létfenntartási küzdelemben állott a fejlettebb osztrák iparral.

Mindent összefoglalva: deflációs politikának ott van helye és létjogosultsága, ahol magasan fejlett gazdasági tudás és erős pénzügyi tartalékokkal rendelkező gazdasági egyedek nagy tömegben fordulnak elő. Kárhoznatni kell tehát kormányunk politikáját, amidőn mintegy kétévi kísérletezés után konok kitartással megmarad pénzügyi politikájának irányzata mellett, noha napról-napra rosszabbodik a gazdasági helyzet anélkül, hogy az óhajtott cél, nevezetesen az ország valutájának javulása észlelhető vagy remélhető volna. Hiszen éppen ennek ellenkezője következett el.

Mi sem természetesebb, minthogy az átmenetet észszerűen kell megcsinálni. Mert ha a kormány nyíltan bevallaná a kudarcot és feladná a deflációs politikát és minden átmenet nélkül az inflációra térne át, úgy tán még nagyobb katasztrófát zuditana az országra, mint amilyen bajokat eddigi politikája okozott. Helyes megoldás az lenne, ha deflációról az inflációs politikára úgy mennénk át, hogy legalább részben nemes valutával fedezzük a fokozatosan történő bankjegykibocsájtást.

Meggyőződésünk szerint a pénzkrízis ideiglenes elhárítására a kormányhatalomnak a legsürgősebb teendője az volna, hogy a több mint hárommilliárdra rugó belföldi állami adósságot készpénzben kiegyenlítse. Ha így a belföldi ipar és kereskedelem megkapja az államtól a régóta nélkülözött jogos követelését, akkor huszonnégy óra alatt hihetetlenül nagy föllendülés s az ország minden lakosára kiható föllélegzés fog bekövetkezni.

Második, nem kevésbé sürgős teendője volna az államhatalomnak, hogy okulva a rosszul megalkotott spekulációs törvényen, csinálja meg jól az uzoratorvényt. Szigorú törvényben meg kell állapítani a kamatláb maximumát is, hogy a jelentkező uzorakészséget mindenütt le lehessen törni.

Ezekkel az intézkedésekkel a drágaság is egy csapásra enyhülni fog és a pénzkrízis megoldásának nehezen járható útján — az első lépéseket — megtettük.

CSAK AZ INFLÁCIÓ SEGITHET

Közgazdasági életünknek legfőbb közvetítő szerve a pénz. Ha a pénz egészséges, erőteljes és bőségesen jelentkezik, úgy a gazdasági jólét, megelégedettség és boldogság forrása lehet. A mi pénzünk azonban beteg, sőt mondhatnók, hogy nagybeteg, mert napról-napra veszít vásárlóerejéből és legutóbb — néhány hónap óta — kezd eltűnedezni a forgalomból.

Bukarestből kiindulva egész Nagyrománia területén végig száguldott a rémhír, hogy nincs pénz, eltűnt, felemésztődött a nagy drágaságban. E rémhírral szemben a tőkések és bankok nyomban védelmi állásba helyezkedtek és magas kamatlábakkal torlaszolták el a pénznek szabad forgalmát. A bankok gondosan bezárták treszorjaikat és a jövőbelátó előrelátással idegesen kezdik felhalmozni az u. n. vasrezervákat. A bankok és tőkések életösztöne hamarosan megtalálta és kihasználja a védelmi eszközöket, de ki védi a pénztelen állampolgárok millióit a pénzhiányokozta fokozódó nyomorúsággal szemben?

Jól tudjuk, hogy közgazdasági életünknek levegője a pénz és levegő nélkül nincsen élet. Levegőhöz kell tehát jutnunk minden áron. A levegő előteremtéséhez kétféle eszköz áll rendelkezésünkre. Vagy fokoznunk kell a leinek külföldi és belföldi vásárló erejét, ami ha sikerülne, úgy elegendő lenne a ma forgalomban lévő pénzmennyiség is, vagy pedig, ha ez nem sikerülhet, úgy feltétlenül megfelelő pénzütanpótlásról kell sürgősen gondoskodni.

Ugy véljük, hogy Románia jelenlegi közgazdasági helyzetében az újabb és megfelelő mennyiségű bankjegykibocsátás elkerülhetetlen szükségesség és pedig azért, mert ez rövidesen megvalósítható és ezzel — bármennyire is paradoxonnak hangzik, — megjavíthatjuk a leinek vásárló erejét is. Hogyan? A pénzügyi tudománynak abcéja, hogy mentől több van a pénzből forgalomban (plane fedezet nélkül) annál gyöngébb annak vásárló ereje és mégis azt mondjuk, hogy nincs más kiút, mert a lei értékének lényeges megjavítására a legjobb

állami és társadalmi gazdálkodás mellett is hosszú évek kellenének, már pedig nálunk sem az ipar, sem a kereskedelem és még kevésbé a fogyasztó közönség az, amely összeroskadás nélkül kibírná a hosszú évek életsorvasztó pénzielenségét és drágaságát.

Vizsgáljuk csak, hogy milyen hatása lenne Romániában az újabb bankjegy kibocsátásának. Elsősorban is az állam restaurálhatná magát. Pontosan és jobban fizethetné hivatalnokait és ami a legnagyobb horderejű dolog, kifizethetné belföldi adósságait. Az a forgalomból elvont rengeteg mennyiségű pénz, amivel az állam a belföldi ipar és kereskedelemnek tartozik, ha ezen horribilis pénz jogosan ismét az ipart és kereskedelmet táplálná, akkor egy csapásra megszűnnék a pénzhiány és egyidejűleg az állam presztízse, külföldi és belföldi hitele olyan magas nivóra szökne föl, amilyen magas nivót eddig csak az u. n. nemesvalutájú nyugati kulturállamoknál tapasztalhattunk. Az újkibocsátású pénz felhasználásával megkezdődhetnének az állam; alkotások, az állami, városi és magánépítkezések s az építkezések folytán az ipar és kereskedelem s a munkásoknak óriási tömege is munkához és pénzhez jutna, egyszóval vegetálás helyett virágzó élet, óriási fejlődés lenne Romániában.

Az állami belföldi adósságoknak végleges és sürgős kiegyenlítése, illetve rendezése bármilyen pénz felhasználásával történik is — már egymaga is biztosítaná a leinek jelentékeny javulását és pedig azért, mert ha az állam mint legelső és legnagyobb fogyasztó és munkáltató készpénzzel fizet és belföldi adósságai nincsenek, úgy annak nemcsak befelé de kifelé is nagyszerű hatása lesz — a lei külföldi vásárló ereje szempontjából is. Kétségtelen, hogy az államháztartás mérlegének külföldi elbírálásánál is fontos szerepet játszik a vállalt kötelezettségeknek pontos teljesítése, a helyes és gondos beosztás s a lehetőségek és eshetőségek lelkiismeretes összeegyeztetése.

A bankjegyinfláció — véleményünk szerint csak akkor lenne veszedelmes, ha az minden meggondolás és számítás nélkül — állandó jelleggel egyenlitené ki pénzügyi mérlegünket.

Ismételjük, hogy néhány milliárdnyi bankjegytöbbletnek csak átmenetileg való előteremtését tartjuk szükségesnek és üdvösnek, mert ha ezen újabb bankjegykibocsátás révén az állam kötelezettségei elsősorban saját polgáraival szemben rendeződnének, akkor már ezzel a ténnyel hatalmas lépéssel vinnők Romániát a konszolidálódás útján előre. Így meg volna adva a lehetőség a becsületes, komoly, kitartó munkára és a belső gazdasági élet föllendülésével — mint a tisztességes adós — rendszeresen és pontos dátumra apaszthatnók a bankjegyinflációt. Az állam belföldi adósságának tartjuk többek közt a hadikölcsönök beváltását is.

Meggyőződésünk, hogy a hiányzó 5–6 milliárd bankjeggyel csodákat lehetne művelni Nagyromániában és ha ez a nagy összeg átmenetileg kedvezőtlenül is befolyásolná a leinek külföldi árfolyamát, ám végeredményben mielőbb megteremtené a gazdaságilag erős és független Romániát.

A BETEG LEI PROBLÉMÁJA

Ott, ahol sürgős operációra van szükség, ott hiába kísérleteznek langyos borogatással. A zürichi laboratóriumban vizsgálgatják a mi nagybetegünket és a naponként kétszer kiadott orvosi jelentések az egész világban részvétet keltenek a mi beteg valutánk súlyos állapota iránt.

Csodálatos, hogy az egészséges apától-anyától származó lei valuta mennyire vérszegény, mennyire elerőtlenedett, úgy hogy ma már mesterséges lélekzéssel kell benne megtartani a nekünk annyira drága életet. Mi a baj, honnan származik a sorvasztó betegség, mindezt csak találgatják a külföldi professzorok, ámde úgy látszik, hogy a mi valutánknak halálosan súlyos betegségét orvosságokkal, langyos, vagy hideg rendelet-borogatásokkal gyógyítani nem lehet, itt ezen súlyos esetben szigoruan előírt és még szigorubban betartandó diététikus táplálkozás és életrendről kell gondoskodni.

A kereskedelem szabadságát fojtogató és nap-nap után felszínre kerülő devizarendeletek célját, gyógyító erejét, vagy hasznát sehogysem lehet megérteni.

A mi pénzügyi kormányunk bámulatos kitartással és okulni nem akaró következetességgel és egész hatalmi súlyával ráfekszik azon megváltó eszméjének megvalósítására, hogy a leinek dírekte, vagy indirekte szándékolt külföldi útját megnehezítse, illetve, hogy ezen utat hermetice elzárja az esetleg kifelé kívánczó lei előtt. A kormánynak eddig és már évek óta ez volt a lei stabilizálására vonatkozó egyetlen eszköze. És az eredmény? A zürichi mindennapi jegyzés, amely a súlyosan beteg reménytelen állapotáról értesíti a pénzügyi világot.

Nem gondolja-e a pénzügyi kormány, hogy ebben a kegyetlenül életbevágó, fontos kérdésben a hosszú évek óta tartó eredménytelen kísérletezések után valamit cselekedni is kellene? Nem látja-e a pénzügyi kormány, hogy a vérszegény és nap-nap után erőtlenebb valuta

a romániai ipar és kereskedelem életgyökerét támadta meg? Nem érzi-e a pénzügyi kormány valutánk további romlása folytán bekövetkező kereskedelmi és ipari összeomlásunk katasztrófális jelentőségét? Nem tudja-e a pénzügyi kormány, hogy ilyen, Nagyrománia fejlődését fenyegető veszedelemmel szemben az egész ország pénzügyi szakférfiait mozgósítani kellene? Igenis, céltudatos, komoly elhatározással Nagyrománia valamennyi pénzügyi kapacitását ankétra kellene egybe-hívni, akiknek módot és lehetőséget kell nyújtani ahhoz, hogy ezen honmentő kérdésben őszintén, leplezetlenül előadhassák véleményüket.

A kereskedelmi és iparkamarák, a kereskedelmi egyesületek és bankok delegáltjai — szakmabeli tudásuk birtokában és élettapasztalatuk folytán — miként egy jól felfegyverzett hadsereg, az első hívásra nagy tömegben fognának egybegyűlni az ankéten, hogy legjobb tudásukkal segítsék elő a pénzügyi válságból való kibontakozást. Ezen az ankéten volna megtárgyalandó a deflációs és inflációs pénzügyi politika. A mi speciális helyzetünkben meddig tartható fenn a deflációs irányzat? Hol van a határ, amely határon túl a deflációs politika megöli a többi fontos államalkotó szervet, az ipart és kereskedelmet? Itt, ezen az ankéten kellene megtárgyalni, hogy miként, hogyan lehetne megalapozni a belső gazdasági és pénzügyi rendet és ezzel kapcsolatosan lehetne tanácskozni arról is, hogy hogyan lehetne a lei értékét stabilizálni és hogyan, milyen eszközökkel és intézkedésekkel lehetne az elriasztott külföldi alkotó tőkét újból megnyerni, illetve becsalogatni?

Ennek az ankétnek nagyobb jelentősége és hordereje volna, mint bármely eddigi kormány-, vagy parlamenti intézkedésnek. Tanulástól bőven lehet meríteni Ausztria, Magyarország és az összes utódállamok, valamint Németország és Franciaországnak előttünk lezajlott pénzügyi politikájából.

A mi leiünket hermetice elzáró kormányintézkedésekkel szemben fényes tanulság rejlik Németország nagyszerű pénzügyi politikájában. Németországból hosszú éveken át vaggonszámra özönlött ki a külföldre a papírmárka és a németek cserébe értéktelen márkájukért ugyancsak óriási tömegekben felszívták magukba a külföldi értékes valutákat. Nekünk és velünk együtt egész Európának megmaradt emlékül vaggontételekben az értéktelen papírmárka, míg Németország az így összegyűjtött idegen valutákkal fizette és fizeti mai napig is a jóvátételi hadisarcot. Így operált kényszerhelyzetében Németország és mi akarva, nem akarva, Németország helyett megfizettük a hadisarc jelentékeny százalékát Franciaországnak.

Ha tehát mi érezzük és tudjuk, hogy a mi leiünk nagyobb értéket képvisel, mint ahogyan azt a külföld Zürich utján értékeli, akkor nincs okunk hermetice elzárni a lei utját a külföld elől, mert fődolog, hogy egészséges lei menjen külföldi hódító útjára. Ha azonban a lei itt a belföldön beteg, akkor azt radikálisan gyógyítani kell. Meggyőződésünk, hogy a mi leiünket nemcsak kellene, de lehet is gyógyítani, tessék tehát a legsürgősebben összehívni a pénzügyi ankétet.

PÉNZÜGYI DIREKTORIUMOT!

A pénzkrízis vasmarokkal fojtogatja Nagyrománia iparát és kereskedelmét. A pénznek talán még soha nem volt olyan diktatori hatalma, mint a legutóbbi időkben. Nemcsak a kölcsönt kereső kliensek idegesek, hanem a bankok is küzködnék a helyzet nehézségével, mert nincs semmi biztos alapjuk, szilárd bázisuk, amelyre fölépíthetnék a holnap pénzügyi politikáját. A mai napon túl megszűnik minden kombináció, mert hogy mit jelent, mit hoz a következő huszonnégy óra, azt a legnagyobb bankkapacitások sem tudják, talán nem is merik elgondolni. Hetekre vagy hónapokra terjedő és talán évtizedekre kiható sürgős és nivós alkotásokról szó sem lehet. Ha valaki ma a legéletrevalóbb és legjövödelmezőbb eszmével jelentkeznék is bármely bankban, annak megvalósításáról szó sem lehetne, mert nincs pénz.

A pénz ma nem csereeszköz, hanem önmagában álló külön jóljövödelmező hatalom. Mélyen lesújtó a munkaképes, dolgozni akaró, becsületes és szorgalmas emberre, hogy tudása és szorgalma érvényesülési lehetőségét a csereeszköz hiánya teszi lehetetlenné. Elszomorító és az egész emberiség jövőjét és erkölcsét átalakító jelenség, hogy ma a pénz magában, minden munka nélkül többet jövödelmez, mint bármily intenzív alkotó munka. Az emberi, gépi és állati munka eredménye eltörpül, megsemmisül a pénznek erejével és hatalmával szemben. Ha milliókat fektetsz egy vállalatba, ahol ezernyi ember és a gépek sokasága reggeltől estig dolgozik egész éven át és ugyanazon vállalat irányításánál lekötőd alkotóerődnek és munkaidődnek teljességét, annak a jövödelemnek felét sem vagy képes előteremteni, mint amennyit ugyanazon befektetett tőkével minden munka nélkül megkeresnél, ha pénzedet megszorult embertársaidnak a mai kamatláb mellett bocsátanád kölcsönképpen rendelkezésére.

Ez a munka megbecsülése szempontjából erkölcstelen és súlyos következményeket magában rejtő helyzet, amellyel az ország politiku-

sainak és elsősorban közgazdászainak foglalkozniok kell. Törődik-e nálunk valaki komolyan ezzel a problémával? A pénzügyi kormány tett-e egy lépést is olyan irányban, hogy megszüntesse vagy csak enyhítse is a román nemzet életerejét sorvasztó pénzkризis? Ilyen irányban nem történt semmi, de történt más, önző és ötletszerű és mindegyikről rövidlító védekezés — úgy az állam, mint a városi hatóságok részéről.

Az állami és városi monopóliumok összes termékeinek árait, az állami és városi közüzemek minden szolgáltatásait rövid időközökben emelték és emelik folyton úgy, hogy a fogyasztók millióinak háztartási költségvetése felborul és a rohamosan növekvő drágasággal együtt toronymagasságra nő a háztartások deficitje is. Az állam és a városok a maguk költségvetését egy-egy tollvonással óráról-órára módosíthatják és így az ő költségvetésüket nem érinti a deflációs pénzügyi politikának minden életerőt megsemmisítő hatása. Az állam és a város a maga háztartásában és költségvetésében számol az eshetőségekkel és lehetőségekkel és így jól tudja, hogy ma kétszer, vagy háromszor annyi bankjegyre, illetve pénzre van szüksége, mint amennyit két, vagy három évvel ezelőtt igényelt. Azt azonban, hogy a polgárok millióinak szintén dupla, vagy háromszoros bankjegymennyiségre van szükségük, hogy megélhetésüket csak féligmeddig is biztosíthassák, ezt a körülményt vajjon ki mérlegeli? Ezzel a problémával vajjon melyik hatalmon levő államférfi foglalkozik?

A pénzügyi helyzet ma már szinte reménytelenül kétségbeejtő, ideges kapkodás és tanácstalan tépelődés gátolja a napi munkát és a beállott pénzkризis leküzdhetetlenül eltorlaszolja a fejlődés útját. Érti mindenki, hogy valamit cselekedni kellene, mert — mint a partonállók a vízbefulladásztó hiába óhajtanák tanáccsal, vagy utasításokkal megmenteni — az nem használ semmit, ott és a mi esetünkben elhatározó, bátor és férfias cselekedetre van szükség, különben a kereskedelem és ipar és vele együtt egész közgazdasági életünk menthetetlenül a vízbe fullad.

A teljes mértékben tomboló és pusztító pénzkризis késői orvoslásáról, az orvoslás módjáról és eszközeiről vastag kötetnyi elmélkedést lehetne írni, azonban erre most már nincs idő, mert elérkezett a sürgős életmentés momentuma.

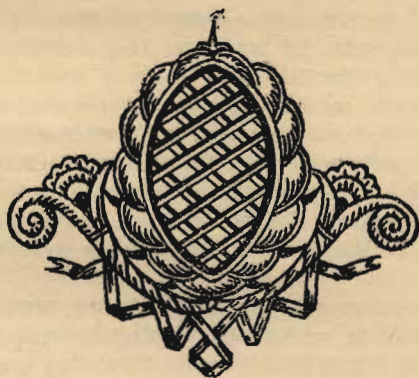
Röviden, mi volna a teendőnk? Sürgősen felvilágosítani Bratianu Vintila pénzügyminisztert, ezt a kétségkívül nagykaliberű pénzügyi államférfiut, hogy pénzügyi politikájában tévedett, mert ami példának okáért Csehszlovákiában orvosság, az nálunk pusztító méreg, mert egészen más a mi iparunk és kereskedelmünk konstrukciója, mint a cseheké. Ott a deflációs politika életet, gazdaságot jelentett, nálunk ellenkezőleg: sorvadást, pusztítást és végeredményben halált.

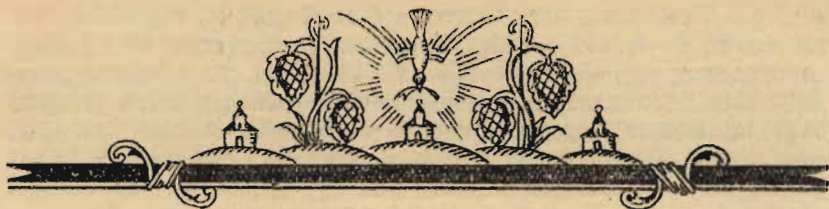
Az ország kereskedelmi- és iparkamarái közgazdasági életünk minden jelentős faktorának bevonásával tartsanak maguk között választói gyűlést és válasszon minden egyes kerületi kamara az egybegyűltekből egy-két kiváló pénzügyi delegátust, akik így az egész ország területéről összetoborozva jelentkeznének a pénzügyminiszternél azzal

a sürgős kérelemmel, hogy válasszon ő ki közülök öt, vagy tiz abszolút értékű és tudásu pénzügyi kapacitást és szervezzen meg a maga és az ország segítségére pénzügyi direktoriumot. Ez a legfőbb pénzügyi tanács feltétlenül meg fogja találni a pénzügyi krízis gyógyító vagy legalább is lényegesen enyhítő orvosságát. Mi nem ismerjük, mert nem is ismerhetjük az óromániai pénzügyi kapacitásokat, de azt jól tudjuk, hogy a csatolt részekben nem egy-két, hanem több európai nivóju pénzügyi kapacitás létezik, akik készséggel vállalkoznának erre a hazafias és honmentő munkára és akik Romániában és Romániával csodákat művelhetnének.

Sem Csehszlovákia, sem pedig Ausztria, vagy Magyarország példája nálunk nem lehet irányadó, mert egy pénzügyi lángelme — és ilyent kell találnunk Romániában is — a szó teljes értelmében boldogságot, megelégedést tudna erre az áldott földre varázsolni. Lehetetlenség, hogy egy földi javakkal bőségesen megáldott ország lakosainak munkára kész milliói meddő, sőt halálos tétlenségre és koplásra legyenek kárhóztatva egy elhibázott, szerencsétlen pénzügyi politika miatt.

Egy katasztrófális hibát belátni, beismerni és átmenetileg félreállani éppen olyan hazafias és államférfiui feladat és cselekedet, mint maga a szerencsés és önfeláldozó alkotó munka.

A PÉNZKRIZIS ELLEN

A pénzkrízis ma már katasztrófális jelleget öltött és az állami sürgős beavatkozás sokáig nem késhetik. A belső állami adósságoknak sürgős kiegyenlítését és egyidejűleg a pénz után szedhető kamatok törvényes maximálását kérjük. A kamatok maximálásával nem a feladatuk magaslatán álló bankok erkölcsi vagy anyagi pozícióját kívánók gyöngíteni, hanem ellenkezőleg, csak rá akarunk mutatni arra, hogy a pénzkrízis problémáját nem lehet az uzsora magaslatáig felkapaszkodó horribilis kamatokkal megoldani. A pénzintézeteknek tudniuk kell, hogy ők átmenetileg hiába védekeznek a magas kamatlábakkal, hiába mondják fel az ipar és kereskedelemnek nyújtott kölcsönöket — mert a bankok sorsa szerves összefüggésben van az ipar és kereskedelem sorsával, amiből következik, hogy ha az ipar és kereskedelem épülete összeomlik, úgy feltétlenül maga alá temeti a bankokat is. A bankoknak legjobb, illetve legértékesebb klienseik mindenkor a gyárosok, kereskedők és iparosok voltak s emberi számítás szerint ezek lesznek a jövőben is. A bankok táplálták az ipart és kereskedelmet és megfordítva, az ipar és kereskedelem táplálta a bankot.

Ha a kereskedelem és ipar feljajdul, segítségért kiált, akkor a bankoknak nem lehet és nem szabad hidegen, közönyösen és tétlenül bevárni a kereskedő és gyári kliensek tehetetlen vergődését, illetve összeomlását, hanem a kereskedelemmel és iparral karöltve, egybeforva, közösen kell felvenniök a harcot mindazok ellen, akik hibásak, vagy bűnösök a mai pénzkrízis előidézésében.

Mi nagyon jól tudjuk, hogy a bankok treszorjaiban sokkal kevesebb pénz van, mint amennyit ezidőszert az ipar és kereskedelem igényel, de azt is tudjuk, hogy azért több pénzük van, mint amennyit érthető óvatosságból bevallanak.

Mindazon tényeket és érveket, amikkel a bankok eddigi legjobb klienseikkel szemben védekeznek, alapjában nagyjában akceptáljuk,

mert hiszen világos, hogy ha a pénzforrások Bukarestben elapadnak, akkor a bankoknak nem áll módjában kielégíteni a jogos igényeket.

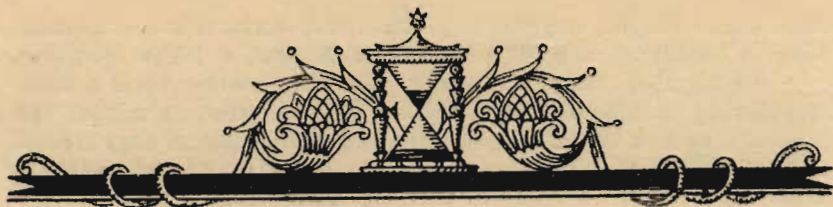
Kétségtelen, hogy ma már a pénz előteremtése körül a banktevékenység meddő talajon kénytelen erőt kifejteni, de mindez nem indokolja és nem igazolja mindenben eddigi eljárásukat, hogy eredeti, legfőbb rendeltetésükkel szemben, a közgazdasági élet fejlesztése és támogatása helyett ráfeküsznek a valuta- és devizaüzletekre. A valuta- és devizavétel és eladás gyorsan lebonyolítható és kitűnően jövedelmező napi üzlet és tény az, hogy a bankok életösztöne és óriási rezsikötelezettségei ezen üzletág forszirozását ma indokolttá is teszik, ámde egy fontos körülményt nem szabad a bankoknak figyelmen kívül hagyniok: azt, hogy a valuta- és devizaüzlet csak addig lehet üzlet, amíg a kereskedők, továbbá a nagy- és kisiparosok idegen valutákat igényelhetnek vagy eladhatnak. Abban a pillanatban, midőn a pénzkrisis miatt a kereskedelem és ipar összeomlik, véglegesen és végérvényesen megszűnik a bankok valuta- és devizaüzlete is.

Mi még jól emlékszünk a pár év előtt kibocsátott betétek visszafizetését korlátozó kormányrendeletre is, amely rendeletnek gyakorlati alkalmazásánál egyes bankok részéről súlyos visszaélések történtek. A bankok egyrésze a rendeleteknek betűszerinti szövegéhez és nem az intenciójához ragaszkodott és így történt az meg, hogy a visszatartott bankbetétek miatt az akkori betevők elkeseredtek és végleg lemondtak arról, hogy valaha ismét a bankoknál helyezték el tökefölöslegeiket. Ennek a ténynek betétapasztó hatását a bankok betétállománya még ma is érzi, s ezért kétszeresen kell a bankoknak vigyázniok arra, hogy e nehéz időkben a kereskedő- és iparoskliensek nagytömegeit ne idegenítsék el maguktól.

Mindezek a tények és adatok azt igazolják, hogy a bankoknak nem lehet külön utakon haladniok, hanem előrelátó, bölcs elhatározással teljes erővel és akciókészséggel az ipar és kereskedelem mellé kell állniok a pénzkrisis letörését célzó nehéz küzdelemben. A gazdasági erők közös akciójának első ténykedése az lehetne, hogy a kitesékkelt, vagy be sem engedett külföldi tőkének visszacsalogatását, illetve újból való elhelyezkedését, megfelelő uton-módon kiforszírozná. Tudjuk, hogy ez — a történetek után — óriási feladat, de azért mégis alapos reményünk lehet a sikerre. A kormány a tegutóbbi időkben már megkísérelte külföldi kölcsönnek a szerzését, de amennyire köztudomásu, ez a kísérlet nem járt még pozitív eredménnyel. Lehet azonban, hogy ami a kormánynak nem sikerült — sikerülni fog a bankoknak, az iparnak és kereskedelemnek, föltéve, ha mindezek a fontos gazdasági tényezők harmonikusan együtt fognak működni.

Végeredményben a tétlenség, a meddő várakozás elsorvadást jelent és ezzel szemben a gazdasági erők tömörülése meghozhatja a várva-várt új és boldogabb gazdasági életnek hajnalát.

REMÉNYTELENSÉG

Látszólag egészséges szülők gyermeke: a mi drága kamatu leiünk ismét gyöngélkedik. A zürichi professzorok aggodóan kezelik betegünket, de az orvosi tudomány eddig nem eredményezett mást, mint átmenetileg néhány heti javulást. Hiába óvjuk, hiába féltjük a mi leiünket, hiába törleszöljük el előtte a külföldre vezető utat, a hazai levegőben nem tud a mi pénzünk életerőt gyűjteni. Mi történik itt ebben a nagy és gazdag országban, hogy a valutánk állandóan vitustáncot jár és sehogysem tud stabilizálódni?

A legyőzött, lerongyolódott európai államok valutái, ha nem is a saját erejükből, de a külföld segítségével már mindenütt stabilizálódtak, csak Nagyrománia bizik önmagában és büszkén negligálja a külföldi pénzforrásokat.

Csodálatos, hogy nem érzi, nem látja a mi pénzügyi kormányunk, hogy itt nálunk valahol a pénzügyi állami adminisztrációban nagy bajok vannak, hogy ma már ott tartunk, hogy a külföld tanácsát és szigorú előírásait okvetlenül el kell fogadnunk, mert csak is így tudjuk egyengetni gazdasági létünket megváltó külföldi-kölcsönnek útját... Pár év előtt még nélkülözhető lett volna a külföldnek pénzügyi támogatása, de ma már sem a deflációs, sem az inflációs pénzügyi belpolitika nem segíthet, ma egyedül és kizárólag egy külföldi operációtól várhatjuk nagybeteg közgazdasági helyzetünknek tartós, illetve fokozatos javulását.

Ma itt, a szebb jövőre predesztinált országban megtörik, elsorvad minden ambiciónk, mert maradandó, a jövő generációt is érdeklő alkotásokról szó sem lehet. Nincs munkakedvünk és nincs életkedvünk. Egyik napról a másikra robotoljuk le sivár életünket, mert minden olyan labilis és gazdasági jövőnk bizonytalansága megöli bennünk az alkotó erőt.

Még elgondolni is gyönyörűség, hogy mit lehetne és mit kellene itt megalkotni millióknak szívós és fáradhatatlan munkájával? Tehetség, ambíció, alkotó erő, rátermettség és áldozatkészség volna itt bőven, csak a pénz és megértés hiányzik — ezt nem tudják, vagy nem akarják előteremteni.

Hogyan tudjuk majd mi igazolni a jövő generáció előtt, hogy a természetes fejlődés diktálta kulturális, humánus és higienikus alkotások egész sorozatát az ő testi és lelki hátrányukra elmulasztottuk? Amit ma a jövő generációtól elvontunk vagy elspóroltunk, azt később ezerszeres pénzzel sem lehet pótolni. A magunk tehetetlenségét és nyomorúságát így plántáljuk be a jövő generáció lelkébe is és vajjon remélhetjük-e Nagyrománia jövőbeni fejlődését bűnös mulasztásaink után?

Nem, itt valaminek történnie kell gazdasági konszolidációnk érdekében. Őszintén, becsületesen kell cselekednünk a személyi érdekek és hiuságoknak félretolásával. Egy állam érdekével szemben eltörpül bármely kormánynak életérdeke. Nagyrománia közgazdasági életének — miként a szerves organizmusnak a levegőre — szüksége van a külföldi kölcsönre. Aki ennek útját állja, azt előbb vagy utóbb el kell, hogy söpörje a román nemzet millióinak fölébredt lelkiismerete!

A KÜLFÖLD BIZALMATLANSÁGA

Egész Európában vége a régi jó világnak. Az emberek milliói élet és munkakedv nélkül, egyik napról a másikra robotolják le sivár életüket. Győző és legyőzött államokban egyaránt nagy bajok vannak, mert a lezajlott véres világháború megmérgezte az európai államok levegőjét. A régi bevált erkölcsök és erényeknek semmi értékük nincsen; a sárba tiport emberi ideált nem lehet a háború előtti nivóra — megtisztultan visszahelyezni.

Az emberiségnek kevés számu ideálistái — úgy látszik, hogy mindörökké eltűntek az európai föld színéről és az öreg elvénhedt Európa a mindenható pénznek földi helytartója lett.

A pénz körül forog az egész világ, mert a pénz most sokkal inkább mint valaha az élet és halálnak korlátlan ura, a pénz nem tűr maga mellett más értékeket: erkölcsöt, jellemet, becsületet és más egyéb — a világháborúban foszlányokká vedlett — emberi erényeket, mert a pénz minden: üdvösség, erő, élet és hatalom és így előtte leborul, behódol a gyarló, roncsolt idegzetű emberiség.

Jól tudja, jól ismeri a pénznek diktátori hatalmát a mi pénzügyminiszterünk is és ez okból Bratianu Vintila a külföldet járja. A romániai ipar és kereskedelem feszült figyelemmel kíséri a pénzügyminiszter ur minden lépését, de nem tud reménykedni a külföldi kölcsön sikerében. A dúsgazdag Nagyrománia pénzügyminisztere külföldi kölcsönt keres és az európai pénzügyi nagyhatalmak pörére levetkőztetik a pénzügyminisztert, mint az egykori vőlegényjelölt kiszemelt menyasszonyát és a mi esetünkben is konstatálni fogják, hogy görbe a menyasszony orra és nem lesz a partiból semmi.

A külföld bizalmatlan Nagyromániával szemben és nagyfokú bizalmatlanságát egy percig sem titkolta, vagy titkolja. Nagyrománia annyi és olyan hatalmas gazdasági erőforrással rendelkezik, hogy a külföldnek bizalmatlanságát könnyűszerrel el tudná oszlatni. Ehhez a

nagyszabásu és nagyértékű művelethez nem kellene semmi egyéb, mint a gazdasági tényezőknek, illetve erőforrásoknak tömörítése ellentétben az eddig gyakorolt szétforgácsoló és negligáló pénzügyi politikával.

Bratianu Vintila erőskezű és nagy kaliberű ember, de nem tud, vagy nem akar fölemelkedni arra a magaslatra, amely magaslat szükséges ahhoz, hogy egy vezető államférfiu tisztán láthassa és mérlegelhesse a megváltozott földrajzi és politikai helyzetet, azt a varázslatos átfarmálódást, ami a régi kis Romániából — Nagyromániát rajzolta Európa térképére.

Egy nagy állam vezetéséhez, pénzügyi fölépítéséhez más eszközök, más formák, más megismerések kellenek, mint kellettek azelőtt a sokkal kisebb és igénytelenebb Óromániában. Ott talán lehetett — végzetes következmények nélkül — negligálni az ipari és kereskedelmi erőforrásokat és talán nem kellett szóba sem állni az ipar és kereskedelem kiváló tényezőivel, de itt, a megváltozott helyzetben Nagyromániában egyenesen az állam érdekébe ütközik, ha a csatolt ország-részek európai hírű és nagyértékű közgazdasági vezéregyéniségeit és kipróbált intézményeit megsem hallgatják, ki sem kérdezik a sorsdöntően fontos pénzügyi problémákról.

Mennyire más sulya és tekintélye lenne a mi pénzügyminiszterünknek külföldön, ha az ország összes pénzügyi tényezőinek és erőforrásainak tömörítésével és meghallgatásával egy olyan tervvel lépett volna a külföldi pénzhatalmasságok elé, amely megdőzően bizonyította volna azt, hogy igen is ez az ország elméletben és gyakorlatban is olyan gazdasági erő kifejtést tud és akar is produkálni, amely erő kifejtés mindenképpen méltó a külföldnek legnagyobb pénzügyi támogatására.

A csatolt országrészek ipari és pénzügyi vezérférfiainak hosszú évtizedeken át már megvolt a külföldi pénzvilággal előnyös összeköttetése, kérdjük, miért kellett, hogyan lehetett ezen értékes egyéneknek hatalmas segítségét negligálni? A csatolt országrészek minden egyes pénzügyi kapacitása hazafias készséggel és lelkesedéssel állott volna a pénzügyminiszter ur háta mögé és az ország érdekében támogatta volna a pénzügyminiszter ur akcióját és pedig tettekkel, érvekkel, tanáccsal és a régi külföldi összeköttetések teljes kihasználásával.

A negligálás, az ignorálás nem lehet az államférfiui bölcseségnek alapköve. Senki emberfia nem lehet olyan nagy lángelme, hogy esetleg másoktól valamit ne tanulhasson. A megismerésben, a valódi helyzet felismerésében s az erők tömörítésében kell a vezető államférfiaknak előljárni.

Ha bizalom, megértés, megbecsülés lesznek az ország erőtényezői az ország vezetői között, akkor úgy a belföldön, mint a külföldön büszkén, boldogan és eredményesen fog járni most és a jövőben is Nagyromániának mindenkori pénzügyminisztere.

A MAGUNK EREJÉBŐL

Érdekes egyéniség a mi pénzügyminiszterünk. Bámulatosan erős akaratu államférfiu, aki önállóan és minisztértársaitól teljesen függetlenül cselekszik és gondolkodik és tántoríthatatlanul megy előre a saját maga által kijelölt uton — amely ut nemcsak a külföld, hanem sokmillió román állampolgár meggyőződése szerint is nem a haladás, hanem a gazdasági leromlás felé vezet. Bratianu Vintila — úgy látszik — nem kér senkitől sem tanácsot és nem tűr maga mellett tanácsadókat és nem érdekli, nem irányítja a külföldi pénzkapacitások, hírneves államférfiak véleménye. Rendíthetetlenül rajongó hive a deflációs pénzügyi politikának és pedig a belső gazdasági rendnek megteremtése nélkül.

Szó sincs róla, nagyon szép dolog megállni a magunk lábán és minden külföldi segítség és pénzbeli támogatás nélkül kormányozni, dirigálni ezt a természeti kincsekben bővelkedő országot, de miként a világjáró nagy oceánhajók kormányosai minden jelenségre gondosan figyelnek és a percenként beérkező jelentések, valamint az iránytű jelzései alapján kormányozzák hajójukat, — úgy kellene nálunk is a vezető államférfiaknak és köztük legelsősorban a pénzügyminiszternek éber figyelemmel kísérniök a belföldi és külföldi jelenségeket és eseményeket.

Érdekes volna megtudni, hogy honnan meríti a pénzügyminiszter ur azt az önbizalmat, az ország jelene és jövőjében való megnyugvást, amit írásban és élőszóval annyiszor hangoztat? Kérdem, van-e Nagyromániában egyetlen egy társadalmi osztály avagy egyik vagy másik társadalmi osztálynak egy-egy rétege is, amelyik megelégedetten önbizalommal tekinthetne a gazdasági jövő elé? A pénzinség és az ezzel kapcsolatos horribilis pénzdrágaság sorvasztóan ránehezedik valamennyi foglalkozási ágra. Bizonytalan, labilis minden, semmiféle társadalmi, ipari vagy kereskedelmi alkotásnak nincs biztos bázisa. A zürichi jelentések, a leinek vitustánca megállít és felborít minden alkotást és vállalkozást.

Pedig mennyi állami, társadalmi és magánalkotásra volna itt égető szüksége ennek az országnak, hogy azután remélni lehessen a lassu, de biztos fejlődést. Az egész világot meglepő és bennünket megdöbbenő gesztussal — éppen a pénzügyminiszter ur mutatott ajtót a külföldi tőkének. Ez a kiutasító ajtómutatás t. i. akkor történt, midőn még a külföldi tőke némi hajlandóságot mutatott az itteni elhelyezkedésre. A külföldi tőke azóta alaposan meggondolta magát s időközben beszerzett információi alapján nem kívánczik Romániába, sőt a korábbi szerződések és ígérek érvényességét is megtagadta azon indokolással, hogy a romániai politikai, közigazgatási és közgazdasági helyzet nem nyújt garanciát az itt elhelyezendő tőke biztonságára.

Lehet, hogy a külföld részéről mindez pesszimizmus avagy retorzió a visszautasítással szemben, de mindenesetre szomorú valóság, hogy belátható időn belül külföldi tőke direkte vagy indirekte nem fogja táplálni kiéheztetett közgazdasági életünket.

„Mindent a magunk erejéből” — ideális jelszó, csakhogy nem szabad felednünk, hogy az egész világ egy szerves organizmust, egy testet és lelket jelent és képvisel, amely testben a nemzetközi közgazdasági kapcsolatok végzik a vérkeringés életfentartó munkáját. Ha egy testrész különválik és nem kapcsolódik be az életet tápláló vérkeringésbe — az a testrész elhal, elpusztul és legtöbbször megzavarja, sőt megbénítja az egész organizmus munkáját.

Bizonyos, hogy Románia csak szerves kapcsolatban Európával válhatik igazi Nagyromániává és így minden tulzott nacionalizmusból eredő hiu erőlködés Nagyromániának Európától és a világtól való gazdasági függetlenítésére — okvetlenül a fejlődés és konszolidáció teljes csődjét fogja előidézni.

Bármilyen nemes érzésből fakadó meggyőződéssel vagy hazafias okoskodással sem lehet megváltoztatni a kétségbeejtően rideg tényeket. A szomorú tények pedig bizonyítanak és a külföldön gigantikus erővel agítálnak a Bratianukormány pénzügyi politikája ellen.

Nem tudom hogyan, miként lehetne felhívni a pénzügyi kormány figyelmét a nyugati államok pénzembereinek és intézeteinek Romániát illető véleményére, — csak azt tudom, hogy évtizedek óta fennálló hatalmas romániai pénzintézetek évtizedes külföldi hitelét és összeköttetését felmondják, illetve beszüntetik, azzal az indokolással, hogy Románia számára ezidőszert, t. i. a mai politikai, pénzügyi és gazdasági viszonyok mellett egy fillér külföldi pénz sem áll rendelkezésükre.

Világcégek írják ezt Románia legelső pénzintézeteinek!

Talán mégis lehetne és kellene mindezekről elmélkedni az ország pénzügyminiszterének is!

A PÉNZÜGYMINISZTER VALUTAJAVITÓAKCIÓJA

Fázós, ködös októberi idő előfutárja a hosszú, zimankós télnek. Az emberek fáznak kívül és belül. A hideg őszi szél jeget és rossz híreket hozott Bukarestből. A pénzsűkének réme ismét feltűnt a láthatáron. Közgazdasági életünk gondolkodó, vezető emberei lehangoltan mérlegelik a várható eseményeket. A pénzsűkének előidézésére az állam megtette az első és második lépést. A pénzügyminiszternek parádés nagyalkotása: a „Creditul Industrial“ az alig egy év előtt megszavazott kölcsönöknek 25 százalékát felmondta. Tudomásunk szerint ez a hitelfelmondás minden válogatás nélkül történt és így felmondták a kölcsönök huszonöt százalékát a legprimább temesvári cégeknél is. Ez volt a pénzügyi kormányzat első lépése és nyomban megtette a második lépést is a Banca Nationala után, amely pénzügyi főhitelforrás nem vesz át újabb eszközöket arra való hivatkozással, hogy a benyújtott váltóanyagot nem tudja, nem képes bankjegyekkel honorálni.

Ezen utóbbi lépés már azért is katasztrófális jellegű, mert pár hónap előtt még az összes bankokban annyi pénz gyülemlett össze, hogy a Banca Nationala 6 százalékos kölcsönpénze is teherként nehezedett a bankokra és így a bankok legnagyobb része visszafizette eddig élvezett kölcsönének jelentékeny százalékát. Ezt a soron kívüli önkéntes törlesztést a bankok jóhiszeműleg, nyugodtan eszközölhatték, mert hiszen megszavazott hitelük keretén belül szabadon mozoghattak és mindenkor előnyösebbnek látszott, ha a Banca Nationalánál megszavazott hitelüket nem aknázzák ki, hanem csak részben veszik igénybe.

Most azután a megszavazott hitelt érintetlenül meghagyták ugyan, de újabb kölcsönöket a hitel keretén belül nem folyósítanak.

Ugy látszik, hogy a pénzügyminiszter ur a 11 milliárd függő államadósságot tényleg vissza akarja fizetni a Banca Nationalának és pedig

évenként egymilliárdot, amely összeget a Banca Nationala kivonná a forgalomból. Azt, hogy ez az ipar és kereskedelem jelene és jövője szempontjából mit jelent, azt a rideg számok és statisztikai adatok tudják és fogják bizonyítani. Nagyromániának 17 és félmillió lakosa mellett 21 milliárd papirleiforgalma van. Ebből a papirleiforgalomból minden egyes lakosra 4 dollár, illetve 800 lei esik, míg a szegény Ausztriában vagy Magyarországon minden egyes lakosra 8 dollár jut a bankjegyforgalomból, tehát a duplája annak, ami Nagyromániában. Elvitázhatatlanul tény az, hogy a mai 21 milliárd bankjegyforgalom talán a felét elégítheti ki a tényleges, illetve indokolt szükségletnek és igényeknek. No már most ebből a redukált összegű bankjegymennyiségből évenként egy-egy milliárdot ki akar vonni a forgalomból a pénzügyminiszter, ami ha megtörténik, akkor közeledni fogunk az 1924. évi december 31-iki állapothoz, midőn a Banca Nationala a legnagyobb pénzszükségben kimutatta, hogy a forgalomban lévő 20 milliárd bankjegynek éppen a fele feküdt a Banca Nationala pánccsokrényeiben kihasználatlanul.

Csodálatos, hogy akkor sem sikerült a bankjegyeknek erőszakos visszatartásával a leinek zürichi kurzusát lényegesen emelni, mert két év óta a lei $2\frac{1}{2}$ és 3 centim között táncol — hol jobbra, hol balra; de megállapodni, avagy lényegesen megjavulni nem tud. Annyi bizonyos, hogy a leinek külföldi kurzusa nincsen szervi összefüggésben a leinek belföldi vásárló erejével, amely jelenséget könnyű bizonyítani. Két és fél évvel ezelőtt: 1923 június havában a lei a külföldi tőzsdén éppen annyit jegyzett mint ma, ámde belföldi vásárló ereje hihetetlen nagy százalékkal megcsappant. A tojás például 80 baniról 3 leire, a hus 18 leiről 40 leire emelkedett és majdnem ilyen arányban emelkedtek a többi fontos élelmi és szükségleti cikkek is.

A lei belföldi vásárló erejét nálunk elsősorban a paraszt dirigálja. A paraszt a legkitünőbb időjós, ő megérzi és részben elősegíti a válságos időket. Megérezte ez év augusztus havában is, midőn saját termésű búzáját hirtelen, átmenet nélkül vagononként 120.000 leiért kínálta és adta el, holott egy hónappal előbb az argentiniai és magyar buza 170—180 ezer lei árban került nálunk vagononként forgalomba azért, mert a paraszt visszatartotta búzáját.

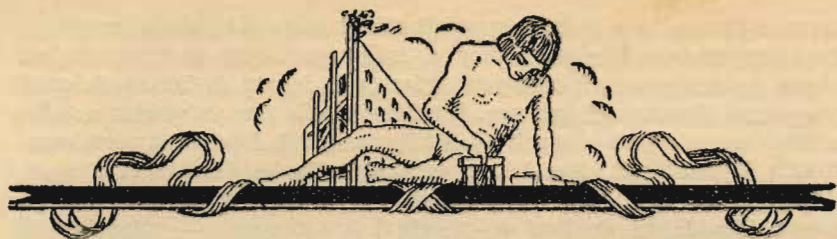
A pénzügyi kormánynak lejavitási akciója a legszükségesebb mennyiségű bankjegyeknek felszívása, illetve bevonása útján — a közgazdasági életnek halálát jelenti.

A pénzügyi kormány nagyon bölcsen, de nagyon szűk látókörrel úgy gondolkozik, hogy például 30 millió sterling külföldi államadóságot a mai leikursus mellett 30 milliárd leiel tudná kifizetni, míg ha sikerülne a lei zürichi kurzusát $2\frac{1}{2}$ centimről legalább 5 centimre fölemelni, akkor ugyanezen összegű adósság lefizetésére csupán 15 milliárd leire volna szüksége.

Ez igaz, de ez az érem fényes oldala, ám nézzük az érem másik oldalát is.

A kereskedelem és ipar összes szüksége, befektetése, áruraktára és ekszporthépe ssége a lei mai értékehez igazodik. A lei külföldi értékének minden átmenet nélkül való mesterséges emelése a belföldön hasonló rombolásokat fog előidézni, mint aminőt előidézett ugyanez a pénzügyi manőver Csehszlovákiában. Csehszlovákia, melynek évszázados ipara és kereskedelme megingott és nagyrészen elpusztult az operáció következtében, még talán valahogyan kiheveri majd a gazdasági katasztrófát, de ha nálunk ilyen végzetes pénzssükének vihara fog tombolni, akkor a mi fejlődő, gyöngye iparunk és kereskedelmünk menthetetlenül és a feltámadás reménye nélkül összefog omlani.

TÉLI HANGULAT

Fagyos szél és dermesztő hideg bénította meg közgazdasági életünk minden életmegnyilvánulását. Téli pihenő — a végnélküli hó-takaró alatt — a természet rendje a világ teremtése óta . . . A téli képnek nyomasztó, lehangoló hatását ellensúlyozza az eljövendő tavasz, az emberiség szívébe plántált érzés az újjászületésről, a tavaszi nap csodás hatásáról, — ami új életet, új vágyakat és új boldogságot jelent. Közgazdasági életünk tavaszát vajjon várhatjuk-e? Várhatjuk-e az előzmények után annak tudatában, hogy közgazdasági életünknek nincsen levegője, nincsen napsugara, nincs semmi ami új életet, új életerőt öntsön elhervadt, vértelen szerveibe.

A mi tavaszunk és nyarunk elmúlt, de nem történt semmi jelentős megmozdulás, semmi kísérlet az életösztön diktálta önvédelemre. Valahogyan Bukarest felől olyan sorvasztó szél áramlott ide, a csatolt országterületek felé, amely elpusztította közgazdasági életünk gyöngé vetését. Eszmék, ideák, energiák mind elsorvadtak és nincs senki ekszponált társadalmi állásban működő férfiú, aki tudását, meggyőződését Nagyrománia szolgálatában érvényesíteni merné, vagy tudná, mert a központi pénzügyi kormányhatalom nem respektál, illetve negligál minden egyéni, avagy társadalmi akciót és olyan abszolút hatalommal diktálja akaratát közgazdaságunk minden szerveire, hogy itt nálunk önálló, egészséges közgazdasági életről szó sem lehet. A jogos kritikát, az egyéni ambíciót, a hazafias lelkesedést a kormányhatalom száraz és egyoldalú ténykedései soha nem pótolhatják.

Bratianu Vintila pénzügyminiszter legutóbbi nyilatkozatában ridegen, de világosan jelezte az előtte tisztelgő nagyipari küldöttség előtt, hogy egyáltalán nem kíváncsi a mi közgazdasági életünk faktorainak véleményére, ő neki megvan a maga meggyőződéses pénzügyi politikája és így ő tántoríthatatlanul halad továbbra is a

maga útján és ha a pénzinség miatt elhull majd a romániai nagyipar és kereskedelem fergese, akkor a megmaradó ipar és kereskedelem olyan egészséges lesz, amilyen egészséges iparra és kereskedelemre Nagyromániának szüksége van. Bratianu Vintila nem szószerint mondta a fenti szavakat, de a sorok között így olvastuk és csak így értelmezhettük kijelentéseit. Nos hát a mi közgazdasági helyzetünk világos, semmi reményünk sem lehet ahhoz, hogy bármilyen okos érveléssel, avagy társadalmi akcióval a pénzügyi kormány — véleményünk és meggyőződésünk szerint — végzetes pénzügyi politikáján változtathassunk. Hiába félünk a jövőtől, hiába érezzük, hogy a gazdasági összeomlás nemcsak a „fergeseket“, hanem az egészséges ipar és kereskedelemnek nagy százalékát is maga alá fogja temetni, hiába minden érvelés, a kormányhatalommal szemben nem lehet igazunk.

E szomorú közgazdasági helyzetből kifolyólag a tétlenség, a mindenbe való beletörődés indokoltnak látszik. És mégis azt mondjuk, hogy nem lehet, de nem is szabad véglegesen feladni a reményt, a küzdelmet, egy átmenetileg türethetőbb jövőnek megteremtése iránt. Véleményünk szerint legalább lokális védekezésről kellene gondoskodnunk. A pénzügyi kormánytól függetlenül megvalósíthatók a helyi clearinget és a nagyobb városok kereskedelmi és ipari érdekeltségei között — tekintélyesebb bankok bevonásával — a csekkforgalmat. Minden intézkedést ami a készpénzszükségletet redukálni képes, meg kell tenni, mert ahogy a készpénzforgalom lebonyolítása ma történik, olyan nagyarányú időrablás és nagytömegű pénznek meddő lekötése, hogy elsősorban ez a körülmény hat bénítólag közgazdasági életünkre. A bankoknak, a kereskedelem és gyáriparnak egymásrautaltságát nemcsak megérezni, hanem egymás közötti respektálni is kell. A megértésben, a kölcsönös támogatásban óriási erő rejlik.

Ezt a ki nem használt, inkább csak sejtett, mint ismert erőt közgazdasági életünk szolgálatába kell beállítani. Értjük és érezzük, hogy az így akcióba állított erő sem képes a kormányhatalom erejét megtörni, vagy helyes irányba terelni, de hisszük, hogy pillanatnyi, átmeneti védekezésre elegendő teljesítményt tudna kifejteni. És ha csak rövid időt is nyernénk vele, ha ezzel a gazdasági összeomlás időpontját egy kissé kitolhatnók, már akkor is eredménynek lehetne minősíteni ezt a tevékenységet, amely végeredményben nem lenne más, mint egy kis reménységnek beleszuggerralása a mi csüggedt lelkeinkbe. A helyzetet reménytelennek látjuk, de azért mégsem szabad letargiába esnünk, hanem egészséges eszméket, megvalósítható ideákat kell termelnünk és meg kell telítenünk vele egész Nagyrománia levegőjét. Mindegy, hogy a ma uralmon lévő kormányférfiak megszívlelik-e, akceptálják-e a felszínre kerülő eszméket, fődolog, hogy kitermeljük és forgalomba hozzuk azokat és igyekezzünk ezen eszmék zászlója alá minél nagyobb és minél értékesebb tömegeket toborozni. A szabadon szárnyaló és Nagyrománia boldogulására bázisozott eszmék hatalma nagyobb mint bármelyik kormányhatalomnak egyoldalú, avagy diktatóri erő kifejtése.

A kellő tudással bíró és hazafiasan gondolkozó egyénnek csak bele kell mélyednie közgazdasági helyzetünk bírálatába és nyomban fog találni olyan közgazdasági értékeket, amik ma teljesen elhanyagolva parlagon hevernek. Ezekre az elhanyagolt értékekre csak rá kell világítanunk és megfelelő világítás mellett egészen új perspektívák fognak megnyílni gazdasági kibontakozásunk ma még járhatatlan utjai felé. Próbáljunk rávilágítani ezen értékekre. Bank és hitelintézeti, valamint ipari részvényekben sok milliárdnyi értékek hevernek éveken át parlagon. Igen is parlagon, mert a mai hitel és pénzvviszonyok és méregdrága kamatlábak mellett mindazon tőkék és értékek, amelyeknek kamatjövedelmeire mindenkor egy álló esztendeig várni kell, nem jelenthet olyan jövedelmet, amely jövedelem ami közgazdasági életünk vérkeringését táplálni tudná! Akkor, amidőn a betevő hetenként, avagy havonként élvezheti megtakarított tőkéjének gyümölcseit akkor, midőn az ingatlanokba fektetett tőke havi vagy negyedévi részletekben és pedig előre jövedelmez; akkor midőn a bankok kénytelenek bezárni trespzorjaikat minden új hitelt igénylő előtt, — akkor hogyan lehet megérteni, belenyugodni abba, hogy a részvények egy évben egyszer és egy összegben jövedelmezenek? Milyen megkönnyebbülést jelentene azon észszerű és mindenképpen indokolt ujitás, ha a részvények utáni osztalékot két részletben, félévi időközökben fizetnék ki? Miért legyen hátrányban minden más tőkéssel szemben éppen a részvénytulajdonos, aki az ipari-, vagy bankrészvényekbe fektetett tőkéjével legalább is olyan értékes szolgálatokat tett az ország közgazdaságának, mint akár a bankbetevő, akár pedig a magántőkés, aki direkte bocsátja pénzét forgalomba.

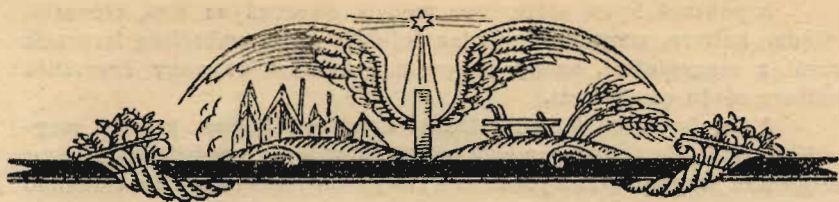
A részvények ma holt tőkék, mert azokat legjobb esetben csak belértékükön jóval alul és még így is — kinos — keservesen lehet esetleg értékesíteni. Hihetetlenül nagyfoku javulást jelentene, mert hiszen milliárdnyi értékek mozdulnának meg és varázslódnának át közgazdasági életünk tápláló forrásaivá, ha kormány, avagy társadalmi megértő intézkedéssel a részvények kamatozási időpontját — a súlyos helyzethez mérten — szabályoznák. Ez azután nem lenne egyoldalú, csak a részvényesek javát szolgáló intézkedés, hanem sokkal inkább a bankok és iparvállalatok jövőjét megalapozó bölcs előrelátás. A bankoknak és ipari vállalatoknak a jövőben is szükségük lesz részvényesekre, érthető, hogy kényszerítve lesznek újabb és újabb részvény kibocsátásokat eszközölni, de milyen lehetetlen vállalkozás ma új részvényeknek kibocsátása, midőn úgy a régi, valamint az új részvényes is jól tudja, hogy a részvényekbe fektett pénztől egy egész hosszú évre elbucsuzhatik. Olyan helyzetet kell tehát teremtenünk, hogy a részvényekbe való tőkebefektetés jövedelmező és egészséges tőkebefektetés legyen.

A félévi kamatoztatás, illetve a kamatoknak félévenként való kifizetése már egy nagy lépés volna a javulás felé. A teljes javulás úgy állhatna be, ha a pénzügyi kormány is megértené ennek a nagy problémának óriási horderejét és az államhatalom a maga részéről

szintén megtenné a szükséges lépéseket és törvényileg kimondaná a részvények utáni osztaléknak teljes adómentességét. Így valahogy és hasonló eszmék megvalósításával lehetne talpra állítani ezt a legszebb jövőre predesztinált országot.

A küzdelem, az eszmék szárnyalása, a közgazdasági tényezők harckészsége minden körülmények között a jövőben bizakodó életet jelent, — míg a visszavonulás, a nemtörődömség, a duzzogó, vagy tépelődő félreállítás — a halál útját egyengeti . . .

A PÉNZ ÖFELSÉGE

A pénz születése első percétől kezdve nagy ur volt, ámde, hogy valaha olyan korlátlan hatalmu autokrata váljék belőle, mint minővénálunk jelenleg kifejlődött — azt elképzelni is örületség lett volna.

A pénz öfelségének behódolt az egész világ, a hízélgők, a törtetők, a ravasz fondorkodók, a becsületesek, a becstelének, a dolgozók, a naplopók, szegények és gazdagok, a hatalmasok és földönfutók — mind-mind körülrajongják pénz öfelségét és egyedül üdvözítő bálványként imádják.

Hát tényleg a pénz minden? A boldogság, üdvösség, becsület, jólét, erő és hatalom forrása?

Miért kell imádni ezt a hitvány csereeszközt?

A lezajlott világháború felborította az erkölcsi világrendet. Az erkölcs, az alkotó munka helyébe a pénz korlátlan uralma lépett.

És a pénz gőgös elbizakodottságában lenézi, megveti a szorgalmas, a becsületes polgári munkát. Az alkotó munka, az előretörő szellem nyomorult alamizsnán élösködik, míg a pénz öfelsége duskálkodik a földi javakban.

Nem jól van ez így, mert a pénz normális, egészséges közgazdasági élet mellett nem lehet jövedelmezőbb a munkánál. A pénznek hivalkodó gőgjét, az emberiség nemesebb érzéseit megölő garázdálkodásait korlátozni kell. A mindenható pénzt le kell taszítani arról a magaslatról, ahová érdemtelenül feltolakodott.

Államok, társadalmak vezetőinek irányító példaadással és minden alkalmas eszközzel oda kell hatniok, hogy a pénzt visszadirigálják eredeti rendeltetéséhez: a csereeszköz feladatainak megoldásához.

A pénznek az alkotó munkát támogatni, az ipart, kereskedelmet, tudományt, művészetet táplálnia kellene. Jelenleg a pénz mindezeknek az ellenkezőjét cselekszi, mert léha semmittevés és gőgös elbizakodottságában támogatás helyett az életerejét szívja ki — az emberi haladás főntemlitett fontos tényezőinek.

A pénznek ilyen szereplése mellett elsorvad az élet, elpusztul minden kultúra, megszűnik minden fejlődés és az emberiség lecsuszik arról a magaslatról, amely magaslatra évszázados vagy évezredek kultúra révén emelkedett.

A legsürgősebb állami feladat, amelynek helyes, komoly megvalósításától függ Nagyrománia sorsa, jövője: a garázdálkodó pénzt szigorúan megrendszabályozni és a rideg, nagyigényű tőkét a kamatláb törvényes szabályozása, illetve megállapításával az uzoratorvény kényszerzubbonyába kényszeríteni, hogy ne romboló, hanem alkotó munkát végezhesen.

A mai örült kamatlábak mellett nem lehet sem alkotni, sem termelni. Az iparvállalatokba befektetett üzemi és beruházási tőkét felmorzsolja az idegen kölcsöntőke, amely falánk étvággyal rátapad és mihamarább fölemészti — szőröstől-bőröstől az iparvállalatok ingó és ingatlan vagyonát.

Érzem és látom, hogy nagy bajok vannak. Az ipari és kereskedelmi összeomlásnak már az előszelei fujdogálnak. Legtöbb helyen már a belső vihar tombol, dacára annak, hogy látszólag szélcsend uralkodik. Tagadhatatlan, hogy közgazdasági életünk egén komor, sötét fellegek tornyosulnak.

Államférfiak, erős kezű pénzügyi kapacitások a tizenkettedik órában emelkedjenek fel a hétköznapi nivótlaniságból és törjék meg a pénznek fojtogató hatalmát, mentsék meg ennek az országnak fejlődő iparát és kereskedelmét.

Ezt, ha megcselekszik, ez a cselekedetük Románia történetében korszakalkotó lesz, mert az ipar és kereskedelem az állami életnek olyan nemes szerve, hogy ezeknek pusztulásával megbénul, elsorvad az állami élet is.

AZ UTOLSÓ FELVONÁS

A romániai ipar és kereskedelem nagy színjátékának utolsó felvonása közeleg. Az idegrázó és életsorvasztó nagy tragédiát maga a pénzügyminiszter ur személyesen rendezi. A nemzeti ipar az első felvonásban még erőteljes, a legszebb jövőt ígérő és remélő ifju, a második felvonás végén már vérszegényen, roncsolt idegzettel vonszolja összetört életét. A szindarab másik főszereplője: a kereskedelem, hasonló állapotban szintén egy nagybeteg ember benyomását teszi reánk, mindketten egy ragályos, gyógyíthatatlan nyavalyának az áldozatai. Egy kiváló és nagytekintélyű orvos, névszerint a Banca Nationala a pénzügyminiszter találmányával, a deflációs szérummal oltogatja a reménytelen betegeket és azok, miként a kísérleti nyulak, közelebb állanak a halálhoz, mint az élethez.

Ennek a nagy és hatásos közgazdasági drámának utolsó, befejező felvonását a főrendező pénzügyminiszter ur most állítja be. Az ipar és kereskedelem nyílt színen meghalnak és temetésük nagy pompával megy végbe. A kormány intézkedésére a halott ipart és kereskedelmet a nemzet halottjainak deklarálják és őszinte kegyeletük kifejezéséül elrendelik az országos gyászt. A temetésen az ország összes bankjainak monstré küldöttsége talpig fekete gyászban jelenik meg és feltűnést kelt, hogy a száműzött külföldi tőke a pénzügyminisztert kérte fel, hogy a nem természetes halállal kiszenvedett belöldi ipar és kereskedelem koporsójára csupa élő nefelejts virágból álló koszorút helyezzen el, nagy szalaggal és a következő felirással: „Mindent a magunk erejéből” elv martírjainak — kiengesztelődése jeléül „a külföldi tőke”.

Mindez, amit itt képletileg leirtunk, szomorú valóság. A romániai ipar és kereskedelem a szó teljes értelmében fulladozik, nincs levegője, nincs pénze. A külföldről importált nyersanyagokért a vámhivatalokba befizetett sok milliárdnyi összeget a gyáripár rendszerint

nem látja többé, mert az mind az ország központjába, Bukarestbe vándorol és onnan nem áramlik vissza azon egyszerű okból, mert az állam a feldolgozott kész iparcikkekért a hazai gyáraknak nem fizet, illetve hosszú évekig adósa marad. A közvetítő kereskedelem az állammal szemben hasonló sorsban részesül és éppen úgy szenved és fuldoklik, mint a gyáripár. Gyáripári és pénzügyi körökben legalább négy milliárdra becsülik az államnak a saját ipara és kereskedelmével szemben fennálló tartozását. Négy milliárd! Ilyen hatalmas összeget tart vissza a pénzügyminiszter ur önkényesen és hirdeti a deflációs pénzügyi politika egyedül üdvöztető voltát. Az erkölcs, a jog szempontjából az állam minden ténykedése, a polgárok szeméi előtt mint legnemesebb példa és legfőbb ideál kell, hogy szerepeljen.

Ha én, mint magánember így cselekednék, akkor az állami és társadalmi törvények teljes szigora üldözne engem és én, mint iparos, kereskedő, vagy magánzó összeroskadtam a nagy nyomás alatt. Ez a négymilliárdnyi összegű visszatartott követelése a romániai gyáripár és kereskedelemnek még akkor is hiányozna, ha pénzünknek nem sorvadt volna el a vásárló ereje, hát még így, a mai mérhetetlen drágaságban, midőn a szükségelt harminc-nyolc milliárd áll közgazdasági életünk rendelkezésére! Deflációs pénzügyi politika mellett az állam pénzügyi vezetőségének legelemibb kötelessége lenne, az ipar és kereskedelemnek járó négy milliárdot bárhogyan is, még a föld alól is előteremteni.

Lehet, nem tagadjuk, hogy a pénzügyminiszter urnak meggyőződése és nemes ambíciója a lei vásárló erejét a deflációs politika útján emelni és stabilizálni, ám időközben a hazai ipar és kereskedelem belepusztul ebbe a pénzügyi operációba és vajjon eredmény-e az, hogy egy közelálló időpontban a pénzügyminiszter ur a hazai ipar és kereskedelem szépen felravatalozott koporsója felett a deflációs politika jövőben megvalósulandó gyönyörű hatásairól fog gyászbeszédet tartani?!

Nem, ez így nem jól van pénzügyminiszter ur, mert a mai és már szép fejlődésnek indult hazai ipar és kereskedelemnek is megvan az élethez való joga. Az élethez való görcsös ragaszkodását az élet-ösztön diktálja.

Mikor fognak már egyöntetűen és imponáló szolidaritással megmozdulni a kereskedelmi és iparkamarák? Az ország összes kereskedelmi szervezetei? Egy nagy, hatalmas és az egész országot felrázó felkiáltással kellene bizonyítaniok, hogy a pénzügyek terén organikus, életveszedelmes bajok vannak, amiket mielőtt a halál beáll, sürgősen gyógyítani kell. Mindazok, akik feltárják a rideg valóságot és minden megengedhető eszközzel igyekeznek meggyőzni Nagyrománia pénzügyminiszterét arról, hogy pénzügyi helyzetünk már-már a szó legteljesebb értelmében katasztrófális jelleget ölt, mindazok Nagyrománia jövője érdekében a legértékesebb és leghazafiasabb munkát fogják végezni.

Eltitkolással, leplezgetéssel, langyos borogatással egy sürgősen operálandó beteget nem lehet gyógyítani. Nagyrománia sorsa, szebb

és biztosabb jövője függ attól, hogy az erők összefognak-e és sikerülni fog-e meggyőzni a pénzügyminiszter urat arról, hogy az ország közgazdasági helyzetét mi, kereskedők és iparosok látjuk és bíráljuk meg jól, mi, akik benne élünk és benne vagyunk a bajban, az abszolút pénzhiány okozta kétségbeesésben.

Cselekednünk kell tehát és nem szabad letargikusan, tétlenül, minden önvédelmi kísérlet nélkül bevárni az összeomlást. A törvényes védekezési fegyverek egész arzenálját igénybe kell vennünk és ha így emberileg mindent elkövetünk a katasztrófa elhárítására, akkor ha eredménytelen lenne is minden erőfeszítésünk, mégsem végeztünk meddő munkát — mert eddigi életünkhöz méltóan — egész és bátor férfiakként buktunk el a közgazdasági élet-halál harc mezején.

AZ ÁLLAM ÉS A BANKOK SZEREPE

A pénz őfelsége című cikkemben rávilágítottam a romániai ipart és kereskedelmet fenyegető összeomlás okaira, de úgy látszik, hogy sokan a bankok elleni támadásnak deklarálták ezen cikket, holott minden objektív bírálónak igazat kell adni nekem abban, hogy a betegség megállapítása támadásnak nem minősíthető. Az ipari és kereskedelmi összeomlás veszélye nem lehet közömbös dolog a bankok szempontjából sem, mert hiszen a betegség elhallgatásával, vagy pláne letagadásával a bankok önmagukba szuggerálnák közgazdasági életünknek egészséges voltát, pedig a valóság az, hogy ezt a súlyos betegséget hipnózissal gyógyítani nem lehet.

Tagadhatatlan tény, hogy elsősorban a kormány deflációs pénzügyi politikájának eredményeképpen a szó teljes értelmében pénzinség sorvasztja Nagyrománia közgazdasági életét. Én nagyon jól tudom azt, hogy a bankok önmaguk erejéből legfeljebb ha enyhíteni tudnák a minden alkotás lehetőségét megőző pénzinséget, ámde arról józan ésszel még beszélni sem lehet, hogy a bankok egyedül, tehát a kormány és a nagyközönség segítségével vállalkozhatnának ezen súlyos probléma eredményes megoldására. Sokkal mélyebben gyökeredzik a baj, sokkal elhanyagoltabb a betegség, semhogy radikális eszközök igénybe vétele nélkül, tehát egyszerű langyos borogatással, vagy bármilyen kuruzslással megnyugtató eredményeket lehetne elérni. Vizsgáljuk tehát a betegségnek eredeti okait és állapítsuk meg a kormány és a bankok feladatait és ezzel egyidejűleg világítsunk rá mindazon bűnökre és mulasztásokra, amik a mai vigasztalan pénzügyi helyzetet előidézték.

Legelsősorban megállapíthatjuk, hogy a pénzügyi kormánynak deflációs politikája kész öngyilkosság akkor, ha ezen politika csupán az ipar és kereskedelem agyonnyomorításával vihető keresztül, ha tudniillik ezen pénzügyi politikának az ad lehetőséget és bázist, hogy az állam, mint legfőbb munkáltató, illetve fogyasztó, az évek előtt

eszközölt ipari és kereskedelmi állami szállítások ellenértékét nem fizeti, illetve nem egyenliti ki, tehát pénz nélkül operál, amely operációkba azonban az ipar és kereskedelem feltétlenül belepusztul. Én nem tudhatom, hogy milyen hatalmas összegekre rug az államnak az iparral és kereskedelemmel szemben fennálló belföldi adóssága, de tekintettel arra, hogy az állam tudomásom szerint kis embereknek is aránylag nagy összegekkel tartozik, fel kell tételeznem azt, hogy ezen mindenestre horribilis összegeket kitevő belső adósságok készpénzben való kiegyenlítésével az állam valóságos megváltó munkát teljesítene és végeredményben hihetetlen nagy százalékkal enyhítené a pénzinséget. Ha nem többre, mint csupán egy milliárdra taksáljuk az állam belső adósságait és ha ez a milliárd az ipar és kereskedelem támogatására kifizetve, illetve az állam részéről folyósítva lenne, milyen felélegzés, milyen nagy fellendülés következne be ezen várva-várt állami gesztus után!

Nem szabad feledni, hogy ez a milliárdnyi állami adósság, ha most, tehát évek múltán teljes összegben is kiegyenlítést nyerne, még akkor is óriási veszteséget jelent a belföldi ipari és kereskedelmi hitelezők szempontjából, mert hiszen ez a pénz ma elvesztette vásárló erejének több mint ötven százalékát. Érthetetlen dolog az, hogyha már a belföldi állami adósságok kifizetése készpénzben nem is valósítható meg, miért nem történik intézkedés aziránt, hogy a hitelezők ezen kiegyenlítésének megfelelő százaléka legalább állami adók és illetékek kiegyenlítésére, illetve elszámolására legyen felhasználható? Látszólag ez csekély dolog, de azért nagyjelentőségű, mert a hitelezők az állam ezen intézkedésében bizonyos foku jóindulatot látnának és azonkívül az adóknak ilyen módon való elszámolása lepadt forgalmi tőkéjüknek jelentékeny tehermentesítését is eredményezné.

Nem elég az, hogy az állam kimondja és szigorúan keresztülviszi a deflációs pénzügyi politikát, mert hiszen a legjobb, a leghatásosabb orvosság is abban a pillanatban méreggá válik, ha nem okosan, nem előírás szerint, hanem mértéktelenül alkalmazzák. Hogy a deflációs politika a kívánt eredményt idézze elő, tudniillik növelje a pénznek külföldi és belföldi vásárló erejét, ahhoz szükséges, hogy az egész közgazdasági organizációban példás rend teremtsék. Szigorú következetességgel létesíteni kell mindazon intézményeket, amiknek életbeléptetése folytán a készpénzzel való fizetések nagymértékben mellőzhetők. Ilyen intézmények a clearing forgalom s a Nemzeti Banknál a giró számla. Ezeknek gondos és szakszerű kiépítése által bizonyos, hogy néhány milliárdnyi bankjegy válnék nélkülözhetővé. Ha azután még a postatakarékpénztárnak a békében fényesen bevált intézménye is — a fentiek kiegészítéséül — szintén megvalósíthatná, akkor a mai bankjegyforgalom mellett is, alig volna érezhető a pénzhíány. A nagyközönségnek a postához való megrendült bizalmát valahogyan vissza kellene nyerni, mert ma alapos reorganizáció nélkül el sem képzelhető, hogy valaki a postára bizza vagyonát, amikor tudniillik a pénzesutalványok kifizetését is rendszerint ki kell könyörögnie az érdekelt publikumnak.

Az államnak sürgős és fontos feladata lenne még az, hogy a Banca Nationala jobban és igazságosabban beilleszkedjék a mi közgazdasági életünkbe. A Banca Nationala által megszavazott és folyósított kölcsönök arányos elosztását magasabb nézőpontból kellene ellenőrizni, mert ennek az intézménynek helyes és igazságos működésétől függ Nagyrománia iparának és kereskedelmének fejlődése, vagy összeomlása. Mindentől eltekintve, elsősorban kötelességévé kell tenni a Banca Nationalának, hogy figyelemmel kísérje azt, hogy az általa megszavazott kölcsönök milyen magas kamatlábak mellett jönnek tényleg forgalomba. Érthető, hogy a horribilis kamatu pénzek nem támogatják, hanem a szó teljes értelmében elsorvasztják az ipart és kereskedelmet. Itt kellene tehát elsősorban rendet teremteni, mert ha a Banca Nationala szigorúan ellenőrizni fogja a kölcsönök kihelyezését, akkor remélni lehet, hogy a romániai ipar és kereskedelem valahogyan mégis talpra fog állani, illetve, hogy az összeomlás elkerülhető. Alapjában nagyjában átmenetileg ezek volnának az állami feladatok.

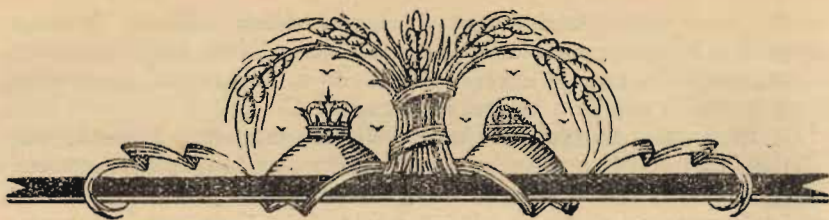
A bankoknak eddigi mulasztását abban látom, hogy nem igyekeztek a pénzügyi kormányt — nem egyenkint, hanem testületileg — meggyőzni arról, hogy a pénzinség már elviselhetetlen és hogy a fent vázolt szellemben az államnak haladéktalanul meg kell kezdenie a mentő akciót. Véleményem szerint a bankok a legilletékesebbek arra, hogy jól megindokolt tanáccsal és konkrét javaslatokkal lépjenek a pénzügyi kormány elé még azon esetben is, ha momentán nem is találhatnak meghallgatásra. A bankoknak részvényeseikkel, betevőikkel és klienseikkel szemben elsőrendű kötelességük, hogy komolyan és minden eshetőségre felkészülten figyelmeztessék a kormányt a beállott, vagy beállható nagy veszedelmekre. Azt, hogy fellépésüknek kellő súlya legyen, úgy érhetik el, ha bizonyos formák és keretek között egymással szövetségre lépnek és ha országos szervezetüket kiépítik, amelynek azután olyan nagy tekintélye és befolyása lenne magára a pénzügyi kormányra is, hogy nélkülük életbevágó fontos kérdésekben állami intézkedés, vagy döntés nem történhetnék.

Értem, hogy a bankoknak mai helyzete nagyon nehéz. A legideálisabban kezelt bankok sem képesek a bankkamatlábat lényegesen mérsékelni. Miért? Azért, mert egyrészt a betevők a bankkal szemben nagy igényekkel lépnek fel és így a bankok a betevőkért egymással versenyezve, még fokozzák az amúgy is horribilis igényeket, másrészt pedig a bankokat olyan óriási rezszi tételek terhelik, hogy a betétkamat és kölcsönök utáni kamat békebeli arányszámát képtelenek ma fenntartani. Érthető tehát, ha egy bank ma a betevőknek a konkurrencia folytán tizenkét, tizennyolc, esetleg több százalékot is kénytelen fizetni, akkor ez a bank husz-huszonnégy százaléknál olcsóbban képtelen hitelt folyósítani. Nem képes különösen akkor, ha a Banca Nationalától olyan kevés olcsó kamatu hitelt élvez, ami nem áll arányban sem a forgalmával, sem az alaptőkéjével. És ilyen helyzetben van a legtöbb bank és ezért következett be az a szomorú körülmény, hogy a pénz végeredményben sokkal többet jövedelmez, mint a legintenzívebb alkotó munka. A bankbetétek kamatlábat ma már redukálni nagyon

nehéz. Mert a kiéheztetett ipar és kereskedelem szívesen felszívja magába a bankok mellőzésével felhajszolható összes magánpénzeket, tehát nemcsak a bankok egymás között, de a hitekkeresők is direkte, vagy indirekte emelik a betéteknek kamatlábát.

Itt a jelen helyzetben egy államférfiui gesztussal a pénzügyminiszter, illetve a Banca Nationala segíthetne, ha tudniillik arányosan, a régi békebeli kulcs szerint támogatná az összes pénzügyintézeteket és pedig lényegesen nagyobb hitelek folyósításával, amik tudniillik elegetknek bizonyulnának ahhoz, hogy a betétek utáni versengés mérseklődjék. A Banca Nationala ezen intézkedése a betétek és kölcsönök kamatlábainak lényeges redukálását eredményezné és így lassan, de biztosan beállana a gyógyulási folyamat, enyhülne a drágaság és megerősödnék az ipar és kereskedelem.

KERESKEDELMÜNK JELENE ÉS JÖVŐJE

Nagy a megrökönyödés Temesvárott. Egy nagykereskedő bejelentette fizetéseképtelenségét harminc millió lei passzívával. A bejelentéssel egyidejűleg, hogy a szenzáció még nagyobb legyen, a nagykereskedő külföldre menekült és onnét küldözgeti leveleit, amelyekben szigorú bírálatot mond hitelezőiről. Azt fejtegeti meggyőző érveléssel, hogy hitelezői tették tönkre, mert 30—40 százalékos bankkamat mellett minden kereskedőnek előbb vagy utóbb pusztulnia kell. Drága pénzért megszerzett tanulság ez bankoknak és magántőkéseknek egyaránt.

Bebizonyult és a közeljövőben mindinkább be fog bizonyulni, hogy a munkanélküli tőkének nem szabad és nem lehet többet jövedelmeznie, mint a becsületes, céltudatos és szorgalmas munkának.

A mi szomorú gazdasági helyzetünkben a pénz megszűnt a régi szerepkörben működni, a pénz ma immoralis alapon áll és alkotás helyett rombol és garázdálkodik, ami végeredményben nemcsak a kereskedelem, hanem a bankok bukását is előidézheti.

A bankoknak érezniök kell, hogy a kereskedelemnek és iparnak ma nyújtott vagy nyújtható segítségükkel klienseiket nem támogathatják, hanem sokkal inkább gyöngítik és sorvasztják. A bankoknak le kell építeniök a betéti kamatlábat, mert az egészségtelen verseny okozta túl magas betéti kamatok okozzák elsősorban a bankkölcsönöknök hihetetlenül való megdrágulását. Az Emánuel-eset nemcsak a mai kereskedelem, hanem a bankok fotografiája is. A bankok nagy rezsijük mellett kénytelenek nagy üzleteket magas kamatjövdelemmel lebonyolítani. A régi vágású, régi erkölcsű kisebb emberek hitelígényeinek kielégítése nem képezheti ma egy nagyobb bank ambícióját. A régi, szolid kereskedők ma nem tudják, de nem is akarják megfizetni a sivár gazdasági helyzetből kifolyólag jogosan igényelt horribilis kamatokat és ez okból átengedik, mert át kell engedniök a teret a helyzet magas-

latán álló importőröknek és ekszportőröknek. Azt a kevés pénzt, ami a nagy pénzszükében ma a kereskedelem és ipar rendelkezésére áll, azt tulnyomó részben a fentemlitett nagykereskedelem veszi igénybe.

Emánuel nagystilű importőr volt, akinek éveken át kedvezett a konjunktura és Emánuel értett hozzá, hogy fenéig kihasználja a konjunkturát és ahhoz is értett, hogy miként kell lepleznie a konjunktura megszűnését. A bankok Emánuellel szemben — bebizonyíthatólag — elég óvatosak voltak, mert hiszen csak a legutóbbi időkben történt Emánuel részéről a hitelezők megtévesztése. Ilyen megtévesztés ellen alig lehet védekezni, mert például a végletekig menő óvatosság, illetve megrendszabályozás mellett szinte lehetetlen kereskedelmi ügyleteket lebonyolítani. Ha a bankok csupán és kizárólag teljes anyagi biztosíték mellett volnának csak hajlandók kereskedelmi vagy ipari rövidlejáratu kölcsönöket nyújtani és lebonyolítani, akkor bizony felkopna az álluk és hamarosan becsukhatnák boltjukat.

A bankok kihitelezésének legnagyobb biztositéka a kereskedői szoliditás és az egyéni tisztesség. A hitelt igénylő cég multja és jelene a cégtulajdonos jelleme, szorgalma és magánélete ma ugyszólván az egyedüli és legértékesebb biztositéka a banknak. A mai vagyonok annyira labilisak, hogy a látható vagyonokat felülmúlóan és megelőzőleg elsősorban a hitelkeresők becsületét kell a bankoknak mérlegelni és csak azután a látható vagyonokat. A becsületnek értékelése és elsőrendű szerepe hamarosan meg fog valósulni nemcsak itt nálunk, hanem az egész világ kereskedelmében.

A háboruelőtti kereskedelmi erkölcsnek hitelt garantáló ereje dominálni és irányítani fogja közgazdasági életünk minden életnyilvánulását. A beteg, poshadt vért fel kell frissíteni az életet tápláló és garantáló egészséges vérrel. Hogy ez az átalakulási folyamat megvalósulhasson a bankok elhatározása és akaratán felül feltétlenül szükség van az állami beavatkozásra is. Az államnak és a Banca Nationálnak eddigi pénzügyi politikáját meg kell változtatnia. Figyelni és tanulmányozni kell a közgazdasági életet és meg kell állapítani az okokat és meg kell találni a módokat és eszközöket ahhoz, hogy a bankok eredeti rendeltetésükhöz és hivatásukhoz hiven közgazdasági életünkben azt a szerepet tölthessék be, amit be kell tölteniök és amit a világháboru előtt tényleg igyekeztek is betölteni.

A pénzközvetítés, az ipar és kereskedelemnek pénzzel való támogatása a bankok feadata. A bankok ezen feladatukat csak akkor és egy teljesíthetik ha a betevők nem a bankok elkerülésével igyekeznek gyümölcsozttetni megtakarított pénzüket, hanem a bankok útján.

A bankok egészségtelen versenye a betétesekkel szemben idézte elő és állandósította a pénzdrágulást. A háboru előtti időkben a legkritikább eset volt, hogy valaki megtakarított, avagy fölösleges pénzét a bankok megkerülésével direkte bocsátotta volna az ipar és kereskedelem rendelkezésére. Tudjuk, hogy a magántőkés is saját érdekeit forszirozza, csak hogy az általa igényelt és élvezett magas kamat egy-

egy láncszeme a pénz és minden közszükségleti cikk megdrágulásának. A mi közgazdasági életünkben észlelt erjedés a már-már szinte mérhetetlen drágulást duzzasztja.

A pénz forgalmi útját irányítani és szabályozni kell. A betétkamatadót az államnak törölnie kell, hogy megkönnyítse a bankok helyzetét, hogy azok a magántőkéket magukhoz vonhassák és olcsóbban hozhassák forgalomba.

Tudjuk nagyon jól, hogy a magunk erejéből a háboruelőtti békebeli közgazdasági állapotokat nem tudjuk elővarázsolni. Ahhoz, hogy a pénz alkothasson, ahhoz külföldi segítség kell. A külföldi kölcsönhöz a talajt elő kell készítenünk. Hirdessük tehát és a bankok is cselekedjenek olyan szellemben, hogy végre megérkezett a „tisztességes, szolid kereskedelem konjunktúrája“. Ha ez megtörténik, akkor lesz külföldi olcsó pénz, föllélegzés és konszolidáció.

A PÉNZ JÖVEDELMEZŐBB A MUNKÁNÁL

A gazdasági élet minden megnyilvánulásában vörös fonálként húzódik végig a pénzhíány. A helyzet ma olyan, hogy a munkát nem végző tőke, maga a pénz, sokkal inkább jövedelmező, mint a verejtékes alkotó munka. Ott pedig, ahol a pénznek sokkal több jogot biztosítanak, mint magának a teremtető munkának, nem lehet egészséges fejlődésről beszélni. Ahol pedig nem egészséges a közgazdasági élet, ott a léha és könnyű pénzszerzés irányítja az emberek munkásságát. A közgazdasági tevékenységet tápláló elegendő pénz nélkül hiábavaló a legzseniálisabb embereknek minden erőlködése, ott komoly és maradandó alkotásról nem lehet szó. Ott minden csak vegetálás s az egész élet alacsony színvonalon mozog. Mert hiszen máról-holnapra sem lehet tervezni semmit, mivel még a rendelkezésre álló tőke is máról-holnapra olyan örületes magasra emeli a kamatigényeit, hogy megoldásról, megvalósításról szó sem lehet.

Nálunk tehát elsősorban megfelelő mennyiségű pénzről kell gondoskodni és feltétlenül rendezni kell, törvényben kell megállapítani az igényelhető kamatlábat. Ha a kamatszedés az egyéneknek továbbra is korlátlan joga marad, ha intézetek és magánosok a pénzhíányra való hivatkozással tetszés szerint máról-holnapra emelhetik a kamatlábat, akkor képtelenség maradandó alkotásról még csak beszélni is. Ebből a pénzügyi válságból elsősorban az uzsoratórvény megalkotásával lehetne kibontakozni, mert a kamat korlátozása mellett mindjárt volna pénz hosszabb lejáratu kölcsönökre is, amik szükségesek minden nagyobb alkotó munka megvalósításánál. Az egyes társadalmi osztályoknak — mint most legutóbb történt a lakástörvélynél is, — állami kedvezményekben való részesítése csupán narkotizálás, mert mire az illető társadalmi osztályok — jelenleg a háziurak — felébrednek, érthető, hogy a többi társadalmi rétegek már életösztönükből kifolyólag is védelmi állásba helyezkednek s minden pénzért értékesíthető

munkát, termelést magasabb árért kénytelenek forgalomba hozni. Ilyenformán akár állami, akár pedig társadalmi részről történnek ilyen intézkedések, ezek feltétlenül csak a drágaságot fokozzák. Az államnak — nem győzöm eléggé ismételni, — a legelső kötelessége volna azt a régi mulasztást pótolni, amit évek hosszú folyamán azzal követett el, hogy az iparnál és kereskedelemnél rendelt és szállított árukért még ma is talán milliárdokkal tartozik. A pénzhiány ugyyszólván egy csapásra megszűnnék, ha az állam ezen legegyszerűbb kötelességének eleget tenne.

Itt említem meg, hogy legfőbb ideje volna már a hadikölcsönök beváltásáról is komolyan csevegni. A hadikölcsönök beváltása nemcsak az állampolgárok millióinak, hanem az államnak is eminens érdeke. Az állam polgáraitól többet, mint az életét és vagyonát, akármilyen körülmények között is, nem követelhet. Már pedig mindazon polgárok, akik az államnak ezen követelését teljesítették, olyan abszolút értékű állampolgári erényről tettek fényes tanubizonyosságot, hogy azt elismerni, méltányolni és honorálni — az utódállamok részéről is — a legbölcsebb politika. A hadikölcsönök beváltását egybekapcsolni lehetne az állami fejlődésnek és konszolidációnak legfontosabb igényével, nevezetesen, a hadikölcsönt az állam beváltanára azon korlátozással, hogy ezen összegeket kizárólag építkezési célokra szabadna és lehetne felhasználni. Ezzel egyrészt az állam honorálná új polgárainak legszebb erényét, másrészt az állami fejlődés legnyomasztóbb és legszívósabb akadályát ezáltal elháríthatná.

Az állam úgy a csatolt területeken mint Órománia területén kiemelkedne tizenöt-husz jól fundált, abszolút biztos pénztintézetet s ezeknek bevonásával, valamint a Banca Nationala közreműködésével aránylag könnyűszerrel létesíthetné a békében annyira bevált, annyira nélkülözhetetlen clearingforgalmat, továbbá a Banca Nationalával a giro számlát és a postatakarékpénztárt, amiket ha szakszerűen, kellő körültekintéssel megoldana, úgy bizonyos, hogy egy-két milliárdnyi készpénzbankjegyet tenne feleslegessé. Őszintén szólva, ezt a kezdeményezést már a bankoktól vártuk volna. A bankok azután kidolgozhatnák a detailrészleteket is. Ezzel óriási szolgálatot tennének a közgazdasági életnek és nagy mértékben enyhítenék a pénzinséget.

Végül még egyet. Ha az állam érthetetlen módon idegenkedik a külföldi tőke itten való elhelyezkedésétől és ezzel egyidejűleg csöknyösen ragaszkodik a deflációs politikához, akkor mégis meg kellene találni egy középutat, hogy legalább a polgárok nyugalma, emberi méltóságát megalázó lakásinséget, valamint az állami érdekből fontos kulturális, higiénikus és közbiztonsági alkotásokat külföldi tőke igénybevételeivel valósíthassuk meg. Az elvadított külföldi tőkét csak úgy lehetne becsalogatni, ha törvényhozásilag, esetleg nemzetközi egyezményben feltétlenül garantálnák ezen befektetett tőkének abszolút biztonságát. Nem esnék csorba az állam presztízsen ha — itt legalább ilyen befektetésre korlátozva — a külföldi tőke segítségével érhetnők el, hogy ebből a testünket-lelkünket megnyomorító helyzetből kiszabaduljunk.

KÖZGAZDASÁGI ÉLETÜNK VÁLSÁGA ÉS A HITELPIAC

Közgazdasági életünk legnagyobb veszedelme, hogy a leivalutánk napról-napra gyöngül és minden kormányintézkedés a lei vásárló erejének a fokozására, külföldi értékének emelésére hajótörést szenvedett és meddőnek bizonyult. A pénzügyi kormány ugyszólván hetenként szigorítja a külföldi valuták vásárlásának lehetőségét. Minden lejjavító munkája kimerül abban a fantasztikus erőlködésben, hogy rendőri intézkedések útján igyekszik eltorlaszolni a leinek külföldi útját. És mindezek dacára a hermetice elzárt és így csak a belföldön operáló lei rohamosan veszít értékéből, mert hiszen a legutóbbi évek folyamán bebizonyult, hogy a külföldi tőke egyáltalán nem ambicionálja azt, hogy a mi valutánkat tárcájában gyűjtse, vagy felhalmozza, sőt éppen ellenkezőleg a legnagyobb bizalmatlansággal viseltetik pénzünkkel szemben. A külföldi tőke ezen nagyfoku bizalmatlanságát nyíltan bevallja, sőt hirdeti is mindenütt és minden alkalommal, ha arról van szó, hogy velünk üzleti összeköttetésbe lépjen.

A külföld bizalmatlansága, a külföldi tőke hiánya sorvasztja gazdasági életünket és nekünk kell bünhödnünk pénzügyi kormányunknak ama brüszk kijelentéséért, hogy „megtudunk élni a magunk lábán, a magunk emberségéből“ és így nincs szükségünk a külföldi tőke segítségére. A pénzügyminiszter ur nemcsak ilyen elutasító kijelentéseket tett, hanem egész férfihoz méltóan úgy is cselekedett, hogy az évekkel ezelőtt még bekváncozó külföldi tőke előtt szigoruan és gondosan elzárta a határokat. Államférfiui fáradozásait és előrelátását tényleg a várt siker koronázta: a külföldi tőke tényleg messziről elkerüli Nagyromániát!

Ezen előzmények után érthető, hogy ma és ki tudhatja még mennyi ideig „magunk erejére vagyunk utalva“. A magunk ereje a Banca Nationalában összpontosul. A Banca Nationala huszmilliárd lei összegű bankjeggyel táplálja ennek az országnak közgazdasági élet-

szükségletét. Ez az összeg éppen a harmada annak, amire — a fejlődés, a konszolidáció szempontjából feltétlenül szükségünk volna.

A háboru előtti években csupán a temesvári bankok bármelyik évi mérlegében az aranykoronákban kimutatott aktív főösszegek többszörösen felülmúlták értékben és vásárló erőben a Banca Nationalának huszmilliárdját! Az egyes államok forgalomban levő összes bankjegyeit dollárértékben átszámítva azt tapasztalhatjuk, hogy a szegény Ausztria vagy Magyarországon háromszor annyi dollárérték esik egy-egy lakosra, mint nálunk.

Más lenne a helyzet, ha a lei stabil volna, akár magasabb, akár alacsonyabb külföldi kurzuson, — akkor megindulhatna a komoly alkotó munka minden téren. Így, ahogy most állunk, szó sem lehet erről. Ma minden, a legerősebbnek látszó fundamentum is labilis, máról-holnapra süllyed, összedől, úgy ahogy Zürich felől jönnek a mi lázbeteg valutánkról szóló jelentések.

Érthető, hogy ilyen beteg valuta mellett a drágaság ugyszólván naponként már-már elviselhetetlen magaslatra emelkedik. A drágaságnak, az árdrágításnak uttörő pionirja maga az állam. A kormány sűrűn ismétlődő időközökben két-háromszáz százalékkal emeli a megélhetéshez nélkülözhetetlen összes monopolüzemek és intézmények tarifáit. Az állam nálunk mindig elől jár a jó példával és jövőbelátás nélkül szinte öltetszerűleg őrlítettiramu drágaságot diktál — e jobbsorsot érdemlő országra.

E sivár gazdasági helyzetben a bankok sem állnak, de nem is állhatnak feladatuk magaslatán. A bankok valamennyien a Banca Nationalára és a betevőkre vannak utalva. Ezek a pénzforrások azonban gyöngén csörgedeznek. A Banca Nationalának huszmilliárdjából legelső sorban az államot kell táplálnia, mert az állam függő adóssága a Banca Nationalánál sok milliárdra rug.

A rendelkezésre maradó milliárdokat a bankok, nagyobb iparvállalatok és kevés számú kiváltságos kereskedők között osztják szét. A Banca Nationala 6 százalékos pénzéből azonban senkinek sem jut elegendő, legtöbbször csak kölcsönt kapnak, hogy visszaemlékezessenek arra, hogy milyen is volt az a régi, becsületes háboru előtti 5 vagy 6 százalékos bankkölcsön. Az egy-egy bankra eső 6 százalékos Banca Nationala pénzzel nem igen lehet leszorítani a horroribilis bankkamatlábát. Ahhoz, hogy a Banca Nationalától fölvevő 6 százalékos kölcsönök a kamatlábát mérsékeljék, illetve leszoríthassák — ahhoz más jegybankpolitika kellene.

Jó jegybankpolitika mellett a Banca Nationala 6 százalékos kölcsöneit — a közvetítő bankoknak érdemes lenne mérsékelt kamatlábak mellett szolidan megalapozott ipari és kereskedelmi vállalatok támogatására kihelyezniök. Így lehetne a hazai ipart és kereskedelmet támogatni. A mai kamatlábak az ipart és kereskedelmet elsorvasztják, megölik.

A bankok másik pénzforrása a betevők. A betevők nem jól viselkednek, mert nem tudják elfeledni a bankok háborus intézkedéseit. A háborus években a bankok intervenciójára a pénzügyi kormány

betiltotta a betéteknek korlátlan kiadását. Havonként csak egyszer és csak bizonyos, ugynevezett létminimum összeget volt szabad a betevőknek a saját pénzükből kivenniök. Ezt a rendelkezést a legtöbb bank szigoruan betartotta és a miniszteri rendeletre és arra való hivatkozással, hogy pénztáruk tényleg üres, illetve csak annyi pénzük van, mint amennyi a minimumra elég, még a betevő könyörgésére sem adtak ki többet az előírt minimumnál.

Már ez az eljárás sem volt valami nagyon bizalomgerjesztő a bankok iránt, de a bankok egyrésze betetőzte ezen eljárását azzal, hogy a betevőnek saját betétkönyve elzálogosítása mellett — magas kamatra a minimumon felül is adott ki nagyobb összegeket.

Ez az eljárás az idők folyamán megbosszulta magát. A betevők bizalmatlanok lettek a bankokkal szemben és később nem a bankokba vitték, hanem otthon tartották megtakarított avagy főlősleges pénzüket. Az ilyen, végeredményben sok százmillióra rugó pénzek lassan bár, de egy-két éven belül ismét felszínre kerültek, ámde elkerülték a bankokat és direkte keresték fel a kölcsönt igénylő ipart és kereskedelmet beteges, nagykamat utáni vággyal.

A magántőke így többet jövedelmezett mint a bankbetét és viszont az adós kereskedő vagy iparos e direkt összeköttetés mellett a bankkamatlábnál jóval olcsóbb kamatu pénzhez jutott. Egy darabig így állott a helyzet, de hamarosan megindult a bankok részéről az egészségtelen verseny a betevők visszahódítására. Egymásra lícitáltak és felsrófolták a betéti kamatlábat 12—22-ig sőt 24 százalékig is. A pénzszüke mellett ez a körülmény is nagyban előidézte a bankkölcsönök megdrágulását.

UTBAN A GAZDASÁGI VÁLSÁG TETŐPONTJA FELÉ

Az összes gazdasági kérdésekben az európai nemzetek egymásra utaltságát soha, semmiféle érvelés nem bizonyította meggyőzőbben mint a világháború utáni gazdasági tülekedés, amelynek eredményeként az európai nemzetek nagyobbik fele olyan gazdasági válságba sodródott, amiből talán egyik sem tud belátható időn belül kilábolni. Az európai gazdasági válság a legsúlyosabban érinti Nagyromániát is, mert nálunk már évekkal előbb mesterségesen elzárták a kibontakozás útját. Csökönyös magatartással, illetve rideg elzárkózottsággal sikerült szinte hermetice izolálni magunkat a külföldtől és így érthető, hogy a külföldi tőke másutt keresett és talált elhelyezkedést és érthető az is, hogy a még meglévő romániai összeköttetések amugy is gyöngeszálait nagy sikerrel igyekezett szétszakítani.

A külföldi tőke elleni offenzíva az 1922-ik évben megjelent ugynevezett devizarendeletről kezdődött, amely rendelet lényegében nem volt más mint a külföldi követelések blokádja. Ezen blokád, illetve rendelet megtiltotta, hogy külföldiek romániai leiköveteléseiik fölött szabadon rendelkezhessenek. A külföldi tőkés, ha bármilyen nagy összegű követelése is volt Nagyromániában, havonként csak egyszázezer leit utalhatott ki követeléséből és ezen összeget is csupán belföldi, illetve romániai cégek részére. Ilyenformán ez a rendelet nem volt más mint egy burkolt moratórium, ami természetesen a lehető legrosszabb benyomást keltette a külföldiekénél. És jöttek sorba a folytatólagos devizarendeletek, amely rendeletek a külföldi tőkét még jobban visszariasztották. E rendeletek szerint én fölvehetek — ha kapok — mondjuk százezer svájci frank kölcsönt, ámde nincs módomban, mert szigorú tiltó rendeletbe ütközik, hogy ezen kölcsönt svájci frankban visszafizethessem. Ebből a kölcsönből leit kell csinálnom és csak leiben fizethetem azt vissza. Ilyen és hasonló tiltó rendelkezések megbénították nálunk a külföldi tőkének szabad mozgását.

Mindenütt másutt — különösen tőkeszegény országokban — a külföldi tőke biztos elhelyezkedését rendeletekkel és törvényekkel szabályozták, azért fordult el tőlünk, s azért tapasztalhatjuk, hogy a lerongyolt Ausztriába és Magyarországra ez a tőke szinte beözönlik. Magyarországon például éppen a külföldi tőke nagymérvű térfoglalásának eredménye volt az, hogy legutóbb a magyar nemzeti bank 9 százalékról 7 százalékra volt kénytelen redukálni a kamatlábat. A külföldi tőke új életet, fellendülést, ujjászületést idéz elő a tőkeszegény országokban és fokozottab mérvben idézné elő nálunk is, ahol minden megvan, csupán a pénz hiányzik.

Jelentékeny cégek ingadoznak és roskadoznak. A fizetéseképtelenségek napirenden vannak és miként hű fotográfiái nagybeteg közgazdasági állapotainknak, tájékoztatnak bennünket és a külföldet is. A mesterségesen előidézett pénzsűke mellett a külföldi valuták rohamosan emelkednek, holott megfordítva kellene, hogy álljon a dolog, mert a pénzsűke rendszerint lenyomja a valutakurzusokat.

E szokatlan jelenség magyarázata az, hogy a mi kereskedelmi mérlegünk passzív, mert nincs kereskedelmi ekszportunk, amiből devizát lehetne előteremteni. Az ekszport produkálja a devizát és ahol ekszport nincsen, ott a deviza megvásárolhatatlanul drága. Az ekszport jelentőségét nálunk a vezető államférfiak — úgy látszik — nem értik és így nem is értékeli. Minden az ekszportra vonatkozó törvény és rendelkezés a fönti állításunkat igazolja. Az ekszportra szánt termény fuvardíjtétele 50 százalékkal magasabb mint a belföldi fogyasztásra szánt terményeké. Ehhez az ugynevezett büntetőfuvardíjtöbblet hozzászámítandók még a horribilis kiviteli vámok is, amik azt eredményezik, hogy az ekszportra szánt legfőbb élelmicikkek árai nálunk a világparitást felülmúlják, avagy ha csekélyebb összeggel alul maradnak is, már nem képesek fölvenni a versenyt a többi termelő államokkal. Nem képesek azért, mert ahol például a szomszéd Jugoszlávia tért hódított, ott összeköttetést már csak nagyobb árengedménnyel, illetve áldozatkészséggel lehetne létesíteni.

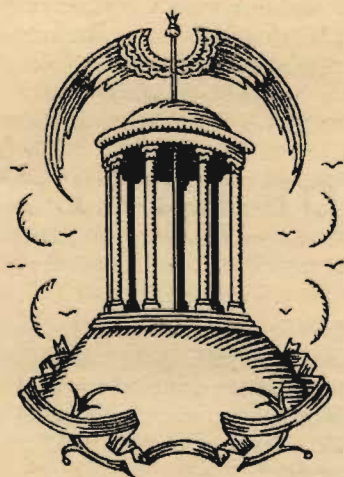
A gazdasági és pénzzavarokkal küzdő összes államok között Nagyrománia az, ahol aránylag a legkönnyebben, a legbiztosabban lehetne idegen tőkével segíteni. Sehol sincsen nagyobb, vagy annyi fedezete a külföldi tőkének, mint nálunk. Látjuk azonban, hogy az anyagi fedezet jogbiztonság nélkül — nem elegendő. A külföldi tőke addig hallani sem akar rólunk, amíg az állam nyíltan és becsületesen nem vallja be és intézkedéseivel nem bizonyítja, hogy a külföldi tőkét, mint nélkülözhetetlen nagy segítőeszközt örömmel látja és támogatja romániai elhelyezkedésénél. Azt, hogy nálunk milyen hatalmas alkotó munkát végezhetne a külföldi tőke, statisztikai adatokkal lehet legjobban bizonyítani.

Ha elővesszük ma a tíz legnagyobb temesvári bank mérlegét, akkor azt látjuk, hogy összeadva a tíz bank aktív főösszegét, az mintegy kétmilliárd lei összegre rug. Kétmilliárd lei egyenlő 50 millió békebeli arankoronával. Mennyivel kevesebb ez az összeg, mint amennyi a békében a bankok birtokában volt! A Temesvári Első Takarékszövet-

lege 1913 december 31-én 62 millió aranykorona aktív főösszeget mutatott ki, míg a tíz legnagyobb temesvári intézet aktív végösszege (a Hitelbank-fiókot nem számítva) 200 millió békekoronát tett ki, ami 8 milliárd leinek felelne meg. Ma ugyanezen, avagy bármelyik hasonló kaliberű bank egymaga játszva fölemelhette volna a külföld segítségével aktív főösszegét 100 millió békebeli koronára. Ha figyelembe vesszük, hogy a dollár energikusan keresi 6–7 százalék kamatozás mellett az európai államokban való elhelyezkedést, akkor tisztán látjuk, hogy nálunk 12–15 százalék mellett milyen nagy tömegekben jelentkezett volna — ha mesterségesen s brüszk módon nem torlaszoltuk volna el a hozzánk vezető utat.

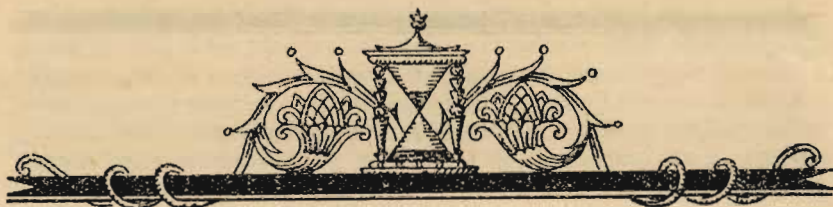
Ismételjük, ezerszer is hangoztatjuk, hogy még most is lehetne és pedig nagyot lendíteni az ország gazdasági sorsán, ha a régi bűnös mulasztásokat igyekeznénk pótolni azzal, hogy az állam pénzügyeinek vezetésére, irányítására igazi szakembereket állítanánk, olyanokat tudnillik, akik európai vonatkozásban is tekintélyek és szakemberek és akiknek hívó szavára és egyéniségében bízva megindulna a külföldi tőke Románia felé is.

VILÁGPOLITIKA

*

EURÓPA VÁLSÁGA

A nagybeteg Európa összes nemzetei kinos izgalommal lesik a londoni konferencia eredményeit. Annyi csalódás, annyi kiábrándulás után csak néhány gyógyíthatlan optimista reménykedhetik egy észszerű és becsületes kibontakozásban, mert a józanul gondolkozó emberek milliói világosan látják a francia bázison való kibontakozásnak anyagi és erkölcsi lehetetlenségét.

Clemenceau és Poincaré bosszut lihegő egyénisége megmértelyezte Franciaország népeinek közhangulatát és hiába nyomultak az előtérbe a jól szervezett szocialista pártok, hiába vette át vezérük: Herriot a kormányhatalmat, — a radikális megoldás útját Poincaré hosszú és majdnem diktatori uralma alatt oly mesterien elbarrikádirozta, hogy Herriot minden erőlködését csak átmeneti kísérletezésnek lehet minősíteni.

Clemenceau és Lloyd George békeszerződésének betartása és végrehajtása egy hatvan milliónyi kulturnépnek lassu, de biztos elsorvasztását és végeredményben kiirtását eredményezné.

A versaillesi békeszerződés — Németországot kötelezőleg — az anyagi teljesítményeknek olyan hihetetlen és mérhetetlen nagyságát írta elő, hogy az matematikai pontossággal egyértelmű Németország megsemmisítésével. Feltétlenül bizonyos, hogy Poincarénak a Clemenceau által diktált békeszerződésben elhelyezett burkolt gondolatai voltak azok, amiknek előre látott eredményei a legjobban megfeleltek egyéniségének és politikai terveinek.

A teljesíthetetlen anyagi követelményekből kifolyólag — diktatori hatalommal belemagyarázódott a versaillesi szerződésbe Franciaországnak az a joga, hogy a szerződésbeli lehetetlenségek megvalósíthatóságig megszállhatja a Ruhr-vidéket, hogy ezzel egy csapásra elvághassa Németország ipari és gazdasági ütőerét és hogy az így lefegyverzett német népet tetszése szerint kiéheztesse és beláthatatlan időkig ártal-

matlanná tegye. Így is történt, ámde egy dologban csalódott Poincaré, abban, hogy Európának nemcsak semleges és legyőzött államai, hanem Franciaországnak hatalmas fegyvertársai, illetve szövetségesei is s köztük elsősorban Amerika és Anglia szinte konsternáltnan, leplezetlenül és energikusan tiltakoztak a Ruhr-vidék megszállása ellen és már-már az a komoly veszély fenyegette Franciaországot, hogy szövetségesei egymagára hagyják, sőt tüntetőleg elfordulnak tőle.

Ebben a válságos helyzetben történt a nagy politikai eltolódás Angliában és Franciaországban, amely mindkét országban a szocialista pártok előretörését eredményezte és Macdonald és Herriot személyében új államférfiak kerültek Európa kormányrudja elé, akik azután teljes készséggel és rátermettséggel fogtak a kibontakozás sziszifuszi munkájához. Macdonaldnak legelső dolga volt, hogy a francia utópisták és optimisták mellé a reális szakértők nemzetközi gárdáját mozgósítsa. Ez a mozgósítás Franciaország, illetve Poincaré részéről ezer akadályba ütközött, de Amerika segítségével mégis sikerült tanácskozássra egybehívni a nemzetközi szakértő gárdát és az amerikai zseniális és széles látókörű Dawes agyában fogamzott meg az a reális kibontakozási bázis, amely bázison fölépülhetne a béke és megvalósulhatna Európa összes nemzeteit a végpusztulástól megmentő végleges megoldás. Dawes alapos tanulmányozás után és évtizedekre visszamenőleg rendelkezésére bocsátott statisztikai adatok alapján — negyven milliárd aranymárkában állapította meg a Németországtól kiereszokolható hadisarcnak makszimumát. Ezen körülbelül egy harmadára redukált jóvátételi összegnek kifizethetési lehetőségét is attól tette függővé, hogy Franciaország és Anglia nyomban felszabadítják a megszállott német területeket, hogy ezáltal Németország gazdasági és termelési vérkeringésében semmi akadály ne legyen, mert csakis így tartja Németországot képesnek arra, hogy ennek a horroribilis kötelezettségnek — az előírt évek tartamán belül eleget tehessen.

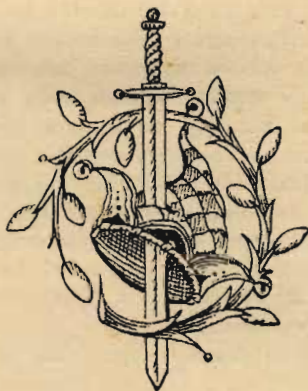
Dawesnek ezt a megoldási tervét Anglia és Amerika is elfogadta és igazi benső örömmel és szocialista meggyőződéssel elfogadná Herriot francia miniszterelnök is, ha Poincaré hatalmas segítőitársai: a francia gyáriparos kapitalisták ezt a megoldást teljes erejük és befolyásukkal nem elleneznék.

A Dawes-féle kibontakozási reparációs javaslat nagyon is észszerűen és reálisan abból indul ki, hogy Németország negyven milliárd arany márkát készpénzben egy emberöltőn át sem volna képes lefizetni és így a negyven milliárd hadisarcnak nagy százalékát ipari termékekben kellene Németországnak a hadisarc törlesztésére leszállítani.

Nos hát itt van a gordiusi csomó, itt van a leküzdhetetlen akadály, mivel a francia gyárosok érthetően irtóznak a német gyári termékeknek — bármilyen formák és feltételek mellett történő importjától, mert meggyőződésük szerint az ilyen óriási tömegű német iparcikk import hosszú évtizedekre tönkretenné a francia gyáripart. A dolog így beállítva egészen világos. A szocialista francia miniszterelnököt a francia gyárosok szorongatják és irányítják és pedig azon tagadhatatlan tény alapján, hogy ha Franciaország elfogadja a Dawes-

féle javaslatot, akkor azzal nemcsak a francia gyáripárt öli meg, hanem megöli a párthivek: a francia munkások százazeit is, akik a német monstre ekszporthoz, illetve import miatt munka és kenyér nélkül maradnak.

Objektív megvilágítás mellett ez a helyzet Franciországbán és ez a legnagyobb akadály a világbékének. Hogyan lehet, hogyan fogják a világ diplomatái — a közeledésnek, a megértésnek ezt a végnélküli és reménytelen Szaharáját áthidalni, hogyan fogják a világtörténelemnek ezt a legnagyobb problémáját megoldani? Ki tudna erre véges emberi ésszel megnyugtató feleletet adni? Egy azonban bizonyos, az t. i.: hogy a francia—német probléma egész Európának életet-halált jelentő problémájává fejlődött. A győző és legyőzött, valamint a semleges államok belső gazdasági rendje mindenütt felbomlott és a nemzetközi sirások, a kommunisták és a bolsevisták hatalomra éhes szívós tömegei, éber szemmel figyelik az európai külső és belső eseményeket és fejleményeket. Jaj nekünk és jaj lesz egész Európának, ha ezek az elkeseredett és eltévelyedett agyu fanatisták kerülnek uralomra. Az emberiség megbűnhődte már összes vétkeit a rémes világháboruban. Isten óvjon bennünket attól, hogy kommunisták ássák meg egész Európának sirját.

NÉMETORSZÁG DIKTÁLJA AZ EURÓPAI ÁRAKAT

Érdekes és elszomorító jelenség, hogy nemcsak a legyőzött, hanem a győztes államokban is tehetetlenül tapasztaljuk különösen az iparcikkek árainak nap-nap után való horribilis emelkedését. A feltartóztatlan áremelkedésekkel szemben szinte illuzórius minden hatósági, állami vagy helyi intézkedés, mivel tudnunk és látnunk kell, hogy az iparcikkek örületes árait Németország diktálja ma egész Európának. Mindez nem nagyképüsködő beállítás, hanem — hogy kereskedői nyelven fejezzem ki magam — számlákkal bebizonyítható valóság.

Elsősorban elvitázhatatlan, hogy a gyengébb valutájú államok, mely államok csoportjába — sajnos, Románia is tartozik — egyenesen rávannak utalva a német iparcikkek behozatalára. Az iparcikkek importálásánál az ugynevezett „nemes“ valutájú államok szóba sem jöhetnek.

A térdre rogyott Németországban — az állandó és kéréselhetetlen francia operációk következtében — az életösztön diktálja, hogy egyik napról a másikra 100-tól 200 percentig emeljék az iparcikkeknek árait. A folytonos és óriási áremelésnek az egyik oka az, hogy a francia operáció következtében a márka értéke napról-napra süllyed és ezzel ellentétben az ipari cikkek árai nemcsak a süllyedés arányában emelkednek, hanem a márka vásárló erejének állandó sorvadása olyan horribilis összegű munkabér emelkedést is jelent, ami azután teljesen fedi az áremelések jogosultságát. A német „Vorfaktúrák“, valamint a végleges Faktúrákon feltüntetett árak mellett ott ékeskedik a „freibleibend“ jelzés — ez a jelzés a megérkezés napjáig (6–8 hét) hetenkénti 60–100 százalékos áremelést is jelenthet! Ez nem tulzás, mert ezt kereskedőink dokumentumokkal tudják igazolni.

A németországi áremelkedések erősen befolyásolják az összes európai nemes valutájú államok ipari termelését is és pedig azért, mert nemcsak a gyárosok, illetve a termelők alkalmazkodnak anyagi

önzésből a rohamosan emelkedő német árakhoz, hanem a munkások is okulva és elvakítva a horribilis németországi iparcikkek áraitól, igyekeznek nagyobb munkabér emeléseket kivívni.

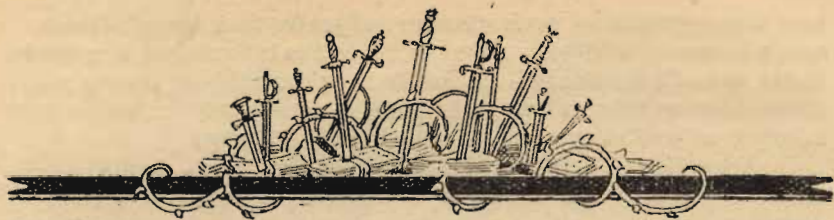
Azok az államok, ahol az ipari belfogyasztás importra nem szorul, természetsszerűleg nagyobb ellentálló képességgel bírnak, de az összeroppanásnak — ha talán valamivel később is, ott is be kell következnie, mert bizonyos, hogy a pénz vásárló ereje sehol sincs arányban a kereseti lehetőségekkel.

Sajnos, Nagyrománia a mindennapi ipari cikkeknek talán több mint 75 százalékát ez idő szerint csakis import útján tudja beszerezni. Ami valutánk külföldi útja egyenesen Németország felé vezet és ezt jól tudja Németország is.

Nem szabad figyelmen kívül hagynunk, hogy német Ausztria a romániai import szempontjából mindinkább csekélyebb jelentőségűvé válik. Ma t. i. ott tartunk, hogy Ausztriából alig vagyunk képesek megfelelő árban valami iparcikket behozni azon egyszerű okból, mert Ausztriában az árak olyan magasak, hogy azok már nem bírják el a romániai magas vámokat. Az ausztriai nagy áremelésnek pedig a hihetetlenül rossz osztrák valuta és a szélső szociális irányzathoz csatlakozó állami berendezkedés az okozója. Ausztriában a szellemi munkás a szó teljes értelmében éhezik, míg az ipari munkások maguk állapítják meg önmaguk részére a munkabéreket.

A lapokból nyert információnk szerint Bratianu miniszterelnök teljes politikai, illetve erkölcsi támogatásával Franciaország háta mögött áll. Politikailag ez érthető és megmagyarázható, de gazdasági szempontokból, ami valutánk megerősödése és az elviselhetetlen drágaság megfékezése szempontjából egyenesen katasztrófális jellegű. A tisztán látó és gondolkodó embernek éreznie kell, hogy Franciaország hatalmi mánorában nemcsak Németországot rántja magával a gazdasági megsemmisülés örvényébe, hanem magával rántja egész Európát is és talán elsősorban legjobb barátját: Nagyromániát.

A NAGYBETEG EURÓPA

A versaillesi ugynevezett „békeszerződés“ megalkotói — sirásói voltak az öreg Európának. Négy-öt diplomata — közöttük elsősorban Clemenceau és Lloyd George — Németországot teljesen levetkőztető és porig megalázó mesterművükkel — évtizedekre megakasztották Európának természetes fejlődését. Büntetlenül nem lehet egy hatvan milliós, magas kulturájú népet eltüntetni, illetve kiradirozni Európa térképéről. A mérhetetlen gyűlölet és telhetetlen kapzsiság rossz tanácsadók, — már pedig le nem tagadható igazság, hogy a versaillesi tanácskozáson ezek az érzések és tulajdonságok irányították a korlátlan hatalmu diplomata urak minden cselekvését és gondolatát.

Most, hogy a gyakorlati életben bebizonyult a versaillesi szerződés abszurditása, most, midőn a hatalmas Angliától kezdve lefelé valamennyi európai nemzet tünni és szenvedni kénytelen ennek az örületes alkotásnak katasztrófális hatását, most már Lloyd George is vezércikkhez a különféle nyelvű világlapokban és igyekszik nagyra-becsült kollégáira kenni a végzetes szerződésnek minden ódiumát. A kulturnemzetek hírneves diplomatái alaposan levizsgáztak és a horribilis vizsgadíjat Európa ártatlan népeinek kell megfizetniök.

Mert nem igaz, hogy van valami „történelmi szükségesség“ ami kiprovokálja és megindítja a világeseményeket.

Nem igaz, hogy a világháborút a különféle népek vagy nemzetek akarták, mert a népek nem gyűlölik, sőt inkább szeretik, de rendszerint nem ösmerik egymást.

A ma érvényben lévő állami és társadalmi kereteknél és formáknál a világ összes népeinek sorsát néhány száz diplomata és ugyanannyi ujságvállalat irányítja. Ha elgondoljuk, hogy milyen lett volna a világ képe akkor, ha ezek a diplomaták és ujságvállalatok — a világháborút provokáló energiájukkal a világbéke eszméjének megvalósítását forszírozták volna! És ha elgondoljuk, hogy a megszámlálhatatlan milliárdokat

nem tömeggyilkolásra és évszázados kulturalkotások lerombolására — hanem humánus, közjólétű, kultur és higiénikus intézmények megteremtésére használták volna fel! Ha mindezt végiggondoljuk, ugy oly nagymérvű elkeseredettség lesz urrá fölöttünk, amely teljesen megingatja bennünk az emberiség jövőjébe vetett eddigi hitünket.

A lezajlott világháború örülete egész Európában megmételtyezte a vezető államférfiak szívét és agyát. Amit egy-egy emberi agy kigondolhat az egyes európai nemzetek elkeserítésére és nyugalmanak állandó megzavarására, az törvény, vagy más hatalmi rendelkezések formájában mindenütt a felszínre került és lenyűgöző, minden emberi ambíciót elsorvasztó erővel érvényben van.

Hol van ma Európában a békebeli lelkiismereti, vagy egyéni szabadságnak halovány árnyéka is?

Hol vannak az emberiség lángelméi, akik megváltó igéikkel és cselekedeteikkel közelebb hoznák és megbékítenék az egymást marcangoló népeket?

Hol van az államférfiu, aki az egész Európában dühöngő nacionalizmus megfékezését megkísérelné?

Hol van egy igazi, embernői ember, aki fáradhatatlanul és eredménytelennel hirdetné, hogy a becsület, a tudás, a szorgalom, a munka a fő, a lényeg és ezzel szemben minden más csak mellékkörülmény. Vallás, vagyon, nemzetiség, rang és hatalom csupán külsőségek, mert ezek mögött kell keresnünk az embert s a minden időkben egyedül értékes emberi erényeket.

A világháború vad furiái — a háború után öt évvel — még mindig korlátlanul uralják Európa népeit. Kérdjük, hogy nincs-e valamilyes kibontakozás, avagy talán nem is akarnak ebből az örületes káoszról kimenekülni? A józan ész mindörökké eltűnt, avagy végérvényesen meghibbant? Valamelyik államban meg kellene már konstruálni az európai örület kényszerzubbonyát. Hol, melyik állam merészkednék erre a bátor, uttörő és megváltó munkára?

Szerénység okáért — ezer bocsánatkérés mellett, önmagunkban — úgy gondoljuk, hogy Románia lehetne ez az állam, mert itt minden megvan, amivel a háborúnak vadul tomboló furiái megszelidíthetők volnának. Mesebeli természeti kincsek a földben, a földön és a föld felett, — egyszóval nem hiányzik itt semmi földi jó, ami az emberi jólét és boldogság elérhetéséhez szükséges. Igenis, Románia megkezdhetné az emberiséget megváltó dicső és példaadó munkát — csupán egy-két, a hatalom birtokában lévő egész ember hiányzik még. Ezt kellene megtalálnunk, valahogyan előteremtenünk és milliók ujon-gának nálunk visszanyert békebeli boldogságukban.

VEZEKLÉS

Bűnösök vagyunk mindannyian, mert a legborzalmasabb emberi tragédiának: a világháborúnak aktiv szereplői, avagy elfásult szemléldői voltunk. A világháború lezajlott és mi egy hosszú évtizeden át megtört lélekkel, reménytelenül bandukoltunk végig a kifürkészhetetlen végzetnek kálvária-utján és epekedve vártuk a lelkek felszabadulását és látni véltük a megnyugvásnak üdítő és napsugaras oázisát. Vártuk, lestük a boldog emlékü kedves ünnepnapokat, a megváltásnak, a fel-támadásnak igazi ünnepét, de csupán a kalendáriumbéli ünnepnapok köszöntöttek be hozzánk — ridegen, szárazon, lélekfelvidítő napsugarak nélkül. Meddig kell még várnunk a kölcsönös megértés és megbecsülésre, avagy mindezen kívánságok hiu ábrándok csupán? A világháború az emberi sziveket ugylátszik acélpáncéllal burkolta körül, amiken nem hat keresztül az emberi szenvedés és szabadságvágy? Hogyan cselekedjünk, hogyan viselkedjünk, hogy az emberi boldogságban nekünk is részünk legyen? Avagy talán a világháborút végigélt emberiség elvesztette a boldogsághoz való jogát! Emberek rendezték a világháborus borzalmakat és emberek ne tudnák annak lélekölő hatását enyhíteni? Miért kell az emberiség szenvedését itt is, másutt is megalapozott szándékossággal mindinkább fokozni? Ugy ahogy négy-öt államférfiu kitudta provokálni a világháborút, miért ne tudná ugyanannyi vagy tizszerannyi megcsinálni a békét, de nem a kényszer-békét, hanem az emberi lelkek valódi békéjét?

A kisebbségi sors tragikumát naptári ünnepnapokon különösen érezzük, mert szokásunkhoz hiven ilyenkor magunkba szállunk és lelki szemeink előtt elvonultatjuk a múltban és jelenben átélt eseményeket és ezeknek hatása és tanulságaiból kiszinezük jövődönk sorsát és erőt meritünk a további küzdelmekhez. Ha mindezt most megcselekedjük, vajjon tudjuk-e helyreállítani zaklatott lelkünk egyensúlyát, vajjon tudjuk-e felszínre hozni visszafojtott lelki és fizikai energiánkat, amik a múltban táplálták bennünk az alkotómunkához szükségelt ambíciót és életerőt? Mindezen kérdésekre megtaláljuk a választ a jelennek hétköznapi sivárságában, mert mie szomorú hétköznapiokon csüggedten, reménytelenül várjuk a megértésnek és megbecsülésnek tavaszi hajnalfakadását.

Magunkbaszállva, keressük, kutatjuk elkövetett bűneinket és vezekelni akarunk, mert az egy igaz Istent hívők vallása a mi vallásunk is és így reményünk, jogunk van a bűnbocsánathoz. Látszólag ártatlanok vagyunk, legalább a régi fogalmak szerint annak érezhetnők magunkat. A mi kisebbségi sorsunkat mi irányította és mi döntötte el? A világháború. És ki, vagy mi okozta a világháborút? Ez a legnagyobb problémák egyike, amit majd a kellő történelmi távlatból történettudósok fognak eldönteni. Annyi elvitázhatatlanul bizonyos, hogy a világháború a kisebbségi népek tudtán, akaratán és beleegyezésén kívül tört ki és zajlott le. Nálunk például az évtizedek óta együtt élő és egymásra utalt különféle nemzetiségű népek soha nem gyűlölték egymást és ha volt is közöttük néha surlódás, egyenetlenség, az nem az egymás mellett dolgozó népek hibája vagy bűne volt, hanem majdnem kizárólag a vezető egyéniségek hiusága, illetve emberi gyarlóságaiból fakadt.

Meg kell érteni tehát mindenkinek, különösen pedig román anyanyelvű polgártársainknak a mi lelki szenvedéseink és lelki vívódásainkat. Egy becsületes és fáradhatatlan munkában eltöltött emberi élet alkonyán minden testi és szelemi verejték útján összegyűjtött emberi érték semmivé válhatik? Az új világalakulást az emberiség elhatározó erejét gigantikus erővel felülmúló történelmi folyamat idézte elő, de az országhatárok eltolódásának kellett-e, avagy szükségképpen kell-e lerombolnia az egyének és intézmények által termelt kultur és emberi értékeket?

Miért vagyok én kisebb jelentőségű és kisebb értékű polgára Nagyromániának, azért, mert kisebbségi nemzetiségű vagyok, holott érzem, tudom, hogy új hazámnak — tudásommal s egy emberöltőn át gyűjtött tapasztalataimmal és féltékenyen megőrzött erőnyeimmel értékes szolgálatokat tudnék teljesíteni? Miért van elzárva előttem az érvényesülhetésnek útja? Nincs-e égetően szüksége Nagyromániának — válogatás nélkül — minden egyes polgárának kitartó, becsületes és fáradhatatlan munkásságára?

Igen is, Nagyromániában az összes román állampolgároknak — a haza támogatására és szeretetére irányuló szabad és nemes versenyt kellene előmozdítaniok a vezető államférfiaknak és pedig olyan intézkedésekkel, amely intézkedések és rendelkezések vallás és nemzeti különbség nélkül serkentenek a polgárokat államalkotó és államfenntartó önzetlen munkálkodásra.

Ha máskor nem, de most és hasonló nagy ünnepnapokon vegyék tudomásul az ország vezető és irányító egyéniségei, hogy mi dolgozni és érvényesülni akarunk az ország nagyságát megalapozó nemzeti munkában. A becsületes munkához, az ország fejlesztéséhez és konszolidálásához nekünk is jogunk van, ezt a munkakészséget, ezt az ambíciót nem lehet kiölni belőlünk, mert úgy véljük, hogy bűneinket, ha voltak, már levezekeltük. Ünnepnapi értékes ajándékul mi, nemzeti kisebbségek, nem kérünk mást, csak egy kis bizalmat, megértést, megbecsülést és alkalmat ahhoz, hogy Nagyrománia fejlődése érdekében mi is zavartalanul dolgozhassunk.

TÜKÖRCSEREPEK

*

GLOSSZÁK

*

*A harcos Kabos Ármin cikkei után
mutassuk meg egy pár tükörcserép
visszfényében Kabos Ármint, a melegén
érző embert, a magyar kisebbségi poli-
tikust és a kulturbarátot. S mert e
könyv nem zárulhat keserőséggel, hadd
aranyozza be hát véglapjait Kabos
Ármin „Mennyházai level”-ének nap-
sugaras humora – sarcastikus, éles
kritikai humor után. Segélykiáltás és
küzdés — derű és megbékélés —
szükséges ez a kétféle komponens,
hogy a viszontagságokban
megpróbált harcos végre
is egyensúlyra találjon.*

* *

*

A „Temesvári Hírlap“ felkérésére Kabos Ármin, a temesvári kereskedő társadalom ismert tagja, a következőkben fejtette ki véleményét a zsidó magyarságról és a Magyar Pártról:

A ZSIDÓ MAGYARSÁG ÉS A MAGYAR PÁRT

A romániai magyarság egyetlen politikai szervezete: a Magyar Párt előtt nem lehet közömbös jelenség az, hogy a magyar anyanyelvű és magyar kulturán nevelkedett romániai zsidóság nem vallhatja magát magyar nemzetiségűnek, mert szigorú kormányrendelet intézkedik arról, hogy romániai magyarajku zsidó-állampolgár csupán zsidó nemzetiségű lehet. Ezzel kapcsolatosan a zsidó iskolák tanítási nyelvét is hivatalból állapították meg és pedig alternative: vagy héber, vagy román nyelven szabad a magyar anyanyelvű zsidó ifjúságot oktatni.

Meggyőződésem szerint ez a kormányintézkedés a művelt emberiség legdrágább kincsét, az egyéni és lelkiismereti szabadságot támadja meg, mert az államnak nincsen és nem is lehet más érdeke, illetve követelménye kisebbségi polgáraival szemben mint az, hogy azok mielőbb és mentől jobban megtanulják az állam hivatalos nyelvét, ám ezen felül nyelvi kérdésekben nem indokolt és nem jogosult semmiféle megnyirbáló állami beavatkozás a legszentebb egyéni szabadságjogokba. Feltétlenül hiszem, hogy ezen egyéni és lelkiismereti szabadságot korlátozó kormányhatalmi intézkedések átmeneti jellegűek.

A magyar anyanyelvű romániai zsidóság éppugy ragaszkodik anyanyelvéhez és kulturájához, mint bármelyik más nemzeti kisebbség és éppen úgy érzi annak életbevágó szükségességét és fontosságát, hogy az állam nyelvét jól és sürgősen megtanulja mint a többi — józanul gondolkozó nemzetiség. És itt kapcsolom be a magam érzéseit és gondolkozását a romániai magyar ajku zsidóságnak eme nagy problémájába. Senki nagyobb készséggel és becsületesebb elhatározással nem kívánhatja és nem igyekezhetik elsajátítani a román államnyelvet mint én, mert hiszen borzasztóan depresszív érzés az, ha valaki öreg napjaira, az én koromban, analfabétának érzi magát. Szomorú igazság az, hogy egy ötven-hatvan éves ember — különösen

ha nics különös nyelvérzéke — már nem képes egy nyelvet csak félig-meddig is elsajátítani és így még a legsovinisztább román hazafi is ha fel tud emelkedni az objektív bírálat magaslatára, meg tudja érteni, hogy miként a szemem világához vagy bármelyik fontos szervemhez, éppen úgy ragaszkodom ahhoz a kultúrához és anyanyelvhez, amit egy emberöltőn át magamba szívtam és annyira megtanultam, hogy írásban és élőszóval csak értékes szolgáltatásokat tudok vele tenni új hazám, Nagyrománia érdekében.

Ebből a helyzetből s érzésből önként következik az is, hogy a magam analfabéta nyomorúságát nem fogom rákényszeríteni családom ifjabb tagjaira, hanem ellenkezőleg, minden eszközt és módot megfogok ragadni az életösztőn diktálta azon cél elérhetésére, hogy családom valamennyi tagja itt Nagyromániában boldogulhasson, illetve, hogy első sorban olyan tökéletesen megtanulja az állam nyelvét, amennyire azt egy idegenajku állampolgár elsajátítani képes. Ezzel egyidejűleg a magyar kultúrát is ápolhatja és fejleszheti nemcsak az egyéni szabadság érzetéből kifolyólag, hanem a szülők iránti tiszteletből is. Végeredményben tehát mindazt, ami a romániai magyar ajku zsidóság helyzetét, más szóval elhelyezkedését illetőleg természetes, még kell rögzíteni és mindazt ami természetellenes, el kell hárítani a fejlődés, az emberi szabadságjogok útjából.

ARAD ÉS TEMESVÁR KULTURÜNNEPE

A temesvári „Zenebarátok Társasága“ legutóbb megtartott szimfonikus hangversenyén a hangversenytermet zsufolásig megtöltő közönség tomboló lelkesedéssel ünnepelte a 70 tagból álló zenekart és a zenekarnak vasenergiájú karmesterét: Neubauer Gida mérnököt. Ez a hangverseny Temesvárott kultüresemény-számba ment, mert a tulnyomórészben mükedvelökből álló zenekar rövid pár évi fennállása, illetve együttműködése után — eddigi sikereinek bekoronázásául — nagy felkészültséggel és ennek eredményeként, hatalmas sikerrel adta elő Mahler Gusztáv IV-ik szimfoniáját. A zeneműnek szépségeit és a zenekarnak pompás teljesítményeit a hangverseny-rovatban szokás elreferálni, ámde ezen hangversenynek jelentősége messze tulszárnyalta a rendes hangversenyek kereteit és szinte belekiváncozik a vezércikk-rovatba.

A mai reménytelen, pénzéhes világban, ahol az emberek lelkében alig-alig pislog egy-egy magasabb ideálnak halovány mécsvilága, ma egészen más jelentősége van a zenekulturának, mint volt valaha a boldog béke idején. A kisebbségi sors reménytelensége és bizonytalansága sorsenyhítő és üdítő oázist keres, egy talpalatnyi szerény kis helyet, ahol megpihenhet, ahol megfürösztheti fáradt, elfásult lelkét a művészet, a kultura gyönyöreiben. Egy oázist, ahol a lelkek találkozhatnak és egybeforrrhatnak, ahol faji és nemzeti különbség nélkül testvérként megismerhetik és megszerethetik egymást az emberek.

Nálunk, Nagyromániában a zene kultiválása nemcsak kultur, hanem politikai missziót is jelent. Politikai missziót, mert a zeneművészet szívhezszólóan regél az emberiség fájdalmairól, vágyairól, jelenéről és multjáról, boldogsága és boldogtalanságáról és mindezen érzéseket közvetíti a hatalmasok, a vezető egyéniségek szívéhez is, akik a zenei gyönyör és igazság mámorában leereszkszednek majd hozzánk és megértik azt, amit az élő szó erejével nem tudtunk velük megértetni.

Az aradi Filharmonikus Egyesület, amelynek oly kitűnő hírneve van — átérezte az Arad és Temesvár közötti kultur-kapcsolatnak országos jelentőségét és egy nemes gesztussal lehetővé tette azt, hogy Temesvár és Arad között — egyelőre a zeneművészetben — bemutatkozó találkozás és nemesversenyű együttműködés legyen. Május tizedikén, az egyesülés országos ünnepén fog lelkiileg egyesülni Aradon a temesvári Zenebarátok Társasága az aradi Filharmonikus Egyesülettel. A temesvári Zenebarátok Társaságának hetven tagból álló zenekara az aradi Kulturpalotában, május 10-én nagyszerű programm keretében fogja bemutatni zenei tudását.

Hisszük, hogy az aradi megértő, intelligens közönség igazi kultur-ünneppé fogja avatni a temesváriak művészi kirándulását. Hisszük, hogy Arad mihamarább viszonzni fogja a látogatást, mert ha valaha, úgy most van életbevágóan fontos jelentősége e két intelligens város kulturális együttműködésének. Arad és Temesvár művészi versenyéből és ismerkedéséből az egész ország kulturnívójának emelkedését remélhetjük.

MENNYHÁZAI FÜRDŐLEVÉL

Ide menekültem a fenyvesek és diófák közé. Haragos zöld fák, mezők és erdők miként egy végnélküli tenger megnyugtatólag hatnak roncsolt idegeimre.

A kisebb-nagyobb zajjal csörgedező patakok a tenger morajlását utánozzák és a fáradt emberben fölélesztik, fokozzák a szunnyadó energiát.

Ezek a patakok, amint vigan és fáradhatatlanul csobognak a hegyről lefelé ezer és ezer mérföldökön át míg eléri végcéljukat: a tengert, példaadásul szolgálnak a csüggedő emberiségnek.

Hűen a csobogó patakokhoz — az élet sem más mint egy örökké tartó körutazás a nagyvilág körül. A patak vize ha eléri a tengert ott beletemetkezik a víztömegbe, de nem hal meg, hanem a ragyogó nappal köt barátságot és mint pára ujjászületik és folytatja körutazását a világűrben.

Az élet és halál ikertestvérek és mindketten más-más munkakörben a természet nagy körforgását igyekeznek megvalósítani. Lát-szólag a halál hatalmasabb és erősebb, de csak a laikusok előtt, mert a természet titkait fürkésző emberek tisztán látják, hogy a halál csak nagyobb pozőr az életnél, mert hiszen a halál bevégzettnek látszó munkája után — nyomban megkezdődik az élet s az ujjászületésnek procedurája. Nagyon is ráérek elmélkedni, mert ezt a gyönyörű Mennyházát a rövid időközökben sűrűn zuhogó eső úgy kiforgatta régi érényeiből, hogy azt kell hinnem, hogy a természet ura még itt is büntetni akarja a bűnös emberiséget. Ugylátszik, hogy a világháború nagy bűneinek jóvátételére megalakult menybéli bizottság még mindig nem talált elég fedezetet és reánk irányította figyelmét, mi reánk, akik nagy szerényen félrevonultunk ide a hegyek mögé, ahol csak a természet alkotása luxus és minden más egyéb, nevezetesen az emberek alkotása és egymással való érintkezése a puritánságig egyszerű és nagy általánosságban robinsoni nivón áll. Érdekes, hogy a Bánát Sahrájában élő emberek közül a temesváriak favorizálják tulnyomó száralékban ezt az Isten jókedvéből alkotott oázist.

Ugy gondolom, hogy minden rabulisztika nélkül Temesvár kultur-nívójának előnyére könyvelhetem ezt a jelenséget.

A természet-imádás, az egyszerűség, a feltétlenül való pihenni vágyás azoknak erénye és vágyakozása, akik a megélhetésnek nagy terhét teljes készséggel vállalják, akik nem a könnyű, munkanélküli életnek hajszolói, hanem akik belefáradtak a verejtékes munkába és akik nem kérkedni, páváskodni óhajtanak könnyen összeharácsolt vagyonukkal — hanem akik egyszerűen, minden más szenvedély és emberi gyöngeség mellőzésével pihenni akarnak.

Nos hát Temesvárnak van még ilyen régi, elavult erkölcsökkel telített publikuma is és meggyőződésem szerint ez a kis számú publikum a jövő reménysége s a város fejlődésének fundamentuma.

Azt említettem, hogy Mennyháza a felnőttek oázisa és mindjárt hozzáfűzöm, hogy a gyermekeknek valóságos Eldorádója.

Miként az erdőnek bájosan csicsergő madarai — olyan szabadon járnak-kelnek, hancuroznak, csacsognak és kacagnak az aranyos kedélyű ember-csemeték, akik el sem tudják gondolni, hogy miért szabad itt három-négy héten át mindazt nekik megcselekedniök a mi otthon a különböző parkokban szigorúan tiltva van?

Miért nem kell itt félniök a mogorva rendőr és császár bácsiktól, miért szakíthatják itt le a nekik kíváncsi virágot, gyümölcsöt és falevelet? Miért futkoshatnak itt erdőn és bokron át és miért van otthon minden gyermekszívnek kedves és kellemes hely és tárgybedrótterítve?

Nehéz és szinte megoldhatlan probléma ez, a kalitkába zárt rabmadárnak a filozófálása.

Igen is, otthon a kisebb, nagyobb ugynevezett kulturvárosokban kalitkába zárt rabmadarak a mi gyermekeink.

Az emberi életnek legnagyobb gyönyörűsége, a legtisztább poézisa, ugyszólván egyedüli célja és értelme a gyermek és milyen kevesen vannak a nagy állam- és kulturférfiak között olyanok, akik ha már a felnőttek teljes egyéni és lelkiismereti szabadságát nem tudják, avagy nem akarják megadni, vagy biztosítani, legalább a gyermek-szabadság örömeit igyekeznének megalkotni?

Igazi lelki örömmel konstátálom, hogy a testi pihenés után nálam a lelki megnyugvás is bekövetkezett. Tagadhatatlan, hogy ezt a testi és lelki evolútiót a természet szépségei mellett a kitűnő koszt is nagyban támogatta.

Akár mennyire is idealisták vagyunk, a gyomor abszolút hatalommal, szinte cézári göggel uralkodik felettünk. Szívünk és lelkünk az idealizmus repülő gépjén csak akkor és úgy emelkedhetik, ha a motor: a gyomrunk rendben és kielégítve van.

A rossz gyómrú, vagy éhes gyómrú embert lenyűgözi, röghöz köti a betegség vagy éhség és az ilyen ember akarva vagy nem akarva, tudatosan vagy öntudatlanul lehanyatlik az idealizmus magaslatairól.

Mindezekután reméljük a legszebb napsugárt, ami ugylátszik, hogy eltűnt, avagy más bolygók lakóit sugározza be melegséggel és reménységgel.

* T A R T A L O M J E G Y Z É K *

Kedves kartársam és barátom	6
A könyvről és írójáról	8

LEVELEK A FIAMHOZ

A pénzről	12
Az állam feladatairól	15
A zürichi boszorkánykonyháról	18
A részvényekről	21
A holt értékek feltámadásáról	24
Elutazás előtt	27

KÖZGAZDASÁGI ÉS TÁRSADALMI PROBLÉMÁK

Az újjászületés	30
Az önállóság megőrzése	47
Jubiláris cikk	49
A tisztességes kereskedelem szolidaritása	51
A drágaság ellen	54
Kongresszusi beszéd az árdragítási törvényről	56
A kereskedelemellenes rendelkezések	62
Közgazdasági párt	64
A kereskedelem szabadsága	66
Bizalmatlanság	70
Lelki nyomor	73
Az új prefektusról	75
Ünnepi hangulat	77
A külföldi bizalmatlanság és a kisebbségi közreműködés	79
A romániai népkisebbségek kultur-szövetsége	81
Elmélkedés az autonómiáról	83
A lelkek megnyugtatótatásáról	85

KRITIKÁK — REFLEXIÓK

Karácsonyi álom	88
Fontos gazdasági kérdések	92
A cégfeliratok ügye	95
A rongyos bankjegyek körforgásáról	98
Bankjegymizériák	101

Az importtilalom	103
A drágaság stabilizálása	106
A vámok és a fogyasztó közönség	108
A friss levegő hiánya	111
Utlevél és vízum	113
Az utlevél és vízum, mint rendszeresített adók	115
Az árdrágítás lavinája	117
A posta, távirda és távbeszélő	120
Népek és nemzetek veszedelméről	122
A lakbértörvényjavaslat és a kereskedelem	124
Önvédelem	127
Három választási cikk	129
Ügyvédsztrájk	136

PÉNZ ÉS HITEL

Riport az eltűnt pénzről	140
Közgazdasági életünk karácsonya	142
Új pénzügyi politikát	144
Csak az infláció segíthet	147
A beteg lei problémája	149
Pénzügyi direktoriumot	151
A pénzkrízis ellen	154
Reménytelenség	156
A külföld bizalmatlansága	158
A magunk erejéből	160
A pénzügyminiszter valutajavitóakciója	162
Téli hangulat	165
A pénz öfelsége	169
Az utolsó felvonás	171
Az állam és a bankok szerepe	174
Kereskedelmünk jelene és jövője	178
A pénz jövedelmezőbb a munkánál	181
Közgazdasági életünk válsága és a hitelpiac	183
Utban a gazdasági válság tetőpontja felé	186

VILÁGPOLITIKA

Európa válsága	190
Németország diktálja az európai árakat	193
A nagybeteg Európa	195
Vezeklés	197

TÜKÖRCSEREPEK — GLOSSÁK

A zsidó magyarság és a magyar párt	201
Arad és Temesvár kulturünnepe	203
Mennyházai fürdőlevél	205

